

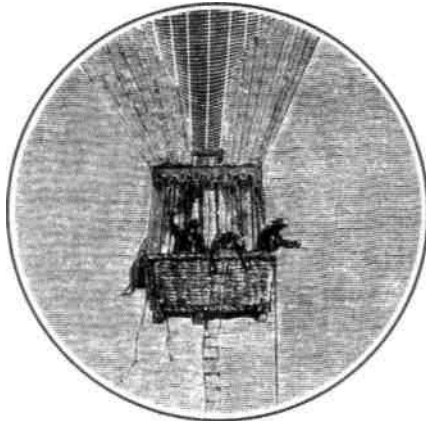
JULES VERNE

PĚT NEDĚL V BALÓNU

JULES VERNE

PĚT NEDEĚL V BALÓNU

ALBATROS
PRAHA

PODIVUHODNÉ CESTY
Svazek 14
PĚT NEDEĚL V BALÓNU

KAPITOLA I

KONEC PROSLOVU, KTERÉMU SE VELMI TLESKALO – PŘEDSTAVUJE SE DOKTOR FERGUSSON – EXCELSIOR – DOKTORŮV PORTRÉT V ŽIVOTNÍ VELIKOSTI – PŘESVĚDČENÝ FATALISTA – OBĚD V KLUBU CESTOVATELŮ – ČETNÉ PŘÍLEŽITOSTNÉ PŘÍPITKY

Na zasedání *Královské zeměpisné společnosti v Londýně*, náměstí Waterloo č. 3, přišlo 14. ledna 1862 velmi mnoho posluchačů. Předseda, sir Francis M., oznamoval svým ctihodným kolegům důležité sdělení v proslovu, který byl často přerušován potleskem.

Tato vzácná ukázka výmluvnosti končila několika nabubřelými, velmi dlouhými větami, z nichž vyznívalo předsedovo vlastenectví.

„Anglie šla vždy v čele národů (*jistě jste si všimli, že národy jdou všeobecně vždy v čele jeden druhému*) neohrožeností svých cestovatelů při zeměpisných objevech. (*Četné projevy souhlasu.*) Ani doktor Samuel Fergusson, jeden z jejích slavných synů, nezpronevěří se svému původu. (*Ze všech stran: Ne! Ne!*) Bude-li jeho snaha úspěšná (*Bude! Bude!*), doplní a spojí všechny roztroušené poznatky o mapě Afriky (*bouřlivý souhlas*), a ztroskotá-li (*Nikdy! Nikdy!*), zůstane přinejmenším jednou z nejodvážnějších myšlenek lidského génia!“ (*Všeobecný dupot.*)

„Hurá! Hurá!“ volalo shromáždění, elektrizováno vzrušujícími slovy.

„Hurá neohroženému Fergussonovi!“ vykřikl jeden z nejvýbušnějších posluchačů.

Odpověděly mu nadšené výkřiky. Ze všech úst se ozývalo Fergussonovo jméno a můžeme plným právem věřit, že z anglických hrdel znělo zvláště silně. Jednací síň se přímo otřásala.

Byli tam četní unavení a zestárlí neohrožení cestovatelé, které jejich neklidné povahy provedly všemi pěti díly světa. Všichni víceméně unikli fyzicky nebo morálně ztroskotání, požárům, tomahavkům Indiánů, kyjům divochů, mučednickým kůlům, žaludkům Polynésanů. Ale při projevu sira Francise M. nemohlo nic

utišit tlukot jejich srdcí, a pokud lidská paměť sahá, byl to tehdy určitě největší řečnický úspěch v *Královské zeměpisné společnosti v Londýně*.

V Anglii se však nadšení neomezuje jen na slova. Vytlouká peníze ještě rychleji než razidlo v *Královské mincovně*. Už během schůze byla odhlasována doktoru Fergussonovi podpora ve výši dvou tisíc pěti set liber. Význam této částky odpovídal významu podniku.

Jeden z členů společnosti se obrátil na předsedu s otázkou, nebude-li doktor Fergusson oficiálně představen.

„Doktor je nám k dispozici zde, v tomto shromáždění,“ odpověděl sir Francis M.

„Ať vystoupí!“ volali všichni. „Ať vystoupí! Je dobré spatřit vlastníma očima muže tak neobyčejně odvážného!“

„Možná že ten neuvěřitelný návrh nás má jen oklamat,“ řekl jeden starý lodní kapitán s rudou tváří.

„A co když doktor Fergusson vůbec neexistuje?“ ozval se výsměšný hlas.

„Pak bychom si ho musili vymyslet,“ odpověděl žertem jeden člen této vážné společnosti.

„Uved'te doktora Fergussona!“ řekl prostě Fráncis M.

Doktor vstoupil za hromového potlesku, ostatně nijak nevzrušen.

Byl to čtyřicetiletý muž normálního vzrůstu a normální tělesné konstrukce. Jeho výbušná povaha se prozrazovala temným zbarvením obličeje. Měl chladnou tvář s pravidelnými rysy a nos silný jako lodní příď; byl to prostě nos člověka, který je předurčen k objevům. Něžné oči, spíš inteligentní než odvážné, dodávaly jeho vzhledu velké kouzlo. Měl dlouhé paže a nohy kladl při chůzi na zem s jistotou výborného chodce.

Z celé doktorovy osobnosti vyzařoval vážný klid. Nikomu ani nenapadlo, že by mohl být nástrojem třeba i nejnevinnější šalby.

Volání hurá a potlesk ustaly až ve chvíli, kdy si doktor Fergusson ladným pohybem ruky vyžádal ticho. Zamířil k připravenému křeslu. Pak, nehybně vzpřímen, s energickým pohledem, zdvihl ukazováček pravé ruky, otevřel ústa a řekl jediné slovo:

„Excelsior*!“

Ne! Ani nečekaný parlamentní dotaz pánů Brighta a Cobdena, ani

žádost lorda Palmerstona o zvláštní fond na opevnění anglického pobřeží neměly takový účinek! Projev sira Francise M. byl vysoko překonán. Doktor se projevil jako ušlechtilý, velký a zároveň střízlivý a odměřený muž; řekl v pravou chvíli pravé slovo:

„Excelsior!“

Starý lodní kapitán, zcela uchvácený tímto podivným mužem, žádal zveřejnění „celého“ Fergussonova projevu ve *Zprávách Královské zeměpisné společnosti v Londýně*.

Kdo byl ten doktor a jaký podnik chtěl uskutečnit?

Otec mladého Fergussona, statečný kapitán anglického námořnictva, přivykal syna od útlého dětství všem nebezpečím a dobrodružstvím svého povolání. Poslušné děcko, které zřejmě nikdy nepoznalo strach, prozrazovalo brzy živého ducha, inteligenci objevitele a pozoruhodný sklon k vědecké práci. Projevovalo i neobvyklou obratnost, jak se se vším vyrovnat. Nikdy je nic nepřivedlo do rozpaků, ani když mělo poprvé použít vidličky, což se zpravidla podaří jen málokterému dítěti.

Chlapcova představitost se brzy roznítla četbou o odvážných podnicích a námořních objevech. Vášnivě sledoval zprávy o výzkumech, které poznamenaly první polovinu 19. století. Snil o slávě Munga-Parka, Brucea, Caillého, Levallanta, a myslím, že i trochu o slávě Selkirka, Defoeova Robinsona, kterou nepokládal za menší. Kolik hodin s ním strávil na jeho ostrově Juan Fernandez! Často schvaloval nápady osamělého námořníka; často promýšlel jeho plány a záměry. Sám by byl jednal jinak, snad lépe, ale rozhodně stejně dobře! Určitě by však nebyl nikdy opustil onen blažený ostrov, na němž by byl šťasten jako král bez poddaných... Ne, dokonce ani kdyby šlo o to, že se má stát prvním lordem admirality.

Jistě si dovedete představit, jak se tyto touhy rozvíjely v jeho dobrodružném mládí, jež ho hnalo do všech čtyř světových stran.

*) *Latinské slovo excelsior znamená výše, vzhůru.*

Jeho otec jako vzdělaný člověk nezameškal nic, co by prohloubilo chlapcovu živou inteligenci; nechal ho vážně studovat hydrografii, fyziku a mechaniku a nabýt i obecných znalostí z botaniky, medicíny a astronomie.

Když statečný kapitán zemřel, měl už dvacetiletý Fergusson za sebou cestu kolem světa. Vstoupil do pluku bengálských ženistů a několikrát se vyznamenal. Ale vojenské povolání se mu nelíbilo. O velení nestál a sám nerad poslouchal. Vzdal se vojenské služby, trochu lovil, trochu botanizoval, a tak se dostal až do severní části indického poloostrova a prošel pak od Kalkaty do Suratu. Byla to prostá procházka milovníka přírody.

Ze Suratu odplul do Austrálie, kde se roku 1845 zúčastnil výpravy kapitána Sturta, který měl objevit australské Kaspické moře, ležící údajně uprostřed Austrálie.

Samuel Fergusson se vrátil do Anglie roku 1850, více než jindy posedlý démonem objevitelství. Až do roku 1853 provázel kapitána Mac Clura na výpravě, která přešla americkou pevninu od Beringovy úžiny až k mysu Farewell.

Fergussonova tělesná konstrukce úžasně vzdorovala všem možným útrapám a všem podnebím. Doktor si klidně žil i při největším strádání. Byl to typ dokonalého cestovatele, jehož žaludek se libovolně stahuje a roztahuje, jehož nohy se prodlužují nebo zkracují podle narychlo zrobeného lůžka a který usíná v kteroukoli denní hodinu a probouzí se v kteroukoli hodinu noční.

Není tedy nic divného, že později, v letech 1855 až 1857, nacházíme našeho neúnavného cestovatele společně s bratry

Schlagintweitovými na cestě celým západním Tibetem, odkud si přivezl zajímavá národopisná pozorování.

Za těchto různých cest byl Samuel Fergusson nejčilejším a nejzajímavějším dopisovatelem *Daily Telegraphu*, deníku za jeden penny, jehož náklad stoupá až na sto čtyřicet tisíc výtisků a který sotva stačí několika miliónům čtenářů. Tak doktora všichni dobře znali, ač nebyl členem žádné učené společnosti, ani *Královské zeměpisné společnosti v Londýně*, ani zeměpisné společnosti v Paříži, v Berlíně, ve Vídni nebo v Petrohradě*¹, ani *Klubu cestovatelů*, ani *Královského polytechnického ústavu*, v němž byl členem jeho přítel, statistik Kokburn.

Tento učenec se mu jednoho dne nabídl, že mu pro jeho potěšení vyřeší zvláštní problém: z počtu kilometrů, které doktor ušel na cestě kolem světa, chtěl statistik vypočítat, oč větší dráhu opsala doktorova hlava proti nohám vzhledem k rozdílnostem poloměrů obou drah, a z vypočtené dráhy nohou a hlavy pak odvodit přesnou doktorovu výšku.

Fergusson se však držel stranou všech učených společností, protože patřil mezi lidi bojující, a nikoli mezi žvanily. Využíval času raději zkoumáním než hádkami, raději objevováním než hovory.

Vypráví se, že do Ženevy přijel jednou nějaký Angličan, aby si prohlédl jezero. Viděli ho nasedat do jednoho ze starodávných povozů, v nichž se sedí zády k podélné ose vozu. Náhodou se stalo, že náš Angličan seděl zády k jezeru. Povoz vykonal klidně celou objížďku, aniž Angličana napadlo otočit jedinkrát hlavu. Přesto se vrátil do Londýna okouzlen Ženevským jezerem.

Doktor Fergusson se za svých cest otočil mnohokrát a tak, dobře, že toho spatřil velmi mnoho. Byl ostatně poslušen své povahy a můžeme právem říci, že byl fatalista, a to vyznavač velmi přísného fatalismu*², spoléhající se na sebe i na osud. Říkával, že ho to k cestování spíš pudí, než vábí, a že prochází světem jako lokomotiva, kterou neřídí nic než její koleje.

¹ V dnešním Leningradě

² Fatalismus je víra v osud.

„Neřídím své cesty,“ proklašoval často, „nýbrž mé cesty řídí mne!“

Není tedy divu, že přijímal potlesk v *Královské zeměpisné společnosti* tak chladně. Byl povznesen nad všechny strasti, nebyl vůbec pyšný a tím méně ješitný. Návrh, který přednesl předsedovi siru Francisi M., pokládal za docela prostý a vůbec nevnímal ohromný účinek, který jeho nabídka vyvolala.

Po zasedání byl doktor odveden do *Klubu cestovatelů* na Pall

Mallu. Na jeho počest tam byla připravena nádherná hostina. A předkládaná jídla odpovídala důležitosti jeho osoby. Tak jeseter, který se při této skvělé hostině objevil, nebyl ani o tři palce kratší než Samuel Fergusson sám.

Bylo proneseno mnoho přípitků francouzským vínem na počest slavných cestovatelů, kteří se proslavili na africkém území. Pilo se na jejich zdraví nebo na jejich památku podle abecedního pořádku, což je typicky anglické. Tak byl pnpitkem poctěn Abbadie, Adams, Adamson, Anderson, d'Arnaud, Baikie, Baldwin, Barth, Batouda, Beke, Beltram, du Berba, Bimbachi, Bolognesi, Bolwik, Bolzoni, Bonnemain, Brisson, Browne, Bruce, Brun-Rollet, Burchell, Burckhardt, Burton, Caillaud, Caillé, Campbell, Chapman, Clapperton, Clot-Bey, Colomieu, Courval, Cumming, Cuny, Debono, de Decken, Denham, Desavanchers, Dicksen, Dickson, Dochard, Duchailu, Duncan, Durand, Duroulé, Duveyrier, Erhardt, d'Escayrac de Lauture, Ferret, Fresnel, Galinier, Galton, Geoffroy, Golberry, Hahn, Halm, Harnier, Hecquart, Heuglin, Hornemann, Houghton, Imbert, Kaufmann, Knoblecher, Krapf, Kummer, Lafargue, Laing, Lajaille, Lambert, Lamiral, Lamprière, John Lander, Richard Lander, Lefévre, Lejean, Levallant, Livingstone, Maccarthie, Maggiar, Maizan, Malzac, Moffat, Mollien, Monteiro, Morrisson, Mungo-Park, Neimans, Overweg, Panet, Partarieau, Pascal, Pearse, Peddie, Peney, Petherick, Poncet, Prax, Raffenel, Rathr, Rebmann, Richardson, Riley, Ritchie, Rochet d'Héricourt, Rongavi, Roscher, Ruppel, Saugnier, Speke, Steidner, Thibaud, Thompson, Thornton, Toole, Tousny, Trotter, Tuckey, Tyrwitt, Vaudey, Veysiére, Vincent, Vinco, Vogel, Wahlberg, Warington, Washington, Werne, Wild a nakonec doktor Samuel Fergusson, který měl svým neuvěřitelným pokusem doplnit práce všech těchto cestovatelů, a dovršit tak řadu afrických výzkumů.

KAPITOLA II

ČLÁNEK V *DAILY TELEGRAPHU* – BOJ VĚDECKÝCH ČASOPISŮ – PAN PETERMANN SE STAVÍ ZA SVÉHO PŘÍTELE DOKTORA FERGUSSONA – ODPOVĚĎ UČENCE KONERA – TÝKÁ SE TO I PAŘÍŽE – RŮZNÉ NÁVRHY DOKTOROVI

Nazítří, v čísle z 15. ledna, uveřejnil *Daily Telegraph* tento článek:

Afrika vydá konečné tajemství svých rozlehlých pustin. Moderní Oidipus) nám dá klíč k záhadě, kterou nemohli rozřešit učenci šedesáti století. Vypátrat prameny Nilu, fontes Nili querere, bylo kdysi pokládáno za nesmyslnou snahu, za neuskutečnitelný přelud.*

Doktor Barth sledoval cestu vytyčenou Denhamem a Clappertonem až do Súdánu; doktor Livingstone přispěl neohroženým průzkumem území od mysu Dobré naděje až k povodí Zambezi; kapitáni Burton a Speke otevřeli objevem velkých vnitrozemských jezer tři cesty moderní civilizaci; jejich průsečík, kterého dosud žádný cestovatel nedosáhl, leží v samém srdci Afriky. Tam musí být zaměřeno všechno úsilí.

Ale práce těchto odvážných průkopníků vědy budou teď obnoveny odvážným pokusem doktora Fergussona, jehož pozoruhodné výzkumy mohli naši čtenáři už často ocenit.

Tento neohrožený badatel hodlá přeletět celou Afriku od východu k západu s balónem. Jsme-li dobře zpraveni, bude východiskem této úžasné cesty ostrov Zanzibar při východním pobřeží. Co se místa konečného přistání týče, to nikdo přesně nezná.

Návrh tohoto vědeckého výzkumu byl včera oficiálně předložen Královské zeměpisné společnosti. Ihned byla odhlasována částka dvou tisíc pěti set liber na úhradu výdajů této výpravy.

Budeme své čtenáře neustále informovat o průběhu pokusu, který nemá v zeměpisných zápisech vůbec obdoby.

Článek vyvolal pochopitelně velkou odezvu. Zprvu vzbudil bouři nedůvěry. Doktor Fergusson byl pokládán za bytost ryze přeludnou, vymyšlenou panem Barnumem**), který se po práci ve Spojených

státech chystal právě na britské ostrovy.

V Ženevě se v únorovém čísle *Zpráv Zeměpisné společnosti* objevil posměšný článek. Vysmíval se duchaplně *Královské zeměpisné společnosti v Londýně, Klubu cestovatelů* i obrovskému jeseteru.

Ale pan Petermann v *Mitteilungen* (Zprávách), vydávaných v Gotě, ženevský časopis umlčel. Pan Petermann se znal osobně s doktorem Fergussonem a zaručil se za neohroženost svého odvážného přítele.

Brzy však odpadly všechny pochyby. Přípravy na cestu se konaly v Londýně. Lyonské továrny dostaly důležitou zakázku na tkaninu ke zhotovení balónu. A konečně anglická vláda dala doktorovi k dispozici loď *Resolute* s kapitánem Pennetem.

Okamžitě se vyrojilo na tisíce povzbuzení, přišlo na tisíce blahopřání; ve *Zprávách Zeměpisné společnosti* v Paříži vyšel dlouhý a podrobný popis výpravy; v *Nových zprávách o cestách, zeměpise, dějinách a archeologii* byl otištěn pozoruhodný článek pana V. A. Malta-Bruna; důkladnou práci uveřejnil *Zeitschrift für allgemeine Erdkunde* (Časopis pro všeobecný zeměpis) z pera doktora W. Konera, který vítězoslavně probíral možnost takové výpravy, naděje na úspěch, povahu obtíží a nesmírnou výhodu cestování vzdušnou cestou. Nesouhlasil jen s výchozím místem; navrhoval spíš malý etiopský přístav Masawu, odkud se roku 1768 vydal James Bruce na výzkum pramenů Nilu. Jinak bezvýhradně obdivoval energického ducha Fergussonova a jeho srdce, obrněné trojitým pancířem a schopné vymyslet takovou cestu i pokusit se o ni.

*) *Oidipus* byl bájný řecký král, uváděný často jako člověk schopný odhalovat tajemství.

**) *Barnum* jako majitel velkého amerického cirkusu proslul nezřízenou reklamou a přehnanými, až lživými údaji o svých atrakcích.

North American Review sledoval s jistou nelibostí tolik slávy vyhrazené Anglii. Obrátil doktorův návrh v žert a vyzval Fergussona, aby přiletěl až do Ameriky, když už bude na té

šťastné cestě.

Zkrátka nepočítáme-li noviny celého světa, nezůstal jediný časopis, který by byl nepsal o této cestě všemi možnými způsoby, od *Zpráv evangelických misii* a *Alžírské koloniální revue* až po *Časopis pro propagaci víry* a *Církevní misionářský vzdělavatel*.

V Londýně a v celé Anglii byly uzavírány pozoruhodné sázky, a to za prvé o skutečné nebo klamné existenci doktora Fergussona, za druhé o cestě samotné, ke které podle jedněch nedojde, podle druhých dojde, za třetí o tom, bude-li nebo nebude-li mít úspěch, za čtvrté o pravděpodobnosti nebo nepravděpodobnosti návratu doktora Fergussona. Do knih sázek byly zanášeny obrovské částky, jako by šlo o koňské dostihy v Epsomu.

Tak byly oči všech, věncích i nevěřících, prostých lidí i učenců, upřeny k doktoru Fergussonovi. Ten se stal prostě hrdinou dne. O své výpravě dával ochotně přesná vysvětlení. Byl to snadno přístupný a nejpřirozenější člověk na světě. Nabídl se mu mnoho odvážlivců, kteří se s ním chtěli podílet na slávě i na nebezpečích jeho pokusu, ale on všechny odmítl, aniž své odmítnutí nějak vysvětlil.

Přišlo mu nabídnout svůj systém i mnoho vynálezců mechanismu k řízení balónu. Nechtěl však přijmout ani jediný. Když se ho ptali, zda něco podobného nevynalezl sám, odepřel jakékoli vyjádření a horečněji než předtím se zabýval přípravami na cestu.

KAPITOLA III

DOKTORŮV PŘÍTEL – ODKDY TRVÁ JEJICH PŘÁTELSTVÍ
– DICK KENNEDY V LONDÝNE – NEČEKANÝ A
ZNEKLIDŇUJÍCÍ NÁVRH – MÁLO POTĚŠITELNÉ PŘÍSLOVÍ –
NĚKOLIK SLOV O AFRICKÝCH MUČEDNÍCÍCH – VÝHODY
BALÓNU – TAJEMSTVÍ DOKTORA FERGUSSONA

Doktor Fergusson měl přítele. Ne ovšem své druhé já, latinsky zvané *alter ego*; mezi dvěma bytostmi docela stejnými by nebylo

přátelství možné.

Ač měli oba různé vlastnosti, schopnosti a povahy, žili Dick Kennedy a Samuel Fergusson jediným srdcem, což jim vůbec nevadilo. Naopak.

Dick Kennedy byl Skot v pravém smyslu toho slova. Otevřený, rozhodný, umíněný. Bydlel v městečku Leithu u Edinburghu, ve skutečnosti v jeho předměstí *Auld Reekie*.

Občas rybařil, ale především byl vždy a všude zaníceným lovcem, což nijak neudivuje u dítěte Kaledonie a trošku i návštěvníka skotských hor. Říkalo se o něm, že zázračně střílí z karabiny. Nejenže půlil kulky o ostří nože, ale půlil je na dvě části tak dokonale stejné, že po zvážení obou nenašel nikdo mezi nimi žádný větší váhový rozdíl.

Tvář Dicka Kennedyho se velmi podobala tváři Halberta Glendinninga, jak nám ho vykreslil Walter Scott v románu *Kláster*. Byl přes sto sedmdesát centimetrů vysoký, ochotný i nenucený, a zdál se nadán herkulovskou silou. Měl tváře silně osmahlé sluncem, živé černé oči, velmi rozhodnou, přirozenou povahu; celá jeho osobnost svou dobrotou a spolehlivostí mluvila ve prospěch Skotů.

Oba přátelé se seznámili v Indii v době, kdy sloužili u téhož pluku. Zatímco Dick lovil tygry a slony, Samuel sbíral květiny a hmyz. Každý z nich se mohl pokládat za obratného ve svém oboru a doktorovou kořistí se stalo mnoho vzácných rostlin, které měly jistě cenu páru sloních klů.

Oba mladí lidé neměli nikdy možnost zachránit si vzájemně život nebo prokázat si nějakou službu. Z toho pramenilo jejich trvalé přátelství. Osud je mnohdy rozdělil, ale vzájemná náklonnost je vždy zase spojila.

Po návratu do Anglie se musili často rozloučit, když doktor odjížděl na daleké cesty. Ovšem jakmile se Fergusson vrátil, nikdy neopomněl věnovat několik týdnů svému skotskému příteli.

Dick hovořil o minulosti, Samuel se připravoval na budoucnost. Jeden hleděl dopředu, druhý dozadu. Pramenilo to z neklidného Fergussonova ducha a z dokonalého klidu Kennedyho.

Dick Kennedy

Po své tibetské cestě nemluvil doktor celé dva roky o žádné nové výpravě. Dick předpokládal, že se Samuelovy cestovatelské pudy a touhy po dobrodružství uklidnily, a byl tím nesmírně potěšen. Myslil si, že by to jinak skončilo jednoho dne špatně. I když si na to člověk zvykne, nemůže beztravně cestovat mezi lidojedy a dravou zvěří. Kennedy proto vyzýval Samuela, aby se krotil; vždyť toho udělal pro vědu už dost a pro lidskou vděčnost víc než mnoho.

Doktor se spokojoval tím, že na to neodpovídal, a pak se věnoval tajným výpočtům, celé noci počítaje a zkoušeje podivná zařízení,

jimž nikdo nerozuměl. Bylo však zřejmé, že v jeho mozku klíčí velká myšlenka.

Co to jen může pořád přemítat? ptal se sám sebe Kennedy, když ho jeho přítel opustil a vrátil se v lednu do Londýna.

Jednoho dne si přečetl článek v *Daily Telegraphu*.

„Proboha!“ zvolal. „Ten blázen! Šílenec! Letět přes Afriku s balónem! Tohle mu ještě scházelo! O tom tedy ty dva roky přemýšle!“

Místo těchto výkřiků si dejte pár pořádných ran pěstí do hlavy a představíte si cviky, které dobrý Dick při těch slovech provozoval. Když mu jeho hospodyně, stará Elspetha, chtěla namluvit, že to je jistě klam, odpověděl jí:

„Ale jděte! Copak ho neznám? Což to není celý on? Cestovat vzduchem! Je teď žárlivý na orly! Ale ne, k tomu nedojde! Zabráním mu v tom! Ach, kdybych ho nechal, odletěl by jednoho dne na Měsíc!“

Ještě téhož večera odjel Kennedy, napůl znepokojen a napůl zoufalý, železnicí ze stanice společnosti *General Railway* a nazítří už byl v Londýně.

Po třech čtvrtích hodiny s ním zastavil povoz před doktorovým domkem v Soho. Dick vystoupil na zápraží a ohlásil se pěti mocnými údery na dveře.

Otevřel mu sám Fergusson.

„Dick?“ zvolal bez velkého údivu.

„Ano, Dick sám,“ odpověděl Kennedy.

„Ty, Dicku, v Londýně v době zimních honů?“

„Ano, v Londýně.“

„A co tu chceš dělat?“

„Zabránit strašné hlouposti.“

„Hlouposti?“ ptal se doktor.

„Je pravda, co píší tyhle noviny?“ ptal se Kennedy a vytáhl číslo *Daily Telegraphu*.

„O tom tedy mluvíš! Noviny jsou opravdu prostořeké. Ale sedni si přece, Dicku!“

„Nesednu si. Chceš opravdu tu výpravu podniknout?“

„Opravdu. Přípravy jsou na dobré cestě a já...“

„Kde jsou ty tvé přípravy? Rozsekám je na kusy!“

Dobrý Skot se opravdu rozrušoval.

„Jen klid, Dicku,“ pokračoval doktor. „Chápu tvé rozčilení. Máš mi za zlé, že jsem tě dosud nezasvětil do svých nových plánů.“

„On to nazývá novými plány!“

„Byl jsem tím příliš zaměstnán,“ pokračoval Samuel, nevšímaje si přerušování, „měl jsem mnoho práce. Ale buď klidný! Neodjel bych, aniž bych ti nenapsal...“

„Na to ti kašlu...“

„...že tě chci vzít s sebou.“

Skot vyskočil, že by to ani kamzík tak nedokázal.

„No ne! Ty tedy chceš, aby nás oba zavřeli do blázince?“

„Opravdu jsem s tebou počítal, drahý Dicku, a vybral jsem si tě z mnoha jiných.“

Kennedy zůstal jako omráčen.

„Vyslechneš-li mě deset minut,“ pokračoval klidně doktor, „poděkuješ mi.“

„To mluvíš vážně?“

„Velmi vážně.“

„A odmítnu-li tě doprovázet?“

„Neodmítneš.“

„A když přece odmítnu?“

„Odjedu sám.“

„Posaďme se,“ řekl lovec, „a klidně si o tom pohovořme. Jestliže nežertuješ, stojí „to za pohovor.“

„Pohovořme si o tom při snídani, nevidíš-li v tom žádné překážky, Dicku.“ Oba přátelé si sedli ke stolku s mísou obložených chlebiček a s čajníkem. „Drahý Samueli,“ řekl lovec, „tvůj plán je nesmyslný! Nemožný! Není v něm nic vážného a nic přijatelného.“

„To uvidíme, až se o to pokusíme.“

„Ale k tomu pokusu právě nesmí nikdy dojít.“

„Proč, prosím tě?“

„A co nebezpečí a všechny možné překážky?“

„Překážky existují jen proto, aby byly překonány,“ odpověděl vážně Fergusson. „A co se nebezpečí týče, kdo se může chlubit, že mu unikl? V životě je vše nebezpečné. Vždyť i sednout si za stůl

nebo si dát klobouk na hlavu může být nebezpečné. Nutno uvážit vše, co musí přijít, a uvážit to tak, jako by to už přišlo, a vidět v budoucnosti jen přítomnost, protože budoucnost je jen trochu vzdálená přítomnost.“

„No tohle!“ řekl Kennedy a pokrčil rameny. „Jsi stále fatalista.“

„Stále. Ale v dobrém smyslu toho slova. Nestarejme se o to, co nám chystá osud, a nezapomínejme nikdy na dobré anglické přísloví: »Narodil-li se někdo, aby byl oběšen, nemůže se nikdy utopit.«,

Na to se nedalo nic říci, ale Kennedy přece jen pokračoval ve výčtu důvodů, sice snadno pochopitelných, avšak příliš dlouhých, abychom je zde mohli uvést.

Po hodinové hádce prohlásil:

„Chceš-li konečně přejít Afriku, potřebuješ-li to nezbytně ke svému štěstí, proč se nevydáš obvyklou cestou?“

„Proč?“ odpověděl doktor živě. „Protože všechny podobné snahy až dosud ztroskotaly! Protože od Munga-Parka, zavražděného na Nigeru, až po Vogela, který zmizel ve Wadaji, od Oudneye, zemřelého v Murmoru, a Clappertona, zemřelého v Sackatu, až po Francouze Maizana, rozsekaného na kousky, od majora Lainga, zabitého Tuaregy, až po Roschera z Hamburku, zavražděného počátkem roku 1860, byly do seznamu afrických mučedníků zapsány přecetné oběti! Protože boj proti všem překážkám, proti hladu, žízni a horečce, proti divoké zvěři a ještě divočejším kmenům je nemožný! Protože to, co nelze provést jedním způsobem, musí být provedeno druhým! A konečně proto, že tam, kde nelze projít přímo, nutno projít stranou nebo horem!“

„Kdyby šlo o cestu horem,“ namítl Kennedy. „Ale letět horem!“

„A čeho se mám bát?“ pokračoval doktor s největší chladnokrevností. „Jistě uznáš, že jsem asi učinil opatření, abych se nemusil bát pádu svého balónu. A kdybych o něj přece přišel, octl bych se na zemi v postavení obyčejných cestovatelů. Ale o svůj balón nepřijdu, s tím není třeba počítat.“

„Naopak, nutno s tím počítat!“

„Vůbec ne, Dicku. Jsem přesvědčen, že ho neopustím až do svého příletu na západní africké pobřeží. S ním je vše možné. Bez něho bych narazil na nebezpečí a na všechny překážky podobné

výpravy. S ním se nemusím bát ani horka, ani bystřin, ani bouří, ani víchřů, ani nezdravého podnebí, ani divokých zvířat, ani lidí! Bude-li mi horko, vystoupím vzhůru. Bude-li mi zima, sestoupím. Přelétnu hory, zdolám propasti, překročím řeky, ovládnou bouře, bystřiny zdolám jako pták. Budu cestovat bez únavy, zastavím se, aniž bych potřeboval si odpočinout! Popluji nad neznámými městy! Poletím rychlostí uragánu, někdy v největší výšce, jindy třicet metrů nad zemí, a mapa Afriky se bude rozvíjet pod mýma očima jako v největším atlasu světa!“

Statečný Kennedy začínal být dojat a vyvolaný obraz mu už způsoboval závrať. Pozoroval Samuela pln obdivu, ale také pln obav. Cítil už, že se houπά v prostoru.

„Počkej!“ řekl. „Počkej trochu, Samueli! Tys tedy přišel na to, jak řídit balón?“

„Vůbec ne! To je jen utopie.“

„Ale pak poletíš...“

„Kam mě osud zanese, a to od východu na západ.“

„Jak to?“

„Protože chci využít pasátních větrů, které mají stále stejný směr.“

„Opravdu,“ řekl Kennedy po chvíli přemýšlení. „Pasátní větry... jistě... přesně vzato je to možné... něco na tom je...“

„Něco že na tom je, příteli? Ne něco, všechno! Anglická vláda mi už dala k dispozici loď. Stejně bylo smluveno, že tři nebo čtyři lodi budou křižovat při západním pobřeží v předpokládané době mého příletu. Nejpozději za tři měsíce budu v Zanzibaru, kde napustím balón plynem, a odtud vylétnu.“

„Ne!“ řekl Dick.

„Chtěl bys snad ještě uvést nějakou námitku? Mluv, Kennedy!“

„Námitku? Mám jich tisíc! Ale řekni mi jedno: chceš-li vidět celou zemi, chceš-li libovolně stoupat a klesat, nedokážeš to beze ztráty plynu. Až dosud to jinak nešlo, a to právě brání dlouhým cestám vzduchem.“

„Dicku, řeknu ti jen jedno: neztratím ani molekulu, ani atom plynu!“

„A budeš libovolně sestupovat?“

„Budu sestupovat, kdy budu chtít.“

„A jak to uděláš?“

„To je mé tajemství, Dicku. Důvěřuj mi a necht' mé heslo je i tvým heslem: Excelsior!“

„Budiž, Excelsior!“ odpověděl lovec, který neznal jediné latinské slovo.

Byl však rozhodnut všemožně se vzepřít odjezdu svého přítele. Tvářil se tedy, jako že souhlasí, a spokojil se jen s pozorováním. Samuel odešel dohlédnout na přípravy.

KAPITOLA IV

AFRICKÉ VÝZKUMY – BARTH, RICHARDSON, OVERWEG, WERNE, BRUN-ROLLET, ANDREA DEBONO, MIANI, GUILLAUME LEJEAN, BRUCE, KRAPF, MAIZAN, ROSCHER, BURTON A SPEKE

Vzdušná čára, kterou chtěl doktor Fergusson sledovat, nebyla vybrána náhodně. Výchozí bod jeho letu byl velmi důkladně prostudován. Doktorovo rozhodnutí vzlétnout z ostrova Zanzibaru nebylo bezdůvodné. Tento ostrov při východním pobřeží Afriky leží na 6° jižní šířky, to znamená asi sedm set kilometrů pod rovníkem.

Z ostrova Zanzibaru právě vyšla poslední výprava k oblasti velkých jezer, aby hledala prameny Nilu.

Bude dobře nyní vysvětlit, které výzkumy doufal doktor Fergusson spojit. Šlo hlavně o dva: o výzkum doktora Bartha z roku 1849 a o výzkum poručíků Burtona a Spekea z roku 1858.

Doktor Barth byl rodák z Hamburku a získal pro sebe a pro svého krajana Overwega dovolení připojit se k výpravě Angličana Richardsona, který byl pověřen posláním v Súdánu.

Toto rozsáhlé území leží mezi 15° a 10° severní šířky, což znamená, že bylo nutno proniknout přes dva tisíce sedm set kilometrů do nitra Afriky.

Až dosud byl tento kraj znám jen z Denhamovy, Clappertonovy a

Oudneyovy cesty v letech 1822 až 1824. Richardson, Barth a Overweg, toužící žárlivě dostat se na svém průzkumu dál, přijeli do Tunisu a Tripolisu stejně jako jejich předchůdci a dostali se do Murzúku, hlavního města kraje Fezzanu v Libyi.

Tam opustili přímou cestu a zabočili na západ ke Gátuhu, vedení se značnými potížemi Tuaregy. Po tisícerých loupežích, po týrání a ozbrojených útocích, které zažili, přišla jejich karavana v říjnu do velké oázy Asbenu. Doktor Barth se tam oddělil od svých společníků, vypravil se do města Agadésu a vrátil se zas k výpravě, která se vydala znovu na cestu 12. prosince. Přišla až do provincie Damerghu. Tam se tři cestovatelé rozdělili a Barth se vydal do Kana, kam dorazil po těžké zkoušce trpělivosti a po zaplacení značných poplatků.

Přestože měl stále horečku, opustil toto město 7. března, doprovázen jediným sluhou. Hlavní cíl jeho cesty byl průzkum Čadského jezera, od něhož jej dosud dělilo dvě stě sedmdesát kilometrů. Postupoval tedy na východ a dorazil do města Zurikola v Bornu, do středu velké říše ve střední Africe. Tam se dověděl o smrti Richardsona, který podlehl únavě a strádání. Došel až do Kukawy, hlavního města Bornu na březích jezera. Konečně koncem třetího týdne, 14. dubna, dvanáct a půl měsíce po odchodu z Tripolisu, došel do města Ugornu.

Dne 29. března 1851 ho vidíme opět s Overwegem odjíždět na návštěvu do království Adamaua na jihu jezera. Došel až do města Yoly pod 9° severní šířky. To bylo nejjihnější místo, jehož tento odvážný cestovatel dosáhl.

V srpnu se vrátil do Kukawy a odtud navštívil postupně Masedaru, Barghimi, Kano a na východě se dostal nejdále do města Maseny na 17° 20' západní délky.

Dne 25. listopadu 1852 se vydal po smrti svého jediného společníka Overwega na západ, navštívil Sokoto, přešel Niger a dorazil konečně do Tombouctou, kde musil strávit dlouhých osm měsíců; byl tam neustále týrán šejkem, špatně se s ním zacházelo a prožil plno bídy. Ale přítomnost křesťana nemohla být v onom městě už déle trpěna. Fulové mu hrozili obležením. Doktor tedy město 17. března 1854 opustil a uchýlil se na hranice, kde zůstal třiatřicet dní v

největší nouzi. Pak se vrátil v listopadu do Kana a odešel posléze do Kukawy, odkud se po čtyřměsíčním čekání vydal Denhamovou cestou. Koncem srpna 1855 dorazil do Tripolisu a 6. září se vrátil do Londýna jako jediný ze všech účastníků.

To byla odvážná cesta Barthova.

Doktor Fergussou si pečlivě poznamenal, že se Barth zastavil na 9° severní šířky a na 17° západní délky.

Podívejme se nyní, co vykonali ve střední Africe poručíci Burton a Speke.

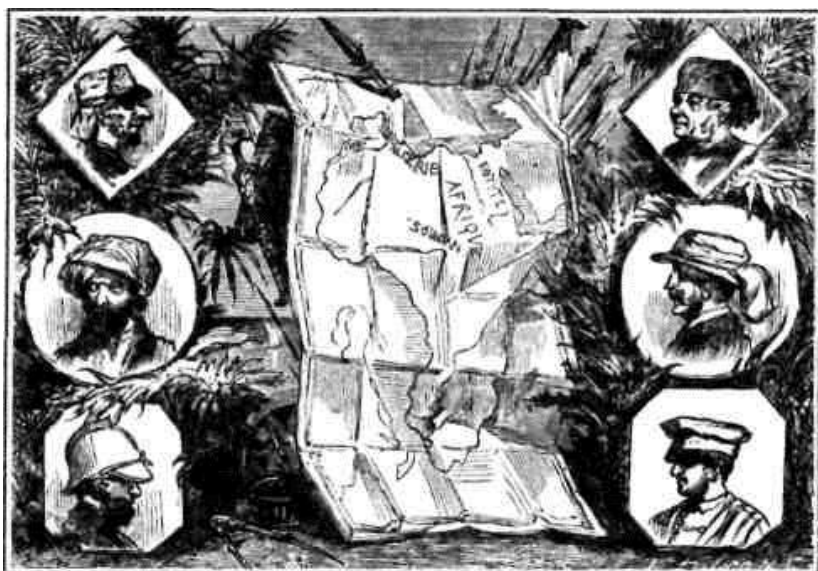
Různé výpravy proti toku Nilu se nikdy nedostaly k tajemným pramenům této řeky. Podle zprávy německého lékaře Werna zastavila se jeho výprava, konaná roku 1840 pod ochranou Mechemeta-Aliho, v Gondokoru, mezi 4° a 5° severní šířky.

Roku 1855 Savojan Brun-Rollet, jmenovaný konzulem v Sennáru ve východním Súdánu, který měl nahradit umučeného Vaudeye, vyjel z Chartúmu pod jménem obchodníka Jakuba, kupujícího gumu a slonovinu, a dostal se do Belenie za 4° severní šířky. Onemocněl však a vrátil se do Chartúmu, kde roku 1857 zemřel.

Ani doktor Poney, šéf egyptské zdravotní služby, který dosáhl s malým parníkem 1° pod Gondokorem, a vrátiv se, zemřel vysílením v Chartúmu, ani Benátčan Miani, který obešel vodopády pod Gondokorem a pronikl až na 2° severní šířky, ani maltský obchodník Andrea Debono, který se dostal se svou výpravou po Nilu ještě dál, nemohli překročit nepřekonatelnou čáru.

Roku 1859 Guillaume Lejean, pověřený francouzskou vládou, odplul po Rudém moři do Chartúmu a nasedl na nilskou loď s dvacetičlennou posádkou a s dvaceti vojáky. Ale ani on nepřešel Gondokoro a jen taktak unikl největším nebezpečím mezi černošskými vzbouřenci. Také výprava vedená panem d'Escayracem de Lauture se pokusila dojít k bájným pramenům.

Onen osudový mezník všechny cestovatele vždy zastavil. Vyslanci římského císaře Nerona dosáhli kdysi 9° severní šířky. Za osmnáct století se lidé dostali k 5° nebo k 6° severní šířky, tedy jen o dva tisíce pět set kilometrů dál.

Mnoho cestovatelů se pokoušelo dojít k pramenům Nilu z východiska na východním pobřeží Afriky.

V letech 1768 až 1792 vyšel Skot Bruce z etiopského přístavu Masawy, prošel Tigre, navštívil rozvaliny Axumu, viděl prameny Nilu tam, kde nebyly, a nedosáhl žádného vážného výsledku. Roku 1844 anglický misionář doktor Krapf založil stanici v Monbazu na břehu Zanzibaru a ve společnosti Rebmanna objevil dvě hory pět set padesát kilometrů od pobřeží. Byly to hory Kilimandžáro a Keňa, které Heuglin a Thornton právě částečně zlezli.

Roku 1845 Francouz Maizan vystoupil sám z lodi v Bagamayu proti Zanzibaru a dorazil do Dedže-la-Mhora, kde ho tamní náčelník za krutého mučení usmrtil.

V srpnu roku 1859 odjel mladý hamburský cestovatel Roscher s karavanou arabských kupců a dosáhl jezera Nasa, kde byl ve spánku zavražděn.

Konečně roku 1857 poručíci Burton a Speke, oba důstojníci indické armády, byli vysláni *Královskou zeměpisnou společností v Londýně*, aby prozkoumali velká africká jezera.

Dne 17. června opustili Zanzibar a zamířili přímo na západ.

Po čtyřměsíčním neslýchaném utrpení, kdy jim byla také

uloupena zavazadla a jejich nosiči ubiti, došli do Kazehu, shromaždiště obchodníků a karavan. Octli se ve středu Měsíční země. Získali tam přesné zprávy o mravech, o vládě, o náboženství i o květeně a zvířené kraje. Pak zamířili k prvnímu z velkých jezer, k jezeru Tanganika, ležícímu mezi 3° a 9° jižní šířky; dorazili tam 14. února 1858 a navštívili různé kmeny na březích, většinou kmeny lidojedů.

Vydali se zpět 26. května a vrátili se 20. června do Kazehu, kde vyčerpaný Burton zůstal několik měsíců nemocen. Speke zatím odešel pět set kilometrů na sever až k jezeru Ukereve*³, které spatřil 3. srpna. Mohl si z něho však prohlédnout jen cíp na 2° 30' jižní šířky.

Do Kazehu se vrátil 25. srpna a vydal se s Burtonem do Zanzibaru, kam dorazili v březnu příštího roku. Oba odvážní badatelé se pak vrátili do Anglie a *Zeměpisná společnost* jim udělila svou každoroční cenu.

Doktor Fergusson si pečlivě zapsal, že oba nedosáhli ani 2° jižní šířky, ani 29° východní délky.

Bylo tedy nutno spojit výzkum Burtona a Spekea s výzkumem doktora Bartha; znamenalo to pustit se přes kraj o rozloze více než dvanáct stupňů.

KAPITOLA V

KENNEDYHO SNY – HOVORY V MNOŽNÉM ČÍSLE – DICKOVY VÝČITKY – PROCHÁZKA PO MAPĚ AFRIKY – CO ZBÝVÁ MEZI DVĚMA BODY KOMPASU – SOUČASNÉ VÝPRAVY – SPEKE A GRANT – KRAPF, DE DECKEN A DE HEUGLIN

Doktor Fergusson naléhal na urychlení příprav k odjezdu. Sám řídil stavbu svého balónu, prováděje přitom některé úpravy, o nichž neřekl nikomu ani slovo.

³ *Starý název jezera Viktoriina*

Už dlouho se také věnoval studiu arabštiny a různých afrických nářečí. Díky svým jazykovým schopnostem dělal rychlé pokroky.

Jeho přítel lovec ho pochopitelně neopouštěl ani na krok. Asi se bál, aby mu doktor bez jediného slova neuletěl. Stále s ním o tom vedl co nejpřesvědčivější hovory, které ovšem Samuela Fergussona nepřesvědčily, a vzrušeně na něho naléhal, což se však doktora sotva dotklo. Dick cítil, že mu přítel „proklouzává mezi prsty“.

Ubohý Skot byl vskutku k politování. Nebeskou klenbu pozoroval s chmurnou hrůzou. Ve snách cítil závrtné houpání a každou noc se mu zdálo, že padá z nezměřitelné výše.

Nutno dodat, že za těchto strašných snů jednou nebo dvakrát spadl z postele. Jeho první starostí bylo ukázat Fergussonovi ohromnou bouli na hlavě.

„A to bylo jen z výše půl metru,“ řekl dobrácky. „Ne víc! A taková boule! Posuď sám!“

Ani tato melancholická výčitka doktora nedojala.

„My nepadneme,“ řekl.

„Ale co když spadneme?“

„Nepadneme.“

To bylo jasné a Kennedy na to nemohl nic říci.

Dicka nejvíc přivádělo k zoufalství doktorovo naprosté popření jeho osobnosti. Fergusson s ním jednal tak, jako by byl Skot neodvolatelně předurčen stát se jeho společníkem při té vzdušné plavbě. Nedalo se o tom vůbec pochybovat. Samuel měl nesnesitelný zvyk mluvit pouze v množném čísle:

„Pokračujeme... Budeme připraveni... Odjedeme...“

I přivlastňovacích zájmen užíval jen v množném čísle:

„Náš balón... náš koš... naše výprava... naše přípravy... naše objevy... náš vzlet...“

Dick se vždy otrásl, ačkoli byl rozhodnut neodjíždět. Ale nechtěl příteli odporovat. Doznejme ještě, že Dick, aniž si to dobře uvědomil, dal si poslat z Edinburghu výběr oděvů a své nejlepší lovecké pušky.

Jednoho dne dokonce uznal, že při největším štěstí by mohli mít jednu z tisíce nadějí na úspěch, a předstíral, že se podvoluje doktorovu přání. Aby však cestu oddálil, nakupil hromadu

nejrůznějších výmluv. Soustředil se na užitečnost výpravy a na její účelnost... Je objevení pramenů Nilu opravdu nutné? Budou skutečně pracovat pro dobro lidstva? Budou africké národy šťastnější, budou-li nakonec civilizovány? A je vůbec jisté, zda tam nebyla civilizace dříve než v Evropě? Snad ano. Nemělo by se ještě trochu počkat? K cestě přes celou Afriku jistě jednou dojde, a to způsobem méně hazardním... Za měsíc, za půl roku, za rok se jistě objeví nějaký cestovatel...

Tyto námitky však měly zcela opačný účinek. Doktor se přímo třásl netrpělivostí.

„Chceš snad, nešťastný Dicku, ty falešný příteli, aby z té slávy těžil někdo jiný? Mám se zpronevěřit své minulosti? Ustoupit před překážkami, v nichž není nic vážného? Odměnit se zbabělým váháním za vše, co pro mne udělala anglická vláda a *Královská zeměpisná společnost v Londýně*?“

„Ale...“ ozval se Kennedy, který velmi často užíval této spojky.

„Nevíš snad,“ pokračoval doktor, „že má cesta má soupeřit s úspěchy současných podniků? Nevíš snad, že do nitra Afriky postupují noví badatelé?“

„Ale...“

„Poslyš mě, Dicku, a podívej se na tuhle mapu!“

Dick se na ni odevzdaně zadíval.

„Jdi proti toku Nilu!“ řekl mu Fergusson.

„Už jdu,“ odpověděl poslušně Skot.

„Dojdi až do Gondokora.“

„Už tam jsem.“

A Kennedy si pomyslel, jak snadné je takové cestování... na mapě.

„Nyní nařid' kompas na to místo, které i ti nejdovážnější sotva překročili!“

„Už je to.“

„A nyní najdi stranou ostrov Zanzibar na 6° jižní šířky.“

„Tady je.“

„Sleduj teď rovnoběžku a dostaneš se do Kazehu.“

„Hotovo.“

„Vystup na třiatřicátý délkový stupeň až k jezeru Ukereve, kde

stanul poručík Speke.“

„Už tam jsem. Ještě kousek a byl bych spadl do jezera.“

„Dobrá. Víš, co máme právo předpokládat podle údajů pobřežních kmenů?“

„Nemám ani potuchy.“

„Že toto jezero, jehož dolní cíp leží na 2° 30' jižní šířky, musí se táhnout až k druhému stupni nad rovníkem.“

„Opravdu!“

„A z jeho severního cípu vytéká řeka, která se jistě vlévá do Nilu, není-li to Nil sám.“

„To je zajímavé.“

„A teď zaměř kompas na tento cíp jezera Ukereve!“

„Hotovo, příteli Fergussoně.“

„Kolik stupňů je mezi oběma směry?“

„Sotva dva.“

„Víš, kolik je to, Dicku?“

„Kdepak!“

„Sotva dvě stě dvacet kilometrů; to znamená nic.“

„Skoro nic, Samueli.“

„A víš, co se teď právě děje?“

„Namouvěru, že ne!“

Dick se zadíval na mapu

„Nuže, *Zeměpisná společnost* pokládá za velmi důležitý průzkum tohoto jezera, které Speke jen zahlédl. Na její doporučení se spojil poručík, nyní už kapitán Speke, s kapitánem Grantem z indické armády. Postavili se v čelo početné a důkladně podpořené výpravy. Mají za úkol vystoupit až k jezeru a vrátit se do Gondokora. Dostali na to přes pět tisíc liber a jihoafrická vláda jim poslala na pomoc hotentotské vojáky. Odjeli ze Zanzibaru koncem října 1860. Současně dostal Angličan John Petherick, královský konzul v Chartúmu, od ministerstva zahraničí asi sedm set liber. Má vystrojit

v Chartúmu parník, naložit na něj dostatečné zásoby potravin a odplout do Gondokora. Tam bude čekat na karavanu kapitána Spekea, kterou bude moci zásobit potravinami.“

„Dobře vymyšleno,“ řekl Kennedy.

„Vidíš tedy, že to spěchá, chceme-li se těchto výzkumů zúčastnit. Ale to není vše. Zatímco jedni cestovatelé míří jistým krokem za objevem pramenů Nilu, druzí se vydali odvážně do srdce Afriky.“

„Pěšky?“ ptal se Kennedy.

„Pěšky,“ odpověděl doktor, nevšímaje si narážky. „Doktor Krapf se rozhodl proniknout na západ po řece Džobu pod rovníkem. Baron de Decken opustil Monbaz, prozkoumal horu Keňu a Kilimandžáro a postupuje do středu.“

„Stále pěšky?“

„Ano, pěšky nebo na zádech mezků.“

„To by bylo právě něco pro mne,“ odpověděl Kennedy.

„A konečně rakouský konzul v Chartúmu, de Heuglin,“ pokračoval doktor, „zorganizoval právě velmi důležitou výpravu, jejímž hlavním cílem je najít cestovatele Vogela, který byl roku 1853 vyslán do Súdánu, aby doplnil práce doktora Bartha. Roku 1856 opustil Bornu a rozhodl se prozkoumat neznámý kraj mezi Čadským jezerem a jezerem Darfur. Od té doby se však neobjevil. Dva dopisy, které došly v červnu 1860 do Alexandrie, uvádějí, že byl na rozkaz wadajského krále zabit. Ale jiné dopisy, poslané doktorem Hartmannem cestovatelovu otci, říkají, že podle výpovědi jistého rolníka z Bornu byl Vogel v městě Wara jen vržen do vězení. Naděje tedy není ještě ztracena. Za předsednictví sasko-koburského vévody byl vytvořen výbor, jehož tajemníkem je můj přítel Petermann. Výprava, ke které se připojili četní učenci, je financována národní sbírkou. De Heuglin odjel z Masawy v červnu. Má hledat stopy po Vogelovi a zároveň prozkoumat celý kraj mezi Čadským jezerem a Nilem, to znamená doplnit průzkum kapitána Spekea a doktora Bartha. A tak bude Afrika překročena od východu na západ.*)“

**) Po odjezdu doktora Fergnssona bylo oznámeno, že de Heuglin se po mnoho poradách puslil jinou cestou, než jaká byla při výpravě stanovena, a že velení výpravy převzal Munxinger. (Pozn. aut.)*

„Nuže, když je to všechno tak dobře zajištěno, co tam budeme dělat ještě my?“ ptal se Skot.

Doktor Fergusson neodpověděl a spokojil se jen s pokrčením ramen.

KAPITOLA VI

NEOBYČEJNÝ SLUHA – POZOROVÁNÍ JUPITEROVÝCH MĚSÍCŮ – DICKOVA HÁDKA S JOEM – POCHYBNOST A VÍRA – VÁŽENÍ – JOE-WELLINGTON – JOE ZÍSKAL PŮLKORUNU

Doktor Fergusson měl sluhu, který ochotně poslouchal na jméno Joe. Byla to šťastná povaha. Svému pánu prokazoval naprostou důvěru a bezmeznou oddanost. Dokonce jeho rozkazy předvídal a prováděl je s neobyčejným důvtipem. Byl to Caleb*), který však nikdy nebručel a měl věčně dobrou náladu. Fergusson se na něho plně spoléhal ve všech životních záležitostech, a právem. Joe byl vzácně poctivý. Typ sluhy, který vám objedná oběd podle vaší chuti, zabalí zavazadla a nezapomene ani na ponožky, ani na košile, má vaše klíče a zná vaše tajemství, ale nikdy jich nezneužije.

Co ovšem znamenal pro Joea doktor! S jakou úctou a důvěrou přijímal jeho rozhodnutí! Když doktor promluvil, mohl by mu odporovat jen blázen. Vše, co si doktor pomyslel, bylo správné, vše, co řekl, mělo smysl, vše, co nařídil, bylo proveditelné, vše, co podnikal, bylo možné, vše, co vykonal, bylo obdivuhodné. Mohli byste Joea rozsekat na kousky – což by vám bylo asi odporné –, ale názor na svého pána by nezměnil.

**) Caleb Balderstone je postava sluhy z románu Waltera Scotta Nevěsta lammermoorská.*

Také když doktor pojal úmysl přeletět vzduchem celou Afriku,

byla to pro Joea hotová věc. Neexistovaly žádné překážky.

Od chvíle, kdy se doktor Fergusson rozhodl odjet, bylo samozřejmé, že odjede se svým sluhou. Ten statečný hoch věděl dobře – ač se o tom nikdy nemluvilo –, že se cesty zúčastní.

Mohl přitom ostatně vykonat platné služby svým důvtipem a úžasnou čílostí. Kdyby bylo třeba ustanovit učitele tělocviku v zoologické zahradě opicím, které jsou přece dost obratné, dostal by to místo určitě Joe. Bylo pro něho hračkou skákat, šplhat, létat a provádět tisíce nemožných kousků.

Byl-li Fergusson hlava a Kennedy paže, byl Joe ruka. Doprovázel svého pána už na mnoha cestách a získal i jisté povrchní znalosti, které si ovšem upravoval po svém. Vyznačoval se především klidnou filozofií a okouzujícím optimismem. Všechno pro něho bylo snadné, logické, přirozené, a především neměl nikdy potřebu na něco naříkat a něco proklínat.

Kromě jiných vlastností měl překvapivě ostrý zrak. Podobně jako Keplerův profesor Moestlin měl vzácnou schopnost vidět bez dalekohledu Jupiterovy měsíce a ve skupině Plejád spočítal čtrnáct hvězd, z nichž nejmenší jsou hvězdy deváté velikosti. Nebyl však pro to o nic pyšnější; naopak, velmi ochotně každého zdravil a zraku dovedl příležitostně velmi dobře použít.

Při důvěře, jakou měl Joe k doktorovi, není divu, že docházelo k neustálým hádkám mezi Kennedym a dobrým sluhou, který při nich ovšem zachovával všechnu uctivost.

Jeden pochyboval, druhý věřil. Jeden byl předvídavě opatrný, druhý slepě důvěřivý. Doktor se tak nalézal mezi pochybami a vírou. Musím říci, že se nezajímal ani o jedno, ani o druhé.

„Tak co, pane Kennedy?“ říkal Joe.

„Nuže, chlapče?“

„Chvíle se už blíží. Zdá se, že se nalodíme k cestě na Měsíc.“

„Chceš snad říci do Měsíčního kraje, což přece jen není tak daleko. Bud' však klidný, je to nebezpečné.“

„Nebezpečné s mužem, jako je doktor Fergusson?“

„Nechci tě zbavovat iluzí, drahý Joe, ale jeho podnik je docela prostě počín šílence. On neodjede.“

„Neodjede! Neviděl jste snad v Mittchellových dílnách v

londýnském předměstí Boroughu jeho balón?“

„Dám si pozor, abych se na něj nešel podívat.“

„Přijdete o pěknou podívanou, pane Kennedy. Jak je krásný! Jak hezký má tvar a jak roztomilý koš! Bude nám v něm báječně.“

„Ty tedy opravdu myslíš, že budeš svého pána doprovázet?“

„Samozřejmě,“ odpověděl přesvědčivě Joe. „Budu ho doprovázet, kam bude chtít. To by tak scházelo, nechat ho letět samotného, když jsme procházeli světem spolu! A kdo by mu ulehčil, kdyby byl unaven? Kdo by mu podal silnou ruku ke skoku přes propast? Ne, pane Kennedy, Joe bude vždy na svém místě vedle doktora, vlastně kolem doktora Fergussona.“

„Jsi hodný hoch.“

„Vy půjdete ostatně s námi,“ pokračoval Joe.

„Snad,“ odpověděl Kennedy. „Znamená to, že půjdu s vámi, abych v poslední chvíli překazil Samuelovi takovou poštilost. Doprovodím ho až do Zanzibaru, abych mu tam zabránil provést ten šílený, zcela neproveditelný plán.“

„Odpusťte, ale nezabráníte zhola ničemu, pane Kennedy. Můj pán není žádný hlupák. O každém svém činu dlouho přemýšlí, a rozhodne-li se pro něco, jen ďábel by ho mohl od toho odvrátit.“

„To uvidíme!“

„Netěšte se takovou nadějí! Je ostatně důležité, že jdete také. Pro zkušeného lovce, jako jste vy, je Afrika kouzelná země. V žádném případě nebudete té cesty litovat.“

„Určitě jí nebudu litovat, zvláště když ten paličák se konečně vzpamatuje.“

„Mimochodem,“ řekl Joe, „víte, že se dnes vážíme?“

„Jak to, vážíme?“

„Ano. Můj pán, vy a já se půjdeme zvážít.“

„Jako závodní jezdci?“

„Ano, jako závodní jezdci. Nebojte se však; budete-li příliš těžký, nebudete se musit zhubnout. Vezmeme vás s sebou takového, jaký jste.“

„Já se určitě nedám zvážít,“ řekl úsečně Skot.

„Ale pane Kennedy, zdá se, že to je pro balón nutné.“

„Pak se bude muset balón bez toho obejít.“

„No tohle! A co když bez přesných propočtů nebudeme moci vzlétnout?“

Joe

„Hrome, nepřejí si nic jiného!“

„Hled'te, pane Kennedy, můj pán pro nás za chvíli přijde.“

„Já nepůjdu.“

„To mu přece neuděláte.“

„Udělám.“

„Dobrá,“ řekl Joe se smíchem, „mluvíte tak proto, že tu ještě není. Ale až vám řekne tváří v tvář: »Dicku (s prominutím!), potřebuji znát tvou přesnou váhu«, ručím vám za to, že půjdete.“

„Nepůjdu.“ V této chvíli se vrátil doktor do své pracovny, kde došlo k tomuto rozhovoru. Podíval se na Kennedyho, který se necítil příliš dobře.

„Dicku,“ řekl mu, „pojď s Joem se mnou. Potřebuji vědět, kolik oba vážíte.“

„Ale...“

„Můžeš si nechat klobouk na hlavě. Pojď!“ A Kennedy šel.

Všichni tři odešli do Mittchellových dílen, kde už byly připraveny váhy. Doktor opravdu musil znát váhu svých společníků, aby zajistil balónu rovnováhu. Nechal vystoupit Dicka na plošinu vah. Ten bez odporu tiše řekl: „Dobrá, dobrá! To mě k ničemu nezavazuje.“

„Šedesát devět a půl kilogramu,“ řekl doktor a zapsal si to do svého zápisníku.

„Nejsem moc těžký?“

„Vůbec ne, pane Kennedy,“ řekl Joe. „Já jsem lehký, a tak se to vyrovná.“

Po těchto slovech zaujal Joe nadšeně lovcovo místo. Horlivostí

div váhu nepřevrhl. Zaujal postoj Wellingtona*⁴, který napodobuje Achillův postoj u vchodu do Hyde Parku*⁵.

I bez štítu byl nádherný.

„Čtyřiapadesát a půl kilogramu,“ zapsal si doktor.

„Ach,“ povzdychl si Joe se spokojeným úsměvem.

Proč se usmál? To nemohl nikdo říci.

„Teď já,“ řekl Fergusson.

A na svůj účet si připsal jedenašedesát kilogramů.

„Všichni tři nevážíme víc než sto osmdesát pět kilogramů.“

„Ale jestli je to pro vaši výpravu nutné, pane doktore, mohl bych se zhubnout o deset kilogramů, kdybych nejedl,“ řekl Joe.

„To je zbytečné, chlapče,“ odpověděl doktor. „Můžeš jíst podle libosti a tady máš půlkorunu, aby sis mohl dopřát podle chuti.“

KAPITOLA VII

GEOMETRICKÉ PODROBNOSTI – VÝPOČET OBSAHU
BALÓNU – DVOJITÝ BALÓN – OBAL – KOŠ – TAJEMNÝ
PŘÍSTROJ – POTRAVINY – KONEČNÝ SOUČET

Doktor Fergusson se už dlouho zabýval podrobnostmi své výpravy. Je jasné, že předmětem jeho neustálé péče byl balón, nádherný dopravní prostředek, který je měl unášet vzduchem.

Abyste nemusil dávat balónu příliš velké rozměry, rozhodl se především napustit jej vodíkem, který je čtrnáctapůlkrát lehčí než vzduch. Výroba tohoto plynu je snadná a vodík také přinesl nejlepší výsledky při aerostatických pokusech.

Doktor přesnými výpočty zjistil, že má-li balón vzlétnout s nezbytnými cestovními potřebami a s jeho přístrojem, musí unést

⁴ *Wellington byl anglický generál, vítěz nad Napoleonem v bitvě u Waterloo.*

⁵ *Hyde Park (čti hajdpárk) je velký londýnský sad.*

zatížení tisíc osm set kilogramů. Bylo proto nutné zjistit, jaká bude jeho nosná síla, schopná unést takovou váhu, a z toho pak vypočítat jeho obsah.

Břemeno tisíc osm set kilogramů znamená výtlačk tisíce dvou set sedmdesáti krychlových metrů vzduchu, což znamená, že tisíc dvě stě sedmdesát krychlových metrů vzduchu váží asi tisíc osm set kilogramů.

Bude-li mít tedy balón obsah tisíc dvě stě sedmdesát krychlových metrů a bude-li naplněn vodíkem, který je čtrnáctapůlkrát lehčí než vzduch, bude vážit jen sto dvacet pět kilogramů. K vyrovnání rovnováhy zbývá tisíc šest set sedmdesát pět kilogramů. To je rozdíl mezi váhou plynu v balónu a váhou okolního vzduchu, což tvoří nosnou sílu balónu.

Napustí-li se však balón tisícem dvěma sty sedmdesáti krychlovými metry vodíku, bude docela plný. Ale to se nesmí stát, poněvadž při výstupu balónu do řidších vzduchových vrstev se uzavřený plyn snaží roztáhnout a brzy by obal roztrhl. Proto se balóny plní všeobecně jen ze dvou třetin.

Doktor se tedy v důsledku zařízení, které znal jen on sám, rozhodl naplnit balón pouze z poloviny, ale protože jej potřeboval naplnit tisícem dvěma sty sedmdesáti krychlovými metry vodíku, musil dát balónu dvojnásobný obsah.

Dal mu protáhlý tvar, který je, jak známo, výhodnější. Vodorovný průměr byl dvaadvacet a půl metru a průměr svislý čtyřadvacet metrů.*) Fergusson tak dostal sféroid, jehož objem byl okrouhle dva tisíce pět set padesát krychlových metrů.

Kdyby byl mohl doktor použít dvou balónů, jeho naděje na úspěch by se byly zvětšily. Kdyby se mu jeden z balónů ve vzduchu roztrhl, mohl by se po vyhození přitěže udržet ve vzduchu s pomocí druhého. Ale ovládnání dvou balónů je velmi obtížné, mají-li si uchovat stejnou nosnou sílu.

*) *Nebyly to rozměry nijak zvláštní. Roku 1784 zhotovil Montgolfier v Lyonu balón s obsahem dvaceti tisíc krychlových metrů, který mohl unést břemeno dvaceti tun. (Pozn. aut.)*

Po dlouhém přemýšlení spojil Fergusson důmyslným zařízením výhodu dvou balónů, odstraniv přitom jejich nevýhody. Jeho vnější balón, jemuž dal uvedené rozměry, uzavíral v sobě druhý, menší balón stejného tvaru, který měřil jen třináct a půl metru ve vodorovném průměru a dvacet a půl metru v průměru svislém. Obsah vnitřního balonu byl tedy jen tisíc osm set devadesát krychlových metrů. Měl plout v obklopujícím jej plynu. Oba balóny měly společnou záklopku, která je podle potřeby spojovala.

Toto uspořádání mělo tu výhodu, že když bylo třeba při sestupu vypustit plyn, vypustil se napřed z velkého balonu. Musel-li se vypustit úplně, zůstal menší balón netknutý. Pak bylo možno zbavit se vnějšího obalu jako obtížné přítěže a druhý balón sám nekladl už větru větší odpor než balón napůl vypuštěný.

Navíc při nehodě, třeba při roztržení vnějšího obalu, by zůstal vnitřní balón zachován.

Oba balóny byly zhotoveny z křížového lyonského hedvábí, napuštěného gumou. Guma s pryskyřicí je naprosto neprostupná. A vůbec nepodléhá ani kyselinám, ani plynům. Tkanina byla na vrcholu balonu zdvojena, protože tam nese největší váhu.

Tento obal mohl udržet plyn bezmezně dlouho. Jeho čtvereční metr vážil jen čtvrt kilogramu. Protože povrch vnějšího balonu byl asi tisíc sedmdesát pět čtverečních metrů, vážil obal dvě stě šedesát osm kilogramů. Obal druhého balonu měl povrch osm set padesát čtyři čtvereční metry a vážil dvě stě třináct kilogramů. Celkem tedy čtyři sta osmdesát jeden kilogram.

Síť k zavěšení koše byla z neobyčejně pevných konopných provazů. Předmětem zvláštní péče se staly obě záklopy, podobně jako u lodi kormidlo.

Koš měl kruhový tvar o průměru pěti metrů; byl zhotoven z vrbového proutí vpleteného do lehké železné kostry a opatřen na spodní straně pružnými péry, která měla mírnit nárazy. Jeho váha s váhou sítě nepřekračovala sto dvacet sedm kilogramů.

Doktor dal dále zhotovit čtyři nádrže z plátva čtyři milimetry silného. Byly spolu spojeny tubicí s kohoutem. K ní byla připojena spirála průměru asi pěti centimetrů, zakončená dvěma nestejně

dlouhými rameny, z nichž větší bylo sedm metrů dlouhé a kratší jen čtyři a půl metru.

Plátěné nádrže byly uloženy v koši tak, aby zabíraly co nejméně místa. Spirála, která se měla upevnit později, byla zabalena zvlášť, stejně jako velmi silný Bunsenův elektrický článek. Tento přístroj byl sestaven tak důmyslně, že nevážil víc než tři sta sedmnáct kilogramů i s hektolitrem vody ve zvláštní nádrži.

Z cestovních přístrojů tu byly dva tlakoměry, dva teploměry, dva kompas, sextant, chronometr, umělý obzor a přístroj k měření vzdálených a nedostupných předmětů. Doktorovi nabídla pomoc i greenwichská hvězdárna. Fergusson však neměl v úmyslu konat fyzikální šetření. Potřeboval jen určovat směr a zjišťovat polohu hlavních řek, hor a měst.

Opatřil si také tři dobře vyzkoušené železné kotvy a žebřík z lehkého a pevného hedvábí, dlouhý patnáct metrů.

Stejně si propočítal i přesnou váhu potravin. Byl to čaj, káva, suchary, solené maso a pemikan (maso sušené), které v docela malém objemu obsahuje velmi mnoho výživných látek. Kromě dostatečné zásoby lihovin připravil i dvě nádrže na vodu, obě s obsahem jednoho hektolitrů.

Spotřebou různých potravin se bude váha balónu postupně snižovat. Nutno vědět, že rovnováha balónu je nesmírně citlivá. Ztráta docela nepatrné přítěže může způsobit velmi podstatný výstup.

Doktor nezapomněl ani na stan, který kryl část koše, ani na pokrývky – jediné cestovní lůžkoviny –, ani na lovcovy pušky a zásobu prachu a kulí.

Zde je výsledek jeho různých propočtů:

Fergusson.....	61,00 kg
Kennedy.....	69,50 kg
Joe.....	54,50 kg
Váha prvního balónu.....	268,00 kg
Váha druhého balónu.....	213,00 kg
Koš a síť.....	127,00 kg
Kotvy, nářadí, pušky, pokrývky, stan a různé nástroje.....	86,00 kg
Maso, pemikan, suchary,	

čaj, káva a lihoviny	176,00 kg
Voda.....	181,00 kg
Přístroje.....	317,00 kg
Váha vodíku.....	125,00 kg
Přítěž.....	90,00 kg
Celkem	1768,00 kg

To byl rozpis onoho tisíce osmi set kilogramů, s kterými se chtěl doktor Fergusson vznést. Přítěže bral jen devadesát kilogramů, „pro nečekaný případ“, jak řekl, protože díky svému přístroji jí vůbec nehodlal použít.

KAPITOLA VIII

JOEOVA DŮLEŽITOST – KAPITÁN LODI *RESOLUTE* – KENNEDYHO ZBROJNICE – ZAŘÍZENÍ – OBĚD NA ROZLOUČENOU – ODJEZD 21. ÚNORA – DOKTORŮV VĚDECKÝ VÝKLAD – DUVEYRIER A LIVINGSTONE – PODROBNOSTI VZDUŠNÉ CESTY – KENNEDY JE UMLČEN

Dne 10. února se přípravy blížily ke konci a oba balóny, uzavřené v sobě, byly hotovy. Vydržely velký tlak vzduchu, kterým byly nahuštěny. Tato zkouška jen ospravedlňovala dobré mínění o jejich pevnosti a svědčila o péči věnované jejich výrobě.

Joe se neznal radostí. Neustále odcházel z Greek Streetu do Mittchelovy dílny, stále něčím zaměstnán, ale stále zářící, ochotně vykládaje podrobnosti příprav lidem, kteří to po něm nechtěli, a hrdý především na to, že bude svého pána doprovázet. Myslím dokonce, že si ten hodný chlapec vydělal několik půlkorun tím, že ukazoval lidem balón, vysvětloval doktorovy myšlenky a plány, ukazoval doktora pootevřeným oknem nebo při procházkách ulicemi. Nemějme mu to za zlé, měl právo spekulovat trochu s obdivem a se zvědavostí svých bližních.

Dne 16. února zakotvila před Greenwichem *Resolute*. Byla to

šroubová loď o nosnosti osmi set tun, výborně plovoucí, pověřená zásobováním poslední výpravy Jamese Rosse do polárních krajin. Kapitán Pennet byl velmi příjemný muž. Neobyčejně se zajímal o doktorovu cestu, kterou odhadoval na velmi dlouhou. Pennet byl spíš vědec než voják. To mu však nebránilo, aby vyzbrojil svou loď čtyřmi litými děly, která nikdy nikomu neublížila a dělala jen nejmírumilovnější hluk.

Podpalubí *Resolute* bylo upraveno tak, aby se tam dal balón uložit. Přenesli ho tam s největší opatrností 18. února a uložili ho až na dno lodi, aby nedošlo k žádné nehodě. Koš s příslušenstvím, s kotvami, s provazy, s potravinami a s nádrží na vodu, která měla být naplněna až po příjezdu, byl uložen pod Fergussonovým dohledem.

Naložili také deset tun kyseliny sírové a deset tun starého železa k výrobě vodíku. Bylo to množství víc než dostačující, ale doktor musil počítat s možnými ztrátami. Přístroj určený k výrobě plynu se skládal z třiceti beček, které byly uloženy dole v podpalubí.

Všechny přípravy skončily 18. února večer. Doktora Fergussona a jeho přítele Kennedyho čekaly dvě pohodlně zařízené kabiny. Ač Kennedy přísahal, že neodpluje, odebral se na palubu s úplnou loveckou zbrojnicí, s dvěma výbornými dvourannými puškami, nabíjenými závěrem, a s osvědčenou karabinou z továrny Purdey, Moore & Dickson v Edinburghu. S takovou zbraní mohl lovec bez rozpaků vpálit na dva tisíce kroků kulku do oka kamzíka. K tomu ještě patřily dvě Coltovy šestiranné pistole pro nečekanou potřebu. Prachovnice, pytlík na zápalky a kulky v dostatečném množství, to vše nepřesahovalo váhu označenou doktorem.

Tři cestovatelé se zařídili na palubě 19. února. Kapitán i jeho důstojníci je přijali s velkou úctou. Doktor byl neustále chladný, zabývá se jen svou výpravou, Dick byl vzrušený, aniž to dával příliš najevo, Joe skákal a vedl šprýmovné řeči. Stal se rázem šaškem v kabinách obou mužů, kde mu bylo vyhrazeno lůžko.

Dne 20. února pořádala *Královská zeměpisná společnost* na rozloučenou s doktorem Fergussonem a s Kennedym slavnostní oběd. Zúčastnil se ho také kapitán Pennet a jeho důstojníci. Oběd byl velmi živý a byly při něm proneseny lichotivé přípitky. Bylo jich mnoho, protože měly zajistit všem stolovníkům dlouhý život. Sir Francis M. předsedal pln rozechvění, ale také pln důstojnosti.

Na velkém množství přípitků se podílel i Kennedy, ačkoli z toho byl velmi zmaten. Když sám připil „neohroženému Fergussonovi, slávě Anglie“, musil připít i „neméně odvážnému Kennedymu, jeho statečnému společníkovi“.

Dick napřed zrudl, což bylo pokládáno za projev skromnosti. Pak potlesk zesílil a Dick zrudl ještě víc. Jedli právě zákusky, když došlo poselství od královny. Zdravila oba cestovatele a přála jim úspěch v jejich podnikání.

To si nezbytně vyžádalo nové přípitky na zdraví Jejího Veličenstva.

O půlnoci, po dojmavém rozloučení a po velmi vřelých stiscích ruky, se hosté rozešli. U westminsterského mostu čekal člun z *Resolute*. Kapitán se do něho usadil se svými cestujícími i s důstojníky a rychlý proud Temže je brzy unášel ke Greenwichi.

V jednu hodinu už na palubě vše spalo.

Nazítří, 21. února, ve tři hodiny ráno zahučely kotle. V pět hodin byla zdvižena kotva a *Resolute*, hnána šroubem, zamířila k ústí Temže.

Nemusíme říkat, že rozhovor na palubě se točil jedině kolem výpravy doktora Fergussona.

Zjevem i hovorem budil Fergusson takovou důvěru, že nikdo kromě Skota nepochyboval o úspěchu jeho podniku.

Během dlouhých a jednotvárných hodin plavby uspořádal doktor v důstojnické kabině skutečný kurs zeměpisu. Mladí lidé se vášnivě zajímali o objevy vykonané v Africe za posledních čtyřicet let. Doktor jim vyprávěl o průzkumech Barthových, Burtonových, Spekeových a Grantových. Líčil jim ony kraje, vystavené na všech stranách vědeckým bádáním. Na severu prozkoumal mladý Duveyrier Saharu a přivedl do Paříže náčelníky Tuaregů. Z popudu francouzské vlády se připravily dvě výpravy, které se cestou od severu a na západ sešly v Tombouctou. Na jihu neúnavný Livingstone postupoval k rovníku a od května 1862 cestoval s Mackenziem po řece Rovumě. Devatenácté století určitě přinese odhalení všech tajemství skrytých v lůně Afriky po šest tisíc let.

Zájem Fergussonových posluchačů byl vzbuzen především podrobným popisem příprav na tuto cestu. Všichni si chtěli ověřit

doktorovy výpočty. Přeli se při tom a Fergusson do sporů upřímně zasahoval.

Celkem se všichni divili poměrně malé zásobě potravin, které si cestovatelé brali s sebou. Jednoho dne se na to jeden z důstojníků zeptal doktora.

„To vás překvapuje?“ ptal se Fergusson.

„Jistě.“

„Jak dlouho, myslíte, že potrvá má cesta? Celé měsíce? To je velký omyl. Kdyby se příliš protáhla, byli bychom ztraceni a nevrátili bychom se. Vězte, že ze Zanzibaru na senegalské pobřeží to není víc než šest tisíc pět set kilometrů. Při rychlosti čtyř set padesáti kilometrů za dvanáct hodin, což není ani rychlost našich železnic, a pocestujeme-li dnem i nocí, stačí nám k přeletu Afriky pouhých sedm dní.“

„Ale pak nebudete nic vidět, nebudete moci konat zeměpisná pozorování, ba ani prozkoumávat kraj.“

„Jsem-li však pánem svého balónu,“ odpověděl doktor, „mohu-li libovolně vystupovat a sestupovat, zastavím se tam, kde to uznám za dobré, především když mi bude hrozit, že mě příliš silný vítr odnese.“

„A s tím se setkáte,“ řekl kapitán Pennet. „Jsou vichřice, které mají rychlost přes čtyři sta padesát kilometrů za hodinu.“

„Sami vidíte,“ namítl doktor, „že s takovou rychlostí lze přeletět Afriku za dvanáct hodin. Vzlétnout na Zanzibaru a jít spát v Saint-Louis.“

„Může však být balón unášen takovou rychlostí?“ ptal se důstojník.

„Už se to stalo,“ odpověděl Fergusson.

„A balón to vydržel?“

„Dokonale. Bylo to v době Napoleonovy korunovace roku 1804. Vzduchoplavec Garnerin vypustil v Paříži v jedenáct hodin večer balón, který nesl tento nápis, provedený zlatými písmeny: »Paříž, 25. frimairu roku XIII*), korunovace císaře Napoleona Jeho Svatostí Piem VII.«

Druhého dne v pět hodin ráno viděli obyvatelé Říma plout tento balón nad Vatikánem; pak prolétl římským krajem a spadl do jezera Bracciano. Balón tedy může vzdorovat i takové rychlosti, pánové!“

„Balón ano, ale co lidé?“ odvážil se říci Kennedy.

„Lidé také! Vždyť balón je vzhledem k okolnímu vzduchu vždy nehybný. Nepohybuje se on, nýbrž vzduch. Zapalte v koši svíčku a její plamen se nezachvěje. Kdyby byl do Garnerinova balónu vstoupil vzduchoplavec, nebyl by tou rychlostí nijak trpěl. Já ostatně netrvám na vyzkoušení takové rychlosti. Budu-li moci na noc zakotvit na nějaký strom nebo na terénní výstupek, udělám to. Bereme si stejně potraviny na dva měsíce a našemu obratnému lovcí nebude nic bránit, aby nás zásobil hojností zvěřiny, vystoupíme-li na zem.“

„Ach pane Kennedy, tam budete střílet mistrovské rány,“ řekl mladý poddůstojník, dívaje se očima plnými závidi na Skota.

„Nemluvě o tom, že vaše radost bude znásobena velkou slávou.“
„Pánové,“ odpověděl lovec, „velmi mě dojaly... vaše poklony..., ale nepřísluší mi přijímat je...“
„Cože?“ ozvalo se ze všech stran. „Vy snad neodletíte?“
„Neodletím.“
„Vy nebudete doprovázet doktora Fergussona?“
„Nejenže ho nebudu doprovázet, ale jsem tu jen proto, abych ho v poslední chvíli zadržel.“

Všechny pohledy se stočily k doktorovi.

„Neposlouchejte ho,“ řekl jim Fergusson klidně. „Je to záležitost, o níž se s ním nebudeme hádat. V hloubi duše docela jistě ví, že odletí.“

**) Po Velké francouzské revoluci byly zavedeny nové názvy měsíců (frimaire byl třetí měsíc republikánského kalendáře) a letopočet začínal rokem revoluce (1791).*

„Ne, skutečně,“ zvolal Kennedy, „prohlašuji...“

„Nic neprohlašuj, Dicku. Jsi změřen a zvážen i se svým prachem, s puškami a s náboji. Nemluvme už o tom.“

A Dick skutečně od té chvíle až do příjezdu na Zanzibar neotevřel ústa. Nemluvil ani o ničem jiném. Mlčel.

KAPITOLA IX

OBEPLUTÍ MYSU – PŘÍDNÍ MŮSTEK – ASTRONOMICKÝ KURS PROFESORA JOEA – O ŘIDITELNOSTI BALÓNŮ – O VÝZKUMU VZDUŠNÝCH PROUDŮ – HEURÉKA*)

Lod' *Resolute* plula přímo k mysu Dobré naděje. Počasí bylo krásné, ač se moře počalo trochu vzdouvat.

Dne 30. března, sedmadvacet dní po vyplutí z Londýna, objevila se na obzoru Tabulová hora. V námořních dalekohledech se pod

půlkruhem pahorků rýsovalo Kapské Město a *Resolute* brzy spustila kotvy v přístavu. Kapitán tam však zastavil jen proto, aby naložil uhlí. To bylo za den hotovo. Nazítří zamířila loď k jihu, aby minula nejjihnější cíp Afriky a vplula do Mosambického průlivu.

Pro Joea to nebyla první plavba po moři; proto byl na palubě brzy jako doma. Každý ho měl rád pro jeho upřímnost a dobrou náladu. A přecházela na něho i značná část slávy jeho pána. Všichni mu naslouchali jako proroku a on se také nemýlil o nic víc než jiní proroci.

Zatímco doktor pokračoval ve výkladech v důstojnické kajutě, trůnil Joe na předním můstku a vykládal dějiny po svém, což dělají ostatně i největší dějepisci všech dob.

**) Znamená „nalezl jsem“. Zvolal to prý Archimédes, když objevil zákon o plavání těles.*

Šlo samozřejmě o cestování vzduchem. Joeovi dalo velkou námahu vysvětlit celý podnik hlavám, které se zdráhaly tomu uvěřit. Ale jakmile to námořníci jednou pochopili, jejich představitivost už neznala nic nemožného.

Skvělý přednášeč přesvědčil své posluchače, že po této cestě vykonají ještě mnoho dalších. Tohle byl jen začátek dlouhé řady lidských průzkumů.

„Uvidíte, přátelé, že zkusí-li člověk jednou tento způsob dopravy, už se bez něho neobejde. Proto také na příští výpravě nepoletíme vpřed, nýbrž neustále přímo vzhůru.“

„Dobrá, tedy na Měsíc!“ řekl jeden z okouzlených posluchačů.

„Na Měsíc?“ ohradil se Joe. „To je namouvěru moc obyčejné. Na Měsíc poletí kdekdo. Ostatně tam není voda a musili bychom si vzít také obrovské zásoby potravin a v lahvích i vzduch, abychom tam mohli dýchat.“

„Dobrá! Ale třeba je tam džin,“ řekl jeden z námořníků, velký milovník tohoto silného alkoholického nápoje.

Joe vykládal na předním můstku

„Vůbec ne, můj milý! Ne, s Měsícem nic není! Budeme se však procházet po hezkých hvězdách a po půvabných planetách, o nichž mi můj pán často vyprávěl. Začneme návštěvou Saturnu ...“

„To je ten s tím prstenem?“ ptal se lodní ubytovatel.

„Ano, se snubním prstenem. Nevíme jen, co se stalo s jeho ženou.“

„Jakže? Vy poletíte tak vysoko?“ vyhrkl překvapený plavčík.
„Copak je ten váš pán d'ábel?“

„Dábel? Na to je příliš dobrý.“

„A co po Saturnu?“ ptal se jeden z nejnetrpělivějších posluchačů.

„Po Saturnu? No, pak navštívíme Jupiter. Je to směšný kraj, kde den trvá jen devět a půl hodiny, což je příjemné lenochům, a kde rok trvá dvanáct let, což je výhodné pro ty, kdož mají už jen šest měsíců života. To jim život trochu prodlužuje.“

„Dvanáct let!“ opakoval plavčík.

„Ano, chlapečku! Tam by tě matka ještě kojila a stárnoucí člověk, kterému táhne padesátka, by tam byl čtyři a půl roku starým děckem.“

„To je neuvěřitelné,“ zvolali všichni na předním můstku jedním hlasem.

„Pravda pravdoucí,“ řekl Joe přesvědčivě. „Ale co chcete? Trváte-li na živoření na tomto světě, nedozvíte se nic a zůstanete hloupí jako bota. Jděte na Jupiter a uvidíte! Jenom byste se tam museli dobře držet, protože Jupiter má velmi nepříjemné měsíce!“

Všichni se smáli, ale napůl tomu věřili. Joe hovořil dále o Neptunu, kde jsou nejlépe přijímáni námořníci, a o Marsu, kde zaujímají první místo vojáci, což je nakonec nesnesitelné. Co se Merkura týče, to je ošklivý svět, samí zloději a obchodníci, kteří si jsou navzájem tak podobní, že je obtížné je rozlišit. A nakonec jim nakreslil skutečně kouzelný obraz Venuše.

„A až se z této výpravy vrátíme,“ řekl milý vyprávěč, „budeme dekorováni Jižním křížem, který září nahoře v knoflíkové dírcce samotného boha.“

„A zasloužili byste si ho,“ řekli námořníci.

Tak plynuly dlouhé večery na přídí za veselých hovorů. Současně pokračoval poučný výklad doktorův.

Jednoho dne při rozhovoru o řiditelnosti balónu byl Fergusson vyzván, aby o tom řekl své mínění.

„Já nevěřím, že se podaří balóny řídit,“ pravil. „Znám všechny vyzkoušené i navržené systémy. Ani jeden neuspěl, ani jeden není

proveditelný. Jistě chápete, že jsem se musil touto otázkou zabývat, protože má pro mne velký význam. Nemohl jsem ji však rozřešit s prostředky, jež poskytuje současná mechanika. Musil by být vynalezen neobyčejně silný a nemožně lehký motor. Ani pak bychom nemohli vzdorovat silnějším větrům! Ostatně dosud se lidé zabývali spíš říditelností koše než balónu. A to je chyba.“

„A přece je velká obdoba mezi balónem a lodí, kterou libovolně řídíme,“ namítli mu posluchači.

„Omyl,“ odpověděl doktor Fergusson. „Je to obdoba nepatrná, nebo vůbec žádná. Vzduch je nekonečně řidší než voda, do níž se loď ponořuje jen do poloviny, kdežto balón je celý ponořen do vzduchu a vůči okolnímu plynu zůstává nehybný.“

„Vy tedy myslíte, že aerostatická věda řekla už své poslední slovo?“

„Kdepak! Musí jen hledat něco jiného. Nemůžeme-li balón řídit, musíme jej aspoň udržovat v příznivém větru. Čím výše stoupáme, tím jsou větry co do rychlosti i co do směru stálejší. Nejsou rušeny údolními a horami, které brázdí zemský povrch. A vy víte, že to je hlavní příčina změn větrů a rozdílnosti jejich rychlosti. Jakkmile budou jednou tyto vrstvy určeny, postačí balónu vznést se do větru, který mu vyhovuje.“

„Ale abychom ony větry našli, musili bychom stále vystupovat a sestupovat,“ řekl kapitán Pennet. „A v tom je opravdová potíž, drahý doktore.“

„Pročpak, pane kapitáne?“

„Rozumějme si! Bude v tom nesnáz a překážky jen pro dlouhé cesty, a ne pro pouhé vzdušné procházky.“

„A důvody, prosím?“

„Protože můžete vystoupit jen tehdy, vyhodíte-li přítěž, a sestoupit jen za cenu ztráty plynu. Takovým způsobem budou vaše zásoby plynu i přítěže brzy vyčerpány.“

„Drahý kapitáne, v tom je jádro otázky. To je jediná nesnáz a věda se musí pokusit ji překonat. Nejde o řízení balónu, jde o jeho volný pohyb nahoru a dolů beze ztráty plynu, který je jeho silou a krví, a možno-li se tak vyjádřit, tedy jeho srdcem.“

„Máte pravdu, drahý doktore, ale tato nesnáz není dosud

odstraněna, tento prostředek není dosud vynalezen.“

„Prosím za prominutí, ale je vynalezen!“

„Kým?“

„Mnou!“

„Vámi?“

„Jistě pochopíte, že bez něho bych se neodvážil přeletět v balónu celou Afriku. Za čtyřicet hodin bych byl s plynem nasuchu.“

„Ale o tom jste v Anglii nemluvil.“

„Ne. Nechtěl jsem o tom veřejně hovořit. Zdálo se mi to zbytečné. Přípravné pokusy jsem prováděl tajně a byl jsem s výsledky spokojen. Víc jsem nemusel dělat.“

„Nuže, drahý Fergusson, můžeme se vás na vaše tajemství zeptat?“

„Prosím, pánové. Mé zařízení je docela jednoduché.“

Pozornost posluchačů dosáhla nejvyššího stupně a doktor počal klidně vykládat.

KAPITOLA X

PŘEDBĚŽNÉ POKUSY – PĚT DOKTOROVÝCH NÁDRŽÍ – PLYNOVÝ HOŘÁK – TOPNÉ TĚLESO – ZPŮSOB MANÉVROVÁNÍ – JISTÝ ÚSPĚCH

„Pánové, lidé se mnohokrát pokoušeli libovolně vystoupit nebo sestoupit beze ztráty plynu nebo přítěže balónu. Francouzský vzduchoplavec Meunier toho chtěl dosáhnout stlačením vzduchu uvnitř balónu. Belgičan doktor van Hecke vyvinul za pomoci křídel a lopatek svisele působící sílu, která však byla ve většině případů nedostatečná. Praktické výsledky nejrůznějších zařízení byly bezvýznamné.

Rozhodl jsem se proto zaútočit na tento problém přímo. Především jsem zcela odmítl přítěž, ponechávaje si ji jen pro mimořádné případy, kdyby například selhal můj přístroj nebo kdybych musil rychle vzlétnout, abych se vyhnul překážce.

Mé zařízení pro vzestup a sestup záleží jen v tom, že různou teplotou zvětšuji nebo zmenšuji objem plynu uvnitř balónu. Řeknu vám, jakých výsledků jsem dosáhl.

Viděli jste, že jsem s košem nakládal několik nádrží, ale nevíte, k čemu slouží. Těch nádrží je pět.

V první je asi sto deset litrů vody s několika kapkami kyseliny sírové, aby se zvětšila její vodivost. Rozkládám ji proudem ze silného Bunsenova článku. Všichni víte, že voda se skládá ze dvou třetin vodíku a z jedné třetiny kyslíku.

Kyslík se působením elektrického článku hromadí na jeho kladném pólu v druhé nádrži. Třetí nádrž je umístěna nad druhou a má dvojnásobný objem. Tam se shromažďuje vodík na záporném pólu.

Dva kohouty, z nichž jeden má dvakrát větší průřez než druhý, spojují obě nádrže se čtvrtou, které říkám nádrž pro směs. Tam se opravdu směšují oba plyny vzniklé rozkladem vody. Objem této nádrže je jen asi jeden a půl krychlového metru.

V horní části této nádrže je platinová trubice s kohoutem.

Jistě jste to už pochopili, pánové! Popisovaný přístroj je prostě hořák na kyslíko-vodíkovou směs, jejíž teplota převyšuje teplotu kovářské výhně.

A nyní přejdu k druhé části přístroje.

Z dolního otvoru mého balónu, který je neprodyšně uzavřen, vycházejí dvě trubice, oddělené malou mezerou. Jedna vychází z horní části náplně, druhá z části dolní.

Obě trubice jsou několikrát přerušeny silnými gumovými nástavci, což jim umožňuje přizpůsobit se výkyvům balónu.

Obě vedou až do koše a vstoupí do válcové železné nádrže, které říkám nádrž tepelná.

Ta je na obou koncích uzavřena silnými kotouči ze stejného kovu.

Trubice vycházející z dolní části balónu vede do válcové nádrže spodním kotoučem. Vniká dovnitř a mění se tam ve šnekovitou spirálu, jejíž závit vyplňuje téměř celou nádrž. Před výstupem prochází spirála malým kuželem, jehož vypuklé dno ve tvaru kulového vrchlíku směřuje dolů.

Vrcholem tohoto kužele prochází druhá trubice a vústuje, jak jsem už řekl, do horní části balónu.

Kulový vrchlík malého kužele je z platiny, aby se žářem hořáku neroztavil. Hořák je umístěn na dně železné nádrže mezi závitý šnekovité spirály. Vrchol jeho plamene bude lehce zasahovat kulový vrchlík.

Víte, pánové, co to jsou topná tělesa k vytápění bytu. Víte, jak pracují. Vzduch z místnosti je nucen vycházet potrubím a je nahrazen vzduchem teplejším. A to, co jsem vám tady popsal, není nic jiného než teplovodně těleso.

Co se tedy stane? Jakmile zapálím hořák, vodík ve spirále a v kuželi se začne zahřívat a stoupat rychle trubicí vedoucí do horní části balónu. Pod ním vzniká vzduchoprázdno, které nasává plyn ze spodní části. Ten se také zahřeje a je postupně zase nahrazen. Tak vzniká v trubicích a ve spirále neobyčejně rychlý koloběh plynu, který vychází z balónu, neustále se zahřívá a vrací se zpět.

Ale plyn s každým tepelným stupněm zvětšuje svůj objem o jednu dvěstěšedmašedesátinu. Zvýším-li tedy teplotu o osmnáct stupňů, vodík v balónu zvětší svůj objem o osmnáct dvěstěšedmašedesátin, čili o dvašedesát krychlových metrů. Vytlačí tedy o dvašedesát krychlových metrů vzduchu víc, čímž se jeho nosná síla zvýší o dvašedesát kilogramů. To odpovídá odhození stejné váhy přítěže. Zvýším-li teplotu na sto stupňů, zvětší se objem plynu o sto dvěstěšedmašedesátin, balón vytlačí o šest set dvacet sedm krychlových metrů vzduchu víc a jeho nosná síla vzroste o sedm set pětadvacet kilogramů.

Pochopíte, pánové, že tak mohu dosáhnout pozoruhodné změny rovnováhy. Objem balónu je propočítán tak, aby napůl naplněný obal vytlačil přesně tolik vzduchu, kolik váží obal s vodíkem, s košem, s cestujícími a s celým příslušenstvím. Když je takto naplněn, je v rovnováze, takže ani nestoupá, ani neklesá.

Chci-li vystoupit, zvýším hořákem teplotu plynu na vyšší stupeň, než jaký má okolní vzduch. Vyšší teplotou dosáhnou vyššího tlaku, a tím i většího objemu balónu, který stoupá tím více, čím víc zvětšuji objem vodíku.

Když chci sestoupit, snížím teplotu hořáku, čímž plyn zchladne.

Výstup tedy bude obecně mnohem rychlejší než sestup. Ale i to je okolnost šťastná. Nebudu mít nikdy zájem o rychlý sestup, a naopak hodně rychlým výstupem se vyhnu překážkám. Nebezpečí je pro me dole, ne nahoře.

Jak jsem vám už řekl, mám jisté množství přítěže, které mi umožní vzlétnout ještě rychleji, bude-li to nezbytné. Záklopka na vrcholu balónu je jen záklopka bezpečnostní. Balón bude mít stále stejné množství vodíku. Změny teploty, které budu provádět přímo v uzavřeném plynu, postačí samy ke všem vzestupným i sestupným pohybům. A jako praktickou podrobnost uvedu ještě něco.

Hořením kyslíku a vodíku v hořáku vzniká vodní pára. Proto jsem spodní část válcové železné nádrže opatřil odvodnou trubicí se záklopkou, otvírající se tlakem dvou atmosfér. Jakmile pára dosáhne tohoto tlaku, sama unikne.

A nyní přesná čísla:

Sto deset litrů vody rozložené v základní prvky dává devadesát kilogramů kyslíku a jedenáct kilogramů vodíku. Při atmosférickém tlaku to znamená sedmdesát krychlových metrů plynu prvního a sto čtyřicet krychlových metrů plynu druhého, celkem dvě stě deset krychlových metrů směsi.

Ale otevřu-li kohout hořáku naplno, projde jím za hodinu kubický metr plamenem šestkrát teplejším, než je plamen velkých osvětlovacích lamp. Abych se udržel v dostatečné výši, spálím průměrně jen třetinu krychlového metru za hodinu. Mých sto deset litrů vody představuje tedy šest set třicet hodin vzdušné plavby.

Protože však mohu kdykoli sestoupit a obnovit si zásobu vody cestou, může můj let trvat nekonečně dlouho.

To je mé tajemství, pánové. Je prosté a jako všechny prosté věci se nemůže minout s úspěchem. Zvětšování a zmenšování objemu plynu v balónu je ten můj prostředek, který nepotřebuje ani obtížná křídla, ani mechanický motor. Topné těleso k měnění teploty a hořák k zahřívání nejsou ani nepohodlné, ani těžké. Myslím si, že jsem spojil všechny podmínky úspěchu.“

Doktor Fergusson ukončil svůj výklad a byl odměněn srdečným potleskem. Nikdo nemohl nic namítat. Všechno bylo předvídáno a vyřešeno.

„Ale přesto to může být nebezpečné,“ řekl kapitán.

„Je-li to proveditelné, nezáleží na tom,“ odpověděl prostě doktor.

KAPITOLA XI

PŘÍJEZD DO ZANZIBARU – ANGLICKÝ KONZUL – ŠPATNÉ PŘIJETÍ OBYVATELSTVEM – OSTROV KUMBENI – PŘIVOLÁVAČI DEŠTĚ – PLNĚNÍ BALÓNU – VZLET 18. DUBNA – POSLEDNÍ POZDRAV – VIKTORIA

Stále příznivý vítr uspíšil plavbu *Resolute* k místu určení. Cesta Mosambickým průlivem byla obzvlášť klidná. Podle plavby na moři se dala očekávat i dobrá cesta vzduchem. Všichni už toužili po přistání a všichni chtěli doktoru Fergussonovi pomoci při posledních přípravách.

Konečně se octla loď v dohledu města Zanzibaru na ostrově stejného jména, kde 15. dubna v jedenáct hodin dopoledne zakotvila v přístavu.

Ostrov Zanzibar patřil tehdy imámu z Mascatu, spojenci Francie a Anglie. Je to rozhodně velmi krásná kolonie. Do přístavu přijíždí hodně lodí ze sousedních zemí.

Ostrov je oddělen od africké pevniny průlivem, jehož největší šíře nepřesahuje pětapadesát kilometrů. Vede čilý obchod s gumou, se slonovinou, a především s ebenem*), protože Zanzibar je zároveň velké otrokářské tržiště. Otrokáři tam soustřeďují všechny zajatce z válek, které vnitrozemští náčelníci spolu neustále vedou. Tento obchod je rozšířen na celé východní pobřeží až po zeměpisnou šířku Nilu. Guillaume Lejean viděl prodej otroků přímo pod francouzskou vlajkou.

Jakmile *Resolute* přistála, dostavil se na palubu anglický konzul, aby nabídl své služby doktorovi, o jehož plánu byl po celý měsíc zpravován evropskými novinami. Až dosud však patřil do početného tábora nevěřících.

„Pochyboval jsem,“ řekl, podáváje Samueli Fergussonovi ruku,

„ale nyní už nepochybují.“

Nabídl doktorovi, Dicku Kennedymu a přirozeně i Joeovi přístřeší ve vlastním domě.

Jeho zásluhou se doktor dověděl o dopisech, které konzulovi poslal kapitán Speke. Kapitán a jeho společníci trpěli strašně hladem a nečasem, než došli do kraje Ugogo.

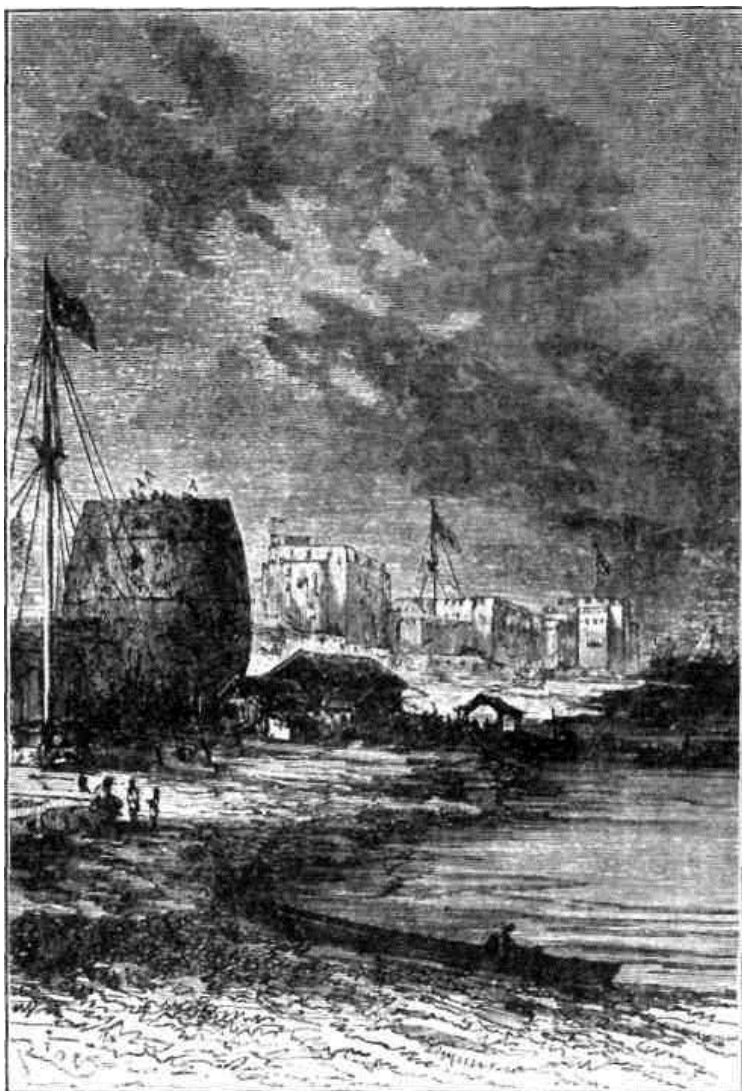
**) Eben bylo krycí jméno pro černé otroky.*

Postupovali jen s největšími obtížemi a nevěřili už, že budou moci dát o sobě zprávu.

„To jsou nebezpečí a strádání, kterým se budeme umět vyhnout,“ řekl doktor.

Zavazadla tří cestovatelů byla přenesena do konzulova domu. Všichni se chystali vyložit balón na zanzibarské pobřeží. Tam u signálního stožáru bylo vhodné místo vedle vysoké stavby, která je chránila před východním větrem. Tato vysoká věž, podobná postavenému sudu, vedle níž by byl heidelberský sud pouhou hračkou, sloužila jako pevnost a na její plošině stáli stráž Beludžiové ozbrojení kopími, lenošiví a hluční darmožrouti.

Ale hned po vyložení balónu dostal konzul zprávu, že obyvatelstvo ostrova se chystá ke vzpouře. Není opravdu nic slepějšího než zfanatizované vášně! Zpráva o křesťanu, který chce vzlétnout do vzduchu, byla přijata s podrážděním. Černoši, rozzuřenější než Arabové, viděli v tomto plánu nepřátelské úmysly proti svému náboženství. Myslili, že doktor poletí na Slunce a na Měsíc. Ale obě tato nebeská tělesa jsou předmětem zbožnění všech afrických národů, a proto se lidé rozhodli postavit se proti svatokrádežné výpravě.

Lod' se octla v dohledu Zanzibaru

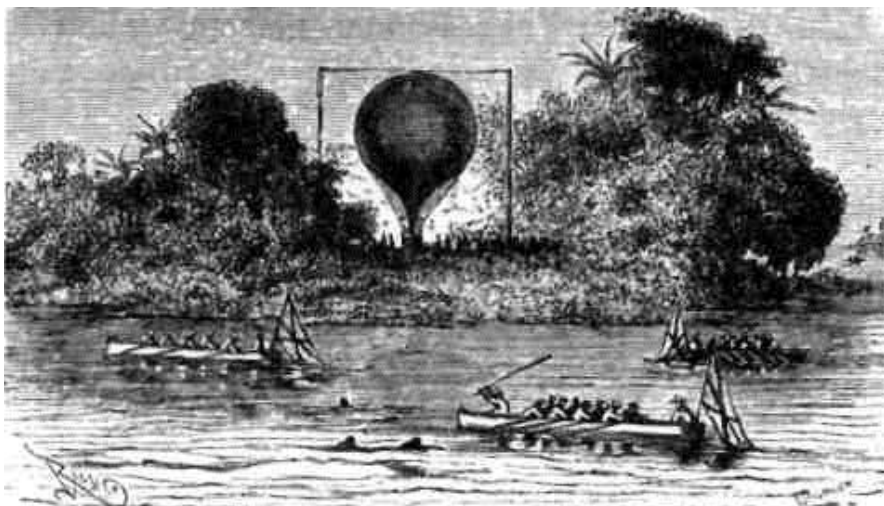
Když se konzul dověděl o tom, co se chystá, radil se s doktorem Fergussonem a s kapitánem Pennetem. Ten nechtěl před hrozbou ustoupit, avšak konzul mu to správně vysvětlil.

„Nakonec bychom určitě dosáhli svého,“ řekl. „Také imámovy

stráže by nám podle potřeby pomohly. Ale velmi snadno by mohlo dojít k incidentu. Stačila by malá rána a balón by mohl utrpět nenapravitelnou škodu; tak by byla cesta rázem ohrožena. Musím tedy jednat co nejopatrněji.“

„Ale co dělat? Vylodíme-li se na africkém pobřeží, setkáme se se stejnými obtížemi. Co máme dělat?“

„Je to velmi jednoduché,“ odpověděl konzul. „Vidíte ty ostrovy za přístavem? Vyložte balón na jednom z nich, postavte kolem dokola námořníky a nebude vám nic hrozit.“

„Výborně,“ řekl doktor. „Tak budeme moci přípravy pohodlně dokončit.“

Kapitán se této radě podvolil. *Resolute* připlula k ostrůvku Kumbeni. Ráno 16. dubna byl balón bezpečně uložen na mýtině uprostřed hlubokých lesů, které pokrývaly celý kraj.

Pak postavili dva stožáry vysoké pětadvacet metrů a právě tolik metrů od sebe vzdálené. Na jejich konci upevnili kladkostroj, kterým mohli vytáhnout balón na příčné lano. Byl zatím úplně prázdný. Vnitřní balón byl připevněn k vrcholu balónu vnějšího tak, aby byl zdvižen s ním. Do spodního konce obou balónů byly vsunuty obě přírodní trubice pro vodík.

Den 17. dubna uplynul při sestavování přístroje na výrobu plynu.

Skládal se z třiceti sudů, v nichž se rozklad vody prováděl železem a kyselinou sírovou ve velkém množství vody. Vodík se odváděl do velkého hlavního sudu a cestou se čistil. Odtud proudil do obou balónů přírodními trubicemi. Tak se oba balóny plnily stanoveným množstvím plynu.

K této práci potřebovali osm tisíc tři sta devadesát sedm litrů kyseliny sírové, osm tisíc dvacet pět kilogramů železa a čtyři tisíce tři sta čtyřicet šest litrů vody.

S prací začali příští noci ke třetí hodině ranní. Trvala skoro osm hodin. Nazítří se už balón pokrytý sítí houpal půvabně nad košem, přidržován velkým množstvím pytlů s pískem. Pak byl pečlivě smontován dilatační přístroj na zvětšování objemu plynu a trubice z balónu byly upevněny k válcovité nádrži.

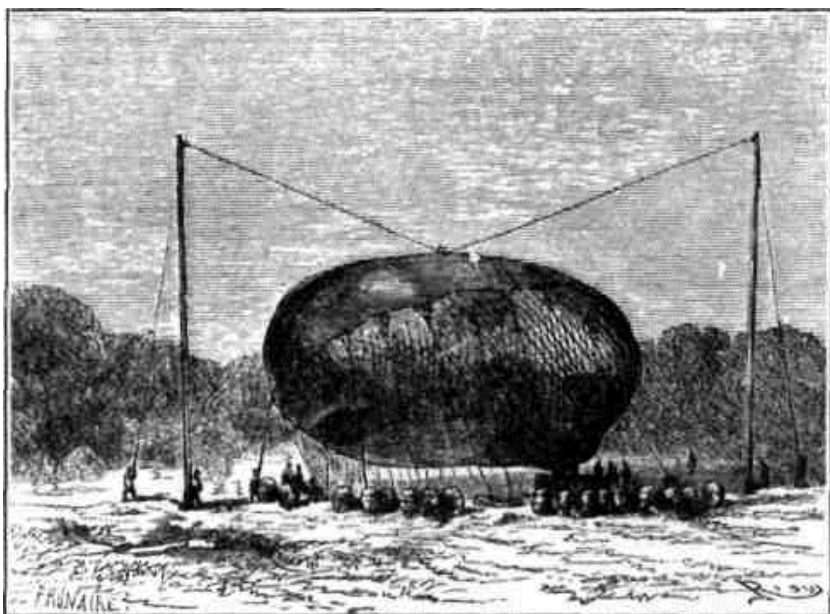
Kotvy, lana, přístroje, cestovní příkrývky, stan, potraviny a zbraně musily být uloženy v koši na vyhrazená místa. V Zanzibaru byly opatřeny zásoby vody. Devadesát kilogramů přítěže bylo rozděleno do padesáti pytlíků zavěšených na dosah ruky ke spodku koše.

Tyto přípravy skončily v pět hodin večer. Kolem ostrova obcházely neustále hlídky a průlivem projížděly čluny z *Resolute*.

Černoši projevovali svůj vztek křikem, pošklebky a posunky. Mezi rozzuřenými skupinami procházeli kouzelníci, podněcující všechno to rozhořčení. Několik fanatiků se pokoušelo doplavit na ostrov, ale hlídky je lehce zahnalý.

Tu začali čarovat a zaříkávat. Přivolávači deště, kteří o sobě tvrdí, že mohou poroučet mrakům, volali na pomoc vichřice a krupobití. Aby toho dosáhli, trhali listy všech možných stromů v kraji, pálili je nad malými ohni a zabili také malého berana, jemuž dlouhou jehlou propíchnli srdce. Přes tyto obřady, přes oběť berana a přes úšklebky černochoů zůstalo nebe čisté.

Potom se černoši oddali zuřivým orgiím, zpili se silným lihovým nápojem z palmy kokosové, kterému říkají „tembo“, a opojným pivem nazývaným „togwa“. Jejich zpěv neurčitých melodií, ale výrazného rytmu, zněl dlouho do noci.

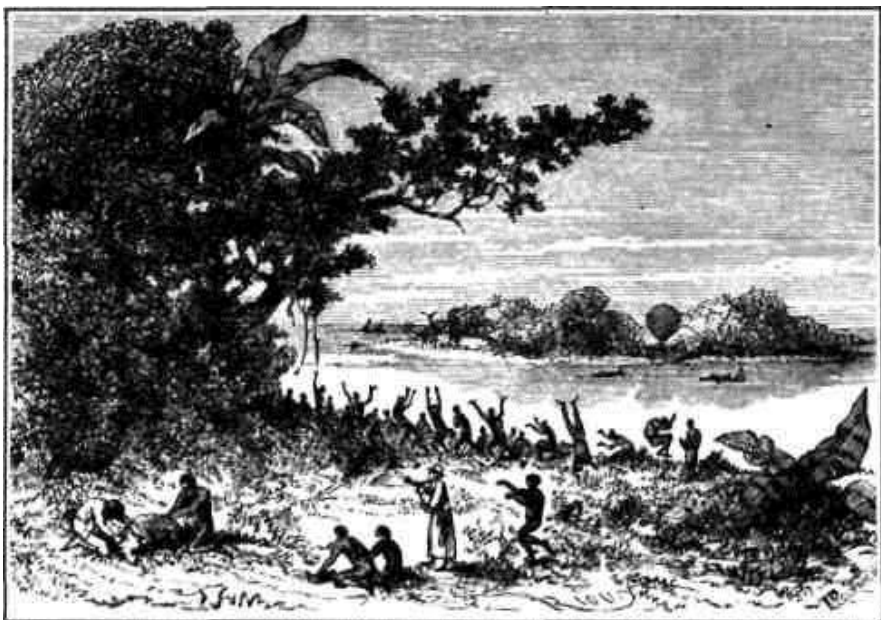
K šesté hodině večerní se cestovatelé sešli s důstojníky u posledního oběda za velitelovým stolem. Kennedy, jehož se nikdo na nic neptal, bručel si jakási nesrozumitelná slova. Přitom nespouštěl oči z Fergussona.

Oběd byl ostatně velmi smutný. Blížkost vrcholné chvíle vnukala všem chmurné myšlenky. Co chystá osud odvážným cestovatelům? Vráť se ještě někdy mezi své přátele k domácím krbům? Co se s nimi stane mezi divokými kmeny, nebudou-li moci pokračovat v cestě neprozkoumanými kraji a nesmírnými pustinami?

Vzrušenou představivost zaplavovaly teď tyto myšlenky, až dosud potlačované a zanedbávané. Stále chladnokrevný a klidný doktor Fergusson hovořil o všem možném. Marně se však snažil rozptýlit nakažlivý smutek; nedařilo se mu to.

Protože trvaly obavy z demonstrací vůči doktorově osobě i vůči jeho společníkům, šli všichni tři spát na palubu *Resolute*. V šest hodin ráno vyšli ze svých kajut a odjeli na ostrov Kumbeni.

Balón se lehce pohupoval ve východním větru. Pytle s pískem, které ho až dosud poutaly k zemi, byly nahrazeny dvaceti námořníky. Kapitán Pennet a jeho důstojníci přihlíželi slavnostnímu vzletu.

V této chvíli zamířil Kennedy přímo k doktorovi, podal mu ruku a řekl: „Rozhodl ses, že opravdu vzlétneš, Samueli?“

„Rozhodl, Dicku.“

„Učinil jsem vše, co na mně záleželo, abych ti v této cestě zabránil?“

„Vše.“

„Mám tedy v tomto ohledu klidné svědomí a poletím s tebou.“

„Tím jsem si byl jist,“ odpověděl doktor, na jehož tváři se zračilo dojetí.

Nastala chvíle rozloučení. Kapitán a jeho důstojníci vše objali své neohrožené přátele, včetně hrdého a vestlého Joesa. Všichni přítomní chtěli stisknout ruku doktoru Fergussonovi.

V devět hodin tři přátelé zaujali svá místa v koši; doktor zapálil hořák a zesílil plamen, aby teplota rychle stoupala. Balón, který se udržoval v dokonalé rovnováze nad zemí, začal za několik minut stoupat. Námořníci musili trochu odvinout lana, která balón zadržovala. Koš stoupl do výše šesti metrů.

„Přátelé,“ zvolal doktor, stojící mezi oběma společníky s kloboukem v ruce, „dejme naší vzdušné lodi jméno, které jí přinese štěstí. Nechť je nazvána jménem *Viktoria!*“

Ozvalo se hromové hurá.

„Ať žije královna! Ať žije Anglie!“

V této chvíli počala nesmírně stoupat nosná síla balónu. Fergusson, Kennedy a Joe posílali přátelům poslední pozdravy.

„Pusťte vše!“ zvolal doktor.

Viktoria se vznesla rychle do vzduchu, zatímco čtyři litá děla na *Resolute* hřměla na její počest.

KAPITOLA XII

PŘELET ÚŽINY – MRIMA – DICKŮV PROSLOV A JOEŮV
NÁVRH – PŘEDPIS NA KÁVU – UZARAMO – NEŠŤASTNÝ
MAIZAN – HORA DUTHUMI – DOKTOROVY MAPY – NOC
NA NOPÁLU

Vzduch byl čistý, vítr mírný. *Viktoria* vystoupila téměř kolmo do výše pěti set metrů, což se projevilo poklesem rtuťového sloupce o čtyři centimetry.

Při tomto výstupu zanesl silnější vítr balón k jihozápadu. Jaká úžasná podívaná se teď rozvíjela před očima cestovatelů! Spatřili celý ostrov Zanzibar, jehož tmavší barva se odrážela jako na obrovském globusu. Pole vypadala jako různobarevné vzorky. Velké skupiny stromů prozrazovaly lesy a porosty.

Obyvatelé ostrova vypadali jako hmyz. Volání hurá a křik ve vzduchu zvolna slábly a jen dělové rány z lodi zaznívaly ještě pod spodní oblinou balónu.

„To je ale krása!“ zvolal Joe, který první přerušil ticho.

Nedostal však odpověď. Doktor se zabýval pozorováním barometrických změn. Dělal si přitom různé poznámky o výstupu.

Kennedy se jen díval a jeho oči ani nestačily všechno vidět.

Sluneční paprsky přišly na pomoc hořáku, tlak plynu stoupal a *Viktoria* dosáhla výše osmi set padesáti metrů.

Resolute vypadala jako prostý člun a na západě se rýsoval za obrovským pásem pěny africký břeh.

„Proč nemluvíte?“ ptal se Joe.

„Díváme se,“ odpověděl doktor a zamířil dalekohled k pevnině.

„Já musím mluvit.“

„Posluž si tedy, Joe, jen podle libosti!“

Joe sám pro sebe vychrlil strašný příval citoslovců. Ze rtů mu vycházela samá „ach“, „ó“ a „no ne“.

Při letu přes moře pokládal doktor za vhodné udržovat dosaženou výšku. Mohl tak pozorovat břeh ve větším rozsahu. Tlakoměr a teploměr uvnitř pootevřeného stanu měl stále na očích. Druhý tlakoměr visel venku a měl sloužit za nočních hlídek.

Po dvou hodinách letu rychlostí patnácti kilometrů za hodinu přiblížila se *Viktoria* podstatně k pobřeží. Doktor se rozhodl sestoupit níž k zemi. Ztlumil proto plamen hořáku a balón se brzy snesl do výše sto metrů.

Nacházel se právě nad Mrimou, což je jméno této části afrického pobřeží. Její okraje byly chráněny hustým porostem kořenovníků. Odliv odkryl jejich husté kořeny, rozhlodané zuby Indického oceánu. Písečné přesypy, které kdysi tvořily pobřežní pásmo, se táhly na obzoru a na severovýchodě se tyčil vrchol hory Nguru.

Viktoria přeletěla vesnici, kterou doktor podle mapy určil jako osadu Kaole.

Všechno shromážděné obyvatelstvo vesnice řvalo vzteky a hrůzou. Marně vysílali černoši šípy za vzdušnou příšerou, jež se vznešeně houpala nad vši tou bezmocnou zuřivostí.

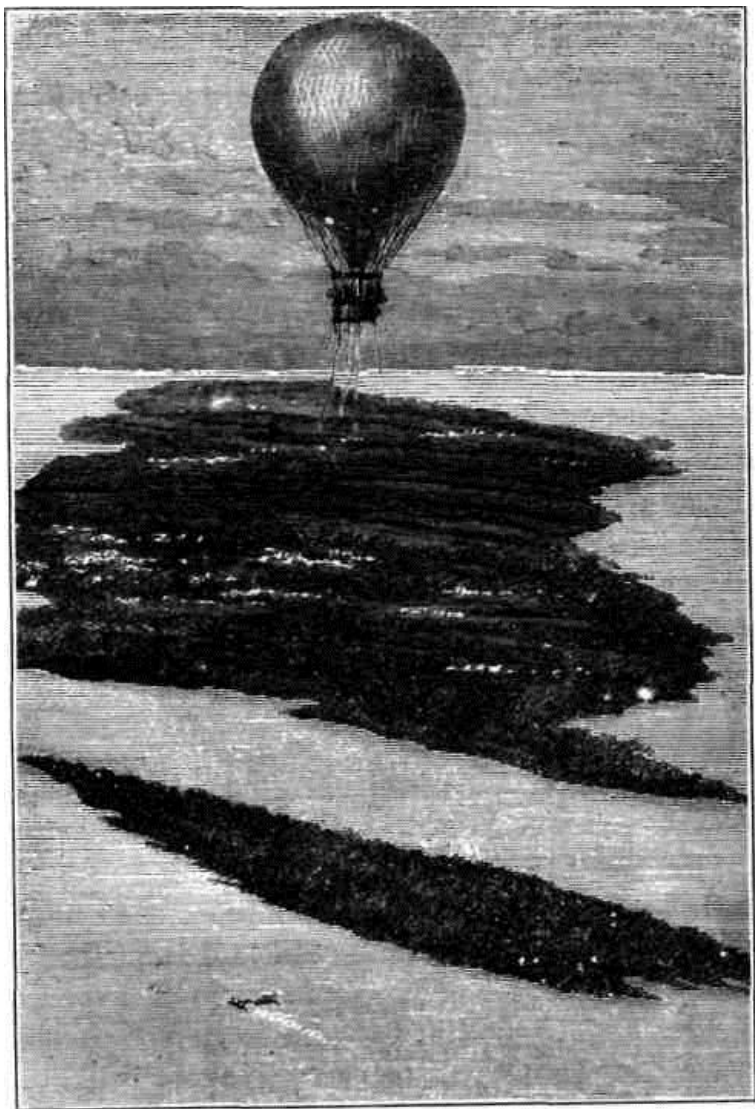
Vítr unášel balón k jihu, ale doktor se tím nijak neznepokojoval. Umožnilo mu to naopak sledovat cestu, kterou tu vykonali Burton a Speke.

Kennedy se konečně rozhovořil jako Joe. Vyměňovali si vzájemně věty plné obdivu.

„Pryč s dostavníky!“ prohlásil jeden.

„Pryč s parníky!“ dodal druhý.

„Pryč se železnicemi!“ zvolal Kennedy. „V těch člověk projíždí krajem a nic nevidí.“

Vítr zanesl balón k jihozápadu

„Uznávám jen balóny!“ pokračoval Joe. „Ty se zdánlivě ani nehnou a příroda sama mívá před našima očima!“

„Jaká je to podívaná! Něco úžasného! Člověk je u vytržení! Sen na visutém lůžku!“

„Ze bychom posnídali?“ ptal se Joe, který na volném vzduchu vyhladověl.

„To je nápad, chlapče!“

„A vaření nebude dlouhé. Vezmeme si suchary a konzervované maso.“

„A kávy podle libosti,“ dodal doktor. „Dovolím ti vzít si trochu tepla z hořáku. Je ho tam dost. A tak se nemusíme bát požáru.“

„To by bylo strašné,“ řekl Kennedy. „Máme vlastně nad hlavou prachárnu.“

„Ne tak docela,“ odpověděl Fergusson. „Kdyby se plyn vznítil, hořel by pomalu a my bychom sestoupili na zem, což by bylo nepříjemné. Ale nebojte se, náš balón je uzavřen neprodyšně.“

„Najezme se tedy!“ řekl Kennedy.

„Prosím, pánové,“ ozval se Joe. „Budu následovat vašeho příkladu a zatím vám připravím kávu, o níž mi pak řeknete své mínění.“

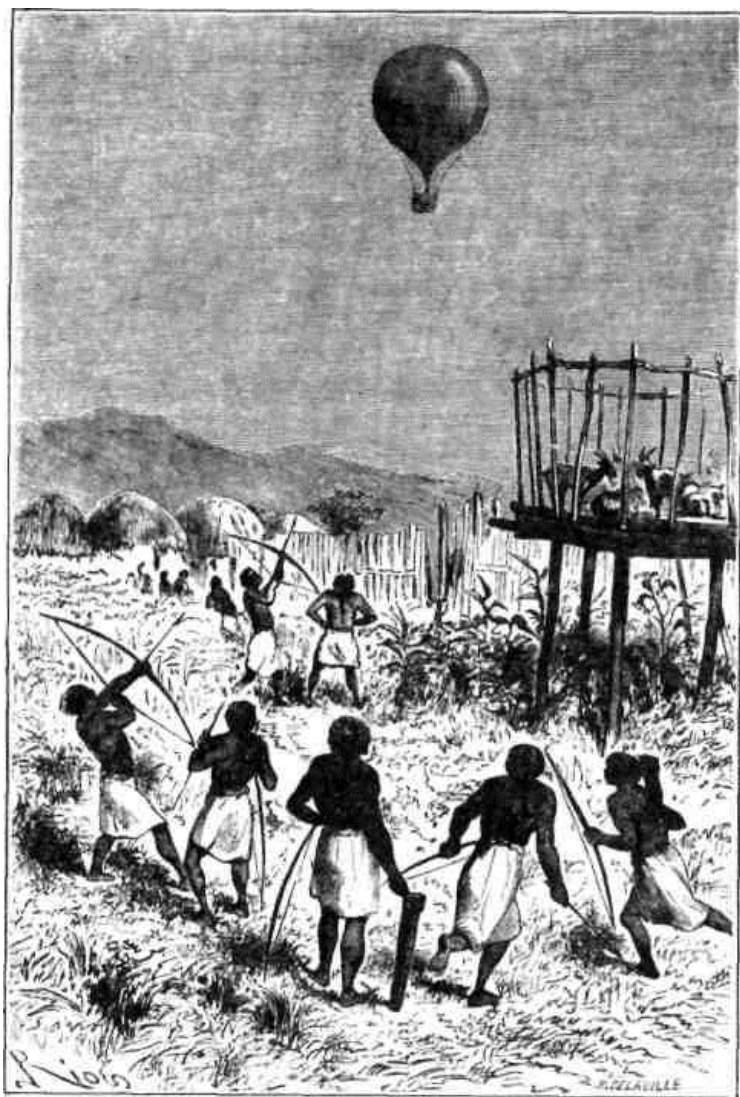
„Kromě mnoha jiných ctností,“ řekl doktor, „má Joe opravdu pozoruhodnou schopnost připravit tento jemný nápoj. Vaří jej ze směsi různých složek, které mi nikdy nechtěl prozradit.“

„Nuže, pane doktore, protože jsme ve vzduchu, mohu se vám se svým předpisem svěřit. Je to prostě směs stejných dílů kávy druhů moka, bourbon a rionunez.“

Za chvíli podával Joe tři kouřící šálky, a tím skončila důkladná přesnídávka, okořeněná dobrou náladou hodovníků. Po jídle se každý postavil na své pozorovací stanoviště.

Kraj pod nimi se vyznačoval úžasnou úrodností. Pod zelenou klenbou se ztrácely křivolaké i přímé stezky. Balón letěl nad obdělávanými poli zrajícího tabáku, kukuřice a ječmene. Tu a tam se táhla rýžová pole s rovnými stébly purpurově kvetoucí rýže.

Pozorovali ovce a kozy, zavřené ve velkých posadách na kůlech, kde jsou zvířata chráněna před zuby levhartů. Ze zázračné půdy rostla bujná vegetace. V četných vesnicích se při přeletu *Viktorie* opakovaly scény plné křiku a zděšení. Doktor Fergusson se držel z opatrnosti mimo dosah šípů. Obyvatelstvo shromážděné kolem svých chatrčí dlouho pronásledovalo cestovatele marným proklínáním.

Pozorovali ovce a kozy v posadách na kůlech

V poledne si doktor prostudoval mapu a určil, že jsou právě nad územím Uzaramo. Kraj byl pokryt kokosovníky a papajovými stromy, nad nimiž *Viktoria* plula, jako by si hrála. Poněvadž šlo o Afriku, zdál se tento porost Joeovi docela přirozený. Kennedy zas pozoroval křepelky a zajíce, kteří jako by vyzývali k ráně z pušky.

Ale protože nemohli zvěřinu sebrat, znamenala by střelba jen zbytečnou ztrátu prachu.

Vzduchoplavci letěli rychlostí dvaadvaceti kilometrů za hodinu a octli se brzy na 38° 20' východní délky nad vesnicí Tunda.

„Tady onemocněli Burton a Speke prudkou horečkou a myslili už, že je jejich výprava ztracena,“ řekl doktor. „A nebyli přece ještě nijak daleko od pobřeží. Únavu a strádání však už tvrdě pocítili.“

V této krajině skutečně řádí stále malárie. Doktor se jí mohl vyhnout jedině tím, že vystoupil s balónem výš, než sahalo výparu z vlhké země*⁶, vytahované žhavým sluncem.

Občas mohli pozorovat karavanu, která odpočívala v „kraalu“ a čekala na večerní chlad, aby mohla pokračovat v cestě.

Kraal je široké prostranství obklopené houštinami a pralesem, které chrání obchodníky nejen před dravou zvěří, ale i před místními loupeživými kmeny.

Viděli, jak domorodci při pohledu na *Viktorii* prchají a rozbíhají se na všechny strany. Kennedy by je byl chtěl vidět zblízka, ale Samuel jeho záměr stále odmítal.

„Náčelníci jsou ozbrojeni,“ řekl, „a náš balón by pro ně byl snadným terčem.“

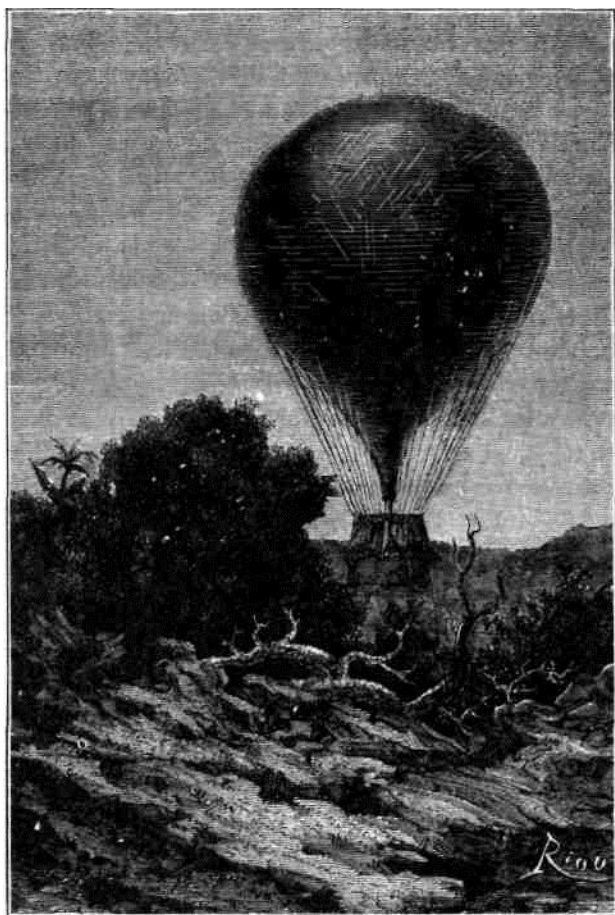
„Způsobila by snad díra v obalu pád?“ ptal se Joe.

„Okamžitě ne, ale otvor by se brzy změnil v širokou trhlinu, kterou by všechen náš plyn unikl.“

„Držme se tedy v uctivé vzdálenosti od těch nevěřících. Co si asi myslí, když nás tak vidí plout vzduchem? Jsem si jist, že nás málem pokládají za bohy.“

„Ať si nás za ně pokládají,“ odpověděl doktor, „ale z dálky! Na tom jen vyděláme. Hled'te, kraj už mění tvářnost! Vesnice teď vidíme řidčeji. Mangovníky zmizely. V těchto šířkách jejich výskyt končí. Objevují se pahorky prozrazující blízkost hor.“

⁶ V době tohoto příběhu lidé věřili, že malárii šíří nezdravé výparu. O mikrobech malárie neměli ještě ani tušení.

Kotva se zachytila ve větvích obrovského nopálu

„Opravdu,“ řekl Kennedy, „zdá se mi, že už vidím tímto směrem nějaké výšiny.“

„Na západě ... Je to první pásmo hor Urizara, bezpochyby hora Duthumi, za níž, jak doufám, najdeme noční úkryt. Zvětším nyní plamen hořáku. Musíme se držet ve výši sto padesáti až dvou set metrů.“

„Stejně to byl od vás báječný nápad, pane doktore,“ řekl Joe. „Řízení není ani namáhavé, ani únavné. Otočím jen kohoutem a hotovo!“

„Tady je nám příjemněji,“ řekl lovec, když se balón vznesl výš.

„Níže se už odraz slunečních paprsků od rudého písku stával nesnesitelným.“

„Jaký to nádherný strom!“ zvolal Joe. „I když to je docela přirozené, je to hrozně krásné. Tucet takových stromů by už vytvořilo les.“

„Jsou to baobaby,“ odpověděl doktor Fergusson. „Hled'te, tamhle je jeden, jehož kmen má v obvodu jistě třicet metrů. Snad právě u paty tohoto stromu zemřel roku 1845 Francouz Maizan, protože jsme nad vesnicí Dedžela-Mhora, do níž se odvážil úplně sám. Byl zajat náčelníkem kraje, přivázán k patě baobabu a divoký černoch mu za zpěvu válečných písní uřezával klouby. Pak mu nařízal hrdlo a utrlh nešťastníkovi hlavu. Ubohému Francouzovi bylo šestadvacet let!“

„A Francie se za ten zločin nepomstila?“ ptal se Kennedy.

„Francie si stěžovala. Zanzibarský zaid učinil vše, aby se vraha zmocnil, ale nepodařilo se mu to.“

„Žádám, abychom se zde nezastavovali,“ řekl Joe. „Vystupme ještě, pane doktore, vystupme, dáte-li trochu na mne.“

„Dám na tebe tím radši, Joe, že se před námi už tyčí hora Duthumi. Jsou-li mé výpočty přesné, přeletíme ji před sedmou hodinou večerní.“

„V noci nebudeme cestovat?“ ptal se lovec.

„Pokud možno ne. Při dostatečné opatrnosti a bdělosti by nám nebezpečí nehrozilo, ale nestačí nám přece Afriku jen přeletět. Musíme ji také vidět.“

„Zatím nemůžeme naříkat, pane doktore. Není to poušť, nýbrž nejobdělanější a nejúrodnější kraj na světě! A pak věřte zeměpisčům!“

„Jen počkej, Joe, počkej! Uvidíme později.“

V půl sedmé večer se octla *Viktoria* před horou Duthumi. Když ji chtěli přeletět, musili vystoupit víc než tisíc metrů vysoko. Aby to doktor dokázal, musil jen zvýšit teplotu o deset stupňů. Dá se říci, že ovládal balón opravdu jednou rukou. Kennedy ho upozorňoval na překážky, kterým se bylo nutno vyhnout, a *Viktoria* proletěla vzduchem těsně nad horou.

V osm hodin sestoupili na protějším svahu, který klesal mnohem volněji. Vyhodili z koše kotvy, z nichž jedna se zachytila ve větvích

obrovského nopálu a pevně se do nich zaklesla. Joe okamžitě slezl po laně dolů a co nejdůkladněji ji zajistil. Společníci mu pak hodili hedvábný žebřík, po němž obratně vylezl. Balón zůstal téměř nehybně stát, chráněn před východním větrem.

Cestovatelé si připravili večeři. Vyhladovělí vzdušnou poutí, udělali v zásobách značnou mezeru.

„Jakou cestu jsme dnes vykonali?“ ptal se Kennedy, polykaje velké sousto.

Doktor zjistil polohu hvězdným měřením a podíval se do skvělé mapy, kterou se řídil. Byla to mapa z atlasu *Die neuesten Entdeckungen in Afrika* (Nejnovější objevy v Africe), vydaného v Gotě jeho učeným přítelem Petermannem, který mu jej sám poslal. Doktorovi měl sloužit celý atlas, protože v něm byly cesty Burtona a Spekea k velkým jezerům, mapa Súdánu podle Bartha, senegalska nížina podle Guillaumea Lejeana a delta Nigeru podle doktora Baikieho.

Fergusson měl s sebou také dílo, které shrnovalo všechny poznatky o Nilu a nazývalo se *The sources of the Nile, being a general survey of the basin of that river and of its head stream, with the history of the nilotic discovery by Charles Beke, Th. D.* (Prameny Nilu, všeobecný přehled jeho povodí a hlavního proudu i historie nilských výzkumů od dr. Charlese Bekea).

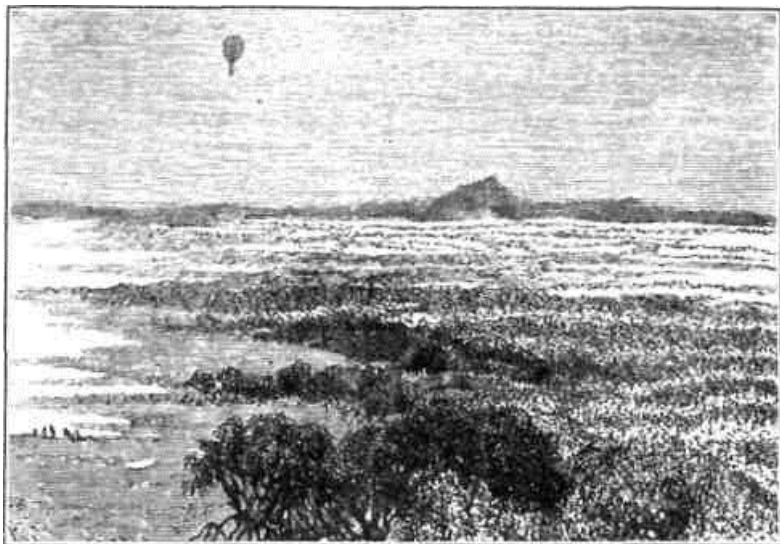
Měl také výtečné mapy vydané ve *Zprávách Královské zeměpisné společnosti v Londýně*, takže žádný z objevených už koutů mu nemohl uniknout.

Když zanesl svou polohu do mapy, zjistil, že vykonal cestu přes dva délkové stupně, to jest dvě stě dvacet kilometrů na západ.

Kennedy poznamenal, že je cesta vedla k jihu. Ale tento směr se doktorovi hodil, protože chtěl pokud možno hledat stopy po svých předchůdcích.

Rozhodl se postavit v noci tři hlídky, aby vždycky jeden z nich mohl postupně bdít nad bezpečností svých dvou druhů. Doktor si vzal hlídku od devíti hodin, Kennedy od půlnoci a Joe od tří hodin ráno.

Tak se Kennedy a Joe zabalili do pokrývek, lehli si pod stan a klidně usnuli.

KAPITOLA XIII

ZMĚNA POČASÍ – KENNEDYHO HOREČKA – DOKTORŮV
LÉK – CESTOVÁNÍ PO ZEMI – POVODÍ IMENGE – HORA
RUBEHO – VE VÝŠI DVOU TISÍC METRŮ – DENNÍ
ZASTÁVKA

Noc byla klidná. Ale v sobotu ráno, když se Kennedy probudil, stěžoval si na únavu a horečnaté chvění. Počasí se změnilo. Nebe se pokrylo hustými mraky a zdálo se, že se blíží nová potopa. Zungomero je smutný kraj, kde neustále prší, snad jen kromě čtrnácti dní v lednu.

Brzy napadl cestovatele prudký déšť. Cesty pod nimi, přervané náhlými přívaly, se staly neschůdnými. Byly ostatně zarostlé trnitým porostem a liánami. Cestovatelé zřetelně cítili výpary sirovodíku, o nichž hovořil kapitán Burton.

„Podle něho,“ řekl doktor, „to tu páchne, jako by za každým houštím ležela mrtvola. A lze mu věřit.“

„Ošklivý kraj,“ odpověděl Joe. „A zdá se mi, že panu Kennedymu není tak dobře, aby tu mohl strávit noc.“

„Mám opravdu vysokou horečku,“ řekl lovec.

„To není nic divného, Dicku. Jsme v jednom z nejnezdравějších afrických krajů. Ale dlouho tu nezůstaneme. Na cestu!“

Díky obratnému Joeovu manévrování byla kotva uvolněna. Joe pak po žebříku vylezl zpět do koše. Doktor rychle zahřál plyn a *Viktoria* pokračovala v cestě, hnána dost silným větrem.

V morové mlze bylo sotva vidět několik chýší. Kraj měnil tvářnost. V Africe se často stává, že nezdravý kraj malé rozlohy sousedí s krajinou dokonale zdravou.

Kennedy viditelně trpěl; horečka umožila i jeho silnou povahu.

„Teď přece nesmím stonat,“ řekl, když se zabalil do příkrývky a ulehl pod stan.

„Jen trpělivost, drahý Dicku,“ odpověděl doktor Fergusson, „rychle se uzdravíš.“

„Uzdravím! Namouvěru! Samueli, máš-li ve své cestovní lékárnice nějaký lék, který mě zas postaví na nohy, bez meškání mi ho předepiš! Spolknu jej se zavřenýma očima.“

„Mám něco lepšího, Dicku. Chci ti dát prostředek proti horečce, který nebude nic stát.“

„A jak to uděláš?“

„Je to velmi prosté. Vystoupím jednoduše nad tyto mraky, které nás zaplavují vlhkem, a uniknu morovému ovzduší. Počkej deset minut, než se objem vodíku zvětší.“

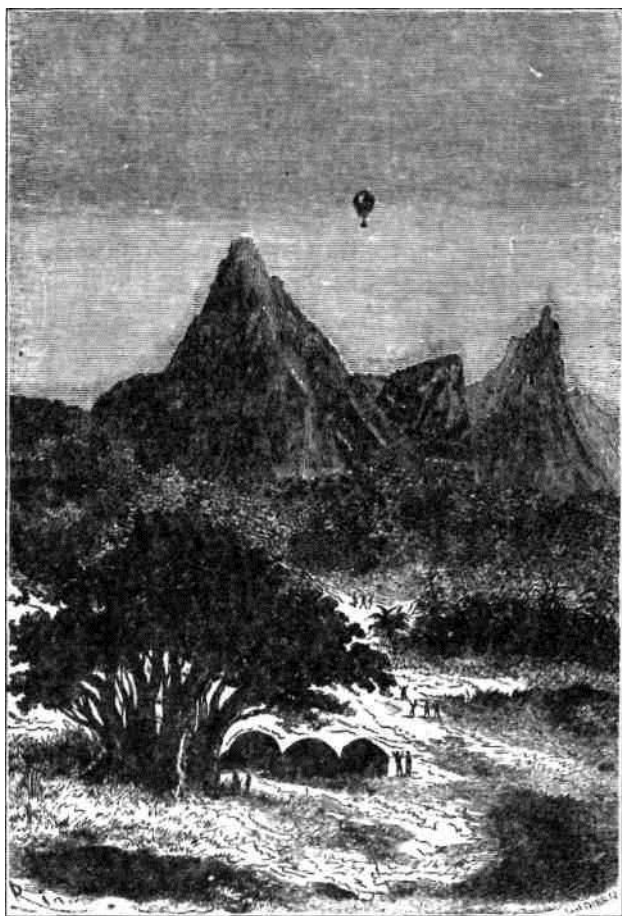
Deset minut ani neuplynulo, když se cestovatelé dostali z vlhkého prostředí. „To je lék!“ zvolal Joe. „Úplný zázrak!“

„Vůbec ne! Je to docela přirozené.“

„O tom nepochybuji, že to je přirozené.“

„Posílám Dicka na čerstvý vzduch, jako se to dělá běžně v Evropě, nebo jako bych ho na Martiniku poslal do hor Pitons, aby unikl žluté zimnici.“

„Ale pak je náš balón úplný ráj!“ řekl Kennedy, jemuž bylo už lépe. „Rozhodně tam aspoň letí,“ řekl vážně Joe.

Balón se dostal nad poslední pahorky před horou Rubeho

Byla to zvláštní podívaná, když se teď shluky oblak seskupily pod košem; převalovaly se přes sebe a rozplývaly se v nádherném jiskření, způsobeném odrazem slunečních paprsků. *Viktoria* dosáhla výšky tisíce tří set metrů. Teploměr prozradil jistý pokles teploty. Zemi už nebylo vidět. Jen devadesát kilometrů západně tyčila svůj jiskřící vrchol hora Rubeho. Tvořila hranici kraje Ugogo na $36^{\circ} 20'$ východní délky. Vítr vanul rychlostí šestatřiceti kilometrů za hodinu, ale cestovatelé tuto rychlost vůbec nevnímali. Nepocítovali ani nejmenší otřes a vůbec neměli dojem, že se balón pohybuje.

Po třech hodinách se doktorova předpověď splnila. Kennedy už necítil žádné horečnaté chvění a s chutí posnídal.

„Tohle je lepší než chininový sulfát,“ řekl spokojeně.

„Sem se určitě uchýlím, až zestárnu,“ řekl Joe.

K desáté hodině dopolední se vzduch vyjasnil. Mraky se prothly a objevila se zas země. *Viktoria* se k ní zvolna blížila. Doktor Fergusson hledal vzdušný proud, který by ho zanesl severovýchodně ji, a našel ho ve výšce dvou set metrů. Zvlněný kraj přecházel v pahorkatinu. Kraj Zungomero a s ním i poslední kokosovníky v této zeměpisné šířce mizely na východě.

Brzy se objevily mnohem výrazněji hřebeny hor. Tu a tam čnělo několik vrcholků. Bylo nutno dávat neustále pozor na ostré štíty, které jako by vystupovaly zcela nečekaně.

„Jsme uprostřed ostrých úskalí,“ řekl Kennedy.

„Bud' klidný, Dicku! Nenarazíme na ně.“

„Stejně to je hezký způsob cestování,“ řekl Joe.

Doktor opravdu řídil balón se zázračnou dovedností.

„Kdybychom musili cestovat tímto rozmočeným krajem,“ řekl, „brodili bychom se nezdravým bahnem. Od našeho odchodu ze Zanzibaru by už polovina zvířat zdechla únavou. Vypadali bychom jako přízraky a v srdci by nám vzrůstalo zoufalství. Neustále bychom bojovali s našimi vůdci, s našimi nosiči, vystaveni jejich bezuzdné krutosti. Ve dne vlhké, ubíjející a nesnesitelné vedro. V noci často krutá zima. A ty mouchy, které člověka poštipají tak, že div nezešílí! Jejich sosáky proniknou i nejhustším plátnem! A to nemluvím o divoších a o dravé zvěři!“

„Žádám jen, abychom se o to ani nepokoušeli,“ řekl prostě Joe.

„Nijak nepřeháním,“ pokračoval doktor Fergusson, „ale při vyprávění cestovatelů, kteří se odvážili do těchto krajů, vhrkly by vám do očí slzy.“

K jedenácté hodině přeletěli povodí řeky Imenge. Kmeny porůznu usídlené na těchto pahorcích marně hrozily *Viktorii* zbraněmi. Konečně se balón dostal nad poslední pahorky před horou Rubeho. Tvoří třetí a nejvyšší hřeben pohoří Usagara.

Cestovatelé mohli velmi dobře pozorovat horopis kraje. Ony tři horské řetězy, jejichž první část tvoří Duthumi, jsou odděleny

velkými podélnými planinami. Jejich nejvyšší skupiny se skládají z oblych kuželů, mezi nimiž je země pokryta bludnými balvany a křemenem. Nejstrmější svahy těchto hor jsou na straně k zanzibarskému pobřeží. Západní svahy jsou jen skloněné plošiny. Snížené části terénu pokrývá úrodná černá prst', v níž roste bujné rostlinstvo. Různé vodní toky směřují na východ a vlévají se do řeky Kingani v obrovských porostech sykomor, tamaryšků, tykvovníků a vějířovníků.

„Pozor!“ připomněl doktor Fergusson. „Blížíme se k hoře Rubeho, jejíž jméno znamená v místním jazyku »průchod větrů«. Uděláme dobře, když přeletíme její ostré štíty dost vysoko. Je-li má mapa přesná, musíme se vznést do výše přes tisíc šest set metrů.“

„Budeme mít často příležitost vzlétat do takových výšek?“

„Zřídka kdy. Zdá se, že výška afrických hor je vzhledem k vrcholům evropským a asijským celkem průměrná. *Viktoria* se rozhodně nedostane do nesnáží, když je bude překonávat.“

Za malou chvíli plyn působením tepla zvětšil svůj objem a balón začal zřetelně stoupat. Rozpínání vodíku nebylo ostatně nijak nebezpečné, protože velký objem balónu byl naplněn jen ze tří čtvrtin. Tlakoměr poklesl o dvacet centimetrů a ukázal tak výšku dvou tisíc metrů. „Budeme stoupat dlouho?“ ptal se Joe.

„Zemské ovzduší sahá do výše dvanácti kilometrů*),“ odpověděl doktor. „S velkým balónem bychom tedy vystoupili vysoko. To dokázali Brioschi a Gay-Lussac. Ale přitom jim vytryskla krev z úst a z uší. Chyběl jim dýchatelný vzduch. Před několika lety se odvážili dva stateční Francouzi, Barral a Bixio, do velké výšky a balón se jim roztrhl...“

„A oni spadli?“ přerušil ho Joe.

„Samozřejmě, ale tak, jak mají padat učenci: nic se jim nestalo.“

„No pánové,“ řekl Joe, „můžete jejich pád opakovat. Co se mne týče, jsem jenom hloupý člověk a dávám přednost slušnému prostředí, ani příliš vysoko, ani příliš nízko. Člověk nemá být moc ctižádostivý.“

Ve výši dvou tisíc metrů se hustota vzduchu citelně snížila. Zvuk se v něm nesl mnohem obtížněji a hlasy bylo méně slyšet. Viděné předměty byly nejasné. Zrak rozeznával dost neurčitě jen velké

předměty. Lidi a zvířata nebylo vůbec vidět. Cesty vypadaly jako stužky a jezera jako rybníčky.

Doktor a jeho společníci měli pocit normálního stavu. Vzdušný proud je unášel největší rychlostí přes pusté pohoří, na jehož vrcholcích je překvapily velké sněhové plochy.

**) Dnes dělíme atmosféru na tři hlavní vrstvy: troposféra sahá do výše 12 km, stratosféra do výše 80 km a ionosféra do výše až 800 km.*

Jeho rozervané tvary dokazovaly sopečnou činnost z prvních geologických dob.

Slunce zářilo v zenitu a jeho paprsky dopadaly kolmo na pusté vrcholy hor. Doktor si pořídil přesný nákres tohoto pohoří, které má – téměř v přímé čáře – čtyři výrazné skupiny, z nichž nejsevernější je nejprotáhlejší.

Viktoria brzy sestoupila na opačných svazích hory Rubeho a letěla dále podle zalesněného úbočí s temně zelenými stromy. Pak se objevily hřebeny a rokle jakési pouště před krajem Ugogo. Níže se táhly žluté, vyprahlé a rozpraskané pláně, porostlé místy slanomilnými rostlinami a trnitými houštinami.

Obzor byl zpestřen křovisky, která v dáli přecházela v les. Doktor se přiblížil k zemi a vyhodil kotvy, z nichž jedna se brzy zachytila ve větvích sykomory.

Joe se rychle spustil na strom a opatrně kotvu zajistil. Doktor nechal hořák

hořet, aby ponechal balónu určitou nosnou sílu, která jej držela ve vzduchu. Vítr se téměř okamžitě utišil.

„A nyní,“ řekl Fergusson, „vezmi si dvě pušky, Dicku, jednu pro sebe a druhou pro Joea, a snažte se přinést několik pěkných antilopích řízků. To bude náš oběd.“

„Na lov!“ zvolal Kennedy.

Překročil okraj koše a sestoupil. Joe se svezl z větve na větev a čekal na něho, protahuje si údy.

„Neuleťte nám, pane doktore!“ volal.

„Bud' klidný, chlapče, jsem uvázan pevně. Dám si zatím do pořádku zápisky. Dobrý lov a buďte opatrní! Já budu ostatně ze svého místa pozorovat kraj a při nejmenším podezření vystřelím z

karabiny. To bude znamení, abyste se vrátili.“

„Smluveno,“ odpověděl lovec.

KAPITOLA XIV

GUMOVNÍKOVÝ LES – MODRÁ ANTILOPA – ZNAMENÍ K
NÁVRATU – NEČEKANÝ ÚTOK – KANYEME – NOC VE
VZDUCHU – MABUNGURU – DŽIHULA-MKOA – ZÁSOBA
VODY – PŘÍLET DO KAZEHU

Pustý a suchý kraj s hlinitou půdou rozpukanou žárem vypadal jako poušť. Místy bylo vidět stopy karavan, vybělené kosti lidí i zvířat, napolo ohlodané a pomíchané ve stejném prachu.

Po půlhodinové chůzi vnikl Dick s Joem do gumovníkového lesa; byli ve střehu a prst měli na spuštěadle pušky. Nevěděli, s kým se setkají. Ač Joe nebyl žádný střelec, zacházel s puškou velmi obratně.

„Je to příjemné se projít, pane Kennedy, i když tenhle kraj není příliš pohodlný,“ řekl, když zakopl o kus křemene; bylo tu na zemi kolem takových kusů plno.

Kennedy dal svému společníkovi znamení, aby mlčel a pospíšil si. Musili se obejít bez psů a Joe, i když byl čilý, nemohl mít nos ohaře nebo chrta.

V řečišti bystriny, v němž zbylo ještě několik bahnisk, se napájelo stádo asi dvaceti antilop. Tato půvabná zvířata vycítla nebezpečí a zřejmě se znepokojila. Za každým douškem zdvihala rychle hlavu a větrila pohyblivými nozdrami do větru proti lovcům.

Kennedy obešel několik skalisk, kdežto Joe zůstal na místě. Tak se lovcovi podařilo dostat se k antilopám na dostřel a vystřelit. Stádo okamžitě zmizelo. Jen antilopí kozel, zasažený do plece, padl mrtev k zemi. Kennedy se vrhl na svou kořist

Byla to modrá antilopa, nádherné zvíře s bledě modrou kresbou na šedém podkladě a se sněhově bílým břichem a vnitřními stranami nohou.

„Skvělá rána!“ zvolal lovec. „Je to velmi vzácný druh antilop a já doufám, že se mi podaří preparovat kůži tak, abych si ji uchoval.“

„Na tohle že pomýšlíte, pane Kennedy?“

„Zjistěte. Jen se podívej na tu nádhernou srst!“

„Ale doktor Fergusson nikdy nepřijme takovou přítěž.“

„Máš pravdu, Joe. Je to však mrzuté, nechat tu tak krásné zvíře celé!“

„Celé? Kdepak, pane Kennedy. Vyřízneme z něho všechny kusy masa, které se dají jíst, a dovolíte-li, vyrovnám se s tím stejně dobře jako starosta počestného cechu řeznického v Londýně.“

„Jen si posluž, příteli. Víš přece, že jako lovec dovedu zvěř bez rozpaků zastřelit i stáhnout.“

„To vím dobře, pane Kennedy. Postavte tedy laskavě ze tří kamenů pec. Suchého dříví tu je dost a já za několik minut už použiji vašeho žhavého uhlí.“

„To nebude dlouho trvat,“ řekl Kennedy.

Založil ihned ohniště, v němž už za několik vteřin plápolal oheň. Joe vyřízl z těla antilopy asi tucet kotlet a nejjemnější maso na řízky.

„Tohle by udělalo radost Samuelovi,“ řekl lovec. „Víte, na co myslím, pane Kennedy?“

„Jistě na to, co právě děláš. Na řízky!“

„Kdepak, vůbec ne. Myslím na to, jak bychom se asi tvářili, kdybychom už balón nenašli.“

„No to je nápad! Chceš snad, aby nás doktor opustil?“

„To ne. Ale co kdyby se kotva náhodou uvolnila?“

„To není možné. Samuel by ostatně bez rozpaků s balónem sestoupil. Manévruje s ním velmi rychle.“

V řečišti se napájelo stádo antilop

„Ale co kdyby ho vítr odnesl někam daleko a kdyby se k nám už nemohl vrátit?“

„Hleď, Joe, nech si ty své předpoklady! Nejsou ani trochu

zábavné.“

„Ach pane Kennedy, všechno, co se na tomto světě přihodí, je úplně přirozené. A protože se všechno může přihodit, nutno i všechno předvídat...“

V této chvíli zazněl vzduchem výstřel.

„Copak?“ zvolal Joe.

„Moje karabina! Zním její zvuk.“

„Znamení!“

„Jsme v nebezpečí!“

„Snad on!“ namítl Joe.

„Poběžíme!“

Lovci rychle sebrali svou kořist a vydali se na cestu, řídíce se úlomky větví, které nalámal Kennedy. Hustý podrost jim bránil ve výhledu, takže na balón neviděli, ale nemohli od něho být daleko.

Ozval se druhý výstřel.

„Je to naléhavé,“ řekl Joe.

„Ano. A další výstřel!“

„To už mi připadá jako osobní obrana.“

„Pospěšme si!“

Rozběhli se naplno. Když se dostali na kraj lesa, spatřili nejdříve *Viktorii* a pak v koši doktora.

„Co se vlastně stalo?“ ptal se Kennedy.

„Proboha!“ vykřikl Joe.

„Co vidíš?“

„Balón je obležen tlupou černochoů!“

Opravdu, tři kilometry od nich poskakovalo kolem sykomory asi třicet lidí, kteří dělali posunky a řvali. Někteří vyšplhali na strom a blížili se až k nejvyšším větvím. Nebezpečí bylo zřejmě bezprostřední.

„Pan doktor je ztracen!“ zvolal Joe.

„No tak, Joe, jen klid a bystré oko! Život čtyř těch černochoů mám v rukou. Kupředu!“

Přeběhli největší rychlostí asi dva kilometry, když z koše zazněl nový výstřel. Zasáhl velkého d'ábla, který už šplhal po kotevním lanu. Bezvládné tělo padalo z větve na větev a zůstalo viset asi šest metrů nad zemí, mávající pažema i nohama ve vzduchu.

„Co to je?“ zvolal Joe a zastavil se.

„Čím se, k čertu, ten ničema drží?“

„Na tom nezáleží,“ odpověděl Kennedy. „Poběžme! Poběžme!“

„Ach pane Kennedy,“ zvolal Joe a rozesmál se. „Ocasem! Ocasem se drží! Je to opice! Jsou to opice!“

„To je přece jen lepší, než kdyby to byli lidé,“ odpověděl Kennedy a vrhl se do středu řvoucí tlupy.

Byla to skupina obávaných paviánů, divokých a krutých, jejichž psí čenichy vypadaly strašně. Ale několik výstřelů je lehce zahnilo. Šklebící se tlupa utekla, zanechavši na zemi několik mrtvých.

Kennedy se okamžitě zayěsil na žebřík. Joe vyšplhal na sykomoru a uvolnil kotvu. Koš klesl až k němu, takže do něho snadno vlezl. Po několika minutách vystoupila *Viktoria* do výše a zamířila v mírném větru na východ.

„To byl útok!“ řekl Joe.

„My jsme mysleli, že tě obléhají domorodci.“

„Naštěstí to byly jen opice,“ odpověděl doktor.

„Z dálky není rozdíl příliš velký, Samueli.“

„Ani zblízka ne,“ řekl Joe.

„Bud' jak bud',“ pokračoval Fergusson, „tento opičí útok mohl mít nejvážnější důsledky. Kdyby se byla kotva neustálými otřesy uvolnila, kdoví, kam by mě byl vítr odnesl.“

„Co jsem vám říkal, pane Kennedy?“

„Měl jsi pravdu, Joe. Ale i když jsi měl pravdu, připravoval jsi v té chvíli antilopí řízky a už při pohledu na ně se mi sbíhaly sliny.“

„To rád věřím,“ řekl doktor. „Antilopí maso je výtečné.“

„Můžete to posoudit sám, pane doktore. Jídlo je připraveno.“

„Namouvěru,“ řekl lovec, „ty kousky zvěřiny voní divočinou, kterou nelze pohrdnout.“

„Dobrá! Já bych se živil antilopami až do smrti,“ odpověděl Joe s plnými ústy, „zvláště se sklenkou grogu, abych lépe vytrávil.“

Joe připravil zmíněný nápoj, který byl rozvážně ochutnán.

„Až dosud jde všechno docela dobře,“ řekl.

„Velmi dobře,“ opravil ho Kennedy.

„Tak co, pane Kennedy, litujete, že jste jel s námi?“

„Rád bych věděl, kdo by mi v tom byl mohl zabránit!“ odpověděl

lovec rozhodným tónem.

Byly čtyři hodiny odpoledne. *Viktoria* se setkala s rychlým větrem. Půda se neznatelně zvedala a sloupec rtuti brzy ukazoval výšku pěti set metrů nad mořem. Doktor byl nucen udržovat v ní balón značným rozpětím plynu, a proto hořák pracoval bez ustání.

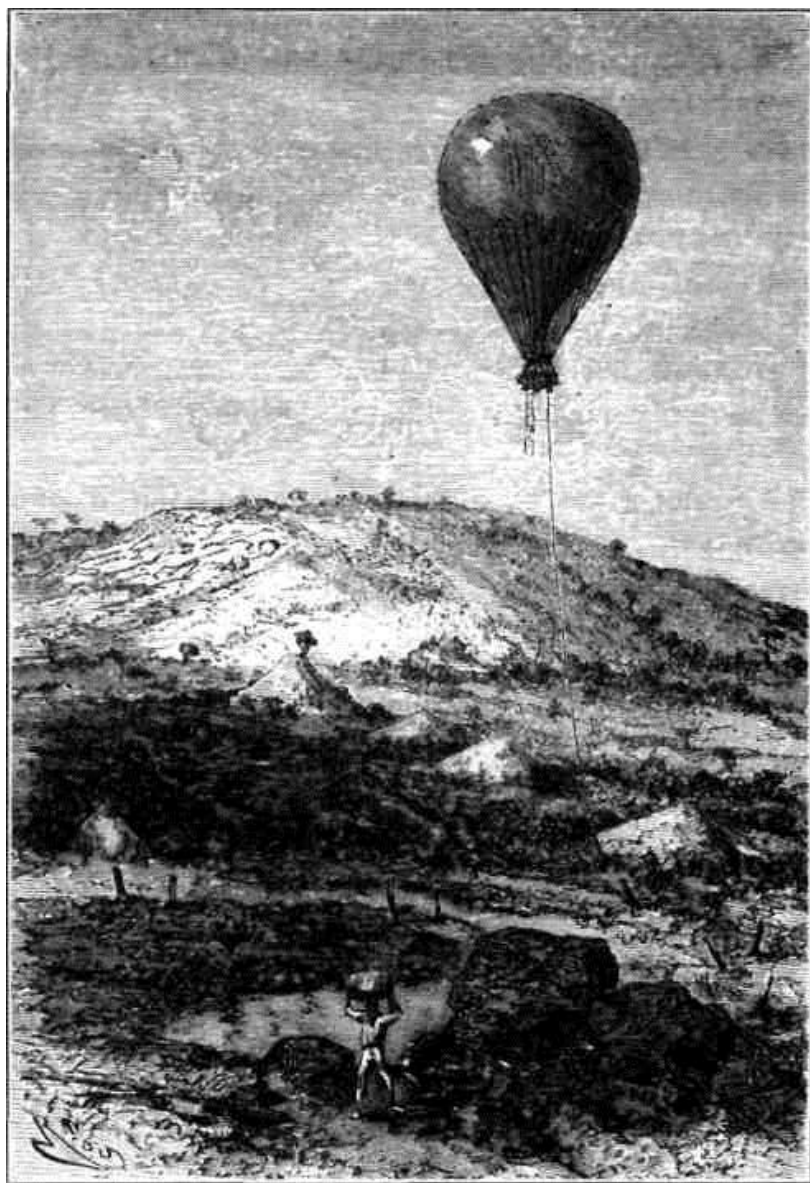
K sedmé hodině letěl balón nad povodím řeky Kanyeme. Doktor ihned rozpoznal tuto rozlehlou a zvrásněnou planinu, dlouhou osmnáct kilometrů, s vesnicemi skrytými pod baobaby a tykvovníky. Tady sídlí jeden ze sultánů kraje Ugogo, kde snad není civilizace tak zaostalá a kde lidé řidčeji prodávají členy svých rodin. Lidé a zvířata tam však žijí společně v kulatých chýších bez trámů, které se podobají kupám sena.

Za Kanyeme se táhla pustá a skalnatá země. Ale po hodině se v úrodné nížině nedaleko Mdaburu objevila opět bujná vegetace. Vítr s večerem utichl; ovzduší jako by usnulo. Doktor marně hledal v různých výškách vítr. Vida přírodu v takovém klidu, rozhodl se strávit noc ve vzduchu. Pro větší jistotu však vystoupil do výše asi tří set metrů. *Viktoria* zůstala nehybná. Noc nádherně ozářená hvězdami uplynula v klidu.

Dick a Joe si pokojně lehli na svá lůžka a usnuli tvrdým spánkem, zatímco doktor držel hlídku. O půlnoci ho vystřídal Skot.

„Kdyby došlo k sebenepatrnější události, probud' mě!“ řekl mu doktor. „Především nespouštěj z očí tlakoměr. To je náš kompas!“

Noc byla chladná. Mezi denní a noční teplotou byl rozdíl až dvaceti sedmi stupňů. V temnu začal noční koncert zvířat, která hlad a žízeň vyhnaly z doupat. Žáby se ozývaly sopránovými hlasy, doprovázeny vytím šakalů, a akordy tohoto živého orchestru ještě podtrhoval úžasný bas lvů.

Joe nabral zásobu vody

Když doktor Fergusson zaujal ráno své místo, podíval se na kompas a zjistil, že v noci se směr větru změnil. *Viktoria* se stočila na

severovýchod, za dvě hodiny asi o pětapadesát kilometrů. Letěla nad Mabunguru, skalnatým krajem posetým krásně lesklými syenitovými balvany a vystupujícími skalisky. Kuželovité skály podobné skálám u Karnaku pokrývaly zem podobně jako kdysi dolmeny druidů*⁷. Místy se běhaly četné kosti buvolů a slonů. Stromů tam bylo málo; jen na východě se táhly hluboké lesy, v nichž se skrývalo několik vesnic.

K sedmé hodině se objevila jako obrovský želví štít okrouhlá skála o rozloze skoro tří kilometrů.

„Jsme na správné cestě,“ řekl doktor Fergusson. „To je Džihu-la-Mkoa, kde se na chvílku zastavíme. Chci doplnit zásoby vody, nezbytné »potravu« mého hořáku. Pokusme se někde zakotvit.“

„Je tam málo stromů,“ řekl lovec.

„Přesto se o to pokusíme. Vyhod' kotvy, Joe!“

Balón ztrácel pozvolna nosnou sílu a blížil se k zemi. Kotvy poskakovaly po zemi, až se jedna zachytila ramenem ve skalní puklině a *Viktoria* zůstala nehybně stát.

Nesmíte si však myslet, že doktor mohl při zastavení hořák zhasnout. Rovnováha balónu byla vypočtena na mořskou hladinu a tady kraj neustále stoupal. Ve výši sto osmdesáti až dvou set metrů by měl balón tendenci klesnout níž, než byla výška půdy. Doktor ho proto musel udržovat ve výši určitým rozpětím plynu. Jedině za úplného bezvětří mohl nechat koš ležet na zemi a pak by se balón, zbavený podstatné přítěže, udržel ve vzduchu bez pomoci hořáku.

Podle map byly na západních svazích Džihu-la-Mkoy rozsáhlé bažiny.

Joe se tam vydal s pětačtyřicetilitrovou bečkou. Snadno našel označené místo nedaleko opuštěné vesničky, nabral zásobu vody a vrátil se, než uplynuly tři čtvrti hodiny. Nespatrił nic zvláštního kromě obrovských pastí na slony. Málem by byl dokonce spadl do jedné z nich, v níž ležela napůl ohlodaná kostra.

Ze své výpravy přinesl jakýsi druh mišpulí, které tam chtivě

⁷ *Dolmeny jsou velké ploché kameny postavené na několik menších sloupovitých balvanů. Jsou to zbytky starých pohanských božišť ve francouzské Bretani. Druidové byli pohanští kněží.*

požíraly opice. Doktor v nich poznal ovoce stromu „mbenbu“, velmi hojně rostoucího v západní části Džihu-la-Mkoy.

Fergusson čekal na Joea s jistou netrpělivostí, protože i krátký pobyt v této nehostinné zemi v něm stále vzbuzoval obavy.

Vodu naložili bez obtíží, poněvadž koš klesl skoro až na zem. Joe mohl vytáhnout kotvu a vylézt rychle ke svému pánovi. Doktor ihned zvětšil plamen hořáku a *Viktoria* pokračovala ve vzdušné pouti.

Byla teď asi sto osmdesát kilometrů od Kazehu, důležité osady ve vnitřní Africe, kam se vzduchoplavci díky jihovýchodnímu větru mohli dostat ještě téhož dne. Letěli rychlostí pětadvaceti kilometrů za hodinu. Řízení balónu se stalo velmi obtížným. Nebylo možno vystoupit příliš vysoko bez nadměrného rozpětí plynu, protože tento kraj měl průměrnou nadmořskou výšku devět set metrů. A doktor pokud možno raději rozpětí příliš nezvyšoval. Sledoval velmi obratně krivolaký, ale dosti strmý svah a proletěl těsně kolem vesnic Thembo a Tura-Wels. Druhá z nich patří k Unyamwezy, nádhernému kraji, kde stromy, mezi jiným i gigantické kaktusy, rostou do velkých výšek.

Za krásného počasí, pod palčivým sluncem, které zdusilo i nejslabší vánek, vznášela se *Viktoria* ke druhé hodině nad městem Kazehem, ležícím šest set čtyřicet kilometrů od pobřeží.

„Vyletěli jsme ze Zanzibaru v devět hodin ráno,“ řekl doktor Fergusson, dívaje se do svých poznámek, „a po dvou dnech letu jsme i s odbočkami uletěli skoro tři tisíce sedm set kilometrů. Kapitáni Burton a Speke potřebovali na stejně dlouhou cestu čtyři a půl měsíce!“

KAPITOLA XV

KAZEH – HLUČNÝ TRH – PŘÍLET VIKTORIE –
WANGANGOVÉ – SYNOVÉ MĚSÍCE – DOKTOROVA
PROCHÁZKA – OBYVATELSTVO – KRÁLOVSKÉ „TEMBE“ –
SULTÁNOVY ŽENY – KRÁLOVSKÉ OPILSTVÍ – JOE
POKLÁDÁN ZA BOHA – JAK SE TANČÍ NA MĚSÍCI – NÁHLÝ
OBRAT – DVA MĚSÍCE NA OBLOZE – NESTÁLOST BOŽSKÉ

VELIKOSTI

Kazeh, důležité středisko střední Afriky, není vlastně vůbec město. Po pravdě řečeno nejsou ve vnitrozemí žádná města. Kazeh je jen šest rozsáhlých prohlubenin, kde jsou domy, chýše s otroky, dvorky a pečlivě pěstěné zahrádky. Roste na nich hojnost česneku, brambor, lilku, tykví a neobyčejně vonných žampionů.

Unyanmezy je onen Měsíční kraj, úrodný a nádherný africký park. Uprostřed něho je okrsek Unyamembe, rozkošná krajina, kde si lenošivě žije několik rodin kmene Omani čistě arabského původu.

Od nepaměti obchodují ve střední Africe a v Arábii. Nakupují a prodávají gumu, slonovinu, bavlněné látky a otroky. Jejich karavany procházejí rovníkovými kraji. Docházejí až na pobřeží kupovat přepychové věci pro potěšení těchto zbohatlých kupců, kteří mezi svým služebnictvem a svými ženami vedou příjemný, velmi poklidný a lenošný život; stále jen leží, kouří nebo spí.

Kolem prohlubenin jsou četné chýše domorodců, velká místa pro tržiště, konopná a durmanová pole, krásné stromy a stinná loubí. Tak vypadá Kazeh.

Je to místo, kde se shromažďují karavany. Od jihu tam přicházejí karavany otroků s nákladem slonoviny, od západu karavany s bavlnou a se skleněným zbožím pro kmeny žijící kolem velkých jezer.

Na tržišti vládne proto nepřetržitý shon, nepopsatelná vřava, volání nosičů-míšenců, zvuk bubnů a rohů, křik mezků, hýkání oslů, zpěv žen, vřískot dětí a rány vůdců karavan, kteří rákoskou udávají takt této pastýřské symfonii.

Bez ladu a skladu, ale v jistém půvabném nepořádku, jsou tam vystaveny křiklavé látky, skleněné perly, slonovina, rohy nosorožců, žraloci zuby, mléko, tabák a bavlna. Uzavírají se tu nejpodivnější obchody, při nichž každý předmět má jen cenu touhy, kterou vnuká.

Náhle však celý ten zmatek, pohyb a hřmot rázem ustaly. To se ve vzduchu objevila *Viktoria*. Plula vznešeně a zvolna klesala, neodchylujíc se od svislého směru. Muži, ženy, děti, otroci, kupci, Arabové i černoši, vše zmizelo a vklouzlo do „tembe“ a do chýši.

„Samueli,“ řekl Kennedy, „budeme-li i nadále způsobovat takový poprask, pak s těmito lidmi jen stěží navážeme obchodní styky.“

„A dalo by se tu obchodovat velmi jednoduše,“ řekl Joe. „Stačilo by klidně sestoupit, vzít si nejdražší zboží a o obchodníky se nestarat. Zbohatli bychom tu.“

„Dobrá,“ odpověděl doktor. „Tito domorodci se však bojí jen v první chvíli. Brzy se zase objeví, buď z pověřčivosti, nebo ze zvědavosti.“

„Myslíte, pane doktore?“

„To uvidíme. Ale bude opatrnější, když se k nim příliš nepřiblížíme. *Viktoria* není obrněný balón. Není chráněna ani před kulkami, ani před šípy.“

„A chceš se snad s těmi Afričany dohovorit, Samueli?“

„Bude-li to možné, proč ne?“ odpověděl doktor. „V Kaženu jsou přece jistě i vzdělanější a méně divocí Arabové. Vzpomínám si, že Speke a Burton si pohostinství obyvatel tohoto města jen pochvalovali. Můžeme se tedy toho dobrodružství odvážit“

Viktoria se snesla nepozorovaně k zemi a zachytila se jednou kotvou o vrchol stromu u tržiště.

V té chvíli se objevilo všechno obyvatelstvo před svými dírami. Všechny hlavy podezřívavě vykukovaly. Několik wangangů, které bylo možno rozpoznat podle znamení z kuželovitých mušlí, se odvážilo hrdinně vpřed. Byli to místní kouzelníci. Kolem pasu měli malé černé nádobky natřené tukem a různé magické předměty, ostatně úplně „doktorský nečistý“.

Zvolna se k nim přidávalo i ostatní obyvatelstvo, ženy i děti. V rámsu se předháněli hlavně bubeníci. Všechny ruce tleskaly a vztahovaly se k nebi.

„To je jejich způsob modlitby,“ řekl doktor Fergusson. „Nemýlím-li se, jsme povoláni k tomu, abychom tu sehráli důležitou roli.“

„Nuže, pane doktore, sehraje ji!“

„Možná že ty sám, milý Joe, se staneš bohem.“

„Z toho bych si nic nedělal, pane doktore; mám kadidlo docela rád.“

V této chvíli jeden z kouzelníků, mganga, dal rukou znamení a

všechn ten pokřik byl vystřídán hlubokým tichem. Kouzelník se obrátil s několika slovy k cestovatelům, ovšem mluvil neznámým jazykem.

Doktor Fergusson mu nerozuměl a pronesl nazdařbůh několik arabských slov. Okamžitě dostal v tomto jazyce odpověď.

Řečník se pustil do mnohomluvného slavnostního proslovu, velmi květnatého a velmi pozorně vyslechnutého. Doktor brzy porozuměl: tito lidé pokládají *Viktorii* prostě za samotný Měsíc a jsou přesvědčeni, že tato půvabná bohyně se přiblížila k městu se svými třemi syny, což je čest, na kterou tato země milovaná Sluncem nikdy nezapomene.

Doktor odpověděl velmi důstojně, že Měsíc každých tisíc let vykonává okružní cestu, že cítí potřebu ukázat se svým zbožňovatelům z největší blízkosti. Prosil je, aby se nedali jeho božskou přítomností mýlit a projevíli mu své potřeby a svá přání.

Čaroděj odpověděl, že jejich sultán – Mwani – je už dlouhá léta nemocen, žádal o pomoc a vyzýval syna Měsíce, aby se k sultánovi dostavil.

Doktor řekl o tomto pozvání svým přátelům.

„A ty k tomu černošskému králi půjdeš?“ ptal se lovec.

„Jistě. Ti lidé mi připadají docela přátelští. Vzduch je klidný, nefouká ani vánek. Nemusíme se tedy o *Viktorii* vůbec bát.“

„Ale co uděláš?“

„Buď klidný, Dicku. S nějakým lékem se z toho dostanu.“

Pak se zas obrátil k davu.

„Luna, které se zželelo vládce milovaného dětmi z Unyamwezy, pověřila nás péčí o jeho uzdravení. Ať se připraví k našemu přijetí!“

Křik, zpěv a výkřiky zesílily. Celé to obrovské mraveniště černých hlav se dalo do pohybu.

„A nyní, přátelé,“ řekl doktor Fergusson, „musíme vše předvídat. Možná že budeme v určitou chvíli donuceni k rychlému útěku. Dick proto zůstane v koši a bude hořákem udržovat dostatečnou nosnou sílu balónu. Kotva je pevně zajištěna. Není třeba se ničeho bát. Já sestoupím na zem. Joe půjde se mnou, zůstane však u žebříku.“

„Cože? Ty půjdeš k tomu černochovi sám?“ zvolal Kennedy.

„Jakže, pane doktore,“ přidal se Joe, „vy nechcete, abych tam šel

s vámi?“

„Ne, půjdu sám. Ti dobří lidé věří, že je přišla navštívit velká bohyně Luna. Jsem chráněn jejich pověřivostí. Nemějte tedy obavy a zůstaňte na místech, která jsem vám určil.“

„Když chceš ...“, odpověděl lovec.

„Bdi nad rozpětím plynu!“

„Smluveno.“

Křik domorodců zesílil. Dožadovali se energicky nebeského zákroku.

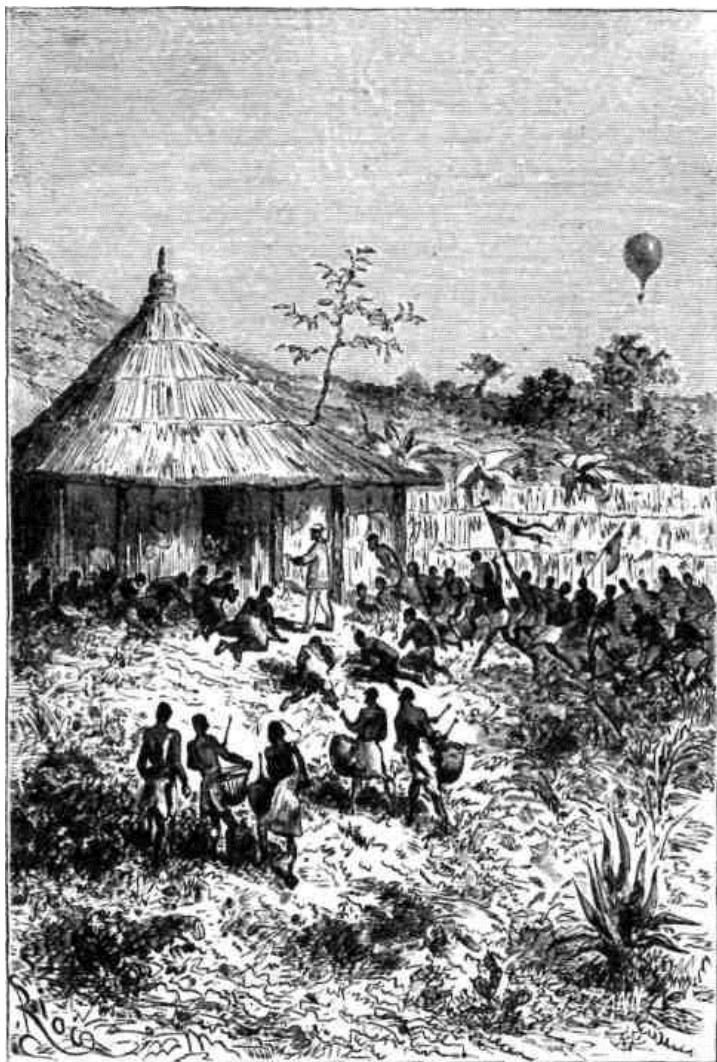
„No, no!“ řekl Joe. „Tak se mi zdá, že jednají vůči dobré Luně a jejím božským synům trochu pánovitě.“

Doktor s cestovní lékárníčkou sestoupil za Joem na zem. Joe si s náležitou vážností a vznešeností sedl u paty žebříku po arabsku, se zkříženými nohama. Část davu ho uctivě obklopila.

Zatím doktor Fergusson, vedený zvukem nástrojů a doprovázen tančícími kněžkami, blížil se zvolna ke královskému „tembe“, které leželo dost daleko za městem. Byly asi tři hodiny a slunce zářilo. Za těchto okolností nemohl udělat nic víc.

Kráčel vznešeně, obklopen wangangy, kteří drželi na uzdě dav. Brzy Fergussona dohonil nemanželský sultánův syn, mladý a dobře vychovaný chlapec, který byl podle tamějšího zvyku jediným dědicem otcova jmění na úkor jeho legitimních dětí. Padl před synem Měsíce na tvář a ten ho vznešeným pohybem ruky zvedl.

Za tři čtvrti hodiny došel nadšený průvod stinnými stezkami mezi nádhernou tropickou vegetací k sultánovu paláci, čtvercové to budově, které se říkalo „ititenja“ a která ležela na opačném svahu pahorku. Vně budovy stála jakási veranda pokrytá doškovou střechou a opřená o dřevěné kůly, jež měly budit zdání, že jsou vyřezávané. Stěny byly ozdobeny dlouhými pruhy červenavé hlíny, které měly představovat postavy lidí a hadů, přičemž hadi byli povedenější než lidé. Střecha celého domu nespočívala přímo na zdech, takže vzduch mohl vnikat volně dovnitř. Nebyla tam ostatně vůbec okna a sotva jedny dveře.

Doktor byl přijat s velkými poctami

Doktor Fergusson byl přijat s velkými poctami, a to stráží i dvořany, muži krásného plemene Wanyamwezi, představiteli čistého středoafriického typu, silnými a robustními, dobře stavěnými a dobře se chovajícími. Vlasy měli spleteny ve velké množství drobných cůpků, které jim spadaly na ramena. Tváře měli od spánků až k

ústům ozdobeny černě nebo modře napuštěnými řezy. Ve strašně rozšířených uších měli dřevěné kotouče a desky z kopálové pryskyřice. Oděni byli v zářivě pomalovaných plátnech. Vojáci měli oštěpy, luky a zubaté šípy, napuštěné pryšcovým jedem, nože a „sime“, dlouhé meče s pilovitými zuby, i malé příruční sekerky. Doktor vstoupil do paláce. Ačkoli tam byl nemocný sultán, strašlivý rámus při doktorově příchodu ještě zesílil. Fergusson zahlédl nade dveřmi zaječí chvosty a zebří hřivy, zavěšené tam jako talismany. Přijala ho skupina žen Jeho Veličenstva za harmonických zvuků „upatu“, jakéhosi cimbálu se spodkem z měděného hrnce, a „kilindo“, půldruhého metru vysokého bubnu z vydlaného kmene, do něhož dva upachtění virtuóзовé tloukli pěstmi. Většina žen vypadala velmi pěkně. Všechny se smály a kouřily tabák a listy rostliny „thang“ z velkých černých dýmek. Zdálo se, že jsou pod půvabně zřasenými rouchy pěkně rostlé. Kolem pasu měly „kilt“, zhotovený z vláken tykvice.

Šest z nich nebylo o nic méně veselých než ostatní, ač stály stranou, odsouzeny ke krutému mučení. Při sultánově smrti s ním měly být zaživa pohřbeny, aby ho obveselovaly ve věčné samotě.

Doktor Fergusson si napřed zběžně prohlédl celou společnost a pak přistoupil k vladařovu lůžku. Spatřil asi čtyřicetiletého muže, docela otupělého nejrůznějšími neřestmi, jemuž už nebylo pomoci. Jeho dlouholetá nemoc byla jen trvalá opilost. Tento královský opilec ztrácel zvolna vědomí a ani všechnen čpavek na světě by ho byl nepostavil na nohy.

Dvořané a ženy poklekli na kolena, aby se poklonili slavnostní návštěvě. Doktor na chvíli oživil zubožené tělo několika kapkami silného srdečního léku. Sultán se trochu pohnul, a protože už několik hodin ležel jako mrtvola, neprojevuje žádné známky života, byl tento příznak přijat zesíleným pokřikem na doktorovu počest.

Ten toho však měl brzy dost. Rychlým pohybem odmítl příliš horlivé obdivovatele a vyšel z paláce. Zamířil k *Viktorii*. Bylo šest hodin večer.

Joe za jeho nepřítomnosti čekal klidně u paty žebříku. Dav mu prokazoval největší úctu. Joe se choval jako skutečný syn Měsíce. Na boha vypadal dost poctivě, nijak pyšně; k mladým Afričankám, které

z něho nespouštěly oči, byl dokonce kamarádský a měl k nim milý projev:

„Jen mě obdivujte, slečny! Jsem dobrák, i když syn bohyně!“

Přinesly mu dokonce oběti, obvykle vystavované v chýších bohů, zvané „mzi-mu“. Byly to kukuřičné klasy a „pombe“. Joe pokládal za svou povinnost ochutnat tento druh silného piva. Ale jeho patro, ač zvyklé na víno a na whisky, nemohlo tu sílu vydržet. Joe se strašně zašklebil, což domorodci pokládali za přívětivý úsměv.

Mladé dívky pak spojily své hlasy v dlouhý jednotvárný zpěv a počaly kolem něho vážně tancovat.

„Ach, vy tedy tančíte?“ řekl Joe. „To se nedám zahanbit a ukážu vám tanec své vlasti!“

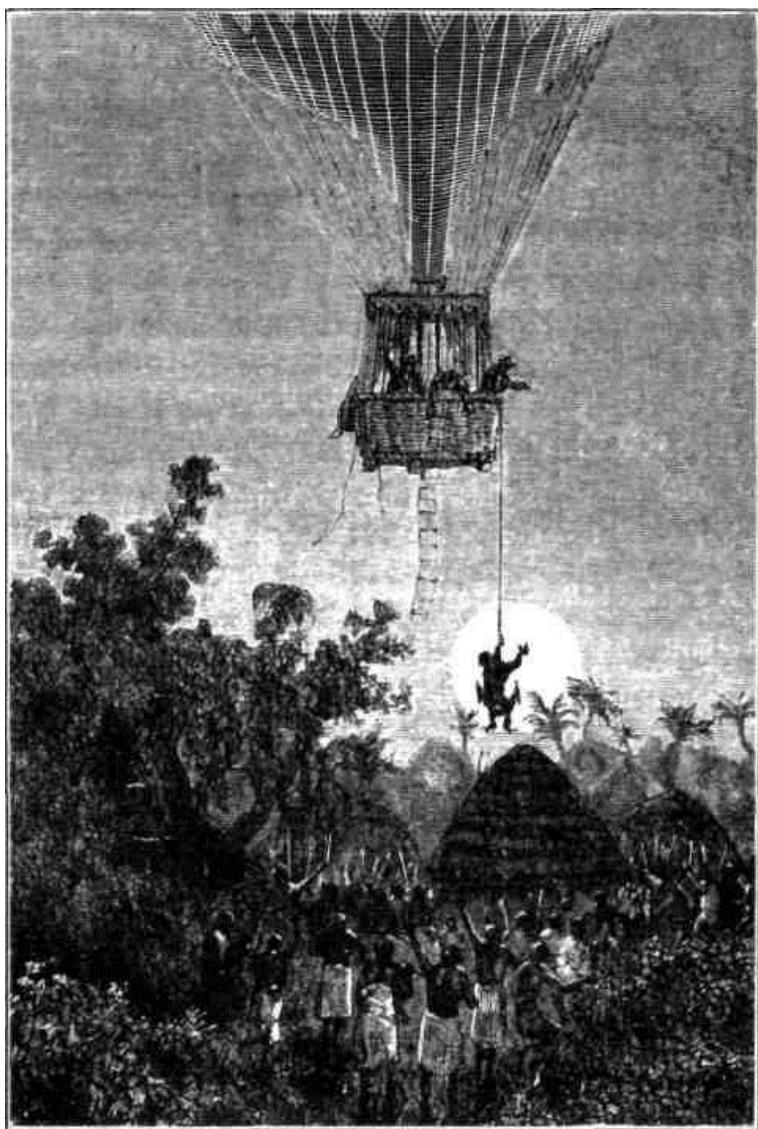
A pustil se do bláznivého tance, v němž se kroutil, prohýbal, křivil, házel nohama, koleny i rukama, roztáčel se ve výstředních postojích i v neuvěřitelných figurách a šklebil se tak nemožně, že vzbudil v přihlížejících prapodivné představy o způsobu, jakým tancují bohové na Měsíci.

Ale všichni Afričané, napodobující vše jako opice, odkoukali brzy jeho způsoby, jeho skoky i jeho vrtění. Nevynechali ani jediný pohyb, nezapomněli na jediný postoj. Bylo z toho takové víření a takový rozruch, že si to ani v nejmenším nelze představit. Ale když byl Joe v nejlepším, spatřil doktora.

Fergusson se spěšně vracel ve středu řvoucího a neuspořádaného davu. Kouzelníci a náčelníci byli zřejmě velmi vzrušení. Obklopili doktora, tlačili se na něho a hrozili mu.

Jaký to podivný zvrát! Co se stalo? Což snad sultán v rukou božského lékaře naneštěstí zemřel?

Kennedy ze svého místa zpozoroval nebezpečí, jehož příčinu nechápal. Balón, mocně nadnášený rozpětím plynu, napínal zádržné lano, jako by netrpělivě čekal, až vylétne vzhůru.

Černoch se vznesl do vzduchu

Doktor došel až k žebříku. Dav byl ještě zdržován pověřčným strachem, který mu bránil dopustit se na doktorově osobě násilí. Fergusson rychle vystoupil po příčkách žebříku a Joe ho hbitě

následoval.

„Neztrácejme ani vteřinu!“ řekl mu doktor. „Nesnaž se uvolňovat kotvu! Přerážneme provaz. Pojď za mnou!“

„Ale co se stalo?“ ptal se Joe, skákaje do koše.

„Co se stalo?“ opakoval Kennedy s karabinou v ruce.

„Pohleďte!“ odpověděl doktor a ukázal k obzoru.

„Co je?“ ptal se lovec.

„Nu, měsíc!“

Opravdu, vycházel tam rudý a nádherný měsíc, ohnivá koule na modrém nebi. Byl to opravdu on. On a *Viktoria!* Buď tedy jsou měsíce dva, nebo tito cizinci jsou podvodníci, lháři, falešní bohové!

To byla přirozená reakce v myslích davu. A z toho pramenil náhlý obrat.

Joe se neubráníl prudkému záchvatu smíchu. Obyvatelstvo Kazehu pochopilo, že jim kořist uniká, a ozval se táhlý řev. Luky a muškety byly namířeny na balón.

Ale jeden z kouzelníků dal znamení. Zbraně se sklonily. Muž se vyšplhal do stromu, chtěje se chopit lana a stáhnout balón k zemi.

Joe se připravil se sekerou v ruce.

„Mám lano přetnout?“ zeptal se.

„Počkej ještě!“ řekl doktor.

„Ale co ten černocho?“

„Budeme možná moci kotvu zachránit a na tom mi záleží. Na přetnutí bude vždycky dost času ...“

Kouzelník se dostal na strom a činil se tak dobře, že se mu podařilo kotvu uvolnit. Prudkým tahem balónu se však kotva zaklesla překvapenému kouzelníkovi mezi stehna a černocho, sedě obkročmo jako na bájném okřídleném koni, vznesl se do vzduchu.

Při pohledu na jednoho ze svých wangangů, který vzlétl do výše, dav strnul.

„Hurá!“ vykřikl Joe, zatímco *Viktoria* díky své nosné síle stoupala značnou rychlostí do výše.

„Drž se dobře,“ řekl Kennedy. „Malý výlet mu neuškodí.“

„Necháme toho černocho spadnout?“ ptal se Joe.

„Fí!“ odpověděl doktor. „Sneseme se s ním klidně na zem a já věřím, že po takovém dobrodružství jeho kouzelnický věhlas v

myslích jeho krajanů nesmírně vzroste.“

„Jsou schopni udělat si z něho boha,“ zvolal Joe.

Viktoria se dostala do výše asi tří set metrů. Černoch se držel lana se strašnou energií. Mlčel však, oči vytřeštěné. Slabý západní vítr hnal balón nad město. Po půlhodině, když doktor pod sebou viděl pustý kraj, ztlumil plamen hořáku a počal se snášet k zemi. Ve výši šesti metrů se černoch rychle vzpamatoval. Pustil se, dopadl na všechny čtyři a prchal ke Kazehu, zatímco náhle odlehčená *Viktoria* stoupala vzhůru.

KAPITOLA XVI

PŘÍZNAKY BOUŘE – MĚSÍČNÍ KRAJ – BUDOUCNOST
AFRICKÉ PEVNINY – POSLEDNÍ STROJ LIDSTVA – POHLED
NA KRAJ PŘI ZÁPADU SLUNCE – FLÓRA A FAUNA – BOUŘE
– OHNIVÁ CLONA – HVĚZDNÉ NEBE

„To máme z toho, když bez dovolení vystupujeme jako synové Měsíce,“ řekl Joe. „Naše družice by nám byla málem zahrála nepěkný kousek! Neohrozil jste náhodou, pane doktore, svou medicínou její pověst?“

„Co bylo s tím sultánem v Kazehu?“ ptal se lovec.

„Je to starý, polomrtvý opilec,“ odpověděl doktor, „jehož smrt by nikdo nepocítil příliš těžce. Ale zdejší morálka říká, že každá pocta je pomíjející a že si v ní nesmí nikdo moc libovat.“

„Tím hůř,“ řekl Joe. „Mně se to líbilo! Být zbožňován, dělat boha podle libosti! Ale co chcete? Ukázal se Měsíc, a celý rudý, což dokazuje, že se na nás moc mrzel!“

Za tohoto hovoru, v němž Joe posuzoval noční hvězdu z hledisek docela nových, pokrylo se nebe na severu těžkými a chmurnými mraky. Dost silný vítr hnal *Viktorii* ve výši sto metrů na severovýchod. Nad ní bylo čisté azurové nebe, ale i to bylo jaksi tíživé.

Cestovatelé byli v osm hodin večer na 32°40' východní délky a

na 4° 17' severní šířky. Vzdušné proudy pod vlivem blížící se bouře je hnaly rychlostí šedesáti kilometrů za hodinu. Pod nimi rychle mýjely zvlněné a úrodné planiny Mfuto. Byla to obdivuhodná podívaná a cestovatelé ji také obdivovali.

„Jsme uprostřed Měsíčního kraje,“ řekl doktor Fergusson, který používal tohoto starověkého názvu, vysvětlitelného tím, že zde lidé odedávna zbožňovali Měsíc. Je to kraj opravdu kouzelný. Jen těžko bychom našli někde jinde krásnější rostlinstvo.

„Kdyby byl tento kraj poblíž Londýna, nebylo by to přirozené,“ řekl Joe, „ale bylo by to velmi příjemné. Proč jsou tak krásné věci vyhrazeny krajům tak barbarským?“

„Kdo může vědět, zda se tenhle kraj nestane jednou středem civilizace?“ odpověděl doktor. „Snad zde budou žít národy budoucnosti, až budou evropské kraje vyčerpány a nebudou moci své obyvatelstvo uživit.“

„Ty tomu věříš?“ ptal se Kennedy.

„Jistě, milý Dicku. To je vývoj událostí. Jen si vzpomeň na postupné stěhování lidstva a dojdeš ke stejnému závěru. První kolébkou lidstva byla Asie, že? Po čtyři tisíce let pracovala, byla zúrodnována, rodila, a když místo zlaté Homérový úrody vydávala jen kamení, její děti opustily její vyčerpané a zpustlé lůno. Vidíš je, mladé a silné, stěhovat se do Evropy, která už je živí dva tisíce let. Její úrodnost však klesá, její plodnost se denně snižuje. Nové choroby, kterým každoročně podléhají zemědělské produkty, její špatná úroda, její nedostatečné prameny, to vše je neklamný znak klesající úrodnosti a blízkého vyčerpání. Tak dnes vidíme, jak se národy vrhají k živným prsům Ameriky jako ke zdrojům nevyčerpatelným, ale ještě nevyčerpaným. Ale i tento nový kontinent zestárne. Jeho pralesy padnou pod sekerami. Jeho půda zeslábne, protože nadměrně plodí to, co se po ní v nadměrném množství žádá. Tam, kde rodí dvakrát do roka, bude po zeslabení rodit jen jednou. Pak nabídne Afrika novým národům své poklady skryté po staletí v jejím klínu. Její podnebí, cizincům tak osudné, zmírní se střídavým osemem a odvodněním. Její rozptýlené vody se spojí v jediný tok a vytvoří splavnou řeku. A kraj, nad kterým letíme, mnohem úrodnější, bohatší a životodárnější, stane se velkým královstvím, v němž dojde

k objevům ještě úžasnějším, než byl objev páry a elektřiny.*) “

Autor zde jen tlumočí mylné názory své doby. Moderní hospodaření dokazuje, že půda je prakticky nevyčerpatelná a že při nových způsobech obdělávání může uživit mnohem více lidí, než dnes živí. Nadto jsou i v hospodářsky nejvyspělejších krajích stále ještě nevyužité půdní rezervy. Také vystěhovalecvi do Ameriky melo jiné příčiny, než uvádí autor. Tam, kde nový společenský řád zajišťuje všem lidem obživu, otázka vystěhovalecvi neexistuje.

„Ach pane doktore, to bych chtěl vidět!“ zvolal Joe.

„Narodil ses na to příliš brzy, chlapče.“

„Bude to ostatně velmi nudná doba,“ řekl Kennedy, „až průmysl pohltí pro sebe vše na světě! Lidé vymýšlejí tolik strojů, že je stroje nakonec pohltí! Vždycky jsem si poslední den světa představoval jako den, v němž obrovský parní kotol, roztopený na tři miliardy atmosfér, vyhodí naši zeměkouli do povětří!“

„A já bych dodal,“ řekl Joe, „že s posledním strojem budou pracovat Američané.“

„To jsou opravdu velcí kotlán,“ odpověděl doktor. „Ale nezapomejme se teď takovými řečmi a spokojme se obdivováním Měsíčního kraje, když už je nám dopřáno jej vidět.“

Pod nakupenou clonou mraků proklouzávaly poslední sluneční paprsky, které zdobily zlatou obrubou i ty nejmenší vyvýšeniny půdy. Obrovské stromy, keře i přízemní mechy, všechno zářilo v oparu. Na lehce zvlněném terénu se místy zdvihaly kuželovité pahorky. Na obzoru nebyly žádné hory. Jen nesmírně křovinaté hradby, neproniknutelná houští a trnité džungle obklopovaly volné prostory, kde se rozkládaly četné vesnice. Jako přirozené hradby je chránily obrovské pryšce vrůstající do větví křovisk tvaru korálových porostů.

Pod zelenou klenbou se brzy objevil hadovitý tok řeky Malagazari.

Přijímala četné vodní toky zrozené ze vzedmutých bystřin v době dešťů nebo z rybníků vyhloubených v hlinité půdě. Pro pozorovatele

z výšky to byla síť vodopádů, které spadaly do celé západní části kraje.

Na savanách se šťavnatou trávou se pásala zvířata s velkými hrby a ztrácela se ve vysoké trávě. Lesy s nádhernými stromy se jevily očím jako obrovské kytice. Ale do těchto kytic se uchýlovali lvi, hyeny a levharti, aby unikli poslednímu dennímu horku. Občas rozvlnil vrcholky porostu slon a až nahoru bylo slyšet praskot stromů, které podlehly jeho klům.

„Úplný lovecký ráj!“ zvolal nadšeně Kennedy. „Každá kulka vystřelená nazdařbůh do pralesa by zasáhla zvěř, která by jí byla hodná! Nemohli bychom to trochu vyzkoušet?“

„Ne, Dicku. Blíží se už noc, hrozivá noc, doprovázená bouřkou. A v těchto krajích jsou strašné bouřky, při nichž je země jako obrovská elektrická baterie.“

„Máte pravdu, pane doktore,“ řekl Joe. „Je dusivé horko a vítr úplně ustal. Lze vycítit, že se něco chystá.“

„Ovzduší je nabitó elektřinou,“ odpověděl doktor. „Každá živá bytost je citlivá na tento stav ovzduší, který předchází boji živlů, a já se přiznám, že jsem to nikdy tak silně nepocíťoval.“

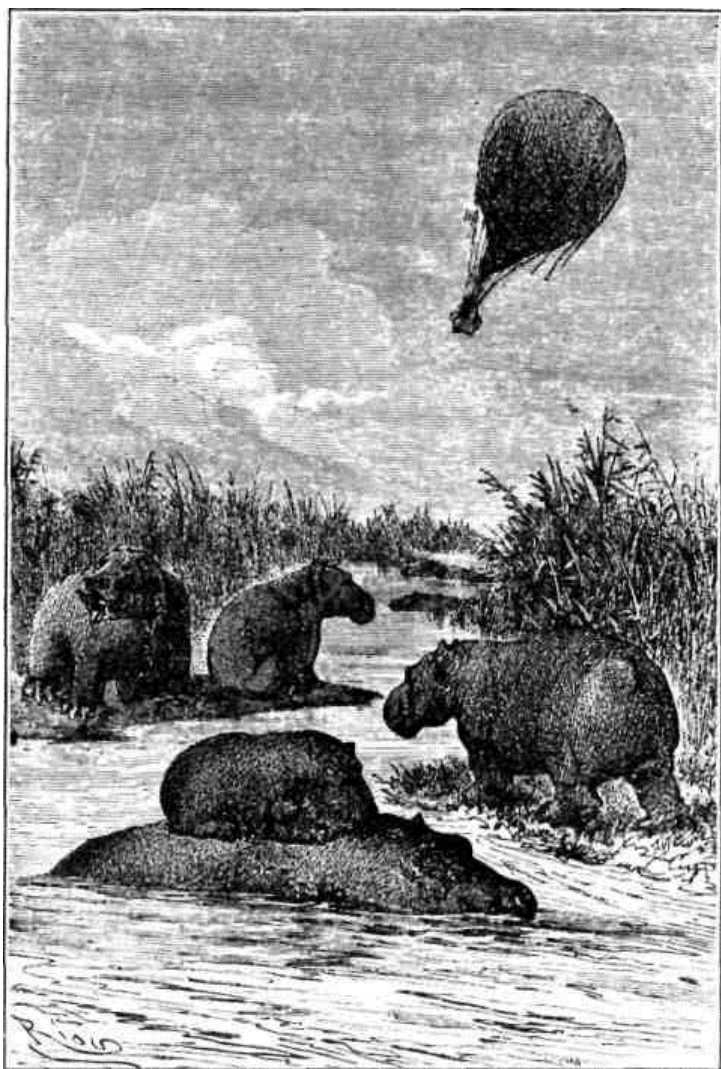
„Neměli bychom tedy sestoupit?“ ptal se lovec.

„Naopak, Dicku, raději bych vystoupil. Bojím se jen, abych nebyl zkříženými vzdušnými proudy odnesen ze své cesty.“

„Chceš snad opustit směr, kterým jsme letěli od pobřeží?“

„Budu-li moci,“ odpověděl Fergusson, „poletím víc k severu od sedmého k osmému stupni. Pokusím se dostat na předpokládanou šířku k pramenům Nilu. Snad najdeme nějaké stopy výpravy kapitána Spekea, nebo dokonce Heuglinovy karavany. Jsou-li mé výpočty správné, jsme na 32° 40' východní délky a já bych se chtěl dostat přímo na rovník.“

„Podívej se!“ přerušil Kennedy svého přítele. „Podívej se přece na ty hrochy, jak vylézají z bažiny. Vidíš ty hory krvavého masa a ty krokodýly, kteří tak hlučně nasávají vzduch?“

Hroši vylézají z bažiny

„Dusí se!“ řekl Joe. „Ach, je to ale krásný způsob cestování! Jak můžeme pohrdat tou škodlivou havětí! Pane doktore, pane Kennedy, vidíte tu smečku zvířat, co táhne v sevřených řadách? Je jich dobře na dvě stě; jsou to vlci!“

„Ne, Joe, jsou to divocí psi. Pověstný druh, který se nebojí

napadnout ani lva. Tohle je nejhorší setkání, jaké může cestovatel prožít. Okamžitě je rozsápán.“

„No dobrá, ale nebude to Joe, kdo se rozhodne nasadit jim náhubek,“ odpověděl milý chlapec. „Je-li to konečně rys jejich přirozenosti, nemůžeme jim to mít za zlé.“

Pod vlivem bouře nastalo zvolna uklidnění. Zdálo se, že vzduch ztratil schopnost přenášet zvuk. Ovzduší bylo jako z vaty a ztrácelo ozvučnost jako sál potažený čalouny. Vodní ptáci, jeřábi, červené a modré sojky, sedmihlásci a lejscí mizeli ve vysokých stromech. Celá příroda jevila příznaky blížící se pohromy.

V devět hodin večer zůstala *Viktoria* nehybně tkvět nad Msene, rozlehlou skupinou vesnic, v temnu sotva viditelných. Odlesk paprsků, jež zbloudily ve ztemnělé vodě, prozradil občas pravidelně rozváděné příkopy a v posledních zásvitech mohl zrak zachytit klidné a temné tvary palem, tamaryšků, sykomor a obřích pryšců.

„Dusím se,“ řekl Skot, vdechuje pokud možno z plných plic zřídly vzduch. „Už se nehýbeme. Nesestoupíme?“

„Ale co bouře?“ ptal se značně zneklidněný doktor.

„Bojíš-li se, že tě vítr odnese, pak myslím, že nemáš nic jiného na vybranou.“

„Dnes v noci snad bouře ještě nepropukne,“ řekl Joe. „Mraky jsou příliš vysoko.“

„To je také důvod, pro který bych nechtěl vystoupit až nad ně. Musil bych vzlétnout do velké výše, ztratil bych zemi z dohledu a nevěděl bych po celou noc, letím-li a kterým směrem postupuji.“

„Rozhodni se, Samueli, spěchá to!“

„Je mrzuté, že vítr ustal,“ pokračoval Joe. „Byl by nás odnesl daleko od bouře.“

„To je politováníhodné, přátelé, protože v mracích je pro nás nebezpečí. Skrývají se v nich protisměrné větry, které by nás mohly strhnout do svého víru, a blesky by nás dokázaly zapálit. A kdybychom vyhodili kotvu do koruny nějakého stromu, mohl by nás poryv větru srazit k zemi.“

„Co tedy dělat?“

„Musíme udržovat *Viktorii* ve střední výšce, mezi nebezpečím ze země i z nebes. Pro hořák máme vody dost a našich devadesát

kilogramů přítěže je netknuto. Bude-li třeba, použijeme jí.“

„Budeme bdít s tebou,“ řekl lovec.

„Ne, přátelé. Dejte zásoby do bezpečí a lehněte si. Bude-li to nutné, probudím vás.“

„Neudělal byste, pane doktore, lépe, kdybyste si šel sám lehnout, když nám ještě nic nehrozí?“

„Ne, děkuji, chlapče. Budu raději bdít. Stojíme nehybně, a nezmění-li se okolnosti, budeme zítra přesně na stejném místě.“

„Tak dobrou noc!“

„Dobrou noc, bude-li to možné.“

Kennedy a Joe se natáhli pod pokrývky a doktor zůstal v prostoru sám.

Ale kupole mraků se nepozorovatelně snižovala; nastávala hluboká tma. Černá klenba jako by chtěla zeměkouli rozdrtit. Náhle prořízl tmu prudký, zářící blesk. Trhlina v mracích se ještě nezavřela, když nebeskými prostory oříchl strašlivý rachot hromu.

„Pozor!“ zvolal Fergusson.

Oba spáči, probuzení tím strašným lomozem, stáli okamžitě pohotově.

„Sestoupíme?“ ptal se Kennedy.

„Ne, balón by to nevydržel. Vystoupíme, dříve než se tyto mraky změní ve vodu a než se přizene vítr.“

A doktor vpustil naplno plamen hořáku do závitů spirály.

Tropické bouřky se rozvíjejí s rychlostí odpovídající jejich prudkosti. Oblaka ozářil druhý blesk a po něm okamžitě dvacet dalších. Nebe bylo pokryto pruhy elektrických jisker, které syčely v těžkých kapkách deště.

„Opozdili jsme se,“ řekl doktor. „Musíme teď projít ohnivou clonou, ačkoli je náš balón naplněn zápalným plynem.“

„Spusťme se k zemi! Dolů!“ naléhal stále Kennedy.

„Bud' nás zničí blesk, nebo budeme rychle rozerváni ve větvích stromů; obojí nebezpečí je stejné.“

„Stoupáme, pane doktore!“

„Rychleji! Ještě rychleji!“

V této části Afriky lze často za rovníkových bouří napočítat za minutu třicet až pětadvacet blesků. Nebe je doslova v jednom ohni a

rachot hromu vůbec nepřestává.

Vítr se přihnal ohnivým ovzduším s hroznou prudkostí. Rozehnal žhoucí oblaka jako dech obrovského ventilátoru, který požár ještě rozdmýchává.

Doktor Fergusson udržoval nyní hořák na plném plameni. Balón se rozpínal a stoupal. Kennedy klečel na kolenou uprostřed koše a držel cípy stanu. Balón se závratně točil a houpal; cestovatelé prožívali znepokojující výkyvy. V obalu vznikaly velké výdutě. Vítr se do něho opíral tak prudce, že látka pod jeho tlakem praskala. Pak se ozval bouřkový hluk a vzápětí nato se přihnalo krupobití, které s rachotem bilo do *Viktorie*. Balón však pokračoval ve výstupu. Blesky kreslily na jeho obvodu ohnivé tečny, takže byl v plném ohni.

„Připravme se na vše!“ řekl doktor Fergusson. „I na oheň! Náš pád nemusí být prudký!“

Doktorův hlas stěží dolehl k sluchu jeho společníků. Mohli jenom vidět v zášlezích blesků jeho klidnou tvář. Pozoroval světélkující jev způsobený elektrickým sršením, při němž jiskry poskakovaly po síti balónu. *Viktoria* se točila, vířila, ale stále stoupala. Po čtvrt hodině proletěla clonou bouřkových mraků. Pod ní se rozvíjely elektrické výboje jako obrovská koruna ohňostroje zavěšeného pod košem.

Byla to nejkrásnější podívaná, jakou může příroda člověku poskytnout. Dole bouře, nahoře hvězdné nebe, klidné, mlcelivé a nehybné, s měsícem, který svými mírnými paprsky ozařuje rozbouřené mraky.

Doktor Fergusson se podíval na tlakoměr. Ukazoval výšku tří tisíc šesti set padesáti metrů. Bylo jedenáct hodin večer.

„Všechno nebezpečí už pominulo,“ řekl doktor. „Stačí nám udržet se v této výši.“

„To bylo hrozné,“ odpověděl Kennedy.

„No dobrá,“ řekl Joe, „zpestřuje to naše cestování a nijak mě nemrzí, že jsem viděl bouřku trochu shora. Je to hezká podívaná!“

KAPITOLA XVII

MĚSÍČNÍ HORY – OCEÁN ZELENĚ – SPUŠTĚNÍ KOTVY –
TAŽNÝ SLON – VÝSTŘEL – SMRT TLUSTOKOŽCE – POLNÍ
PEC – OBĚD V TRÁVĚ – NOC NA ZEMI

V pondělí vyšlo slunce nad obzor k šesté hodině ranní. Mraky se rozptýlily a příjemný vítr osvěžil první ranní úsvit.

Pod očima cestovatelů se objevila provoněná země. Balón se točil na místě mezi protisměrnými větry. Doktor zmenšil objem plynu a sestoupil, aby se dostal do severnějšího směru. Dlouho však hledal marně. Vítr ho unášel stále na západ, až na dohled proslavených Měsíčních hor, které se stáčely půlkruhem kolem cípu jezera Tanganika. Jejich nepřilíš rozeklaný hřeben se odrážel od modravého obzoru. Vypadal jako přirozená pevnost, neschůdná pro všechny cestovatele ve střední Africe. Několik osamělých vrcholků neslo stopy věčného sněhu.

„Teď jsme v neprobádaném kraji,“ řekl doktor. „Kapitán Burton se odvážil daleko na západ, ale těchto slavných hor dosáhnout nemohl. Dokonce popřel jejich existenci, potvrzenou jeho společníkem Špekem. Předpokládal, že jsou jen výplodem Spekeovy představitosti. My však, přátelé, nemůžeme o nich vůbec pochybovat.“

„Přeletíme je?“ ptal se Kennedy.

„Doufám, že ne. Chtěl bych najít příznivý vítr, který by mě zanesl k rovníku. Bude-li třeba, počkám tady a *Viktoria* učiní to, co dělají lodě, které za nepříznivého větru spouštějí kotvy.“

Ale doktorovo očekávání se mělo brzy splnit. Po pokusech v různých výškách pustila se *Viktoria* střední rychlostí k severovýchodu.

„Máme správný směr,“ řekl doktor, když si prohlédl kompas, „sotva šedesát metrů nad zemí, což jsou všechno šťastné okolnosti pro prozkoumání nových krajů. Když se kapitán Speke vydal na průzkum jezera Ukereve, šel trochu východněji, přímo nad Kazeh.“

„Poletíme tak dlouho?“ ptal se Kennedy.

„Snad. Naším cílem je dostat se k pramenům Nilu a musíme zdolat ještě tisíc kilometrů k nejbližšímu místu, kterého dosáhli objevitelé jdoucí ze severu.“

„A nevystoupíme na zem, abychom si protáhli nohy?“ ptal se Joe.

„Ale to jistě. Musíme přece doplnit zásoby potravin. Ty nám, Dicku, cestou opatříš čerstvé maso.“

„Kdykoli budeš chtít, Samueli.“

„Budeme si také musít doplnit zásoby vody. Kdoví, zda nás vítr nezanese do pustin. Opatrnosti nikdy nezbývá.“

V poledne byla *Viktoria* na 29° 15' východní délky a na 3° 15' jižní šířky. Minula vesnici Nyofu, nejsevernější hranici kraje Unyamwezy směrem k jezeru Ukereve, které však nemohli dosud vidět.

Národy poblíž rovníku jsou zřejmě civilizovanější. Vládou jim bezmezně krutí absolutističtí vládcové. Nejvíce těchto kmenů sídlí pohromadě na území provincie Karagwah.

Všichni tři cestovatelé se dohodli, že na prvním příhodném místě přistanou. Budou se musít zastavit na delší dobu a celý balón pečlivě prohlédnout. Doktor ztlumil plamen hořáku a vyhodil z koše kotvy, které se brzy octly přímo nad vysokou trávou v rozsáhlé savaně. Z výšky vypadala savana jako nízký trávník, ale ve skutečnosti byla tráva dva až dva a půl metru vysoká.

Viktoria se travin lehce dotýkala jako obrovský motýl, aniž je ohnula. V dohledu nebyla žádná překážka. Byl to oceán zeleně bez jediného skaliska.

„Takhle můžeme letět dlouho,“ řekl Kennedy. „Nevidím jediný strom, ke kterému bychom se mohli přiblížit. Lov je vážně ohrožen.“

„Jen počkej, Dicku! Nemůžeš přece lovit v trávě, která je vyšší než ty. Nakonec přece jen najdeme vhodné místo.“

Byla to vskutku kouzelná procházka, skutečná plavba zeleným a téměř průsvitným mořem, na němž závaný větru vytvářely jemné vlny. Koš jako by prorážel hejna nádherně zbarvených a vesele křičících ptáků. Kotvy se nořily do jezera květů a vytvářely v nich brázdy, jež se ihned zavíraly podobně jako na vodě brázdy za lodí.

Náhle se balón prudce otřásl. Kotva se zřejmě zasekla do pukliny

nějaké skály skryté v obrovském trávníku.

„Zachytili jsme se!“ zvolal Joe.

„Nuže, vyhod' žebřík!“ vyzval ho lovec.

Ještě však nedořekl, když se vzduchem rozlehl ostrý křik. Z úst tří cestovatelů unikly tyto věty, přerušované výkřiky:

„Co je to?“

„Jaký to podivný hlas?“

„Hleďme, pohybujeme se!“

„Kotva vyklouzla.“

„Kdepak! Stále drží,“ zvolal Joe, který tahal za lano.

„Pak se tedy pohybuje to skalisko!“

Vtom se tráva prudce zavlnila a nad ní se vynořil protáhlý a prohnutý předmět.

„Had!“ vykřikl Joe.

„Had!“ opakoval Kennedy a uchopil karabinu.

„Kdepak!“ řekl doktor. „Je to sloní chobot!“

„Slon, Samueli!“

A Kennedy při těchto slovech přiložil pušku k rameni.

„Počkej, Dicku, počkej!“

„Opravdu! To zvíře nás táhne!“

„A správným směrem, Joe, správným směrem!“

Slon se dost rychle rozběhl. Brzy se dostal na holé místo, kde se objevil celý. Podle obrovského těla v něm doktor poznal samce nádherného druhu. Měl dva bělavé, obdivuhodně prohnuté kly, dobře půldruhého metru dlouhé. Právě mezi ně se pevně zaklesla kotva.

Zvíře se marně pokoušelo zbavit chobotem lana, které je poutalo ke koši.

Zvíře se marně pokoušelo zbavit lana

„Kupředu! Jen směle!“ volal Joe bez sebe radostí a povzbuzoval podivnou příprěž, jak nejlépe uměl. „Zas nový způsob cestování! Lepší než kuň je slon, prosím!“

„Ale kam nás to táhne?“ ptal se Kennedy, mávaje karabinou, která ho páčila v ruku.

„Táhne nás tam, kam se chceme dostat, Dicku! Jen trpělivost!“

„Wig a more, wig a more, jak říkají skotští sedláci,“ zvolal vesele Joe. „Kupředu! Kupředu!“

Zvíře se rozběhlo plnou rychlostí. Mávalo chobotem vlevo i vpravo a svými skoky prudce otrásalo košem. Doktor byl se sekerou v ruce připraven přetnout lano, bude-li to nutné.

„Ale kotvy se zbavíme jen v krajním případě,“ řekl.

Let za slonem trval skoro půldruhé hodiny. Zvíře se nezdálo nijak unaveno. Tito obrovští tlustokožci dokážou běžet pozoruhodně daleko. Za jeden den zdolají nesmírné dálky, podobně jako velryby, s nimiž mají společnou velikost i rychlost.

„Tady jsme opravdu harpunovali velrybu,“ řekl Joe, „a teď jen napodobujeme manévry velrybářského člunu při lovu.“

Ale změna v terénu přinutila doktora, aby změnil i způsob pohybu. Na severním konci savany, asi půldruhého kilometru před nimi, objevil se hustý les.

Proto vyzval doktor Kennedyho, aby slona v běhu zastavil. Lovec zalíčil, avšak nestál tak, aby mohl zvíře úspěšně zasáhnout. První koule, vystřelená na lebku, se zploštila jako plechový kotouč. Zvíře se zřejmě nijak neznepokojilo. Po prvním výstřelu ještě zrychlilo klus, takže teď uhánělo jako cválající kuň.

„K čertu!“ zvolal Kennedy.

„To je tvrdá hlava!“ řekl Joe.

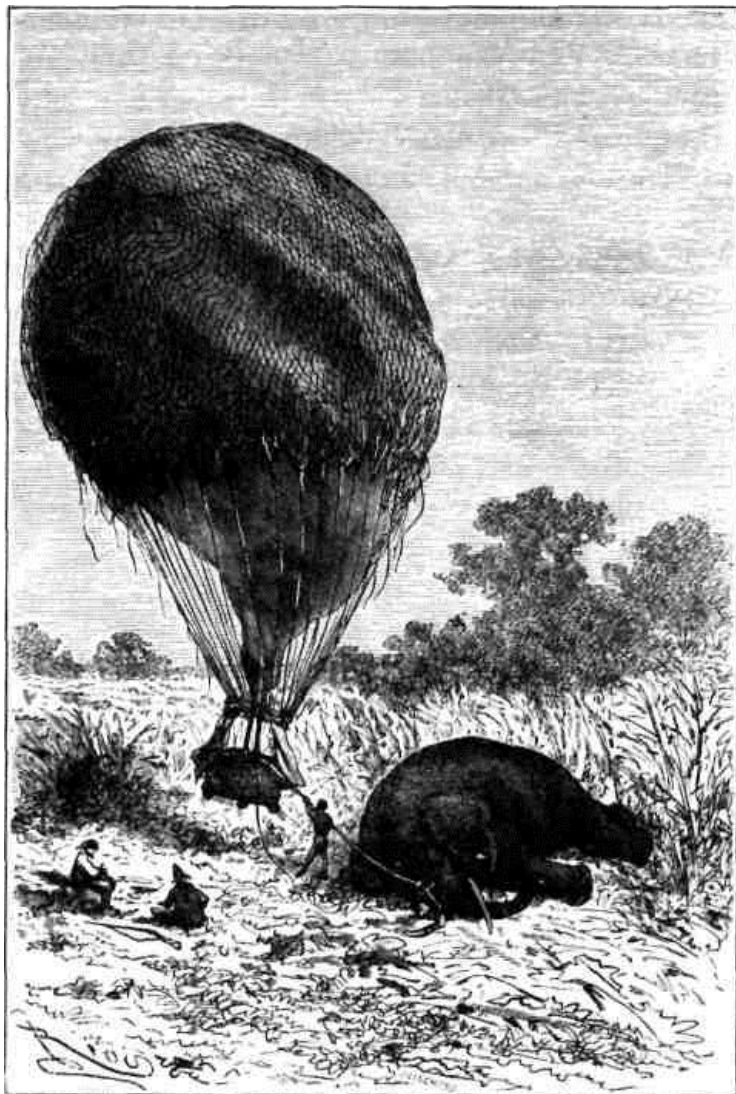
„Vyzkouším několik kuželovitých střel, když ho těmihle nemohu ochromit,“ pokračoval Dick. Nabil pečlivě karabinu a vystřelil.

Zvíře vydalo strašlivý řev a rozběhlo se ještě rychleji.

„I hled'me!“ ozval se Joe a chopil se také jedné pušky. „Musím vám pomoci, pane Kennedy, nebo tomu nebude konec.“

Obě kule vnikly do boků zvířete. Slon se zastavil, vztyčil chobot a rozběhl se zas plnou rychlostí k lesu. Potřásal obrovskou hlavou a z ran se mu počala řinout krev.

„Pokračujme v palbě, pane Kennedy!“
„Palte dál,“ zvolal doktor. „Jsme sotva padesát metrů od lesa!“

Balón se houpal nad tělem zvířete

Ozvalo se ještě deset ran. Slon udělal strašný skok. Koš i balón

zapraskaly, jako by se vše rozlámalo. Doktorovi vypadla nárazem sekera z rukou na zem.

Situace se stávala hroznou. Kotevní lano bylo tak pevně přivázáno, že se nedalo ani rozvázat, ani přerezat noži. Balón se blížil rychle k lesu, když tu zvíře dostalo kuli do oka, právě když zdvihalo hlavu. Zastavilo se, zaváhalo, kolena mu poklesla. Natočilo se bokem k lovcům.

„Kule do srdce!“ zvolal Dick a vypálil naposled ze své karabiny.

Slon vyrazil poslední řev plný úzkosti. Na chvíli se vztyčil, mávaje chobotem, a pak padl plnou vahou na jeden z klů, který nárazem zlomil. Byl mrtev.

„Jeho kel je zlomený!“ zvolal Kennedy. „Slonovina, která se platí v Anglii po pětaticeti guinejích za padesát kilogramů!“

„Tolik?“ divil se Joe, spouštěje se po kotevním laně na zem.

„A proč toho tak lituješ, Dicku?“ ptal se doktor Fergusson. „Jsme snad obchodníci se slonovinou? Přišli jsme sem snad zbohatnout?“

Joe si prohlédl kotvu. Byla pevně zachycena klem, který zůstal celý. Samuel a Dick vyskočili z koše, zatímco balón napůl prázdný se houpal nad tělem zvířete.

„Nádherné zvíře!“ zvolal Kennedy. „Jaké to tělo! V Indii jsem nikdy neviděl slona tak velkého!“

„To není nic divného, Dicku. Sloni ze střední Afriky jsou nejkrásnější. Anderson a Cumming hojně lovili v okolí mysu Dobré naděje slony, kteří se stěhují k rovníku, kde často vidáme celá stáda.“

„Doufám ovšem, že maso slona trochu ochutnáme,“ řekl Joe. „Zavazuji se připravit vám výtečné jídlo na účet tohoto zvířete. Pan Kennedy půjde na hodinu nebo dvě lovit a pan doktor prohlédne *Viktorii*. Já budu zatím vařit.“

„To je docela dobrý nápad,“ odpověděl doktor. „Dělej, co umíš!“

„A já si opravdu vezmu na dvě hodiny volno, když mi je Joe ráčil udělit,“ řekl lovec.

„Jdi, Dicku, ale buď opatrný! Nevzdaluj se příliš daleko!“

„Buď klidný!“

A Dick s puškou v ruce vnikl do lesa.

Joe se pustil do práce. Nejdříve udělal v zemi půl metru hlubokou jámu a naplnil ji suchými větvemi. Ležely všude na zemi, jak je

zuráželi sloni, jejichž stopy tu bylo vidět. Na plnou jámu nakupil ještě půlmetrovou hranici a zapálil ji.

Pak odešel k mrtvole slona, který padl sotva dvacet metrů od lesa. Obratně oddělil chobot, u kořene půl metru široký, vyřízl z něho nejjemnější část a přidal k tomu ještě houbovitou nohu zvířete. To jsou opravdu nejlepší části, podobně jako hrb bizona, medvědí tlapa nebo kančí rypák.

Když hranice celá shořela, byla v jámě zbavené popela a uhlíků vysoká teplota. Joe zabalil kusy sloního masa do vonných listů, uložil je na dno improvizované pece a přikryl vše horkým popelem. Nad tím navršil novou hranici. Teprve když dohořela, bylo maso správně upečeno.

Joe pak vyňal oběd z pece a rozložil chutné maso na zelené listy. Připravil tak na nádherném trávníku oběd. Přinesl ještě suchary, pálenku a kávu a z blízkého potoka nabral průzračnou čerstvou vodu.

Hostina byla připravena napohled báječně a Joe si bez velké pýchy pomyslel, že ještě větší radost bude při jídle.

„Cesta bez únavy a bez nebezpečí,“ opakoval. „Oběd v šest hodin a trvale visuté lůžko. Může si někdo přát víc? A ten dobrý pan Kennedy sem nechtěl jet!“

Doktor Fergusson zatím podrobil balón přísné prohlídce. Nezdálo se, že by byl v bouři nějak utrpěl. Gumovaná látka skvěle vzdorovala. Když zjistil nadmořskou výšku krajiny a vypočetl si nosnou sílu balónu, s uspokojením shledal, že vodíku je stále stejně. Obal zůstal až dosud zcela neprostupný.

Teprve před pěti dny opustili cestovatelé Zanzibar. Pemikan dosud nenačali. Zásoba sucharů a konzervovaného masa vydrží na dlouhou dobu. Potřebovali tedy doplnit jen zásobu vody. Trubice a spirála byly zřejmě v dokonalém stavu. Díky gumovým nástavcům se dobře přizpůsobovaly všem výkyvům balónu.

Po provedené zkoušce se doktor zabýval pořádáním svých poznámek. Nakreslil si velmi zdařilý náčrt okolní krajiny se savanou táhnoucí se donedozírna, s lesem a s nehybným balónem nad obrovským tělem slona.

Po dvou hodinách se vrátil Kennedy s růžencem tučných koroptví a s kýtou přimorožce, jedné z nejrychlejších antilop. Joe se pustil do

úpravy tohoto přírůstku zásob.

„Oběd je hotov!“ zvolal brzy co nejhlasitěji.

Třem cestovatelům stačilo jen usednout do zelené trávy. Sloní noha a chobot byly prohlášeny za výtečné. Muži připili jako vždy na zdraví Anglii a kouzelným krajem se pak poprvé nesla vůně jemných havanských doutníků.

Kennedy jedl, pil a hovořil za čtyři. Byl okouzlen. Docela vážně doktorovi navrhl, aby se v tomto lese usadili, postavili si tam chýši a založili dynastii afrických robinzonů.

Návrh měl jen jedinou odezvu: Joe se nabídl, že sehraje roli Pátka.

Kraj se zdál tak klidný a opuštěný, že se doktor rozhodl strávit noc na zemi. Joe založil kruhový oheň jako nezbytnou hradbu proti divoké zvěři. Kolem se už potloukali levharti, šakali a hyeny, přilákání vůní sloního masa. Na návštěvníky příliš odvážné musil Kennedy několikrát vystřelit z karabiny. Ale noc minula bez nepříjemných příhod.

KAPITOLA XVIII

KARAGWAH – JEZERO UKEREVE – NOC NA OSTROVĚ –
ROVNÍK – PŘELET JEZERA – VODOPÁDY – ROZHLED PO
KRAJI – PRAMENY NILU – OSTROV BENGA – PODPIS
ANDREY DEBONA – VLAJKA S ANGLICKÝM ZNAKEM

Nazítří v pět hodin ráno se cestovatelé počali připravovat k odletu. Joe našel šťastně svou sekeru a usekl s ní slonu kly. Uvolněná *Viktoria* se rozlétla s cestovateli k severovýchodu rychlostí čtyřiceti kilometrů za hodinu.

Doktor pečlivě změřil polohu už včera podle výšky hvězd. Byl na 2° 40' jižní šířky pod rovníkem, vzdálen od něho tedy ještě přes tisíc kilometrů. Přeletěl četné vesnice, nestaraje se o křik vyvolaný objevením balónu. Poznamenal si tvářnost kraje a načrtl celkový pohled. Přeletěl svahy Rubemhe, skoro stejně srázné jako vrcholky

Usagary, a u Tengy se setkal s prvními pahorky pohoří Karagwah, které se podle něho nezbytně odděluje od Měsíčních hor. A stará legenda, jež klade do těchto hor kolébku Nilu, blížila se jistě pravdě, protože hory se svažují k jezeru Ukereve, předpokládané nádrži velké řeky.

U Kagery, velkého obchodního střediska kraje, spatřili konečně na obzoru hledané jezero, které kapitán Speke zahlédl 3. srpna 1858.

Samuel Fergusson byl dojat. Byl téměř u jednoho z hlavních cílů svého průzkumu. S dalekohledem u očí nespouštěl pohled z tohoto tajemného kraje, podrobně ho pozoruje.

Pod ním byla půda většinou rozpukaná. Jen tu a tam se rozkládala úzká obdělávaná údolí. Terén posetý pahorky střední výšky se v blízkosti jezera zplošťoval. Pole rýžová byla vystřídána poli kukuřičnými. Rostl zde dále druh jitrocele, z něhož se připravuje v tomto kraji víno, a vyskytovalo se tu i divoce rostoucí „nrwani“ nahrazující kávu. Hlavní město kraje Karagwah tvořilo asi padesát kruhových chýší s doškovou krytinou plnou květů.

Mohli dobře pozorovat žasnoucí postavy, lidi hezké rasy žlutohnědé pleti. Na polích se plahočily neuvěřitelně tlusté ženy. Doktor překvapil své společníky vysvětlením, že této velmi ceněné tloušťky se docíluje pravidelným pitím sedlého mléka.

V poledne byla *Viktoria* na 1°45' jižní šířky. V jednu hodinu ji vítr zahnal nad jezero.

Kapitán Speke nazval toto jezero Nanza. V těchto místech bylo asi sto padesát kilometrů široké. U jeho jižního cípu našel kapitán skupinu ostrovů, kterou nazval Bengálské souostroví. Pak pokračoval ve výzkumu až k Muanze na východním břehu, kde byl dobře přijat sultánem. Provedl triangulační měření této části jezera, ale protože nesehnal člun, nemohl ani jezero přeplout, ani navštívit velký ostrov Ukereve, který je hustě zalidněn a spravován třemi sultány.

Viktoria letěla podle břehů na sever, k velké žalosti doktora Fergussona, který chtěl přesně určit jižní obrys jezera. Břehy byly pokryty trnitým houštím a spleť křovísk a doslova se ztrácely pod myriádami světle hnědých much. Byl to kraj jistě neobyvatelný a také neobydlený. Cestovatelé viděli skupiny hrochů bahnících se v rákosových porostech nebo prchajících do modravých vod jezera.

Jezero viděno z výšky táhlo se na východě až k obzoru, takže vypadalo jako moře. Mezi oběma břehy je značně velká vzdálenost, a proto nebylo možné zřídit tam nějaké spojení. Často tu také řadí silné vlnobití, protože vítr vyvýšenou a odkrytou hladinu snadno rozbouří.

Doktor jen stěží udržoval směr. Obával se, že bude zanesen k východu. Naštěstí ho vítr hnal přímo k severu a v šest hodin večer zakotvila *Viktoria* na opuštěném ostrůvku na 0°30' jižní šířky a na 32° 52' východní délky, pětaticet kilometrů od břehu.

Cestovatelé se zachytili kotvou stromu, a protože vítr s večerem ulehl, zůstali na kotvě v klidu po celou noc. Na sestup na zem pomýšlet nemohli, protože tu stejně jako na březích jezera Nanza pokrývaly zem husté mraky much. Joe se vrátil ze stromu celý pokousaný. Ale nijak ho to nemrzelo, pokládal to na takové cestě za docela přirozené.

Doktor však nebyl takový optimista a rozvinul lano co nejvíc, aby unikl nemilosrdnému hmyzu, který se znepokojivým bzučením vzlétal vzhůru.

Doktor naměřil stejnou nadmořskou výšku jezera jako kapitán Speke, totiž jedenáct set dvačtyřicet metrů.

„Tak jsme na ostrově,“ řekl Joe a škrábal se, div si nezlomil zápěstí.

„Obletěli jsme to rychle,“ odpověděl lovec. „Ale nezdá se, že by tu byl kromě toho nepříjemného hmyzu ještě nějaký jiný živý tvor.“

„Ostrovy, kterými je jezero poseto, jsou jen vrcholky ponořených pahorků,“ řekl doktor. „Máme však štěstí, že jsme zde našli útočiště, protože břehy jsou zabydleny krutými kmeny. Spěme tedy, když nám nebe připravilo klidnou noc.“

„Ty spát nebudeš, Samueli?“

„Ne. Nemohl bych zamhouřit oka. Moje myšlenky by každý spánek zaplašily. Budeme-li mít zítra příznivý vítr, přátelé, poletíme přímo k severu a objevíme snad prameny Nilu, toto dosud neproniknutelné tajemství. Tak blízko pramenů velké řeky bych nemohl spát.“

Kennedy a Joe, které vědecký zájem tolik netrápil, dlouho nemeškali a brzy tvrdě usnuli, zatímco doktor hlídal.

Ve středu 23. dubna vzlétla *Viktoria* ve čtyři hodiny ráno k

šedivému nebi. Noc opouštěla jen zvolna vody jezera zahaleného hustou mlhou, ale prudký vítr všechny páry brzy rozehnal. *Viktoria* se několik minut kymácela různými směry a konečně zamířila přímo k jezeru.

Doktor Fergusson radostně zatleskal:

„Jsme na dobré cestě! Spatříme Nil! Dnes, anebo nikdy! Přátelé, právě přelétáme rovník a ocitáme se na naší polokouli!“

„Vy myslíte, pane doktore, že tudy prochází rovník?“ ptal se Joe.

„Ano, právě tudy, chlapče.“

„Pak by tedy bylo na místě okamžitě to zapít – s vaším dovolením.“

„Přines sklenku grogu,“ odpověděl doktor se smíchem. „Tvůj způsob chápání zeměpisu není rozhodně hloupý.“

Tak byl oslaven přelet rovníku na palubě *Viktorie*.

Balón letěl rychle. Na západě bylo vidět nízké, trochu zvlněné pobřeží. V pozadí se táhla trochu vyšší planina Uganda a Usoga. Rychlost větru značně stoupla, skoro na pětatřicet kilometrů za hodinu.

Vody jezera Ňanza se prudce pěnily jako mořské vlny. Podle některých hlubinných vln, které se po uklidnění ještě dlouho vzdouvaly, poznal doktor, že jezero je jistě značně hluboké. Za rychlého přeletu zahlédl jen dvě větší bárky.

„Toto jezero je pro svou vyvýšenou polohu přirozenou nádrží řek ve východní části Afriky,“ řekl doktor. „Nebe mu s deštěm vrací to, co odebírá odpařováním jeho přítokům. Zdá se mi docela jisté, že v něm pramení Nil.“

„To uvidíme,“ odpověděl Kennedy.

K deváté hodině se přiblížil západní břeh. Vypadal opuštěn a zalesněn. Vítr se stočil trochu k východu, takže cestovatelé mohli zahlédnout i protější břeh. Stácel se velmi tupým úhlem k 2° 40' severní šířky. Vysoké hory tyčily své pusté vrcholy až k tomuto cípu jezera. Mezi nimi však propouštělo křivolaké, hluboké hrdlo pěnící se řeku.

Doktor Fergusson pozoroval dychtivě celý okolní kraj.

„Hleďte, přátelé!“ zvolal. „Vyprávění Arabů byla přesná! Hovořila o řece, která vytéká z jezera Ukereve na sever. A ta řeka tu

je a my letíme podle ní; teče stejnou rychlostí, jakou letíme my! A kapka vody, která ubíhá pod našima nohama, určitě splyne s vodou Středoziemního moře! To je Nil!“

„To je Nil!“ opakoval Kennedy, neboť se dal strhnout nadšením Samuela Fergussona.

„Ať žije Nil!“ vykřikl Joe, který rád pokřikoval, měl-li radost.

Proud tajemné řeky zatarasovaly místy velké balvany. Voda se pěníla. Tvořily se v ní proudy a vodopády a to utvrzovalo doktora v jeho přesvědčení. Z okolních hor se řinuly četné bystřiny, pádem se pěnící. Cestovatelé jich zahlédli na sta. Viděli i drobné pramenky, jež tryskaly z půdy, křížily se a spojovaly, závodily spolu v rychlosti a všechny tekly do této rodící se říčky, která se s nimi spojovala a měnila v řeku.

„To je opravdu Nil,“ opakoval doktor přesvědčeně. „O původ jeho jména se učenci zajímali zrovna tak vášnivě jako o původ jeho vod. Odvozovali jeho jméno z řečtiny, z kopštiny, ze sanskrtu. Na tom ostatně nezáleží, protože Nil musil konečně odhalit tajemství svých pramenů.“

„Jak ale ověřit totožnost této řeky a oné, kterou našli cestovatelé na severu?“ ptal se Kennedy.

„Bude-li nám vítr ještě hodinu příznivý, získáme určité, nepopíratelné a nezvratné důkazy,“ odpověděl doktor Fergusson.

Hory se rozestoupily a objevily se četné vesnice i obdělávaná pole sezamu a cukrové třtiny. Kmeny v tomto kraji projevovaly nepřátelské vzrušení. Vypadalo to tak, že jsou náchylné spíš k zlobě než ke zbožňování; tušily v cestovatelích nepřátele, a nikoli bohy.

Zdálo se jim, že vzduchoplavci vystoupili z pramenů Nilu, aby jim něco uloupili. *Viktoria* se musela držet mimo donosnost jejich mušket.

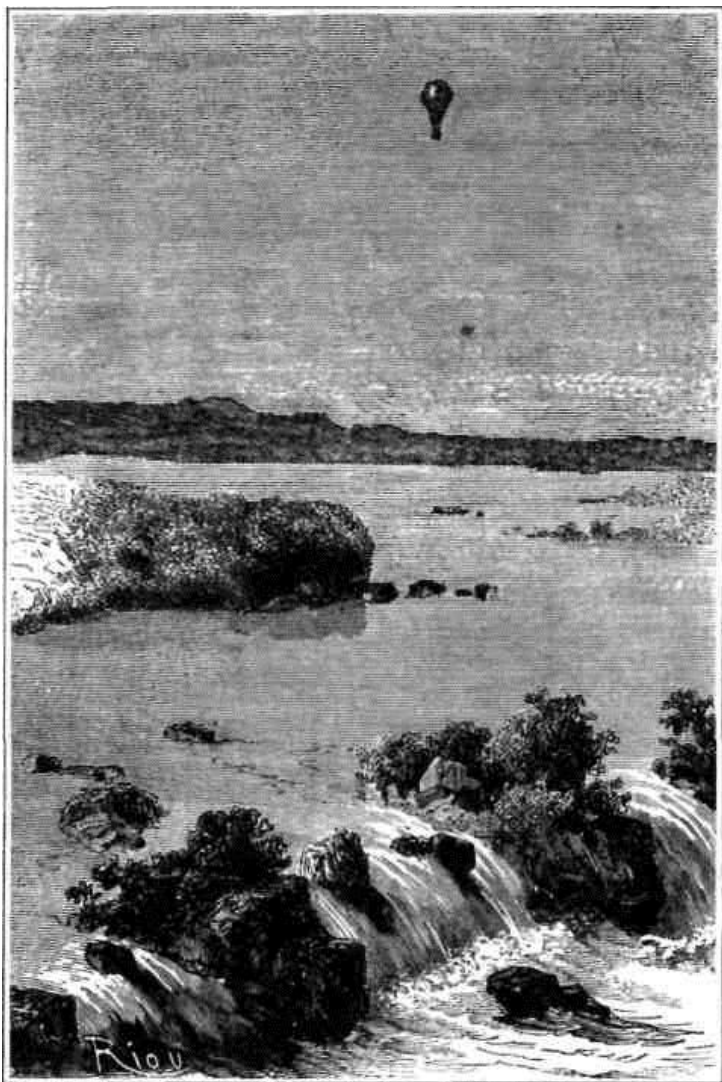
„Tady budeme moci těžko vystoupit,“ řekl Skot.

„Tím hůř pro ty domorodce,“ odpověděl Joe. „Zbavíme je tak potěšení si s námi pohovořit.“

„A přece budu muset sestoupit,“ řekl doktor Fergusson, „třeba jen na čtvrt hodiny. Jinak bych si nemohl ověřit výsledky našeho průzkumu.“

„Je to tedy nezbytné, Samueli?“

„Nezbytné. Musíme sestoupit, i kdybychom musili střílet.“
„To se mi líbí,“ prohlásil Kennedy a pohladil svou karabinu.
„Jak chcete, pane doktore,“ řekl Joe, připravuje se k boji.

Reka tvoří prudký vodopád

„Nebude to poprvé, co bude vědecká práce konána se zbraní v

ruce,“ odpověděl doktor. „Podobná věc se přihodila jednomu francouzskému učenci ve španělských horách, když tam měřil zemský poledník.“

„Bud' klidný, Samueli, a důvěřuj svým dvěma osobním strážcům.“

„Už to bude, pane doktore?“

„Ještě ne. Musím dokonce trochu vystoupit, abychom mohli přesně zjistit tvářnost kraje.“

Pozorovali shůry spletitou síť říček, které se vlévaly do koryta velké řeky. Tekly především od západu mezi četnými pahorky napříč úrodným krajem.

„Nejsme ani sto šedesát kilometrů od Gondokora,“ řekl doktor, když změřil vzdálenost na mapě, „a nejméně dvacet kilometrů od místa, kterého dosáhli cestovatelé od severu. Přibližme se teď opatrně k zemi!“

Viktoria se snesla o více než šest set metrů.

„Teď buďte, přátelé, na všechno připraveni!“

„Jsme připraveni,“ odpověděli Dick a Joe.

„Dobrá.“

Viktoria nyní plula podle řečiště sotva třicet metrů vysoko. V těchto místech byl Nil pětadevadesát metrů široký. Ve vesnicích lemujících břehy se rojilo vzrušené obyvatelstvo. Na druhém stupni tvoří řeka prudký vodopád asi tři metry vysoký, a tím nesplavný.

„Tohle je vodopád objevený Debonem,“ zvolal doktor.

Koryto řeky se zde rozšiřovalo a bylo poseto četnými ostrovy, které Samuel Fergusson pohledem přímo hltal. Zdálo se, že hledá nějaký záchytný bod, ale dosud žádný neviděl.

Několik černochů se na bárce přiblížilo pod balón. Kennedy je pozdravil výstřelem, který nikoho nezasáhl, ale přiměl je, aby se co nejrychleji vrátili na břeh.

„Šťastnou cestu!“ přál jim Joe. „Na jejich místě bych si s návratem moc nezahrával. Měl bych neobyčejný strach z netvora, který libovolně plivá oheň.“

Vtom se doktor náhle chopil dalekohledu a zamířil jej na jeden z ostrovů uprostřed řeky.

„Čtyři stromy!“ zvolal. „Hleďte, tam dole!“

Na konci ostrova skutečně stály čtyři osamělé stromy.

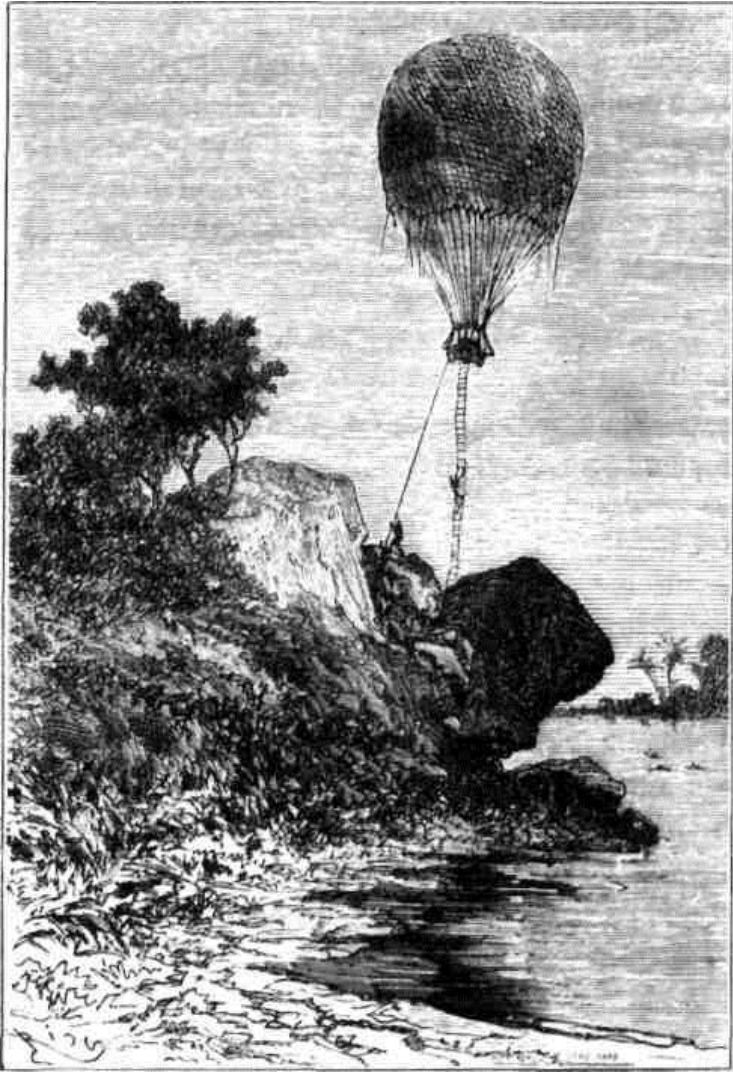
„To je ostrov Benga! Ano, opravdu!“ dodal.

„A co teď?“ ptal se Joe.

„Sestoupíme tam,“ odpověděl doktor.

„Ale ostrov se zdá obydlen, pane doktore.“

„Joe má pravdu. Nemýlím-li se, vidím tam shluk asi dvaceti domorodců.“

Joe se spustil na zem

„Zaženeme je; bude to snadné,“ odpověděl doktor.

„Ujednáno,“ souhlasil lovec.

Slunce stálo přímo nad hlavou. *Viktoria* se blížila k ostrovu.

Černoši, příslušníci kmene Makado, vyráželi hlasitý křik. Jeden z nich mával kloboukem z kůry. Kennedy si ho vzal na mušku a

klobouk se rozlétl na kusy.

To způsobilo všeobecný úprk. Černoši se vrhli do řeky a přeplavali ji. Z obou břehů se sneslo krupobití kulí a déšť šípů, ovšem bez nebezpečí pro balón, jehož kotva se zaklesla do skalní pukliny. Joe se spustil na zem.

„Žebřík!“ zvolal doktor. „Pojď se mnou, Kennedy!“

„Co chceš dělat?“

„Sestupme! Potřebuji svědka.“

„Tady jsem.“

„Joe, hlídej dobře!“

„Bud' te klidný, pane doktore, odpovídám za vše.“

„Pojď, Dicku!“ řekl doktor a vystoupil na zem.

Zavedl svého společníka ke skupině skal, které se zdvihaly na konci ostrova. Chvilí něco hledal a prodíral se houštinami, až si rozedřel do krvava ruce. Náhle prudce sevřel lovcovu paži. „Podívej se!“ řekl. „Písmena!“ zvolal Kennedy. Na skále se opravdu objevila dvě čistě vyrytá písmena. Oba muži zřetelně četli:

A. D.

„A – D.“ pokračoval doktor Fergusson. „Andrea Debono! Vlastní podpis cestovatele, který vystoupil nejdál proti toku Nilu!“

„To je nezvratné, Samueli!“

„Jsi konečně přesvědčen?“

„Je to Nil! Nemůžeme o tom pochybovat.“

Doktor se naposled podíval na vzácné iniciály, jejichž tvar i velikost si přesně změřil.

„A nyní do balónu!“ řekl.

„Pojď rychle! Několik domorodců se chystá přeplout řeku.“

„Teď už na tom pramálo záleží. Požene-li nás nyní vítr několik hodin k severu, dostaneme se do Gondokora a stiskneme ruce našim krajanům.“

Za deset minut se *Viktoria* vznešeně zdvihla, zatímco doktor Fergusson na znamení úspěchu rozvinul vlajku se znakem Anglie.

KAPITOLA XIX

NIL – „TŘESOUČÍ SE HORA“ – VZPOMÍNKA NA VLAST –
VYPRÁVĚNÍ ARABŮ – NYAM NYAM – JOEOVY ROZUMNÉ
ÚVAHY – VIKTORIA SE ZMÍTÁ – BALÓNOVÉ VÝSTUPY –
PANÍ BLANCHARDOVÁ

„Jakým směrem letíme?“ ptal se Kennedy, když viděl svého přítele pozorovat kompas.

„Severoseverozápadním.“

„K čertu! To přece není na sever!“

„Ne, Dicku, a já myslím, že se stěží dostaneme do Gondokora. Je mi to líto, ale spojili jsme výzkum na východě s výzkumem na severu. Nemůžeme si rozhodně stěžovat.“

Viktoria se zvolna vzdalovala od Nilu.

„Poslední pohled,“ řekl doktor, „na tuto nedostupnou čáru, kterou ani ti nejstatečnější cestovatelé nemohli překročit! Tady žijí ony neústupné kmeny, o nichž hovořili Petherick, d'Arnaud, Miani a mladý cestovatel Lejean, jemuž vděčíme za nejlepší práce o horním Nilu.“

„Naše objevy tedy souhlasí s vědeckými předpoklady?“ ptal se Kennedy.

„Dokonale. Prameny Bílého Nilu, Bahr al-Abjad, vyvěrají z jezera velkého jako moře. Tam se Nil rodí. Poezie tím ovšem ztrácí. Lidé přisuzovali rádi tomuto králi řek nebeský původ. Ve starověku mu říkali Oceán a nebyli daleko víry, že pramení přímo na Slunci. Musíme však hodně slevit a přijmout občas to, čemu nás učí věda. Vědci možná vždycky nebudou, ale básníci ano.“

„Ještě je vidět vodopády,“ řekl Joe.

„To jsou vodopády u Makeda, na třetím šířkovém stupni. Nic nemůže být přesnější. Škoda že jsme nemohli několik hodin sledovat tok Nilu!“

„A tamhle před námi vidím vrchol nějaké hory,“ upozornil lovec.

„To je hora Logweg, »třesoucí se hora«*) Arabů. Celý tento kraj navštívil Debono, který tudy projížděl pod jménem Latif Effendi.

Kmeny z povodí Nilu jsou znepráteleny a vedou spolu vyhlazovací války. Snadno si proto představíte nebezpečí, jimž musil čelit.“

Vítr hnal *Viktorii* dále k severozápadu. Aby se vyhnula hoře Logweg, musila hledat vítr vanoucí trochu stranou.

„Přátelé,“ řekl doktor svým dvěma společníkům, „teď teprve začíná náš skutečný přelet Afriky. Až dosud jsme jen sledovali stopy svých předchůdců. Nyní se však vrháme do neznáma. Nebude se nám nedostávat odvahy?“

„Nikdy!“ zvolali jedním hlasem Dick a Joe.

„Tedy kupředu!“

V deset hodin večer se cestovatelé přiblížili přes rokle, lesy a roztroušené vesnice k úbočí »třesoucí se hory«⁸, jejíž mírné svahy obletěli.

Onoho památného dne 23. dubna zdolali za patnáctihodinového letu v rychlém větru cestu přes pět set osmdesát kilometrů dlouhou.

Ale poslední část cesty v nich zanechala smutný dojem. V koši vládlo naprosté ticho. Myslel snad doktor Fergusson na svůj objev? Přemýšleli jeho společníci o přeletu neznámých končin? Ano, bezpochyby, ale do těchto úvah se mísily ještě vzpomínky na Anglii a na vzdálené přátele. Jen Joe projevoval bezstarostnou filozofii, shledávaje zcela přirozeným, že tam není jeho vlast, když je v té chvíli tak daleko. Respektoval však trvalé mlčení Samuela Fergussona i Dicka Kennedyho.

V deset hodin večer zakotvila *Viktoria* proti »třesoucí se hoře“. Cestovatelé vydatně pojedli a pak ulehli; ve hlídce se střídali.

Když se nazítří probudili, měli zase jasnější myšlenky. Bylo krásné počasí a vanul příznivý vítr. Při snídani se bavili Joeovým žertováním a všem se vrátila dobrá nálada.

Kraj, nad nímž teď letěli, byl nesmírně rozlehlý. Táhl se až k Měsíčním horám a k jezeru Darfur. Rozlohou se vyrovnal Evropě.

„Myslím, že letíme nad zemí, kde leží předpokládané království Usoga. Zeměpisci tvrdili, že uprostřed Afriky se rozprostírá velká proláklina s obrovským jezerem uprostřed. Uvidíme, zda je na tom

⁸ Podle ústního podání se tato hora třese, vstoupí-li na ni musliman. (Pozn. aut.)

něco pravdy,“ řekl doktor.

„Ale jak mohli k takovému předpokladu dojít?“ ptal se Kennedy.

„Podle vyprávění Arabů. Ti lidé jsou dobří vyprávěči. Snad až moc dobří. Někteří cestovatelé po příchodu do Kazehu nebo k velkým jezerům viděli otroky přinhané ze střední Afriky. Vypptávali se jich na jejich kraj a nasbírali tak spoustu různých dokladů, z nichž onen předpoklad vyvodili. V podstatě toho všeho může být něco pravdivého. Sám vidíš, že se nemýlili ani o původu Nilu.“

„Velmi správně,“ odpověděl Kennedy.

„Za pomoci těchto dokladů se pokusili i o náčrty map. Také já budu sledovat naši cestu podle jedné z nich a podle potřeby ji opravím.“

„A je celý tento kraj obydlen?“

„Snad, ale jen řídce.“

„Pochyboval jsem o tom.“

„Zdejší rozptýlené kmeny se nazývají všeobecně Nyam-Nyam. To jméno je vlastně citoslovce, které napodobuje zvuk žvýkání.“

„To je skvělé,“ řekl Joe. „Ňam-ňam!“

„Kdybys ty byl příčinou tohoto citoslovce, Joe, neshledával bys to tak skvělým.“

„Co tím myslíte?“

„Že tyto kmeny jsou pokládány za lidožroutské.“

„A je to jisté?“

„Docela určitě. Dokonce se věřilo, že zdejší domorodci mají ocasy jako čtyřnožci. Ale brzy se poznalo, že tyto přívěsky patří ke kůžím, jimiž se tu černoši odívají.“

„Tím hůř pro ně. Ocas je velmi užitečný k odhánění much.“

„Možná, Joe. Ale my to musíme odkázat do říše bajek, stejně jako psí hlavy, které cestovatel Brun-Rollet přisuzoval určitým kmenům.“

„Psí hlavy? To je příjemné, štěkat a být přitom lidožroutem!“

„Je bohužel prokázáno, že tyto kmeny jsou kruté a velmi lační po lidském mase, které vášnivě vyhledávají.“

„Chtěl bych vědět,“ řekl Joe, „zda nepasou vášnivě po mé maličkosti.“

„Podívejme se na něho!“ řekl lovec.

„Je to tak, pane Kennedy. Mám-li však být v nejvyšší nouzi sněden, chci, aby to bylo ve váš prospěch a v prospěch pana doktora. Ale živit ty mouřeníny? Fuj! Zemřel bych studem!“

„Nuže dobrá, Joe,“ řekl Kennedy. „Je to domluveno a my s tebou příležitostně počítáme.“

„Jsem vám k službám, pánové.“

„Joe tak mluví proto, abychom o něho pečovali a vykrmili ho,“ řekl doktor.

„Snad,“ odpověděl Joe. „Člověk je tvor sobecký.“

Odpoledne se nebe pokrylo teplou mlhou, která stoupala z půdy. V zamlžení nebylo možno rozeznat předměty na zemi. Doktor se bál, aby nenarazil na nějaký nečekaný vrchol, a dal proto v pět hodin znamení k zastávce.

Noc uplynula bez příhod, ale v temnu musili cestovatelé zvýšit ostrážitost.

Nazítří ráno vanul nesmírně prudký monzun. Opíral se do vnějších výdutí balónu a prudce zmítal hrdlem *Viktorie*, kterým procházely dilatační trubice. Cestovatelé je musili zajistit provazy a tuto práci vykonal velmi obratně Joe.

Zjistil přitom, že hrdlo balónu je stále neprodyšně uzavřeno.

„To má pro nás dvojí důležitost,“ řekl doktor Fergusson. „Především nás to chrání před ztrátou plynu, za druhé nevytváříme kolem sebe zápalné prostředí, v němž by nakonec vznikl oheň.“

„To by byla mrzutá cestovní příhoda,“ řekl Joe.

„Zřítíli bychom se na zem?“ ptal se Dick.

„To ne. Plyn by hořel klidně a my bychom klesali zvolna. Podobná nehoda se stala francouzské vzduchoplavkyni paní Blanchardové. Zapálila si svůj balón při vypalování ohňostroje, ale nezřítíla se a nebyla by se snad ani zabila, kdyby nebyla zachytila košem za komín, z něhož pak spadla na zem.“

„Doufejme, že se nám nic podobného nestane,“ řekl lovec. „Až dosud se mi náš let nezdá nijak nebezpečný a já nevidím důvod, který by nám bránil v dosažení našeho cíle.“

„Ani já ho nevidím, Dicku. Ostatně všechny nehody byly způsobeny neopatrností vzduchoplavcu nebo chybnou konstrukcí jejich balónů. Přesto se na několik tisíc balónových vzletů počítá jen

dvacet smrtelných nehod. Nejnebezpečnější vůbec jsou vzlety a přistávání. Proto při nich nesmíme zanedbat patřičnou opatrnost.“

„Už je čas na přesnídávku,“ řekl Joe. „Musíme se spokojit konzervovaným masem a kávou, než pan Kennedy bude mít možnost opatřit nám pěkný kus zvěřiny.“

KAPITOLA XX

NEBESKÁ LÁHEV – PALMOVÝ FÍKOVNÍK – MAMUTÍ CEDRY – VÁLEČNÝ STROM – OKŘÍDLENÉ SPŘEŽENÍ – BOJ DVOU KMENŮ – KRVEPROLITÍ – BOŽSKÝ ZÁSAH

Vítr byl teď prudký a nepravidelný. *Viktoria* se ve vzduchu strašně zmítala. Vichr ji vrhal brzy k severu, brzy k jihu. Nikde nemohla najít stálý vítr.

„Letíme velmi rychle a přitom nijak nepostupujeme,“ řekl Kennedy, pozoruje neustále výchyly magnetky.

„*Viktoria* letí rychlostí nejméně padesáti kilometrů za hodinu,“ řekl Samuel Fergusson. „Vyklouňte se a podívejte se, jak pod námi kraj rychle ubíhá. Hled'te! Ten les vypadá, jako by se proti nám řtil.“

„A z lesa se už stala světlna,“ odpověděl lovec.

„A světlna se změnila ve vesnici,“ pokračoval Joe za několik okamžiků. „Hled'te na ty strnulé tváře černochů!“

„To je přirozené,“ řekl doktor. „Když spatřili francouzští sedláci poprvé balón, střileli na něj, protože ho pokládali za vzdušného netvora. Dovolme tedy súdánským černochům kulit na nás oči.“

„Opravdu,“ řekl Joe, když *Viktoria* přelétala vesnici ve výši třiceti metrů, „hodím jim dolů prázdnou láhev, dovolíte-li, pane doktore. Dopadne-li celá, budou ji zbožňovat. Rozbije-li se, udělají si ze střepů talismany.“

Při těchto slovech vyhodil láhev, která se roztříštila na tisíc kousků, zatímco domorodci se s hrozným křikem rozutekli do svých kulatých chýší.

Kousek dál Kennedy zvolal:

„Pohleďte na ten podivný strom! Nahoře to je jiný druh než dole! Viděli jste už něco takového?“

„No tohle!“ zvolal Joe. „Tady je kraj, kde stromy rostou jeden na druhém.“

„Je to docela prosté,“ odpověděl doktor. „Na kmen fíkovníku se dostalo trochu ornice, jednoho krásného dne tam vítr přinesl palmové semeno a z něho vyrostla palma jako na volném poli.“

„To je báječný zvyk, ten přenesu do Anglie,“ prohlásil Joe. „V londýnských parcích se to bude krásně vyjímat. Nehledě k tomu, že to bude prostředek, jak zdvojnásobit počet ovocných stromů. Budeme mít visuté zahrady, což uvítají především majitelé malých zahrádek.“

V této chvíli se musila *Viktoria* vznést, aby přeletěla les se stromy přes sto metrů vysokými. Byl to druh věkovitých smokvoní.

„To jsou nádherné stromy,“ zvolal Kennedy. „Neznám nic krásnějšího.“

„Výška těchto smokvoní je opravdu úžasná, Dicku. Ale v lesích Nového světa by to nebylo nic divného.“

„Cože? Jsou tam snad stromy ještě vyšší?“

„Ovšem. Mezi nimi i ty, kterým říkáme »mamutí cedry«. Tak v Kalifornii se našly cedry vysoké sto čtyřicet metrů, což je výška přesahující věž parlamentu, a dokonce i velkou egyptskou pyramidu. Pata těchto stromů měla šestatřicet metrů v obvodu a soustředné kruhy let v jejich dřevě prozradily stáří více než čtyři tisíce let.“

„Ach pane doktore, pak to není nic divného! Žije-li někdo čtyři tisíce let, je zcela přirozené, že má tak krásný vzrůst!“

Během doktorova a Joeova rozhovoru ustoupil už les velkému seskupení chýší postavených do kruhu rozlehlého prostranství. Uprostřed stál jediný strom. Když jej Joe spatřil, vykřikl:

„Jestliže tento strom vytvářel podobné květy čtyři tisíce let, určitě se mu nepokloním.“

A ukazoval na obrovskou sykomoru, jejíž kmen celý mizel v kupě lidských kostí. Květy, o nichž Joe mluvil, byly čerstvě uřezané hlavy na dýkách vražených do kůry.

„Válečný strom lidojedů!“ řekl doktor. „Indiáni odřezávají jen kůži z hlavy, černoši celou hlavu.“

„To je věc módy,“ řekl Joe.

Ale vesnice se zakrvácenými hlavami už mizela za obzorem. Trochu dál skýtala druhá vesnice podívanou neméně odpudivou: kostry rozpadlé v prach a rozházené lidské údy ponechané napospas hyenám a šakalům.

„To jsou patrně těla zločinců. Podobně to dělají v Etiopii, kde zločince předhazují divé zvěři, která je zakousne a pak sežere.“

„Není to o nic krutější než šibenice,“ řekl Skot. „Je to jen špinavější a to je vše.“

„V krajích jižní Afriky se spokojují s tím, že zavřou zločince do jeho chýše s jeho zvířaty a snad i s jeho rodinou. Pak chýši zapálí, takže v ní všechno shoří. Považují to za kruté, ale souhlasím s Kennedym v tom, že je-li šibenice méně krutá, je stejně barbarská.“

Joe svým výborným zrakem, kterého dovedl dobře využívat, zahlédl na obzoru několik hejn dravých ptáků.

„To jsou orlí,“ zvolal Kennedy, když je poznal dalekohledem. „Nádherní ptáci, a letí stejně rychle jako my.“

„Jen aby nás nenapadli!“ řekl doktor. „Jsou nám nebezpečnější než dravá zvěř nebo divoké kmeny.“

„Však bychom je výstřely zahnali,“ řekl lovec.

„Byl bych raději, Dicku, kdybych se nemusil spoléhat na tvou obratnost. Látka našeho balónu by podlehla jedinému jejich klofanci. Naštěstí jsou ti nebezpeční ptáci naším balónem spíš poděšeni než přilákáni.“

„Mám nápad!“ zvolal Joe. „Dnes se mi jich líhne v hlavě na tučty. Kdyby se nám podařilo chytit spřežení živých orlů, zapřáhli bychom je ke koši a oni by nás vzduchem táhli.“

„Nejsi první, kdo přišel na tenhle nápad,“ odpověděl doktor. „Ale vzhledem k tomu, že to jsou ptáci tak nezkrotní, nepokládám jej za proveditelný.“

„Vycvičili bychom si je,“ pokračoval Joe. „Místo opratěmi bychom je řídili očními klapkami, které by jim střídavě zakrývaly a odkrývaly oči. Při odkrytí by orlí letěli vlevo nebo vpravo, při zakrytí by se zastavili.“

„Odpusť, Joe, já dávám přednost příznivému větru před orlím spřežením. Krmení není tak drahé a je to jistější.“

„Prosím, pane doktore, ale já na svém nápadu trvám.“

Bylo poledne. *Viktoria* už nějakou dobu letěla mnohem pomaleji. Kraj pod ní teď neubíhal, nýbrž jen zvolna míjel.

Náhle dolehl k uším cestovatelů hluk a pískot. Všichni se vyklonili a spatřili na otevřené pláni vzrušující divadlo.

Dva nepřátelské kmeny tam zuřivě bojovaly. K nebi vzlétala mračna šípů. Bojovníci dychtili vzájemně se pobít a přiletu *Viktorie* si nevšimli. Bylo jich asi tři sta a srazili se v nerozpletitelné vřavě. Většina jich se už válela v krvi zraněných. Byla to strašná podívaná.

Když bojovníci spatřili balón, ustali na chvíli v boji. Pak řev ještě zesílil. Několik šípů vylétlo až ke koši, jeden z nich tak těsně, že ho obratný Joe chytil do ruky.

„Vystupme mimo jejich dosah!“ řekl doktor Fergusson. „Jen žádnou neopatrnost! To si nemůžeme dovolit.“

Krveprolití pokračovalo na obou stranách; bojovalo se sekerami a oštěpy. Jakmile některý z bojovníků padl, jeho soupeř si pospíšil uříznout mu hlavu. Bitevní vřavou se proplétaly ženy, sbíraly zakrvácené hlavy a skládaly je po stranách bojiště. Často se o ohydnou trofej porvaly.

„Strašná scéna!“ zvolal Kennedy s odporem.

„Jsou to bídáci!“ řekl Joe. „Ale kdyby měli stejnokroje, byli by jako všichni ostatní vojáci na světě.“

„Mám zuřivou chuť zasáhnout do jejich boje,“ řekl lovec a chopil se karabiny.

„Ne, ne!“ odpověděl živě doktor. „Neplet’me se do toho, do čeho nám nic není. Víš vůbec, kdo z nich je v právu a kdo v nepravu? Opusťme co nejrychleji tu odpuzující podívanou! Kdyby velcí vojevůdci mohli takto přehlížet jeviště svých bitev, ztratili by nakonec chuť ke krveprolívání i k výbojům.“

Náčelník jedné strany divochů vynikal atletickou postavou a herkulovskou silou. Jednou rukou vrážel oštěp do sevřených řad nepřátel a druhou v nich dělal strašné průrvy sekerou. V jedné chvíli odhodil daleko od sebe krví zbrocený oštěp, vrhl se na zraněného nepřítele, urval mu jedním rázem paži, vzal ji do ruky a zdvihl ji k ústům ...

„Jaké to strašné zvíře!“ zvolal Kennedy. „Tohle už nevydržím.“

A bojovník, zasažený kulkou do čela, padl nazad.

Při jeho pádu se zmocnila ostatních bojovníků hrůza. Tato nadpřirozená smrt je vyděsila a oživila zápal jejich protivníků. Ve vteřině polovina bojovníků opustila bitevní pole.

„Vystupme nahoru a najděme si vítr, který by nás odnesl,“ řekl doktor. „Jsem tou podívanou zhnusen.“

Neodletěl však tak rychle, aby ještě neviděl vítězný kmen vrhat se na mrtvé a zraněné a rvát se o ně ...

„Fuj!“ zvolal Joe. „To je odporné!“

Viktoria zvětšila svůj objem a vzlétla. Řev běsnící hordy ji ještě několik minut doprovázel. Ale konečně byla zanesena k jihu a vzdálila se od těchto scén plných krveprolití a kanibalismu.

Krajina teď byla značně nerovná a četné vodní toky tu směřovaly na východ. Vlávaly se patrně do přítoků jezera Nu nebo do Gazelí řeky, o níž tak zajímavě psal Guillaume Lejean.

Když nastala noc, *Viktoria* zakotvila na 27° východní délky a 4° 20' severní šířky; přeletěla tedy vzdálenost dvou set osmdesáti kilometrů.

KAPITOLA XXI

PODIVNÝ HLUK – NOČNÍ ÚTOK – KENNEDY A JOE VE STROMU – DVA VÝSTŘELY – POMOC! POMOC! – FRANCOUZSKÁ ODPOVĚĎ – RÁNO – MISIONÁŘ – PLÁN ZÁCHRANY

Noc byla velmi tmavá. Doktor nemohl kraj poznat. Zakotvil balón na vysoký strom, jehož nejasný obrys v temnu sotva viděl. Podle svého zvyku si vzal hlídku od devíti hodin. O půlnoci ho vystřídal Dick.

„Hlídej dobře, Dicku! Hlídej co nejpečlivěji!“

„Je snad něco nového?“

„Ne, ale zdálo se mi, že slyším pod sebou nějaký hluk. Nevím dobře, kam nás vítr zanesl. Neuškodí nám tedy zvýšená opatrnost.“

„Slyšel jsi asi hlasy divokých zvířat.“

„Ne! Znělo to docela jinak. Při nejmenším podezření nás nezapomeň vzbudit.“

„Bud' klidný.“

Když doktor naposled chvíli pozorně naslouchal a neslyšel nic, vrhl se na svou příkrývku a brzy usnul.

Nebe bylo pokryto hustými mraky, ale vzduch se ani nepohnul. *Viktoria* se na jediné kotvě vůbec nezakývala.

Kennedy se opřel o okraj koše tak, aby mohl bdít nad hořákem a zároveň pozorovat klidnou temnotu. Pozoroval i obzor, a jak se často stává znepokojeným nebo na nebezpečí upozorněným lidem, zdálo se mu několikrát, že vidí nejasné světlo. V jednu chvíli dokonce zahlédl jedno ve vzdálenosti dvou set kroků. Byl to asi jen blesk a pak už nebylo vidět nic.

Patrně to byl nějaký světelný vjem, který oko vnímá i v nejhlubší tmě.

Kennedy se uklidnil a zabral se do nerozhodných myšlenek, když tu ovzduším projel ostrý hvízd.

Byl to hlas nějakého čtvernožce nebo nočního ptáka? Anebo snad vyšel z lidských úst? Kennedy si uvědomil vážnost situace a chtěl už své společníky probudit. Potom si však řekl, že zvířata i lidé jsou stejně mimo dosah. Prohlédl si tedy své zbraně a s nočním dalekohledem u očí se znovu zahleděl do prostoru.

Brzy se mu zdálo, že pod sebou vidí nejasné tvary, které se plíží ke stromu. Náhle pronikl jako blesk mezi dvěma mraky paprsek měsíce a Kennedy rozpoznal ve světle zřetelně skupinu lidí pobíhajících ve stínu.

Vzpomněl si na vyprávění o „psích hlavách“ a položil ruku doktorovi na rameno. Ten byl okamžitě vzhůru.

„Tiše!“ řekl Kennedy. „Mluvme potichu!“

„Stalo se něco?“

„Ano. Vzbud' Joea!“

Jakmile Joe vstal, lovec vyprávěl, co viděl.

„Zase ty prokleté opice?“ řekl Joe.

„Je to možné. Ale musíme být opatrní.“

„Já sestoupím s Joem po žebříku na strom,“ navrhl Kennedy.

„A já zatím připravím všechno k rychlému vzletu,“ dodal doktor.
„Smluveno.“

„Sestupme!“ řekl Joe.

„Zbrání použijte jen v krajním případě,“ radil jim doktor. „Bylo by zbytečné prozrazovat zde naši přítomnost.“

Dick a Joe odpověděli přikývnutím. Neslyšně slezli na strom a usadili se ve vidlici silných větví, do nichž se zaklesla kotva.

Po několik minut mlčky a nehybně naslouchali v listoví. Náhle se kůra stromu trochu zachvěla. Joe vzal Skota za ruku.

„Slyšíte?“

„Ano, blíží se to.“

„Není to had? Ten hvizd, který vás překvapil...“

„Ne! Bylo v tom cosi lidského.“

„Já mám raději divochy,“ řekl Joe. „Hadů se štítím.“

„Hluk vzrůstá,“ pokračoval Kennedy po chvíli.

„Ano, stoupá to, šplhá to nahoru.“

„Dávej pozor na tuhle stranu, já budu bdít nad druhou.“

„Dobře.“

Oba byli na vrcholu silné větve, která vyrůstala ze středu celého lesa vytvořeného jediným baobabem. Tma zvětšená ještě hustým větrovím byla takřka neproniknutelná. Joe se však přesto naklonil k lovcovu uchu, ukázal do spodní části stromu a řekl:

„Černoši.“

Několik šeptem pronesených slov dolehlo až k oběma cestovatelům.

Joe přiložil pušku k rameni.

„Počkej!“ řekl mu Kennedy.

Divoši opravdu vyšplhali na baobab. Objevovali se ze všech stran, plížili se po větvích jako hadi a šplhali zvolna, ale vytrvale vzhůru. Prozradili se pachem těl natřených žluklým tukem. Kennedy a Joe brzy zahlédli dvě hlavy přímo u větve, na níž seděli.

„Pozor!“ řekl Kennedy. „Pal!“

Dvojí výstřel zazněl jako hrom a zanikl v bolestných výkřicích. Celá horda okamžitě zmizela. Avšak uprostřed řevu se zdvihl podivný, nečekaný a neuvěřitelný hlas. Byl to hlas člověka, který pronesl francouzsky tato slova:

„Pomoc! Pomoc!“

Kennedy a Joe strnuli a pak co nejrychleji vylezli do koše.

„Slyšeli jste?“ ptal se jich doktor.

„Samozřejmě! To nadpřirozené volání o pomoc!“

„V rukou těch barbarů je nějaký Francouz.“

„Cestovatel!“

„Možná že misionář!“

„Nešťastník!“ zvolal lovec. „Zavraždí ho! Umučí ho!“

Doktor se marně snažil skrýt své pohnutí.

„Nelze už pochybovat,“ řekl. „Do rukou těch divochů upadl nešťastný Francouz.“

A my neodletíme, dokud neučiníme vše pro jeho záchranu. Podle našich výstřelů poznal, že je blízko nečekaná pomoc. Nezklameme ho v jeho poslední naději. Jste téhož názoru?“

„Samozřejmě, Samueli, a jsme připraveni ve všem tě poslechnout.“

„Budeme teď s balónem různě manévrovat a ráno se pokusíme toho muže unést.“

„Ale jak ho těm ničemným černochem vyrveme?“ ptal se Kennedy.

„Rychlost jejich útěku mě přesvědčuje, že dosud nikdy nepoznali střelnou zbraň,“ řekl doktor. „Musíme tedy využít jejich vyděšení. Ovšem s akcí je třeba počkat až na ráno, kdy podle terénu sestavíme teprve plán záchrany.“

„Ten nešťastník nemůže být daleko,“ řekl Joe, „protože ...“

„Pomoc! Pomoc!“ ozval se znovu hlas, už slaběji.

„Barbaři!“ zvolal bez dechu Joe. „A co když ho ještě v noci zabijí?“

„Slyšíš, Samueli?“ přidal se Kennedy a chytil doktora za ruku. „Co když ho v noci zabijí?“

„To není pravděpodobné, přátelé. Tyto divoké národy zabíjejí zajatce ve dne. Potřebují k tomu slunce.“

„Co kdybych využil noční tmy a proklouzl k tomu nešťastníkovi?“ řekl Skot.

„Půjdu s vámi, pane Kennedy.“

„Počkejte, přátelé, počkejte! Ten úmysl sice dělá čest vašim

srcím a vaší odvaze, ale ohrozili byste nás všechny a tomu, kterého chceme zachránit, byste spíš ublížili.“

„Proč?“ pokračoval Kennedy. „Ti divoši jsou poděšeni a rozutekli se. Už se nevrátí.“

„Dicku, prosím tě snažně, poslechni mě! Jednám ve prospěch nás všech. Kdyby ses dal náhodou překvapit, byl bys ztracen.“

„A co ten nešťastník, který na nás čeká a doufá? Nikdo mu neodpovídá! Nikdo mu nejde na pomoc! Bude si asi myslet, že ho šálily smysly, že nic neslyšel...“

„Můžeme ho upokojit,“ řekl doktor Fergusson.

Vzprímil se ve tmě, přiložil dlaně k ústům a zvolal hlasitě v cizincově jazyce:

„Ať jste kdokoli, důvěřujte nám! Tři přátelé nad vámi bdí!“

Odpověděl mu strašný řev, který vězňovu odpověď zřejmě přehlušil.

„Škrtí ho! Uškrtí ho!“ zvolal Kennedy. „Náš zásah jen uspíší hodinu jeho muk. Musíme jednat!“

„Ale jak, Dicku? Co chceš v té temnotě dělat?“

„Ach, kdyby už byl den!“ zvolal Joe.

„No, a kdyby byl den?“ ptal se doktor podivným hlasem.

„Pak by to bylo docela jednoduché, Samueli,“ odpověděl lovec. „Sestoupil bych na zem a rozprášil bych ty ničemy výstřely z pušky.“

„A co ty, Joe?“ ptal se Fergusson.

„Já bych jednal opatrněji,“ pane doktore. Naznačil bych vězni, aby prchal smluveným směrem.“

„A jak bys mu poslal zprávu?“

„Na tomto šípu, který jsem zachytil v letu a ke kterému bych připevnil lístek. Nebo bych na něho prostě hlasitě zavolal, protože ti černoši našemu jazyku nerozumějí.“

„Vaše plány nejsou proveditelné, přátelé. Pro toho nešťastníka bude útek velmi obtížný, i když připustím, že se mu podaří přelstít bdělost těch katů. Zato tvůj plán,

Dicku, by mohl mít úspěch, kdybychom měli dost odvahy a využili hrůzy, kterou vyvolají naše střelné zbraně. Ale nezdaří-li se to, budeš ztracen a místo jednoho člověka budeme muset zachraňovat dva. Ne! Musíme mít všechny naděje na úspěch na své

straně, a proto je třeba jednat jinak.“

„Ano, ale ihned!“ namítl lovec.

„Snad,“ odpověděl Samuel s důrazem.

„Pane doktore, můžete rozptýlit tuhle tmu?“

„Kdoví, Joe.“

„Ach, kdybyste to dokázal, prohlásil bych vás za největšího učence na světě.“

Doktor se na chvíli zamyslel. Přemýšlel. Oba jeho společníci ho vzrušeně pozorovali. Byli tou podivnou situací nesmírně rozčileni. Fergusson brzy promluvil:

„Řeknu vám svůj plán. Máme devadesát kilogramů přítěže, protože pytlů, které jsme vzali s sebou, jsme se dosud nedotkli. Předpokládám, že ten vězeň, určitě zesláblý utrpením, váží asi tolik jako někdo z nás. Zbývá nám tedy ještě dobrých sedmadvacet kilogramů, které můžeme v pravý čas vyhodit, abychom vystoupili rychleji.“

„A co chceš udělat?“ ptal se Kennedy.

„Poslouchej, Dicku. Jistě chápeš, že podaří-li se mi dostat se až k vězni a odhodím-li část přítěže rovnající se asi jeho váze, neporuším tím nijak rovnováhu balónu. Chci-li však rychle vystoupit, abych unikl tomu černošskému kmeni, musím použít účinnějších prostředků, než je hořák. Nu, a vyhodím-li onen přebytek přítěže v pravý čas, určitě se vznesu velkou rychlostí vzhůru.“

„To je jasné.“

„Ano, jenže je tu jedna nesnáz. Až budu později chtít sestoupit, budu musit vypustit část plynu odpovídající váze nadbytečné přítěže, kterou jsem shodil. A plyn je vzácná věc. Nemohu toho však litovat, jde-li o záchranu člověka.“

„Máš pravdu, Samueli, pro jeho záchranu musíme obětovat vše.“

„Jednejme tedy a připravme pytle na okraj koše, abychom je mohli naráz vyhodit.“

„Ale co ta tma?“

„Zakryje naše přípravy a rozptýlí se, teprve až budou ukončeny. Dbejte na to, abychom měli všechny zbraně na dosah ruky. Možná že budeme musit vystřelit. Máme v karabině jednu ránu, ve dvou puškách čtyři a v obou pistolích dvanáct, celkem sedmnáct ran, které

můžeme vypálit za čtvrt minuty. Ale snad se k takovému rámusu nebudeme musít uchýlit. Jste připraveni?“

„Připraveni,“ odpověděl Joe.

Pytle byly nachystány a zbraně nabitý.

„Dobrá,“ řekl doktor. „Dívejte se dobře. Joe bude pověřen, aby vyhodil přítěž, a Dick unese vězně. Nikdo však nesmí udělat nic, dokud nedám rozkaz. Joe půjde napřed uvolnit kotvu a pak rychle vyleze do koše.“

Joe sklouzl po lanu a za chvíli se zas objevil. Uvolněná *Viktoria* se vznášela ve vzduchu takřka nehybně.

Doktor se zatím přesvědčil, je-li v nádrži směsi dostatečné množství plynu pro hořák, aby se po nějakou dobu nemuseli spoléhat na práci Bunsenova článku. Hned nato odpojil oba dokonale izolované dráty sloužící k rozkladu vody. Potom prohlédl svůj cestovní vak, vyňal z něho dva kusy zašpičatělých uhlíků a připevnil je ke koncům obou drátů.

Jeho přátelé na něho udiveně pohlíželi, ale mlčeli. Když byl doktor s prací hotov, postavil se doprostřed koše. Vzal oba uhlíky do rukou a přiblížil je špičkami k sobě.

Mezi uhlíky vzniklo náhle prudké a oslňující světlo. Jasný pruh elektrického světla doslova zlomil noční tmou.

„Ach pane doktore!“ vzdychl Joe.

„Ani slovo!“ řekl mu doktor.

KAPITOLA XXII

SVĚTELNÝ PRUH – MISIONÁŘ – ÚNOS V PRUHU SVĚTLA
– LAZARISTICKÝ KNĚŽ – MÁLO NADĚJE – DOKTOROVA
PÉČE – ŽIVOT PLNÝ ODŘÍKÁNÍ – PŘELET SOPKY

Fergusson namířil své silné světlo do různých míst prostoru a zastavil je tam, odkud zazněl výkřik hrůzy. Oba jeho společníci se dychtivě zahleděli tím směrem.

Uprostřed prostranství tam stál baobab a nad ním se téměř

nehybně vznášela *Viktoria*. Mezi sezamovými a třtinovými poli viděli cestovatelé asi padesát nízkých kuželovitých chýší, kolem nichž se hemžilo množství lidí.

Třicet metrů pod balónem stál kůl. U jeho paty ležela lidská bytost, mladý, nejvýš třicetiletý muž s dlouhými černými vlasy, polonahý, vyhublý, zakrvácený, tělo samá rána, hlavu skloněnou na prsa. Trochu kratších vlasů na temeni hlavy prozrazovalo nejasnou už tonzuru*).

„Misionář! Kněz!“ zvolal Joe.

„Ubohý nešťastník!“ dodal lovec.

„Zachráníme ho, Dicku,“ řekl doktor. „Zachráníme ho!“

Dav černochoů zpozoroval balón podobný obrovské kometě s oslňující září a podlehl pochopitelnému strachu. Při křiku černochoů zdvihl vězeň hlavu. Oči mu zajiskřily náhlou nadějí. Nechápal, co se děje, ale vztáhl ruce k nečekaným zachráncům.

„Žije! Žije!“ zvolal Fergusson. „Sláva! Ty divochy zachvátil nevýslovný děs. Zachráníme ho! Jste připraveni, přátelé?“

„Jsme připraveni, Samueli.“

„Joe, zhasni hořák!“

Joe provedl doktorův rozkaz. Sotva znatelný vítr hnal *Viktorii* zvolna nad vězně. A jak se zmenšil objem plynu, balón sestoupil trochu níž. Asi deset minut tak plul uprostřed světelné záplavy. Fergusson namířil na dav své jiskřivé světlo, které místy vytvářelo prchavé, jasné světelné plochy. Celý kmen, nepopsatelně vyděšen, zmizel v chýších. Kolem kůlu nezůstala živá duše. Doktor se právem spoléhal na fantastické zjevení *Viktorie*, která vrhala do tmy paprsky jasné jako paprsky slunce.

Koš se blížil k zemi. Někteří odvážnější černoši však pochopili, že jim jejich oběť unikne, a proto se s křikem vraceli. Kennedy popadl pušku, ale doktor mu nařídil, aby nestřílel.

Klečící kněz už neměl sílu vstát. Nebyl dokonce ani přivázan ke kůlu, protože byl tak sláb, že dávat mu pouta bylo zbytečné. Když se koš přiblížil až k zemi, odhodil lovec pušku, chytil vězně v podpaží a vtáhl ho do koše právě ve chvíli, kdy Joe naráz vyhodil devadesát kilogramů přítěže.

*) *Tonzura je vyholené místo na temeni hlavy kněží.*

Doktor předpokládal, že vylétnou největší rychlostí vzhůru, ale proti jeho očekávání se balón zdvihl jen na metr od země a zůstal nehybně stát.

„Co nás to tu drží?“ vykřikl s hrůzou.

Přiběhlo několik černochoů s divokým pokřikem.

Joe se vyklonil z koše a zvolal:

„Ach, jeden z těch černých ničemů se zavěsil pod košem!“

„Dicku! Dicku!“ vykřikl doktor. „Naše nádrž na vodu!“

Dick pochopil přítelovu myšlenku, zdvihl jednu z vodních nádrží, která vážila přes padesát kilogramů, a vyhodil ji přes okraj koše.

Náhle odlehčená *Viktoria* udělala stometrový skok do výše, což bylo doprovázeno řevem celého kmene, kterému vězeň unikal v září oslňujícího světla.

„Hurá!“ zvolali oba doktorovi společníci.

Balón udělal náhle druhý skok a přitom se vznesl do výše přes tři sta metrů.

„Co je to?“ zvolal Kennedy, který málem ztratil rovnováhu.

„To nic není, to nás jen opustil ten darebák,“ odpověděl doktor Fergusson.

Joe se rychle vyklonil a zahlédl ještě divocha, který se s roztaženými rukama otáčel v prostoru a brzy se roztříštil o zem. Doktor odpojil oba dráty, takže nastala opět hluboká tma. Byla jedna hodina s půlnoci.

Francouz konečně otevřel oči.

„Jste zachráněn,“ řekl mu doktor.

„Zachráněn,“ odpověděl kněz anglicky se smutným úsměvem.

„Zachráněn před krutou smrtí! Děkuji vám, bratři. Ale mé dny jsou stejně sečteny, dokonce mé hodiny. Mého života je už namále.“

A vyčerpaný misionář znovu omdlel.

„Umírá!“ zvolal Dick.

„Ne, ne,“ odpověděl Fergusson, skláněje se k němu. „Je však velmi slab. Uložme ho pod stan!“

Položili opatrně na pokrývky to ubohé, vyhublé tělo, pokryté jizvami a dosud krvácejícími ranami, v nichž oheň a železo

zanechaly na dvacet bolestivých stop. Doktor udělal z kapesníku trochu cupaniny a přiložil ji na vymyté rány. Ošetření provedl obratně, jako zručný lékař. Pak vzal z lékárničky lék na povzbuzení srdce a nalil několik kapek knězi na rty.

Ten sevřel trpné ústa a sebral jen stěží síly, aby mohl říci:

„Děkuji! Děkuji!“

Doktor pochopil, že ho musí nechat v naprostém klidu. Zatáhl stanový závěs a vrátil se k řízení balónu.

Vzhledem k váze nového hosta byla *Viktoria* přetížena téměř o osmdesát kilogramů. Letěla nyní bez pomoci hořáků. V prvním ranním svitu ji vítr hnal lehce k západoseverozápadu. Fergusson se šel podívat k omdlelému knězi.

„Budeme moci zachránit nového společníka?“ ptal se lovec.
„Máš nějakou naději?“

„Ano, Dicku; při patřičné péči a v tomto čistém vzduchu...“

„Jak ten člověk trpěl!“ řekl Joe dojatě. „Uvědomte si, že jednal mnohem odvážněji než my, když sem přišel mezi tyto kmeny sám!“

„O tom není pochyby,“ odpověděl lovec.

Po celý den doktor nedopustil, aby byl spánek nešťastníka něčím rušen. Byla to dlouhá mdloba, přerušovaná bolestným šeptáním, které Fergussona velmi znepokojovalo.

Kvečeru se *Viktoria* zastavila uprostřed temnot. Joe a Kennedy ulehli vedle nemocného a Fergusson v noci bděl nad bezpečností všech.

Nazítří ráno se *Viktoria* neznatelně odchýlila na západ. Nastal čistý a krásný den. Nemocný mohl už zavolat na své přátele jasnějším hlasem. Odhrnuli stanový závěs a on blaženě vdechoval svěží ranní vzduch.

„Jak se vám daří?“ ptal se ho Fergusson.

„Snad lépe,“ odpověděl. „Ale vás, přátelé, jsem zatím viděl jen ve snách. Jenom stěží jsem si uvědomoval, co se vlastně stalo. Kdo jste?“

„Jsme angličtí cestovatelé,“ odpověděl Samuel. „Pokoušíme se přeletět Afriku s balónem a na cestě jsme měli to štěstí, že jsme vás mohli zachránit.“

„Věda má své hrdiny,“ řekl misionář.

„Vy jste misionář?“ ptal se doktor.

„Jsem kněz z misie lazaristů. Obětoval jsem svůj život. Ale vy přicházíte z Evropy. Řekněte mi něco o Evropě, o Francii! Už pět let jsem beze zpráv.“

„Pět let sám mezi divochy!“ zvolal Kennedy.

„Jsou to duše, které nutno zachránit,“ řekl mladý kněz, „nevědomí a barbarští bratři, a náboženství je může vzdělat a zcivilizovat.“*)

Samuel Fergusson na misionářovo přání počal dlouze hovořit o Francii.

Kněz dychtivě naslouchal a slzy se mu přitom řinuly z očí. Ubohý mladík bral střídavě Kennedyho a Joeovy ruce do svých dlaní, rozpálených horečkou. Doktor mu připravil několik šálků čaje, které s chutí vypil. Měl pak dost sil trochu se nadzvednout a usmát se, když viděl, že se vznáší v tak čistém vzduchu.

„Jste stateční cestovatelé,“ řekl, „a váš odvážný podnik bude mít úspěch. Spatříte zase své příbuzné, přátele, svou vlast!“

Ale mladý muž při tom tak zeslábl, že si musel znovu lehnout. Několik hodin ležel v náručí doktora Fergussona úplně vysílen, jako mrtev. Doktor nemohl ovládnout své pohnutí. Cítil, jak nemocnému uniká z těla život. Mají snad tak rychle ztratit toho, jehož vyrvali mučení? Znovu se zamyslel nad strašnými mučednickovými ranami. Musil obětovat větší část zásob vody, aby osvěžil jeho rozpálené údy. Obklopil ho nejněžnější a nejrozzumnější péčí. Nemocný se v jeho rukou konečně trochu vzpamatoval a probíral se zas k vědomí, ne-li k životu.

Z přerývaných vět se pak doktor dověděl příběh jeho života.

„Mluvte svou mateřštinou,“ řekl mu. „Rozumím jí a vás to méně unaví.“

Misionář byl chudý mladík z bretaňské vesnice Aradonu v kraji Morbihanském. Jeho první touhy ho přivedly na kněžství.

Život plný odříkání chtěl ještě spojit s životem plným nebezpečí.

**) My dnes ovšem víme, že za misionáři přicházeli kolonizátoři, kteří místo vzdělání a civilizace přinášeli otroctví, porobu a vykořisťování.*

Vstoupil proto do misionářského řádu, založeného Vincentem de Paulem. Ve dvaceti letech opustil rodný kraj a odešel na nehostinná africká pobřeží. Odtud se postupně dostal, ne bez překážek a obtíží, až mezi kmeny obývající břehy přítoků horního Nilu. Celé dva roky odmítali černoši jeho náboženství, neuznávali jeho píli, špatně chápali jeho obětavost. Stal se vězněm jednoho z nejkrutějších kmenů kraje Nyambarra a byl vydán velmi špatnému zacházení. Ale stále kázal a učil. Kmen však byl vyhlazen a on sám opuštěn jako domněle mrtvý po jedné z bitev, které jsou mezi domorodými kmeny tak časté. Místo aby se vrátil, pokračoval ve své kazatelské pouti. Nejklidnější částí jeho života byla doba, kdy byl pokládán za pomateného. Naučil se nářečím tohoto kraje a kázal. Konečně po dvou dlouhých letech prošel těmi barbarskými africkými končinami. Poslední rok strávil u nyam-nyamského kmene Barafri, jednoho z nejdivočejších. Před několika dny však zemřel náčelník a jeho náhlá smrt byla přičtena na vrub knězi. Rozhodli se obětovat ho. Mučení trvalo již čtyřicet hodin. Jak doktor předpokládal, měl vězeň zemřít za poledního slunce. Když zaslechl výstřel, zvítězila v něm lidská přirozenost. „Pomoc!“ zvolal, ač byl přesvědčen, že se mu to jen zdálo. Ale vtom zaslechl z nebe slova plná útěchy.

„Nijak nelituji života, který ztrácím,“ řekl.

„Doufejte ještě,“ řekl mu doktor. „Jsme s vámi. Zachráníme vás před smrtí, jako jsme vás vyrvali mukám.“

„Tolik toho nežádám,“ odpověděl odevzdaně kněz. „Jsem šťasten, že mi byla dopřána taková radost a že mohu ještě před smrtí stisknout ruce přátel a slyšet svou mateřštinu!“

Misionář znovu zeslábl. Tak uplynul den mezi nadějami a obavami. Vzrušený Kennedy a Joe si potají utírali slzy.

Viktoria plula velmi zvolna. Zdálo se, že vítr chce šetřit její vzácné břemeno.

Kvečeru upozornil Joe na silné světlo na západě. V těchto vyšších polohách je mohli pokládat za polární zář. Nebe bylo v jednom ohni. Doktor onen jev pečlivě pozoroval.

„Není to nic jiného než činná sopka,“ řekl.

„A vítr nás žene nad ni,“ upozornil Kennedy.

„Nuže, pak ji přelétáme v bezpečné výši.“

Po třech hodinách byla už *Viktoria* nad vlastním pohořím. Její přesná poloha byla 24° 15' východní délky a 4° 42' severní šířky. Před ní chrlila hořící sopka proudy žhavé lávy a vyhazovala do obrovské výše celé bloky skal. V oslňujících vodopádech spadaly dolů proudy tekutého ohně. Byla to nádherná, ale nebezpečná podívaná, protože vítr nesl balón přímo k ohnivě záplavě.

Tuto překážku nebylo možno obletět, bylo nutno ji přeletět. Doktor zapálil hořák na plný plamen a *Viktoria* dosáhla výše dvou tisíc metrů, takže mezi ní a sopkou zůstal prostor přes pět set metrů vysoký.

Ze svého lůžka utrpení mohl umírající kněz pozorovat žhoucí kráter, z něhož s rachotem vzlétaly tisíce ohnivých trsů.

„To je krása!“ řekl.

Rozlévající se žhavá láva pokryla svahy hory skutečně ohnivým kobercem. Vnější balónový obal v noci zářil. Horký vzduch stoupal až ke koši, takže doktor Fergusson musil z nebezpečného postavení uniknout.

K desáté hodině večerní se sopka jevila už jen jako rudý bod na obzoru a *Viktoria* pokračovala klidně v cestě ve výši už mnohem menší.

KAPITOLA XXIII

JOE MÁ VZTEK – SMRT SPRAVEDLIVÉHO – HLÍDKA U
MRTVÉHO – VYPRAHLÝ KRAJ – POHŘEB – BALVANY
KŘEMENE – JOE MÁ HALUCINACE – VZÁCNÁ PŘÍTĚŽ –
POPIS ZLATONOSNÝCH HOR – POČÁTEK JOEOVA
ZOUFALSTVÍ

Nad zem se snesla nádherná noc. Vysílený kněz klidně usnul.

„Už se neprobudí,“ řekl Joe. „Ubohý mladík! Sotva třicetiletý!“

„Zhasne nám v náručí,“ pravil doktor zoufale. „Jeho už dost slabý dech ještě zeslábl a já nemohu pro jeho záchranu nic udělat.“

„Ti ničemní bídáci!“ zvolal Joe, který občas podléhal záchvatům vzteku. „A když si pomyslím, že ten dobrák pro ně měl ještě slova lítosti, omluvy a odpuštění!“

„Nebe mu posílá krásnou noc, Joe; snad to bude jeho poslední. Nebude už trpět a jeho smrt bude jen klidný spánek.“

Umírající pronesl několik přerývaných slov. Doktor se k němu sklonil. Dech nemocného byl nepravidelný. Kněz volal po vzduchu. Když doktor úplně odhrnul stanový závěs, vdechoval nemocný s rozkoší lehký vánek jiskřivé noci. Hvězdy k němu vysílaly své chvějivé světlo a měsíc ho zahalil bílou rouškou svých paprsků.

„Přátelé,“ řekl zesláblým hlasem, „odcházím! Kéž se šťastně dostanete do přístavu! Kéž vám osud zaplatí můj dluh vděčnosti!“

„Doufejte ještě,“ odpověděl mu Kennedy. „Je to jen přechodná slabost. Nezemřete! Lze vůbec v tak krásné letní noci umírat?“

„Smrt už přichází,“ pokračoval misionář. „Vím to! Nechte mě pohledět vám do tváří. Smrt je jen konec pozemských starostí. Pomozte mi na kolena, bratři, prosím vás.“

Kennedy ho nadzdvihl. Byl to žalostný pohled, když se pod nemocným podlamovaly bezvládné nohy.

„Bože můj!“ zvolal. „Slitování!“

Padl pak do náručí Kennedymu, jehož obličej byl zalit velkými slzami.

„Mrtev!“ řekl doktor, skláněje se k němu. „Mrtev! Zítra ráno ho pohřbíme v této africké zemi, kterou skropil svou krví.“

Po zbytek noci bděli u mrtvého střídavě Fergusson, Kennedy i Joe. Ani jediným slovem neporušili nábožné ticho. Všichni plakali.

Nazítří se zdvihl jižní vítr a *Viktoria* plula zvolna nad rozsáhlou hornatou planinou, nad vyhaslými krátery a pustými roklemi. Na vyprahlých hřebenech nikde kapka vody. Nakupené skály, bludné balvany, bělavá opuka, to vše svědčilo o bezútěšné pustině.

Doktor se rozhodl zemřelého pohřbít, a proto v poledne sestoupil do jedné z roklí mezi sopečnými skálami prahorních útvarů. Okolní hory ho měly chránit a umožnit mu sestoupit s košem až na zem, neboť v okolí nebyl žádný strom, na kterém by se zachytili.

Ale jak už to vysvětlil Kennedymu, protože před únosem kněze vyhodil přítěž, nemohl sestoupit jinak než za cenu ztráty určitého

množství plynu. Otevřel tedy záklopku vnějšího balónu. Vodík unikl a *Viktoria* se snesla klidně do rokle.

Jakmile se koš dotkl země, doktor záklopku uzavřel. Joe vyskočil na zem, a drže se jednou rukou okraje koše, nasbíral druhou určité množství kamenů, které nahradily jeho vlastní váhu. Pak už mohl použít obou rukou. Brzy nakupil do koše přes dvě stě padesát kilogramů kamení. Teď mohl vystoupit i doktor s Kennedym. *Viktoria* zůstala v rovnováze. Její nosná síla byla ke vzletu nedostatečná.

Joe ostatně nemusil sbírat kamenů příliš mnoho, protože sebrané balvany byly neobyčejně těžké, což vzbudilo pozornost doktora Fergussona. Země zde byla pokryta křemenem a porfyrickými skálami.

To je zvláštní objev, řekl si pro sebe doktor.

Kennedy a Joe zatím o několik kroků popošli, aby vyhledali místo pro hrob. V rokli obložené kamením jako pec byla nesmírně horko. Polední slunce tam vysílalo kolmé palčivé paprsky.

Musili napřed odstranit ze země nakupené úlomky skal. Pak vykopali jámu tak hlubokou, aby divoká zvěř nemohla mrtvolu vyhrabat, a s úctou do ní položili tělo mučedníka.

Nato pokryli tělesné pozůstatky nešťastníka zemí a na ni nakupili velké úlomky skal jako náhrobek.

Doktor tu pak zůstal dlouho stát, pohřížen do svých myšlenek. Neslyšel ani volání přátel, neodešel s nimi hledat úkryt před denním vedrem.

„Na co myslíš, Samueli?“ ptal se ho Kennedy.

„Na podivné protiklady přírody, na podivnou hru náhody. Víte, v jaké zemi je pohřben tento skromný muž, toto prosté srdce?“

„Co tím míníš, Samueli?“ ptal se Skot.

„Tento kněz, který učinil slib chudoby, odpočívá nyní ve zlatodolu.“

„Ve zlatodolu?“ zvolali Kennedy a Joe.

„Ano, ve zlatodolu,“ odpověděl klidně doktor. „Tyto kameny, do kterých kopete jako do bezcenných, jsou nesmírně čisté nerosty.“

„To není možné! To není možné!“ opakoval Joe.

„V trhlínách této břidlice byste nemuseli dlouho hledat zlaté

valouny.“

Joe se vrhl jako šílenec na rozházené úlomky nerostů. Kennedy ho málem napodobil.

„Uklidni se, Joe!“ řekl doktor.

„Pane doktore, hovoříte o tom tak klidně ...“

„Cože? Ty, takový kovaný filozof...“

„Pane doktore, tohle by nevydržela žádná filozofie!“

„Přemýšlej však trochu! K čemu by nám to bohatství bylo dobré? Nemůžeme je ani odnést.“

„Že je nemůžeme odnést? No tohle!“

„Pro náš koš je to trochu těžké. Dokonce jsem váhal říci ti o svém objevu, abych v tobě nevzbudil lítost.“

„Jakže?“ zvolal Joe. „Opustit takový poklad? Nechat tu jmění, které nám patří, a právem?“

„Dej si pozor, pnteli, aby tě neposedla zlatá horečka! Což tě ten mrtvý, kterého jsme právě pohřbili, nepoučil o marnosti všeho pozemského?“

„To je všechno pravda,“ odpověděl Joe. „Ale zlato je zlato! Pane Kennedy, nepomůžete mi sebrat tady pár miliónů?“

„Co bychom s nimi dělali, ubohý Joe?“ řekl lovec, který se nemohl ubránit úsměvu. „Nepřišli jsme sem hledat bohatství a nemůžeme je ani odnést.“

„Ty milióny jsou trochu těžké,“ pokračoval doktor, „a nedají se vložit jen tak do kapsy.“

„A nemohli bychom si místo písku vzít za přítěž tyto nerosty?“ odpověděl Joe, zahnaný do úzkých.

„S tím konečně souhlasím,“ řekl Fergusson. „Ale nesmíš se nijak šklebit, až vyhodíme několik tisíc liber z koše!“

„Několik tisíc liber!“ opakoval Joe. „Je možné, že by to vše bylo zlato?“

„Ano, kamaráde. Je to zásobárna, do níž příroda nashromáždila během staletí obrovské poklady. Je jich tam dost k obohacení celé země. Austrálie a Kalifornie, přenesené na dno jediné rokle!“

„A to vše tu zůstane bez užitku!“

„Jistě. Povím ti však něco, co tě potěší.“

„To nebude snadné,“ odpověděl Joe s nuceným úsměvem.

„Jen poslouchej! Zakreslím si přesně místo tohoto naleziště, dám ti nákres, a až se vrátíš do Anglie, řekneš o tom svým přátelům, když si myslíš, že tolik zlata by jim mohlo přinést štěstí.“

„Ach pane doktore, vidím už, že máte pravdu. Vzdávám se toho, protože mi nic jiného nezbyvá. Naplníme si koš tímto vzácným nerostem. To, co nám na konci cesty zbude, bude stále dost velký výdělek.“

A Joe se pustil do práce s plným zápalem. Brzy sesbíral skoro pět set kilogramů břidlicových úlomků, v kterých je uloženo zlato jako v neobyčejně tvrdé hlušině.

Doktor ho s úsměvem pozoroval. Během jeho práce změřil souřadnice a zjistil, že misionářův hrob leží na 22° 23' východní délky a na 4° 55' severní šířky.

Pak vrhl poslední pohled na vyvýšeninu, pod níž spočívalo tělo mladého Francouze, a vrátil se ke koši.

Do jeho mysli se vloudila velmi vážná starost. Byl by dal mnoho z tohoto zlata za nález trochy vody. Chtěl nahradit tu, kterou vyhodil i s nádrží při vzletu s černochem, ale v této pusté krajině to byla nemožná věc. To ho silně znepokojovalo. Byl nucen stále živit svůj hořák a byl už pomalu v koncích i s vodou k pití. Rozhodl se proto nezanedbat žádnou příležitost k doplnění zásob vody.

Po návratu k balónu zjistil, že koš je zavalen kamením, které tam nanesl chtivý Joe. Neřekl však nic a nastoupil. Kennedy zaujal své obvyklé místo a Joe je oba následoval, vrhaje poslední žádostivé pohledy na bohatství rokle.

Doktor zapálil hořák. Spirála se zahřála, koloběh vodíku se v několika minutách obnovil, plyn zvětšil svůj objem, a přece se balón ani nepohnul.

Joe neklidně, beze slova přihlížel.

„Joe!“ řekl doktor.

Joe neodpověděl.

„Joe, neslyšíš?“

Joe dal znamení, že slyší, ale nechce rozumět.

„Budeš tak laskav a vyhodíš trochu toho kamení ven!“ pokračoval Fergusson.

„Vždyť jste mi, pane doktore, dovolil...“

„Dovolil jsem ti nahradit tím přítěž, a to je vše.“

„Ale

„Chceš snad, abychom zůstali trvale v této poušti?“

Joe vrhl zoufalý pohled na Kennedyho, avšak lovec se tvářil jako člověk, který nemůže nic dělat.

„Nu, Joe?“

„Copak váš hořák nefunguje?“ ptal se ten paličák.

„Můj hořák hoří, vidíš to dobře. Ale balón nevzlétne, dokud mu trochu neodlehčíš.“

Joe se poškrábal za ušima, vzal úlomek břidlice – nejmenší ze všech – potěžkal jej, pak ještě jednou, a pohodil si jím. Kámen vážil nejvýš dva kilogramy. Po chvíli jej vyhodil.

Viktoria se ani nehnula.

„Jak to?“ divil se Joe. „Což ještě nestoupáme?“

„Ještě ne,“ odpověděl doktor. „Pokračuj!“

Kennedy se smál. Joe vyhodil ještě deset kamenů. Balón zůstával stále nehybný. Joe zbledl.

„Ubohý chlapče,“ řekl mu Fergusson, „Dick, ty a já vážíme, nemýlím-li se, asi dvě stě kilogramů. Musíš tedy vyhodit nejméně tolik přítěže, protože nás tu nahrazovala.“

„Vyhodit dvě stě kilogramů?“ zvolal lítostivě Joe.

„A něco navíc, abychom vzlétli. Tak odvalu a do toho!“

Ubohý chlapec počal s hlubokými vzdechy balón odlehčovat. Občas ustával a říkal:

„Stoupáme?“

„Nestoupáme,“ odpovídal mu doktor stále stejně.

„Už se to hýbe,“ řekl konečně.

„Jen ještě!“ opakoval Fergusson.

„Už stoupá! Jsem si tím jist.“

„Jen pokračuj!“ nabádal ho znovu Kennedy.

Tu vzal zoufalý Joe poslední balvan a vyhodil ho z koše. *Viktoria* vystoupila o třicet metrů a pomocí hořáku přelétla brzy okolní vrcholy.

„A nyní ti, Joe, zbude ještě pěkné jmění, podaří-li se nám zachovat tuto zásobu až do konce cesty,“ řekl doktor. „Až do smrti budeš boháč.“

Joe nic neodpověděl a lehl si měkce na své nerostné lože.

„Tady vidíš, Dicku,“ pokračoval doktor, „co dokáže moc zlata u nejlepšího chlapce na světě. Kolik vášní, kolik chtivosti a zločinů by vyvolalo poznání takového naleziště! Je to smutné.“

Do večera se dostala *Viktoria* o sto šedesát kilometrů dál na západ. Vzdušnou čarou byla vzdálena dva tisíce šest set kilometrů od Zanzibaru.

KAPITOLA XXIV

VÍTR USTAL – V BLÍZKOSTI POUŠTĚ – ZJIŠTĚNÍ ZÁSOB
VODY – NOCI NA ROVNÍKU – SAMUEL FERGUSSON JE
ZNEPOKOJEN – POSTAVENÍ CESTOVATELŮ – ENERGICKÁ
ODPOVĚĎ KENNEDYHO A JOEA – JEŠTĚ JEDNA NOC

Viktoria zakotvila na osamělém, téměř suchém stromě a cestovatelé tam strávili dokonale klidnou noc. Mohli vychutnat trochu spánku, který už velmi potřebovali. Vzrušení předešlých dnů v nich zanechalo smutné vzpomínky.

K ránu bylo zas zářivě jasné nebe a stejné horko. Balón vzlétl vzhůru. Po několika marných pokusech se setkal s větrem, ostatně jen slabým, a byl unášen dál k severozápadu.

„Neletíme skoro vůbec vpřed,“ řekl doktor. „Nemýlím-li se, vykonali jsme polovinu celé cesty téměř za deset dní. Ale při dnešní rychlosti bychom k dokončení přeletu potřebovali měsíc. Je to tím mrzutější, že jsme ohroženi nedostatkem vody.“

„Však nějakou najdeme,“ odpověděl Dick. „Není možné, že bychom nenašli žádnou řeku, potok nebo rybník v kraji tak rozlehlém.“

„Přál bych si to.“

„A nezdržuje snad náš let Joeova přítěž?“

Kennedy to řekl jen proto, aby chlapce poškádlil. Dělal to tím raději, že na okamžik i on podlehl Joeovým představám. Nedal to však ničím najevo a projevil se jako pevná povaha, obraceje vše v

žert.

Joe po něm vrhl žalostný pohled. Ale doktor neodpověděl. Myslí s utajenou hrůzou na rozlehlé pustiny Sahary. Karavany tam putují celé týdny, než narazí na studnu, u níž se mohou osvěžit. Proto doktor nesmírně pozorně sledoval každou sebemenší prohlubeninu půdy.

Jeho obavy a poslední události velmi znatelně změnil duševní stav všech tří cestovatelů. Mluvili méně a zabývali se především vlastními myšlenkami.

I Joe se změnil od chvíle, kdy ponořil zraky do onoho oceánu zlata. Mlčel. Pozoroval chtivě kameny nakupené v koši, dnes bezcenné, ale zítra neocenitelné.

Vzhled této části Afriky byl ostatně velmi znepokojivý. Zvolna tu začínala poušť. Ani jedna vesnice, žádná skupina chýší. I rostlinstvo řídlo. Bylo tu sotva několik zakrnělých keřů jako na skotských vřesovištích. Objevil se tu bělavý písek a rozpálené kameny, trochu lentyšku a trnitých křovisk. Uprostřed té pustiny vyčnívaly základní složky zemské stavby, holé a ostré skály. Doktor Fergusson se nad těmito příznaky pustiny dlouho zamýšlel.

Nezdálo se, že by byla touto pouští prošla kdy nějaká karavana. Byla by po sobě zanechala stopy táboření a vybělené kosti lidí i zvířat. Nebylo tu však nic. Bylo zřejmé, že celý ten pustý kraj pokryje brzy písek.

Přesto cestovatelé nemohli couvnout. Musili stále vpřed. Doktor si nic jiného nepřál. Toužil po bouři, která by je přes tento kraj přenesla. Ale na obloze nebyl ani mráček. Do večera se *Viktoria* dostala sotva o padesát kilometrů vpřed.

Kdyby jim aspoň nechyběla voda! Měli jí už jen třináct litrů! Fergusson dal stranou čtyři a půl litru k uhašení palčivé žízně, která byla v padesátistupňovém vedru nesnesitelná. Zbylo osm a půl litru k udržování plamene hořáku. Mohli si z ní vyrobit pouze sto pětáct krychlových metrů plynu, ale hořák spotřeboval asi dva a půl krychlového metru za hodinu. Mohli tedy letět už jen čtyřiapadesát hodin. To vše bylo přesně propočítáno.

„Čtyřiapadesát hodin,“ řekl doktor svým společníkům. „A protože jsem se rozhodl necestovat v noci, abychom nepřehlédli

nějaký potok, pramen nebo močál, zbývá nám tři a půl dne cesty. Za tu dobu musíme stůj co stůj najít vodu! Pokládal jsem za nutné upozornit vás na naši vážnou situaci, přátelé, protože k uhašení žizně jsem nechal jen čtyři a půl litru vody, s níž musíme co nejpřísněji šetřit.“

„Šetřme s ní tedy,“ odpověděl lovec. „Ale stále ještě není třeba si zoufat. Říkáš, že máme před sebou tři dny?“

„Ano, Dicku.“

„Nu, protože by nám teď zámutek nic nepomohl, počkáme ty tři dny a uvidíme, co dělat. Do té doby zvyšme bdělost!“

Při večeři byla voda přísně odměřována. Podíl rumu na přípravě grogu se zvýšil. Ovšem na tento nápoj si musili dát pozor, protože spíš oslabuje, než osvěžuje.

V noci spočinul koš na rozlehlé pláni v hlubokém údolí, jehož nadmořská výška byla jen dvě stě čtyřicet metrů nad mořem. Tato okolnost dala doktorovi trochu naděje. Připomněla mu domněnky zeměpisců o existenci velké vodní plochy uprostřed Afriky. Jestliže takové jezero existuje, musí je najít. Na nehybném nebi se až dosud neprojevila žádná změna.

Po klidné noci, nádherně osvětlené hvězdami, nadešel opět den, kdy slunce palčivě hřálo. Už od ranního svítání bylo parno. V pět hodin ráno dal doktor znamení ke vzletu, ale *Viktoria* zůstala dlouho v oloveném ovzduší bez pohybu.

Doktor sice mohl uniknout velkému vedru výstupem do větších výšek, ale byl by na to musil obětovat velké množství vody, což bylo teď nemožné. Spokojil se tedy tím, že udržoval balón třicet metrů nad zemí. Slaboučký vánek ho hnal k západnímu obzoru.

Snídaně se skládala z kousku sušeného masa a z pemikanu. Dopoledne urazila *Viktoria* stěží několik kilometrů.

„Rychleji letět nemůžeme,“ řekl doktor. „Nenařizujeme, nýbrž posloucháme.“

„Ach Samueli,“ řekl lovec, „při této příležitosti by nebyla k zahození vrtule!“

„Snad, Dicku, ovšem jen za předpokladu, že by nepotřebovala k otáčení vodu, protože pak bychom byli ve stejném postavení. Až dosud se ostatně nic praktičtějšího neobjevilo. Balóny jsou stále tam,

kde byly lodi před objevem páry. Šest tisíc let trvalo, než člověk objevil kola a šroub. Budeme muset ještě dlouho čekat.“

„Prokleté vedro!“ řekl Joe a osušil si zpoceně čelo.

„Kdybychom měli vodu, horko by nám jen posloužilo, protože by se zvětšil objem plynu v balónu a my bychom mohli ztlumit plamen ve spirále. Je pravda, že kdybychom nebyli u konce se zásobou vody, nemuseli bychom s ní šetřit. Ach, ten prokletý divoch, který nás stál tak cennou nádrž!“

„Nelituješ toho, co jsi udělal, Samueli?“

„Ne, Dicku. Vždyť jsme toho nešťastníka vyrvali strašné smrti. Ale těch padesát litrů vody, které jsme vyhodili, by nám teď prospělo. Znamenaly by jistých dvanáct nebo třináct dní letu, což by k přeletu této pouště určitě stačilo.“

„Vykonali jsme už aspoň polovinu cesty?“ ptal se Joe.

„Co do vzdálenosti ano, ale ne co do času. Potřebovali bychom vítr a ten jeví snahu vůbec ustát.“

„Přesto nemusíme naříkat,“ pokračoval Joe. „Až dosud jsme se ze všeho dostali a já, ať dělám, co dělám, nemohu si nikdy zoufat. Říkám vám, že vodu najdeme.“

Půda se kilometr za kilometrem snižovala. Vlny zlatonosných hor přešly v planinu. Byly to poslední výběžky vyčerpané přírody. Krásné stromy na východě ustoupily řídkým travinám. Jen několik pruhů vyprahlé zeleně bojovalo ještě proti záplavě písku. Velké balvany, spadlé ze vzdálených hor a pádem rozdrčené, rozpadly se v ostrý štěrky, pak v hrubý písek a nakonec v nenahmatatelný prach.

„To je Afrika, jak sis ji představoval, Joe. Právem jsem ti tehdy řekl, abys měl trpělivost.“

„Je to přinejmenším přirozené, pane doktore,“ odpověděl Joe.

„Horko a písek! Bylo by směšné hledat v takové zemi něco jiného. Víte přece,“ dodal se smíchem,

„že jsem vašim lesům a lukám nedůvěřoval. Bylo by nesmyslné namáhat se tak daleko a najít tam anglickou krajinu. Dnes poprvé si uvědomuji, že jsem v Africe, a nijak mě nemrzí, když jí trochu užiju.“

Kvečeru doktor zjistil, že *Viktoria* postoupila za celý ten horký den jen o šestnáct kilometrů. Jakmile slunce zmizelo za jasně

vyznačenou čarou obzoru, obklopila balón teplá tma.

Nazítří bylo 1. května. Ale dny se střídaly se zoufalou jednotvárností. Každé jitro bylo jako jitro předešlé. V poledne žhnuly vždycky stejné nevyčerpatelné paprsky a noc zhušťovala ve tmě rozptýlené teplo, které příští den předával zas příští noci. Sotva znatelný vítr se brzy změnil spíš v dech než ve vánek a bylo zřejmé, že se blíží doba, kdy i tento dech ustane.

Doktor bojoval proti jejich smutnému postavení. Uchoval si chladnokrevnost zoceleného srdce. S dalekohledem v ruce pozoroval všechny části obzoru. Sledoval zvolna mizející poslední pahorky, rozplývající se za poslední vegetací. Před ním se táhla už jen nesmírná poušť. Velmi ho tížila odpovědnost, ačkoli to nedal ničím najevo. Zavlekl dva muže, své přátele Dicka a Joea, tak daleko skoro jen silou přátelství a povinnosti. Jednal správně? Nebyl to pokus o proniknutí zakázanými cestami? Nepokouší se překročit hranice nemožná? Není poznání tohoto nevděčného kraje uchováno až pro pozdější staletí?

Všechny tyhle myšlenky, které se vynořují ve chvílích zoufalství, mu vířily hlavou. Nutným spojováním představ dospěl Samuel až za hranice logiky a rozumu. Když si uvědomil, co neměl dělat, ptal se sám sebe, co má dělat teď. Bylo by nemožné vrátit se zpět. Nejsou ve větší výšce větry, které by ho zanesly nad kraje méně pusté? Znal už kraj za sebou, ale nevěděl, co je před ním. A tak po poradě s vlastním svědomím rozhodl se vysvětlit vše upřímně oběma přátelům. Vyložil jim otevřeně situaci. Řekl jim, co udělal a co mu zbývá udělat. Přesně vzato, mohou se vrátit nebo se o to aspoň pokusit. Jaké je jejich mínění?

„Nemám jiné mínění než vy, pane doktore,“ odpověděl mu Joe. „Co vy podstoupíte, mohu podstoupit i já, a ještě snadněji. Kam půjdete vy, půjdu i já.“

„A co ty, Kennedy?“

„Já nejsem člověk, který by si zoufal, Samueli. Uvědomoval jsem si velmi jasně všechna nebezpečí tohoto podniku. Ale nechtěl jsem je vidět, protože jsi jim čelil. Jsem s tebou tělem i duší. V této situaci jsem přesvědčen, že musíme pokračovat až do konce. Ostatně nebezpečí se mi nezdá tak velké, abychom se museli vracet. Kupředu

tedy! Můžeš se na nás spolehnout.“

„Děkuji vám, přátelé, děkuji!“ odpověděl doktor opravdu dojat. „Spoléhal jsem se na vaši obětavost, ale potřeboval jsem slova povzbuzení. Ještě jednou vám děkuji.“

A všichni tři si stiskli všele ruce.

„Poslyšte teď,“ pokračoval doktor. „Podle mých zjištění nejsme dále než pět set padesát kilometrů od Guinejského zálivu. Poušť se nemůže táhnout donekonečna, protože pobřeží je obydleno daleko do vnitrozemí. Bude-li třeba, zamíříme k pobřeží, a je nemožné, abychom nepřišli na nějakou oázu, na studnu, kde bychom doplnili zásoby vody. Ale chybí nám k tomu vítr, bez něho zůstaneme ve vzduchu bez hnutí.“

„Čekejme odevzdaně na vítr,“ řekl lovec.

Všichni však marně vyhlíželi během toho nekonečného dne do prostoru. Neobjevilo se nic, co by mohlo vzbudit jejich naděje. Poslední výčnělek půdy zmizel při západu slunce, jehož vodorovné paprsky se táhly v dlouhých ohnivých čarách po nesmírné rovině. Byla to poušť.

Cestovatelé uletěli pouze sedmadvacet kilometrů; spotřebovali přitom stejně jako včera třetinu krychlového metru plynu do hořáku a půldruhého litru vody museli obětovat k uhašení palčivé žizně.

Noc byla klidná, až příliš klidná!

Doktor nespal.

KAPITOLA XXV

TROCHU FILOZOFIE – MRAK NA OBZORU – UPROSTŘED
MLHY – NEČEKANÝ OBJEV BALÓNU – ZNAMENÍ – PŘESNÝ
OBRAZ VIKTORIE – PALMY – STOPY KARAVANY – STUDNA
UPROSTŘED POUŠTĚ

Nazítří bylo zase tak čisté nebe a stejně nehybný vzduch. *Viktoria* vystoupila až do výše sto padesáti metrů. Ale i tam se jen neznatelně pohybovala k západu.

„Jsme uprostřed pouště,“ řekl doktor. „Tady je nekonečný písek. Jak podivný pohled! Jak zvláštní přírodní útvar! Proč tam za námi tak bujné rostlinstvo a tady taková vyprahlost? A to na stejné zeměpisné šířce, pod stejným sluncem!“

„To proč mě moc neznepokojuje,“ řekl Kennedy. „Zajímám se spíš o fakta než o důvody. Je to takové a to je důležité.“

„Musíme trochu filozofovat, Dicku. Nemůže to škodit.“

„Filozofujme tedy, budiž, máme na to čas. Vždyť se sotva pohybujeme. Vítr se bojí foukat a spí.“

„To dlouho nepotrvá,“ řekl Joe. „Zdá se mi, že jsou na východě pruhy mraků.“

„Joe má pravdu,“ odpověděl doktor.

„Dobrá,“ řekl Kennedy, „jen abychom dohonili nějaký mrak s pěkným deštěm a s dobrým větrem, který by nám zavanul do tváří.“

„Uvidíme, Dicku.“

„Dnes je však středa, pane doktore, a já se střed bojím.“

„Nu, já doufám, že se dnes zbavíš svých předsudků.“

„Přál bych si to, pane doktore. Uf!“ vydechl, když si otřel obličej. „Teplota je dobrá věc, především v zimě. Ale v létě by se to nemělo přehánět.“

„Nebojíš se, že horko poškodí náš balón?“ ptal se doktora Kennedy.

„Ne. Tkanina napuštěná gumou snese mnohem vyšší teplotu. Teplota, které podléhá uvnitř působením spirály, byla mnohdy až sedmdesát stupňů, a přece tím obal nijak neutrpěl.“

„Mrak! Opravdový mrak!“ zvolal v té chvíli Joe, jehož pronikavý zrak nedůvěřoval žádnému dalekohledu.

Opravdu, nad obzorem se zvolna zvedal hustý a nyní už zřetelný pruh. Byl zřejmě hluboký a jakoby nafouklý. Bylo to seskupení menších mraků, které si trvale ponechávají původní tvar. Doktor z toho usoudil, že ani tam nevane žádný vítr.

Tato souvislá kupa se objevila v osm hodin ráno a teprve v jedenáct dosáhla slunečního kotouče, který zmizel za její hustou clonou. V té chvíli spodní okraj mračen opustil obzorovou čáru, jež opět zazářila plným světlem.

„Je to osamělý mrak,“ řekl doktor. „Nesmíme se na něj přilížit“

spoléhat. Pohled, Dicku! Jeho tvar je přesně týž jako ráno.“

„Opravdu, Samueli, není tam ani déšť, ani vítr, aspoň pro nás.“

„Také se toho bojím, protože se mrak drží příliš vysoko.“

„Nu, Samueli, co kdybychom se za tím mrakem vydali, když se nechce roztrhnout na nás?“

„Myslím, že by nám to příliš neposloužilo,“ odpověděl doktor.

„Bude to znamenat ztrátu plynu, a tím i ještě větší ztrátu vody. Ale v našem postavení nesmíme nic zanedbat. Vystoupíme.“

Doktor otevřel plamen hořáku v závitech spirály naplno. Vyvinul se silný žár a balón se brzy působením roztaženého vodíku vznesl do výše. Asi ve čtyřech stech padesáti metrech nad zemí se setkal s tmavým mrakem a vnikl do husté mlhy. V této výšce se teď udržoval. Nesetkal se však ani tady s nejslabším závanem větru. Mlha neměla zdánlivě žádnou vlhkost. Předměty, které s ní přišly do styku, byly sotva navlhlé. *Viktoria* obklopená těmito párami se snad pohybovala trochu rychleji, ale to bylo vše.

Doktor smutně konstatoval, že svým manévrem dosáhl jen nepatrného výsledku. Náhle zaslechl *J.oea*, jak volá nanejvýš překvapen:

„No tohle!“

„Co je, Joe?“

„Pane doktore, pane Kennedy, to je divné!“

„Co je přece?“

„Nejsme tu sami! Jsou tu nějací pletichán. Ukradli nám náš vynález!“

„Zbláznil se?“ ptal se Kennedy doktora.

Joe vypadal jako socha překvapení. Zůstal strnulý.

„Že by bylo slunce narušilo mozek toho ubohého chlapce?“ řekl doktor, obraceje se k Joeovi.

„Řekneš mi to?“ vyzval ho.

„Jen se podívejte, pane doktore!“ a Joe ukazoval na jedno místo v prostoru.

„No ne!“ zvolal i Kennedy. „To je neuvěřitelné!“

„Vidím,“ řekl klidně doktor.

„Druhý balón! Jiní cestovatelé!“

Asi čtyři sta metrů od nich se ve vzduchu opravdu vznášel balón s

košem a s cestujícími. Sledoval přesně stejnou cestu jako *Viktoria*.

„Nu, nezbývá nám nic jiného než jim dát znamení,“ řekl doktor.
„Joe, vezmi vlajku a ukaž jim naše barvy!“

Zdálo se, že cestující v druhém koši měli stejný nápad, protože stejný prapor odpovídal naprosto stejným pozdravem a ruka se pohybovala stejným způsobem.

„Co to znamená?“ ptal se lovec.

„Jsou to opice!“ zvolal Joe. „Posmívají se nám!“

„To znamená,“ smál se Fergusson, „že to znamení dáváš ty sám, Joe. To jest, že v tom druhém koši jsme my sami a že ten balón je prostě naše *Viktoria!*“

„Tohle vám, pane doktore, nikdy neuvěřím, nezlobte se na mne,“ řekl Joe.

„Vylez na okraj koše a mávej rukama, Joe! Uvidíš.“

Joe poslechl. Viděl, že všechny jeho pohyby se okamžitě a přesně opakují.

„Je to jen projev zrcadlení vzduchu,“ vysvětloval doktor. „Ale je to hezké, vidět naši statečnou *Viktori*. Vidíte, jak krásně vyhlíží a jak vznešeně se nese?“

„Vy umíte vše hezky a po svém vysvětlit,“ řekl Joe. „No, stejně to je zajímavý jev.“

Obraz se však brzy zvolna rozplynul. Mraky vystoupily velmi vysoko a opustily

Viktorii, která se už nepokoušela je sledovat. Za hodinu zmizely na volném nebi.

Sotva znatelný vítr ještě zeslábl. Zoufalý doktor se snesl k zemi.

Cestovatelé, které tato příhoda vytrhla z jejich starostí, upadli zas do smutného zamyšlení, zkrúšení žíravým vedrem.

Ke čtvrté hodině spatřil Joe jakýsi předmět vyčnívající z nesmírné písečné pláně. Brzy mohl potvrdit, že tam stojí celkem v malé vzdálenosti dvě palmy.

„Palmy?“ zvolal Fergusson. „Ale pak tam musí být pramen nebo studna!“

Vzal dalekohled a na vlastní oči se přesvědčil, že se Joe nemýlil.

„Konečně!“ zvolal. „Voda! Voda! Jsme zachráněni! I když letíme pomalu, přece jen stále postupujeme a nakonec tam dorazíme.“

„Tak co, pane doktore, nenapijeme se zatím?“ ptal se Joe.
„Vzduch je opravdu dusný.“

„Pijme, chlapče!“

Nikdo se nedal prosit. Padl na to litr vody, takže jim zbylo jen něco přes tři litry.

„Ach, to je něco!“ řekl Joe. „Jaká slast! Ani Perkinsovo pivo mi neudělalo nikdy takovou radost.“

„To je výhoda strádání,“ odpověděl doktor.

„Ovšem výhoda jen malá,“ řekl lovec, „a kdybych už nikdy neměl okusit slast z napití vody, souhlasil bych s tím pod podmínkou, že jí budu mít vždycky dost.“

V šest hodin se *Viktoria* vznášela nad palmami.

Byly to dva zakrslé, slabé, vyschlé stromy, dva přízraky stromů bez listí, spíše mrtvých než živých. Fergusson je s hrůzou pozoroval.

U jejich pat bylo vidět napolo rozpadlé roubení studny. Ale tyto kameny, rozdrobené slunečním žářem, jako by byly už jen nejjemnějším prachem. Nikde nebyly žádné stopy vlhka. Samuelovi se sevřelo srdce. Chtěl už říci o svých obavách přátelům, když tu přilákaly jeho pozornost jejich výkřiky.

Na západ se donedozírna táhl dlouhý pruh vybělených kostí. Části koster obklopovaly i studnu. Až sem tedy dorazila karavana, značící svou cestu dlouhou řadou kostí. Ti nejslabší postupně padali na písek. Nejsilnější došli až k vytouženému prameni a našli tam strašnou smrt.

Zbledlí cestovatelé na sebe pohlédli.

„Nesestoupíme!“ řekl Kennedy. „Prchněme před tím hrozným divadlem! Není tam stejně ani kapka vody!“

„Ba ne, Dicku, musíme mít čisté svědomí. Je jedno, strávíme-li noc tady, nebo jinde. Prohlédneme si studnu až do dna. Musil tam přece být pramen, a možná že z něho něco zbylo.“

Viktoria sestoupila na zem. Joe a Kennedy dali do koše písek *vážící* tolik jako oni dva a vystoupili. Běželi ke studni a vnikli dovnitř po schodech, které se rozpadaly v prach. Pramen byl zřejmě už dlouhá léta vychlý. Kopali v suchém a sypkém písku, nejvyprahlejším ze všech písků. Nikde ani stopy po vlhkosti!

Doktor je viděl vystupovat zase na povrch pouště celé zpoceně,

zničené, pokryté prachem, ubité, sklíčené, zoufalé. Pochopil marnost jejich hledání. Cekal to však a nic neřikal. Cítil, že od této chvíle bude musít mít odvahu a energii za tři.

Joe přinesl zbytky zkornatělého měchu a zlostně je odhodil mezi kosti rozházené po zemi.

Při večeři nevyměnili cestovatelé jediné slovo. Jedli s odporem.

Ač dosud nezakusili skutečná muka žízně, teď propadali zoufalství z představy, co jim přinese budoucnost.

KAPITOLA XXVI

PĚTAČTYŘICET STUPŇŮ – DOKTOROVY ÚVAHY –
ZOUFALÉ HLEDÁNÍ –HOŘÁK ZHASL – ŠEDESÁT STUPŇŮ –
POZOROVÁNÍ POUŠTĚ – NOČNÍ PROCHÁZKA – SAMOTA –
OCHABLOST – JOEŮV NÁVRH – NADCHÁZÍ JEŠTĚ JEDEN
DEN

Dráha, kterou *Viktoria* uletěla minulého dne, nebyla delší než osmnáct kilometrů, a aby se cestovatelé udrželi ve vzduchu, ztratili čtyři a půl kubického metru plynu.

Ve čtvrtek ráno dal doktor znamení ke vzletu.

„Hořák bude fungovat už jen šest hodin,“ řekl. „Jestliže v těch šesti hodinách neobjevíme studnu nebo pramen, nevím, co se s námi stane.“

„Dnes ráno je slabý vítr, pane doktore,“ řekl Joe. „Ale snad zesílí,“ dodal, když zpozoroval špatně zakrývaný Fergussonův smutek.

Marná naděje! V ovzduší nastal naprostý klid, který v tropických mořích tak neústupně spoutává lodi. Vedro se stávalo nesnesitelným a teploměr ve stínu pod stanem ukazoval pětáctýřicet stupňů.

Joe a Kennedy leželi vedle sebe a snažili se, když ne ve spánku, tedy aspoň v otupení, zapomenout na své postavení. Nucená nečinnost jim připravovala žalostné chvíle. Člověk je tím

politováníhodnější, když se nemůže oprostít od svých myšlenek prací nebo tělesným zaměstnáním. Ale tady nemohli nad ničím bdít, o nic se pokoušet. Musili snášet své postavení, protože je nemohli změnit.

Počínali krutě pociťovat muka žízně. Pálenka nemohla utišit naléhavou potřebu se napít, naopak ji zvyšovala a právem si zasloužila názvu „tygří mléko“, který jí dali afričtí domorodci. Cestovatelům zbývaly sotva dva litry horké vody. Všichni se dívali na těch několik vzácných kapek, a nikdo se neodvážil smočít v nich rty. Dva litry vody uprostřed pouště!

Tu doktor Fergusson, zabraný do svých myšlenek, ptal se sám sebe, jednal-li dost opatrně. Neměl raději schovat i tu vodu, kterou tak zbytečně rozkládal, aby se udržel ve vzduchu? Urazil snad kus cesty, ale dostal se někam dál? I kdyby byl v těchto šířkách o sto kilometrů zpět, co by to bylo platné, kdyby tam neměl vodu? A kdyby se konečně zvedl vítr, nevanul by tam tak jako tady, dokonce ještě slaběji, kdyby přicházel od východu? Naděje však hnala Samuela kupředu. A přece těch devět litrů promarněné vody by jim stačilo na devět dnů zastávky v poušti! A k jakým změnám by mohlo v devíti dnech dojít! Možná že kdyby si byl tu vodu ponechal, byl by musil vystoupit za cenu ztráty přítěže a vyrovnat se pak při sestupu i se ztrátou plynu. Ale plyn v balónu byla jeho krev, jeho život!

Tisíce podobných úvah mu probíhalo hlavou.

Nutno udělat poslední pokus! řekl si v deset hodin ráno. Musím se naposled pokusit najít vítr, který by nás odnesl pryč. Musím obětovat poslední prostředky.

Zatímco jeho společníci dřímali, zahřál vodík v balónu na nejvyšší stupeň. Balón se rozpětím plynu nadmul a stoupal přímo v kolmých slunečních paprscích. Marně však doktor hledal van větru ve výši od třiceti až do tisíce pěti set metrů. Místo jeho vzletu zůstávalo umíněně pod ním. Naprostý klid vládl zřejmě až k hranicím dýchatelného vzduchu.

Voda živící hořák konečně došla. Hořák pro nedostatek plynu zhasl, Bunsenův článek přestal fungovat, *Viktoria* splaskla a snesla se lehce na písek přesně do důlků, které tam koš předtím vytlačil.

Bylo poledne. Měření ukázalo 19° 35' východní délky a 6° 51' severní šířky, skoro devět set padesát kilometrů od Čadského jezera a

přes sedm set kilometrů od západních břehů Afriky.

Když balón přistál, probrali se Dick a Joe ze své strnulosti,

„Zastavili jsme se?“ ptal se Skot.

„Musili jsme,“ řekl vážným tónem Samuel.

Jeho společníci pochopili. Stále klesající půda tu měla výšku mořské hladiny, a tak byl balón udržován v dokonalé rovnováze a v naprosté nehybnosti.

Cestovatelé nahradili svou váhu stejnou váhou písku a všichni vystoupili na zem. Každý byl zabrán do svých myšlenek a po několik hodin nikdo z nich nepromluvil. Joe připravoval večeři ze sucharů a z pemikanu, ale sotva se jí dotkli. Doušek horké vody doplnil smutné jídlo.

V noci nikdo nehlídal a nikdo ani nespál. Bylo dusivé vedro. Na zítřek jim zbylo už jen půl litru vody. Doktor ji dal stranou a rozhodl, že se jí dotknou jen v krajním případě.

„Dusím se!“ zvolal brzy Joe. „Vedro je stále větší! A neudivuje mě to,“ dodal, když se podíval na teploměr. „Šedesát stupňů!“

„Písek pálí, jako by se sypal z pece,“ řekl lovec. „A na jasném nebi není ani mráček! To je k zešílení!“

„Nezoufejme!“ řekl doktor. „V těchto šířkách následuje po takových vedrech nevyhnutelně bouřka a přichází rychle jako blesk. Ačkoli je nebe tíživě jasné, může v hodině dojít k velké změně.“

„Ale pak by se to musilo projevit nějakými příznaky,“ řekl Kennedy.

„Nuže, zdá se mi, že tlakoměr jeví lehké příznaky poklesu,“ odpověděl doktor.

„Kéž by tomu tak bylo, Samueli! Vždyť jsme tu přibiti k zemi jako ptáci s přeraženými křídly.“

„S tím rozdílem, Dicku, že naše křídla jsou v pořádku a já doufám, že nám budou moci ještě sloužit.“

„Ach, vítr, jen vítr!“ zvolal Joe. „Dostat se k potoku nebo ke studni a pak by nám už nic nechybělo. Potravin máme dost a s vodou bychom tu vydrželi celý měsíc. Ani bychom netrpěli. Žízeň je však strašná věc.“

Nejen žízeň, také neustálé pozorování pouště unavovalo jejich ducha. Nebyl tu jediný výčnělek půdy, ani kopeček písku, ani

oblázek, na který by mohli upřít zrak. Tato plochá poušť skličovala a vyvolávala nemoc, které se říká pouštní nemoc. Krutá žhavá modř nebes a nekonečný žlutý písek nakonec každého zničí. V tomto žhavém ovzduší se horký vzduch chvěje jako nad rozpáleným ohništěm. Při pohledu na ten nekonečný klid propadá člověk zoufalství a nikde nevidí důvod, proč by měl tento stav přestat...

Tak i naši nešťastníci, zbavení v žhavém vedru vody, počali pociťovat příznaky halucinací. Oči se jim zvětšily, pohled se stával matným.

Když se snesla noc, rozhodl se doktor bojovat proti tomuto nebezpečnému stavu rychlým pochodem. Chtěl jít několik hodin písečnou pustinou, ne aby něco hledal, ale aby prostě šel.

„Pojďte také!“ řekl svým společníkům. „Věřte mi, že vám to udělá dobře.“

„To je nemožné,“ odpověděl Kennedy. „Nemohu udělat ani krok.“

„Já budu raději spát,“ řekl Joe.

„Spánek nebo odpočinek má neblahý účinek, přátelé. Bojujte tedy proti té otupělosti! Pojďte, pojd'te!“

Ale doktor s nimi nic nesvedl. Odešel tedy zářivou hvězdnou nocí sám.

Jeho první kroky byly namáhavé jako kroky zesláblého člověka odvyklého chůzi. Kráčel několik kilometrů na západ a jeho duch se trochu občerstvil, když ho náhle přepadla závrať. Zdálo se mu, že se naklání nad propast. Cítil, že mu poklesávají kolena. Rozlehlá samota ho děsila. Byl jako matematický bod, střed nekonečného kruhu, to znamená nic. *Viktor*a úplně zmizela v temnu. Doktor podlehl nepřekonatelné hrůze, on, tak klidný a odvážný cestovatel! Chtěl se vrátit zpět, ale marně. Volal. Ani ozvěna mu neodpověděla. Jeho hlas zapadl do prostoru jako kámen do bezedné propasti. Upadl na písek, sám uprostřed velkého ticha pouště.

O půlnoci se probрал z bezvědomí v náručí svého věrného Joes. Sluha byl zneklidněn dlouhou nepřítomností doktorovou a pustil se po jeho stopách jasně vtištěných do písečné pláně. Našel ho omdlelého.

„Co je vám, pane doktore?“ ptal se.

„To nic není, Joe. Jen chvíle slabosti, toť vše.“

„Opravdu to nic není, pane doktore. Ale vstaňte! Opřete se o mne a vrátíme se k *Viktorii*.“

Doktor se zavěsil do Joea a vrátil se s ním touž cestou zpět.

„To bylo neopatrné, pane doktore. Nesmíte se tak odvažovat. Mohl by vás někdo oloupit,“ dodal se smíchem. „A teď hovořme vážně, pane doktore.“

„Mluv! Poslouchám.“

„Musíme rozhodně něco udělat. Tahle situace může trvat už jen několik dní. Nepřijde-li vítr, jsme ztraceni.“

Doktor neodpověděl.

„Nuže, jeden z nás se musí obětovat ve prospěch všech a je docela přirozené, že to budu já.“

„Co to znamená? Jaký je tvůj návrh?“

„Docela prostý. Vezmu si potraviny a půjdu stále rovně před sebe, až někam dojdu, což se musí stát. Dostaví-li se zatím příznivý vítr, nebudete na mne čekat a odletíte. A jestliže já dojdu do nějaké vesnice, domluvím se tam několika arabskými slovy, která mi napíšete, a buď vám přivedu pomoc, nebo v tom nechám kůži. Co říkáte mému plánu?“

„Je nesmyslný, ale hodný tvého statečného srdce, Joe. Není to však možné, ty nás neopustíš.“

„O něco se přece pokusit musíme, pane doktore. Vám to vůbec neuškodí, protože – a to opakuji – na mne nebudete čekat a já mohu mít opravdu úspěch!“

„Ne, Joe, ne! Nerozejdeme se! To bychom si přidělávali jen další bolest. Je psáno, že tomu tak bude, a je pravděpodobně psáno i to, že tomu bude později jinak. Cekejme tedy odevzdaně.“

„Dobrá, pane doktore. Ale upozorňuji vás na něco: dávám vám ještě jeden den. Dnes je neděle, vlastně už pondělí, protože je jedna hodina s půlnocí. Jestli do úterka nevzlétneme, pokusím se o to. To je mé nezvratné rozhodnutí.“

Doktor neodpověděl. Brzy došli ke koši. Lehli si tam vedle Kennedyho. Ten byl ponořen do naprostého klidu, který nemohl být spánkem.

KAPITOLA XXVII

STRAŠNÉ VEDRO – HALUCINACE – POSLEDNÍ KAPKY
VODY – ZOUFALÁ NOC – POKUS O SEBEVRAŽDU – SAMUM
– OÁZA – LEV A LVICE

První starostí doktora Fergussona nazítří ráno bylo podívat se na tlakoměr. Rtuťový sloupec však klesl sotva o znatelný kousek.

„Nic!“ řekl doktor. „Nic!“

Vylezl z koše, aby pozoroval počasí. Stejně vedro, stejně čisté a neúprosné nebe!

„Mám si snad zoufat?“ zvolal.

Joe nemluvil, pohroužen do svých myšlenek a přemítaje o svém plánu na průzkum.

Kennedy vstal velmi nemocen, s příznaky nebezpečného vzrušení. Trpěl strašně žízni. Měl opuchlý jazyk a naběhlé rty, takže nemohl pronést ani slovo.

Měli ještě několik kapek vody. Všichni to věděli, všichni na to mysleli a byli k ní přitahováni. Ale nikdo se neodvážil udělat krok.

Tři společníci a přátelé se na sebe dívali vytřeštěnými zraky s pocitem zvířecí chtivosti, kterou prozrazoval hlavně Kennedy. Jeho silný organismus podlehl nejdříve nesnesitelnému strádání. Po celý den byl v deliriu. Přecházel sem a tam, vyrážel chraplavé výkřiky, kousal se do pěstí a chtěl si otevřít žíly, aby se napil krve.

„Ach!“ zvolal. „Země žízne! Mělo by se jí však říkat země zoufalství.“

Pak upadl do hluboké mdloby. Přátelé slyšeli jen pískot jeho dechu mezi okoralými rty.

Kvečeru byl také Joe zachvácen počínajícím šílenstvím. Obrovskou písečnou poušť pokládal za nesmírný rybník s jasnou a chladnou vodou. Několikrát se vrhl na rozpálenou zem, aby se napil. Vstával pak s ústy plnými prachu.

„Proklatě!“ volal zlostně. „Je to slaná voda!“

Zatímco Fergusson a Kennedy nehnutě leželi, byl Joe jat

neodbytnou myšlenkou vypít těch několik kapek vody dané stranou. Nemohl se přemoci. Dovlekl se po kolenou ke koši a pohlížel láskyplně na láhev s tekutinou. Pak vytřeštil oči, popadl láhev a zdvihl ji k ústům.

V té chvíli se ozvala slova vyslovená drásavým tónem.

„Pít! Pít!“

Promluvil to Kennedy, který se dovlekl až k němu. Na nešťastníka byl žalostný pohled, když s pláčem prosil na kolenou o vodu.

Joe, též s pláčem, mu láhev nabídl. Kennedy vypil její obsah do poslední kapky.

„Děkuji,“ řekl.

Joe to neslyšel; také on padl zpět na písek.

Nikdo neví, co se v té strašné noci odehrálo. Ale ve středu ráno nešťastníci pod žhavou sluneční sprchou cítili, že jim údy zvolna vysychají. Když chtěl Joe vstát, nedokázal to. Nemohl tedy uskutečnit svůj plán.

Rozhlédl se kolem sebe. V koši stál ochablý doktor s pažemi zkříženými na hrudi a díval se upřeně do prostoru na neskutečný bod jako idiot. Kennedyho stav byl hrozný. Kýval hlavou zleva doprava jako divoké zvíře v kleci.

Náhle padl lovcův pohled na karabinu, jejíž pažba vyčnívala přes okraj koše.

„Ach!“ vykřikl a s nadlidským úsilím vstal.

Vrhl se ke zbrani jako beze smyslů, jako šílenec, a namířil hlaveň k ústům.

„Pane Kennedy! Pane Kennedy!“ vykřikl Joe a přiskočil k němu.

„Nech mě! Jdi pryč!“ chroptěl Skot.

Oba dva zuřivě bojovali.

„Jdi pryč, nebo tě zabiju!“ opakoval Kennedy.

Ale Joe se na něho všemi silami zavěsil. Tak spolu zápasili přes minutu, aniž dal doktor najevo, že to pozoruje. Teprve při zvuku výstřelu se doktor zvedl jako přízrak a rozhlédl se kolem sebe.

Náhle však jeho zrak oživil. Doktor vztáhl ruku k obzoru a hlasem, v němž už nebylo nic lidského, vykřikl:

„Tam! Tam!“

V jeho posunku bylo tolik energie, že Joe a Kennedy se pustili a oba pohlédli naznačeným směrem.

Poušť se zmítala jako rozzuřené moře za bouřlivého dne. Pískové vlny se převalovaly přes sebe v mracích hustého prachu. Od jihovýchodu se blížil obrovský sloup, který se úžasnou rychlostí otáčel. Slunce zmizelo za tmavým mrakem, jehož obrovský stín se táhl až k *Viktorii*. Jemná písková zrnka vnikala všude s lehkostí tekutých molekul a stoupající příliv písku zvolna postupoval.

Ve Fergussonových očích zajiskřil pohled silné naděje.

„Samum!“ zvolal.

„Samum,“ opakoval Joe bez valného pochopení.

„Tím lépe,“ řekl Kennedy se zoufalým vztekem v hlase. „Tím lépe! Aspoň zemřeme.“

„Tím lépe,“ namítl doktor. „Budeme naopak žít!“

A počal rychle vyhazovat písek, který zatěžoval koš.

Jeho společníci konečně pochopili, připojili se k němu a postavili se vedle něho.

„Nyní, Joe, vyhod' pětadvacet kilogramů kamení!“ řekl doktor.

Joe ani nezaváhal, ač pocítil něco jako prchavou lítost. Balón se vznesl.

„Byl nejvyšší čas!“ zvolal doktor.

Samum přišel opravdu rychle jako blesk. O chvíli později by byla bývala *Viktoria* rozdrcena, na kousky roztrhána, zničena. Napadl ji obrovský vír doprovázený krupobitím písku.

„Ještě přítěž!“ volal doktor na Joea.

„Hotovo!“ odpověděl Joe a vyhodil obrovský kus křemene.

Viktoria vystoupila rychle nad vír. Ale tam ji zachytil prudký víchř a hnal ji nevypočitatelnou rychlostí přes toto zpěněné moře.

Samuel, Dick a Joe nemluvili. Dívali se a doufali, osvěženi jen větrem tohoto víru.

Ve tři hodiny bouře ustala. Zvířený písek spadl dolů a vytvořil nesčetné množství pahorků. Nebe zas nabylo původního klidu.

Viktoria opět znehybněla. Vznášela se nad jakousi oázou, nad ostrovem pokrytým zelenými stromy, který tu vyčníval nad povrch písčitého oceánu.

„Voda! Je tam voda!“ vykřikl doktor.

Okamžitě otevřel horní záklopku, vypustil vodík a pomalu sestoupil k zemi asi dvě stě kroků od oázy.

Za čtyři hodiny přelétli cestovatelé prostor čtyři sta padesát kilometrů dlouhý.

Okamžitě zatížili koš a Kennedy s Joem vyskočili na zem.

„Pušky!“ zvolal doktor. „Vezměte si pušky a buďte opatrní!“

Dick se vrhl po své karabině a Joe popadl jednu z pušek. Postupovali rychle až ke stromům a vnikli do svěží zeleně, která prozrazovala bohatý pramen. Nevšimli si přitom širokých otisků čerstvých stop, jimiž byla půda místy pokryta.

Náhle se na dvacet kroků od nich ozval řev.

„Řev lva!“ řekl Joe.

„Tím lépe!“ odpověděl zoufalý lovec. „Budeme se bit. Ale jde-li o boj, je člověk silný!“

„Jen opatrně, pane Kennedy, opatrně! Na životě jednoho závisí životy všech!“

Kennedy neposlouchal. Plížil se s planoucím zrakem a s nabitou puškou, strašný ve své odvaze. Pod jednou z palem stál v útočném postoji obrovský lev s černou hřívou. Jakmile spatřil lovce, skočil. Ale nedotkl se ještě země, když ho zasáhla kule do srdce. Padl mrtev.

„Hurá! Hurá!“ vykřikl Joe.

Kennedy se vrhl ke studni, sklouzl po vlhkých schodech, padl před pramen svěží vody a vnořil do ní dychtivé rty. Joe ho napodobil a brzy bylo slyšet jen zvuky, jako když pijí zvířata.

„Pozor, pane Kennedy,“ řekl Joe, když se nadýchal. „Nepřehánějme to!“

Ale Dick neodpověděl; stále pil. Vnořil hlavu i ruce do blahodárné vody; opíjel se.

„A co pan doktor?“ řekl Joe.

Při těchto slovech se Kennedy vzpamatoval. Naplnil láhev, kterou si přinesl, a vrhl se po schodech vzhůru.

Jaké však bylo jeho překvapení! Cestu zpět mu uzavíralo obrovské tmavé tělo. Joe jdoucí za Dickem musil couvnout s ním.

„Jsme odříznuti!“

„To není možné! Co znamená to ...“

Dick nedokončil. Strašný řev mu prozradil, že má co dělat s

novým nepřítelem.

„Další lev!“ zvolal Joe.

„Ne, je to lvice! Jen počkej, ty proklaté zvíře!“ řekl lovec a nabil rychle karabinu.

Hned poté vystřelil, ale zvíře zmizelo.

„Kupředu!“ vykřikl.

„Ne, pane Kennedy, ne, nezabil jste ji ještě. Její tělo by se bylo svalilo na zem. Je připravena skočit na prvního z nás, který se tam objeví. A ten by byl ztracen.“

„Ale co dělat? Musíme vyjít ven. Samuel na nás čeká.“

„Přilákejme to zvíře! Vezměte si mou pušku a půjčte mi karabinu.“

„Co máš v úmyslu?“

„To uvidíte.“

Joe si svlékl plátěnou vestu, nastrčil ji na pušku a vystrčil ji jako vnaidlo nad otvor studny. Zuřivé zvíře na ni okamžitě skočilo. Kennedy na lvici už čekal a ve skoku jí kulí přerazil plec. Rvoucí lvice se skulila po schodech a porazila Joea. Ten už cítil obrovské pracky zvířete dopadat na sebe, když tu zazněl druhý výstřel a u ústí studny se objevil doktor Fergusson s kouřící puškou v ruce.

Joe se rychle zdvihl, překročil tělo lvice a podával doktorovi láhev plnou vody.

Fergusson ji zdvihl k ústům a okamžitě ji zpola vyprázdnil. Všichni tři cestovatelé si pak blahopřáli k zázračnému záchránění.

KAPITOLA XXV III

NÁDHERNÝ VEČER – JOEOVA KUCHYNĚ – PŘEDNÁŠKA
O SYROVÉM MASE – PŘÍBĚH JAMESE BRUCEA – TÁBOR –
JOEOVY SNY – TLAKOMĚŘ KLESÁ – TLAKOMĚŘ STOUPÁ –
PŘÍPRAVY K ODLETU – URAGÁN

Byl nádherný večer; všichni jej strávili po vydatné večeři ve svěžím stínu citlivek. Nešetřili přitom čajem a grogem.

Kennedy prošel tím malým kouskem země všemi směry. Prohledal všechna křoví. Cestovatelé teď byli jediné živé bytosti v tomto zemském ráji. Lehli si na své příkrývky a prožili klidnou noc, v níž zapomněli na všechna minulá utrpení.

Nazítří, 7. května, slunce zase silně žhnulo. Ale jeho paprsky nemohly proniknout hustou stinnou clonou. Protože cestovatelé měli dost potravin, rozhodl se doktor počkat na tomto místě na příznivý vítr.

Joe vyložil přenosnou kuchyni a věnoval se přípravě mnoha různě sestavených jídel, přičemž hýřil s bezstarostnou marnotratností vodou.

„Jaké to podivné střídání utrpení a rozkoší!“ zvolal Kennedy. „Taková hojnost po takovém strádání! Takový přepych po takové bídě! A to už jsem byl blízek šílenství!“

„Nebýt Joea, Dicku,“ řekl mu doktor, „nemohl bys tu teď hovořit o nestálosti lidských věcí.“

„Můj statečný příteli!“ pravil Dick a sevřel Joeovi ruku.

„Není zač děkovat,“ odpověděl Joe. „Můžete mi to oplatit, pane Kennedy, ale byl bych radši, kdyby se vám už nikdy nenaskytlá příležitost prokázat mi podobnou službu.“

„Jak ubohé to jsme povahy!“ řekl Fergusson. „Podlehnout takové maličkosti!“

„Chcete snad říci nedostatku vody, pane doktore. Je vidět, jak je k životu nezbytná.“

„Opravdu, Joe! Lidé vydrží mnohem déle bez jídla než bez vody.“

„To věřím. Ostatně při nedostatku jídla sní člověk vše, nač přijde, třeba i svého bližního, ačkoli takové jídlo by jistě leželo v žaludku velmi dlouho.“

„A přece se je divoši nezdrahají jíst,“ řekl Kennedy.

„Ano, ale to jsou divoši, kteří jsou zvyklí pojídat syrové maso. Je to ovšem odporný zvyk.“

„Tak odporný,“ pokračoval doktor, „že sotva lze věřit vyprávění prvních afrických cestovatelů. Uváděli totiž, že různé kmeny se živí syrovým masem, čemuž lidé všeobecně nevěřili. Za těchto okolností zažil zajímavou příhodu James Bruce.“

„Vypravujte nám o tom, pane doktore. Máme čas poslouchat vás,“ řekl Joe a natáhl se rozkošnický na svěží trávník.

„Velmi rád. James Bruce byl Skot z hrabství Stirlingu, který v letech 1768 až 1772 prošel celou Etiopií až k jezeru Tana, hledaje prameny Nilu. Pak se vrátil do Anglie, kde uveřejnil popis své cesty až roku 1790. Jeho vyprávění bylo přijato s krajní nedůvěrou, s níž budou jistě přijata i vyprávění naše. Etiopské zvyky se zdály Angličanům tak rozdílné od zvyků anglických, že tomu nechtěl nikdo věřit. Mezi jinými podrobnostmi uvedl Bruce i to, že národy východní Afriky jedí syrové maso. Kdekoho si tím proti sobě popudil. Mohl o tom mluvit jak chtěl, všechno marné. Bruce však nebyl jen velmi odvážný, ale i velmi zlostný. Tyto pochyby ho nesmírně vydráždily. Jednoho dne v edinburské společnosti začal nějaký Skot dělat před Brucem obvyklé žerty o syrovém mase a prohlásil pevně, že to není ani možné, ani pravdivé. Bruce nic neřekl. Vyšel ven a za chvíli se vrátil se syrovým řízkem posypaným po africkém způsobu solí a pepřem. »Pane,« řekl Skotovi, »pochybujete-li o mém tvrzení, velmi vážně mě urážíte. Zásadně se mýlíte, pokládáte-li to za nemožné. Abyste to všem dokázal, buď sníte teď okamžitě tento syrový řízek, anebo se mi omluvíte.« Skot dostal strach a se strašnými úšklebky poslechl. James Bruce pak s největším klidem prohlásil: »I když budete tvrdit, že to není pravda, pane, nebudete už moci tvrdit, že to je nemožné!«

„To byla správná odpověď,“ řekl Joe. „A jestliže pak Skot trpěl zažívací poruchou, měl jen to, co mu patřilo. A jestli po našem návratu do Anglie bude někdo pochybovat o naší cestě...“

„Nu, co uděláš, Joe?“

„Dám nevěřícím sníst kousek *Viktorie* bez soli a bez pepře.“

Všichni se Joeovým vývodům zasmáli.

Tak uplynul celý den v příjemném hovoru. Se silou se všem vrátila i naděje a s nadějí odvaha. Minulost rychle mizela před budoucností.

Joe nechtěl vůbec opustit toto rozkošné útočiště. Bylo to království jeho snů. Cítil se v něm jako doma. Doktor Fergusson mu musel říci přesnou zeměpisnou polohu, kterou si nesmírně vážně

zapsal do svých cestovních poznámek: 15°43' východní délky a 8°32' severní šířky.

Kennedy litoval jen jedné věci: že nemohl v tomto miniaturním lese lovit. Podle něho jim tu chyběl už jen pár divokých zvířat.

„Nějak brzy zapomínáš, Dicku,“ řekl mu doktor. „A co ten lev a ta lvice?“

„Ach,“ řekl Dick s pohrdáním, které projevuje pravý lovec k zastřelené zvěři. „Ale jejich přítomnost tady svědčí o tom, že nejsme daleko od úrodných krajů.“

„To je chabé svědectví, Dicku. Jsou-li tato zvířata pužena hladem a žízni, zdolávají často pozoruhodné vzdálenosti. Dnešní noc bychom udělali dobře, kdybychom bděli s větší obezřelostí a zapálili si ohně.“

„V tom vedru!“ řekl Joe. „Ale bude-li to nutné, uděláme to. Mně by však bylo opravdu líto, kdybychom měli zapálit ten krásný les, který nám byl tak užitečný.“

„Budeme dávat především pozor, abychom ho nezapálili,“ odpověděl doktor. „Ať i jiní zde najdou jednoho dne útočiště uprostřed pouště.“

„Budeme hlídat, pane doktore. A myslíte, že je tato oáza známá?“

„Určitě. Je to místo, kde se zastavují karavany putující do střední Afriky. Jejich návštěva by se ti však asi nelíbila, Joe.“

„Což i sem přicházejí ti strašní Nyam-Nyamové?“

„Jistě. Je to společné jméno všech zdejších národů. A pod stejným podnebí mají stejné rasy i stejné zvyky.“

„Hrozný!“ řekl Joe. „Ale celkem je to docela přirozené. Kdyby měli divoši zvyky vzdělaných lidí, v čem by pak byl rozdíl? Jsou to srdatí lidé, kteří by se nedali prosit, aby snědli Skotův řízek a nádvkem i samotného Skota.“

Po této rozumné úvaze šel Joe postavit na noc hranici, pokud možno malou. Toto opatření bylo naštěstí zbytečné; všichni postupně usnuli hlubokým spánkem.

Nazítří se nebe stále neměnilo. Jako by umíněně trvalo na krásném počasí. Balón zůstával nehybný; ani nejmenší záchvěv neprozrazoval van větru.

Doktor se počínal znepokojoval. Jestliže se cesta takto prodlouží,

dojdou jim potraviny. Když málem podlehli nedostatku vody, mají teď snad zemřít hladem?

Ale zase se uklidnil, jakmile viděl, že rtuť v tlakoměru znatelně klesá. Byl to jasný příznak blízké změny počasí. Rozhodl se proto vykonat přípravy k odletu, aby mohl využít první příležitosti. Nádrž hořáku i vodní nádrž byly naplněny.

Fergusson mohl opět zajistit rovnováhu balónu a Joe byl nucen obětovat podstatnou část vzácných kamenů. Se zdravím se mu však vrátily i žádostivé myšlenky. Poslechl doktora jen s mnohými úšklebky. Fergusson mu vysvětlil, že takový náklad s sebou nemůže brát. Dal mu na vybranou mezi vodou a zlatem. Joe už neváhal a vyhodil na písek velké množství vzácných kamenů.

„To je pro ty, kdož přijdou po nás,“ řekl. „Budou se divit, že nacházejí bohatství na takovém místě.“

„A co když ty vzorky najde nějaký učený cestovatel?“ ptal se Kennedy.

„Nepochybuji o tom, Dicku, že bude velmi překvapen a že o tom vydá několikavazkové dílo. Jednoho dne uslyšíme zprávy o zázračném nalezišti zlatonosného křemene uprostřed afrických písků.“

„A bude za to moci Joe.“

Představa, že snad zmýlí nějakého učence, potěšila chlapce tak, že se usmál.

Po zbytek dne čekal doktor marně na změnu počasí. Teplota stoupla. Kdyby tu nebyl stín oázy, bylo by bývalo teplo nesnesitelné. Teploměr ukazoval na slunci šedesát devět stupňů. Vzduchem se řinul skutečný ohnivý déšť. Byla to nejvyšší teplota, jaká byla kdy změřena.

Joe připravil stejně jako včera večerní tábor. Za doktorovy a Kennedyho hlídky se nestalo nic zvláštního.

Až ke třetí hodině ranní, když hlídal Joe, teplota náhle poklesla, nebe se pokrylo mraky a temno zhoustlo.

„Poplach!“ vykřikl Joe a vzbudil oba společníky. „Poplach! Zdvihá se vítr!“

„Konečně!“ řekl doktor, pozoruje oblohu. „To je bouřka. Do *Viktorie!* Do *Viktorie!*“

Byl nejvyšší čas. *Viktoria* se kymácela v závanech uragánu a vlekla za sebou koš, který vyrýval do písku brázdu. Kdyby se byla náhodou část přítěže vysypala ven, byl by balón vzlétl a cestovatelé by byli navždy ztratili naději, že ho zase najdou.

Ale rychlý Joe se tryskem rozběhl a koš zachytil, zatímco balón si lehl na písek, div se neroztrhl. Doktor zaujal své obvyklé místo, zapálil hořák a vyhodil nadbytečnou přítěž.

Cestovatelé se naposled rozhlédli po stromech v oáze, které se ohýbaly ve vichřici. Ve výši šedesáti metrů zachytili vítr a zmizeli v temnu noci.

KAPITOLA XXIX

ZNÁMKY VEGETACE – FANTASTICKÁ MYŠLENKA
FRANCOUZSKÉHO AUTORA – NÁDHERNÁ ZEMĚ –
KRÁLOVSTVÍ ADAMAUA – VÝZKUMY SPEKEA A
BURTONA, SPOJENÉ S OBJEVY BARTHOVÝMI – HORY
ATLANTIKA – ŘEKA BENOUE – MĚSTO YOLA – BAGELE –
HORA MENDIF

Od chvíle vzletu se cestovatelé řítily velkou rychlostí. Nemohli se už dočkat, až opustí tuto poušť, která jim byla málem osudná.

Ve čtvrt na deset dopoledne zahlédli první známky vegetace, rostliny splývající po písčném moři, které jim podobně jako kdysi Kryštofu Kolumbovi prozradily blízkost země. Skromné zelené trsy vyrůstaly nenáročně na balvanech, které se měly stát skalisky tohoto oceánu.

Na obzoru se vlnily dosud nízké pahorky; jejich obrysy ztemněle mlhou se rýsovaly velmi nejasně. Jednotvárnost kraje mizela.

Doktor pozdravil radostně novou krajinu a jako námořník ve strážním koši málem vykřikl: Země! Země!

Za hodinu se pod nimi táhla stále ještě dost divoká pevnina, ale už méně plochá a méně pustá. Proti šedému nebi bylo vidět obrysy několika stromů.

„Jsme tedy už v civilizované zemi?“ ptal se lovec.

„V civilizované, pane Kennedy? To je divná řeč! Vždyť ještě nevidíme obyvatelstvo.“

„Při naší rychlosti to nebude už dlouho trvat,“ odpověděl Fergusson.

„Jsme snad stále ještě v kraji černochů, pane doktore?“

„Stále, Joe. Zatím ovšem v kraji Arabů.“

„Arabů, pane doktore? Pravých Arabů s velbloudy?“

„Ne, bez velbloudů. Tato zvířata jsou v těchto končinách vzácná, ne-li neznámá. Abychom se s nimi setkali, musili bychom vystoupit o několik stupňů severněji.“

„To je mrzuté.“

„Proč, Joe?“

„Protože velbloudi by nám mohli posloužit při nepříznivém větru.“

„Jak?“

„To mi právě napadlo, pane doktore. Mohli bychom je zapřáhnout ke koši a dát se jimi táhnout. Co tomu říkáte?“

„Ubohý Joe, na tuhle myšlenku už přišel někdo před tebou. Vymyslel si to velmi duchaplný francouzský spisovatel Mery. Samozřejmě jen v románu. Cestovatelé se v jeho knize dali táhnout v balónu velbloudy. Přišel však lev, sežral velbloudy a táhl balón místo nich. A tak dále. Vidíš, že to je věc ryzí fantazie a že nemá nic společného s naším způsobem dopravy.“

Joe, pokořený pomyslením, že na jeho nápad už někdo přišel, uvažoval, které zvíře by mohlo sežrat lva. Nepřišel na žádné, a tak začal radši pozorovat kraj.

Pod jeho zraky se táhlo nepříliš velké jezero s půlkruhem pahorků, které však ještě neměly právo na jméno hor. Vinuly se tam úrodné aleje a hustá spleť nejrůznějších stromů. Nad zelený pás vyčníval strom s listy přes čtyři metry dlouhými; vyrůstaly z kmene ježícího se ostrými trny. Bavlníky pouštěly po větru jemné chmýří svých semen. Ostrá vůně pandanusů, arabsky nazývaných „kenda“, nesla se vzduchem až do výše, v níž se vznášela *Viktoria*. Papajové stromy, olejnice plodící súdánské ořechy, baobaby a banánovníky doplňovaly bohatou květenou tropického kraje.

„Nádherná země,“ řekl doktor.

„A tady jsou zvířata,“ dodal Joe. „Lidé už nebudou daleko.“

„Ach, to jsou nádherní sloni!“ zvolal Kennedy. „Nemohli bychom jednoho ulovit?“

„Jak bychom se v tak prudkém větru zastavili? Ne, jen si vytrp trochu Tantalových muk. Odškodniš se později.“

Fantazie lovce se měla opravdu na čem vzrušovat. Srdce Dickovi bilo v hrudi a prsty se mu svíraly na pažbě karabiny.

Fauna tohoto kraje se vyrovnala flóře. Divocí buvoli se tu váleli v husté trávě a úplně v ní mizeli. Obrovští šedí, černí a žlutí sloni pronikali lesem jako smršť; lámali, okusovali a pustošili vše, zanechávající za sebou spoušť. Po svazích pahorků se řítily vodopády a vodní toky plynoucí k severu. Místy se hlučně koupali hroši a na březích se povalovali tři a půl metru dlouzí kapustňáci s vřetenovitými těly, obracející k nebi své kulaté struky plné mléka.

Byl to zvěřinec vzácných zvířat v kouzelném skleníku, kde se mezi stromy míhali četní pestrobarevní ptáci.

Podle hýřivé přírody poznal doktor nádherné království Adamaua.

„Navazujeme na nejnovější objevy,“ řekl. „Pokračuji v přerušené cestě objevitelů. To je šťastná okolnost, přátelé. Můžeme spojit práci kapitánů Burtona a Spekea s objevy doktora Bartha. Opustili jsme Anglii, abychom našli Hamburčana, a brzy dosáhneme nejbližšího místa, na které se onen odvážný vědec dostal.“

„Zdá se mi,“ řekl Kennedy, „že mezi těmito dvěma průzkumy je velmi rozlehlý kraj, mohu-li tak soudit podle naší dosavadní cesty.“

„To se dá lehko vypočítat. Vezmi si mapu a podívej se, jakou zeměpisnou délku má jižní cíp jezera Ukereve, kam se dostal Speke.“

„Je skoro přesně na sedmatřicátém stupni.“

„A kde leží město Yola, k němuž dorazíme večer a do něhož došel Barth?“

„Asi na dvanáctém délkovém stupni.“

„To je tedy pětadvacet stupňů, z nichž každý měří sto dvacet kilometrů, dohromady tři tisíce kilometrů.“

„Hezký kousek procházky pro člověka, když jde pěšky,“ řekl Joe.

„A přesto to dokázali. Livingstone a Moffat pronikají stále dál do

vnitrozemí. Jezero Nasa, které objevili, není příliš daleko od jezera Tanganika objeveného Burtonem. Před koncem století budou všechny ty nesmírné kraje prozkoumány.“

Doktor se podíval na kompas a dodal:

„Lituji jen, že nás vítr žene na západ. Raději bych se pustil k severu.“

Po dvanáctihodinovém letu byla *Viktoria* na okraji Nigérie. Původní obyvatelé této země, kočovní Arabové, pásli tu svá stáda. Nad obzor čněly vrcholy pohoří Atlantiky, kterým dosud neprošla noha Evropana a jehož výška je odhadována asi na dva tisíce pět set metrů. Jeho západní svahy odvádějí všechny vody této části Afriky do oceánu. Je to Měsíční pohoří zdejšího kraje.

Konečně se objevila zrakům cestovatelů skutečná řeka s obrovskými stavbami všekazů na březích. Doktor v ní poznal řeku Benoue, jeden z největších přítoků Nigeru, které domorodci říkají „pramen vod“.

„Tato řeka,“ prohlásil doktor ke svým společníkům, „bude jednou přirozenou cestou do vnitrozemí Nigérie. Parník *Plejády* pod velením jednoho našeho statečného kapitána dostal se po ní až do města Yoly. Jsme tedy ve známém kraji.“

Četní otroci se zabývali polními pracemi; okopávali medynek, druh prosa, který je základem jejich potravy. S nejhoupějším údivem sledovali dráhu *Viktorie*, letící jako meteor.

Večer se cestovatelé zastavili asi sedmdesát kilometrů před Yolou. Před nimi vystupovaly v dálce oba ostré vrcholy hory Mendif.

Doktor dal vyhodit kotvu, která se zasekla do vrcholu vysokého stromu. Ale prudký vítr srazil *Viktorii* skoro až do vodorovné polohy, takže koš se často ocital ve velmi nebezpečném postavení. Fergusson nezamhouřil po celou noc oka. Několikrát už chtěl přerážnout kotevní lano a uniknout tak vichru. Konečně se bouře ztišila a znepokojivé výkyvy balónu ustaly.

Nazítří vanul vítr mnohem slabší a hnal cestovatele od města Yoly, které, přestavěno Fuly, vábilo Fergussonovu zvědavost. Doktor se tedy musil smířit s letem na sever s malou odchylkou k východu.

Kennedy navrhl malou zastávku v této lovecké zemi. Joe tvrdil,

že už naléhavě potřebují čerstvé maso. Ale zvyky divochů v tomto kraji, chování obyvatelstva a několik výstřelů vyslaných za *Viktorii* přiměly doktora, aby pokračoval v cestě. Letěli nad krajem, který byl častým dějištěm požárů a krveprolití, kde neustále zuří války a kde sultánové ovládají svá království jen za cenu nejstrašnějších krutostí. Četné lidnaté vesnice s dlouhými chýšemi se rozprostíraly mezi velkými pastvinami, na nichž byla tráva pokryta fialovými květy. Chýše se podobaly velkým úlům chráněným trnitými ohradami. Divoké svahy pahorků připomínaly „gleny“ ve skotských horách a Kennedy na to několikrát upozornil.

Přes veškeré úsilí byl doktor hnán na severovýchod k hoře Mendif, skryté v mracích. Vysoké vrcholy tohoto pohoří oddělují povodí Nigeru od povodí Čadského jezera.

Brzy se objevila hora Bagele s osmnácti vesnicemi na svých svazích, připomínající matku s mláďaty. Pro zraky, které se dívaly z výšky a viděly to jako celek, byla to nádherná podívaná. Rokle byly pokryty rýžovými a podzemnicovými políčky.

Ve tři hodiny se *Viktoria* octla před horou Mendif. Vyhnout se jí nemohla, musila ji přeletět. Doktor zvýšil teplotu na sto stupňů, a dodal tak balónu nosnou sílu téměř sedmi set kilogramů. Vystoupil do výše přes dva tisíce čtyři sta metrů. Byla to největší výška, které během cesty dosáhl. Teplota klesla tak nízko, že doktor i jeho druhové si musili vzít na sebe příkrývky.

Fergusson pak rychle sestoupil, aby se neroztrhl obal balónu. Přesto měl možnost zjistit sopečný původ hory, jejíž vyhaslé krátery jsou dnes už jen hluboké propasti. Vysoké vrstvy ptačího trusu dodávaly svahům hory Mendif vzhled vápencových skal. Bylo ho tolik, že by byl stačil na pohnojení všech polí ve Spojených královstvích*).

V pět hodin spočinula *Viktoria* lehce na rozlehlé světlině daleko od lidských obydlí na svahu hory, kde byla chráněna před jižním větrem. Jakmile se dotkla země, učinili cestovatelé všechna opatření, aby byla pevně zajištěna, a Kennedy se s puškou v ruce pustil po svažující se pláni. Brzy se vrátil s pultuctem divokých kachen a se zvláštním druhem sluk, které Joe připravil, jak nejlépe uměl. Večere byla výborná a noc uplynula v hlubokém spánku.

* *Označení Velké Británie*

KAPITOLA XXX

MOSFEIA – ŠEJK – DENHAM, CLAPPERTON A OUDNEY –
VOGEL – HLAVNÍ MĚSTO LOGGUMU – TOOLE – KLID NAD
KERNAKEM – GUVERNÉR A JEHO DVŮR – ÚTOK –
ZÁPALNÍ HOLUBI

Nazítří, 11. května, pokračovala *Viktoria* ve své dobrodružné cestě. Cestovatelé jí důvěřovali jako námořníci své lodi.

Strašné vichřice, tropická vedra, nebezpečné vzlety a ještě nebezpečnější přistání, to vše šťastně překonala. Lze říci, že Fergusson ji řídil pouhými pohyby ruky. I když doktor nevěděl, kam dolétné, neměl o výsledky své cesty žádné obavy. Jen v barbarských a fanatických krajích ho opatrnost nutila k nejpřísnějším opatřením. Doporučil proto svým společníkům, aby měli stále otevřené oči, ať se setkají s kýmkoli a kdekoli.

Vítr je hnal trochu severněji, takže k deváté hodině zahlédli město Mosfeia, vybudované na návrší mezi dvěma vysokými horami. Mělo naprosto nedobytnou polohu. Vedla k němu jediná úzká cesta mezi močálem a lesem.

V této chvíli vjížděl právě do města šejk doprovázený skupinou pestře oblečených jezdců. Vpředu šli trubači a běžci, kteří před ním odhrnovali větve.

Doktor se snesl níž, aby mohl domorodce pozorovat zblízka. Ale tou měrou, jak se balón před zraky domorodců zvětšoval, projevovaly se u nich stále větší příznaky strachu. Brzy se dali všichni plnou rychlostí na útěk, pěšky i koňmo.

Jedině šejk se ani nepohnul. Vzal svou dlouhou mušketu, nabil ji a hrdě čekal. Doktor se přiblížil na padesát metrů a nejpříjemnějším hlasem ho arabsky pozdravil.

Ale při zvuku hlasu přicházejícího z nebe seskočil šejk z koně a padl do prachu na cestě. Doktor mu nemohl zabránit v projevu této obzvláštní úcty.

„Je možné,“ řekl, „že nás ti lidé pokládají za nadpřirozené bytosti, protože na první Evropany, kteří k nim přišli, dívali se jako na nějakou nadlidskou rasu. Až bude šejk o svém setkání hovořit, neopomene zveličit fakta všemi prostředky arabské představitosti. Pomyslete jen, co z nás udělají legendy za několik dní!“

„Bude to možná mrzuté,“ odpověděl lovec. „Z hlediska civilizace by bylo lepší, kdyby nás pokládali za obyčejné lidi. To by dalo černochům jinou představu o evropské moci.“

„Souhlasím s tebou, Dicku. Ale co v tom můžeme dělat? I kdybys vzdělaným lidem z tohoto kraje sebeděle vysvětloval mechanismus našeho balónu, nedovedli by to pochopit a neustále by věřili v nadpřirozený zásah.“

„Pane doktore,“ ozval se Joe, „mluvil jste o prvních Evropanech, kteří zdejší kraj prozkoumali. Kdo to byl, prosím vás?“

„Jsme teď, chlapče, přesně na cestě majora Denhama. Ten byl právě v městě

Mosfeia přijat mandarským sultánem. Opustil Bornu, doprovázel šejka na jeho výpravě proti Fellatahům a zúčastnil se dobývání města, které statečně vzdorovalo svými šípy arabským kulím a zahnilo šejkovy vojáky. To vše byla jen záminka k vraždění, k loupení a k drancování. Major byl úplně oloupen a svlečen do nahá. Nebýt koně, jemuž se skrýl pod břichem a s nímž unikl šíleným tryskem svým přemožitelům, nebyl by se nikdy vrátil do Kukawy, hlavního města kraje Bornu.“

„Ale kdo byl ten major Denham?“

„Neohrožený Angličan, který v letech 1822 až 1824 velel výpravě do Bornu ve společnosti kapitána Clappertona a doktora Oudneye. Vyjeli z Tripolisu koncem března, dojeli do Murzúku, hlavního města Fezzanu, a cestou, po níž se později pustil doktor Barth při zpáteční cestě do Evropy, dorazili 16. února 1823 do Kukawy u Čadského jezera. Denham provedl různé výzkumy v Bornu, v Mandaře a na východních březích jezera. Kapitán Clapperton a doktor Oudney se zatím 15. prosince 1823 vydali do

Súdánu až k Sackatu. Oudney pak zemřel vyčerpáním v městě Murmoru.“

„Tato část Afriky zaplatila tedy vědě velký poplatek obětmi,“ řekl Kennedy.

„Ano, je to osudný kraj. Letíme přímo ke království Barghimi, kterým prošel roku 1856 Vogel, aby se dostal do kraje Wadaj, kde zmizel. Ten mladý muž byl ve svých třiaadvaceti letech vyslán, aby doplnil práce doktora Bartha. Setkali se spolu 1. prosince 1854. Vogel pak počal prozkoumávat kraj. Roku 1856 ohlásil v posledních dopisech svůj úmysl prozkoumat království Wadaj, do něhož žádný Evropan dosud nevkročil. Zdá se, že dorazil až do hlavního města Wary, kde byl podle jedněch uvězněn, podle druhých usmrcen, když se pokusil vystoupit na posvátnou horu v okolí. Ale nelze tak lehce připustit smrt cestovatelů, protože se pak upouští od záchranných výprav. Podobně byla několikrát oficiálně vyhlášena smrt doktora Bartha, což ho často oprávněně rozzlobilo. Je tedy docela možné, že sultán Vogela zajal, doufaje, že za něho dostane výkupné. Na cestu do Wadaje se vydal baron Neimans, ale ten zemřel roku 1855 v Káhiře. Dnes víme, že po Vogelových stopách se vydal de Heuglin s výpravou vyslanou z Lipska. Zanedlouho získáme přesné zprávy o osudu tohoto mladého a zajímavého cestovatele.“

Mosfeia už dávno zmizela za obzorem. Před očima cestovatelů rozprostírala teď Mandara svou překvapující plodnost – akáciové lesy, rudě kvetoucí traviny a porosty bavlníkových a indigovníkových polí. Řeka Šari, která se sto padesát kilometrů odtud vlévá do Čadského jezera, valila tu své bouřlivé vody.

Doktor ji ukázal svým druhům na Barthově mapě.

„Vidíte,“ řekl jim, „že práce toho učence jsou nesmírně přesné. Blížíme se přímo k provincii Loggumu, a možná že dokonce k jejímu hlavnímu městu Kernaku. Tam zemřel ubohý Toole, sotva dvaadvacetiletý. Byl to mladý Angličan, praporčík 80. pluku, který několik týdnů před tím dostihl v Africe majora Denhama a brzy nato tam našel smrt. Ach, tenhle kraj bychom mohli právem nazvat hřbitovem Evropanů!“

Po proudu řeky Šari plulo několik patnáctimetrových lodic. *Viktoria* ve výši tří set metrů nad zemí nevábila přílišnou pozornost

domorodců. Ale vítr, který až dosud vanul dost silně, jevil sklon k zeslábnutí.

„Že by nás zase postihlo úplné bezvětrí?“ ptal se doktor.

„Ať si, pane doktore. Nebude nám teď chybět voda a nemusíme se už bát pouště.“

„To ne, spíš ještě obávanějších kmenů.“

„Tady je něco, co se podobá městu,“ řekl Joe.

„To je Kernak. Poslední závan větru nás tam odnese, a hodí-li se nám to, můžeme si nakreslit jeho přesný plán.“

„Nespustíme se níž?“ ptal se Kennedy.

„Nic snadnějšího, Dicku. Jsme teď přímo nad městem. Dovol, ať otočím trochu kohoutem hořáku, a brzy sestoupíme.“

Za půl hodiny stanula *Viktoria* bez hnutí šedesát metrů nad zemí.

„Teď jsme Kernaku bliž než člověk na kupoli kostela sv. Pavla Londýnu,“ řekl doktor. „Můžeme se tedy podle libosti dívat.“

„Co je to za bubnování, které je slyšet ze všech stran?“

Joe se pozorně podíval a zjistil, že ten hluk způsobují četní tkalci, jak tlučou na volném prostranství do svého plátna nataženého na široké kmeny stromů.

Hlavní město kraje Loggumu se dalo přehlédnout v celé své rozloze jako na rozevřeném plánu. Bylo to skutečně město s domy v řadách a s dost širokými ulicemi. Uprostřed na velkém náměstí se právě konal trh na otroky. Byl tam velký nával zákazníků, protože mandarské ženy, které mají nesmírně malé ruce a nohy, jsou velmi vyhledávané a dobře se prodávají.

Když se tu *Viktoria* objevila, vyvolala stejnou odezvu jako už mnohokrát: nejprve výkřiky a pak největší strnutí. Obchody byly přerušeny, práce zastaveny, hluk ustal. Cestovatelé zůstávali v naprostém klidu, takže jim z tohoto lidnatého města neušla jediná podrobnost. Sestoupili dokonce až na dvacet metrů nad zem.

Tu vyšel ze svého domu guvernér Loggumu a rozvinul svou zelenou korouhev, doprovázen hudebníky, kteří troubili na hrubé buvolí rohy, div vše nepopraskalo – kromě jejich plic. Kolem nich se shromáždil početný dav. Doktor Fergusson chtěl promluvit, ale nepodařilo se mu to.

Tito lidé s vysokými čely, s kudrnatými vlasy a s nosy téměř

orlími vypadali hrdě a inteligentně. Avšak přítomnost *Viktorie* je neobyčejně vzrušila. Cestovatelé viděli jezdce, jak se rozjíždějí všemi směry. Brzy bylo zřejmé, že se shromažďují guvernérova vojska, aby bojovala proti zvláštnímu nepříteli. Joe marně mával kapesníky všech barev; ničeho tím nedosáhl.

Konečně šejk, obklopen svými dvořany, nařídil ticho a pronesl řeč, z níž doktor ničemu nerozuměl. Byla to arabština smíchaná s nářečím barghimi. Poznal jen podle mezinárodního jazyka posunků, že jde o výzvu k okamžitému odletu. Nepřál si nic jiného, ale pro nedostatek větru to nebylo možné. Jeho nehybnost guvernéra rozzlobila. Všechno dvořanstvo začalo řvát, aby přinutilo netvora k útěku.

Ti dvořané byli podivní lidé, s pěti až šesti strakatými košilemi na těle. Měli ohromná břicha, z nichž některá vypadala jako vycpaná. Doktor udivil své druhy vysvětlením, že to je druh projevu úcty k sultánovi. Mít kulaté břicho tu znamená ucházet se o přízeň. Tlust'oší mávali rukama a křičeli, především jeden z nich, asi první ministr, posuzováno aspoň podle jeho tloušťky. Černoši v davu spojili svůj řev s křikem dvořanů a opakovali i jejich posunky jako opice, což se projevilo stejnými a současnými pohyby deseti tisíc paží.

K těmto projevům zastrašování, které byly pokládány za nedostatečné, přidaly se jiné, mnohem nebezpečnější. Vojáci ozbrojení luky a šípy se seřadili do bojového útvaru, ale to už se *Viktoria* nadmula a klidně se vznášela výš, mimo jejich dosah. Guvernér popadl tedy mušketu a namířil ji na balón. Kennedy ho však předešel a kulí ze své karabiny přerazil pušku šejkovi v ruce.

Po tomto nečekaném výstřelu nastal všeobecný útěk. Každý se co nejrychleji vrátil do své chýše a město zůstalo po zbytek dne zcela opuštěné.

Přišla noc. Vítr úplně ustal. Cestovatelé musili zůstat v klidu sto metrů nad zemí. Ve tmě nezářilo ani jediné světlo. Všude vládlo mrtvé ticho.

Doktor zvýšil obezřelost. Tento klid mohl skrývat nějakou léčku.

A Fergusson bděl právem. O půlnoci se celé město rozzářilo. Jako rakety se nad ním zkřížily tisíce světelných pruhů a utvořily spleť ohnivých čar.

„To je podivné,“ řekl doktor.

„No tohle!“ zvolal Kennedy. „Řekl bych, že ten požár stoupá a blíží se k nám.“

A skutečně. Za strašného křiku a palby z mušket postupovala ohnivá záplava nahoru k *Viktorii*. Fergusson však brzy přišel na výklad tohoto jevu.

Byly to tisíce holubů s ocasy natřenými zápalnou látkou, vypuštěné proti *Viktorii*. Vyděšení ptáci stoupali, kreslíce ve vzduchu ohnivé klikaté čáry. Kennedy počal pálit ze všech zbraní do hustého hejna. Ale co mohl zmoci proti tak početné armádě? Holubi už obklopili koš balónu, jehož stěny odrážely světlo a byly jako obtočeny ohnivou sítí.

Doktor neváhal, vyhodil kus křemene a dostal se tak mimo dosah nebezpečných ptáků. Po dvě hodiny je cestovatelé viděli létat sem a tam nocí. Jejich počet se však stále zmenšoval, až nakonec všechna světla zhasla.

„Teď už můžeme klidně spát,“ řekl doktor.

„Tohle nebylo na černocho vymyšleno hloupě,“ dodal Joe.

„Ano. Užívají docela běžně holubů, chtějí-li zapálit doškové vesnice. Ale tentokrát jim vesnice vzlétla výš než jejich opeření žháří.“

„Balón se opravdu nemusí bát žádných nepřátel,“ řekl Kennedy.

„A přece,“ namítl doktor.

„Koho tedy?“

„Neopatrných lidí tady v koši. Proto, přátelé, bdělost vždy a všude!“

KAPITOLA XXXI

NOČNÍ ODLET – VŠICHNI TŘI – KENNEDYHO PUD –
OPATRNOST – TOK ŘEKY ŠARI – ČADSKÉ JEZERO –
JEZERNÍ VODA – HROCH – ZTRACENÁ KULE

Ke třetí hodině ranní zpozoroval konečně Joe při hlídce, že město pod ním se vzdaluje. *Viktoria* se vydala na cestu. Kennedy a doktor

se probudili.

Fergusson se podíval na kompas a s uspokojením zjistil, že je vítr odnáší k severovýchodu.

„Máme štěstí,“ řekl. „Všechno se nám daří. Ještě dnes spatříme Čadské jezero.“

„Je to velká vodní plocha?“ ptal se Kennedy.

„Pozoruhodně velká, Dicku. Ve své největší šířce a délce může mít dvě stě dvacet kilometrů.“

„To trochu zpestří naši cestu, prolétneme-li nad vodní plochou.“

„Zdá se mi však, že si na cestu nemůžeme stěžovat. Je velmi pestrá, a především uběhla za nejlepších možných podmínek.“

„O tom není pochyby, Samueli. Kromě strádání v poušti jsme dosud nenarazili na žádné větší nebezpečí.“

„Je jisté, že naše *Viktoria* se stále držela skvěle. Dnes je 12. května. A vylétli jsme 18. dubna. Jsme tedy pětadvacet dní na cestě. Ještě deset dní a budeme u cíle.“

„Kde?“

„To nevím. Ale na tom nezáleží.“

„Máš pravdu, Samueli. Důvěřujme osudu, že nás bude dobře řídit a že nám dopřeje zdraví. Nevypadáme jako lidé, kteří pronikli nejnezdравějším krajem na světě.“

„Mohli jsme se vždycky vznést vzhůru, a také jsme to dělali.“

„Ať žije cestování vzduchem!“ zvolal Joe. „Tady jsme po pětadvaceti dnech živi a zdrávi, dobře živeni, dobře odpočati, snad až moc odpočati, protože nám nohy začínají rezivět. Nemrzelo by mě, kdybych si je mohl protáhnout padesátikilometrovým pochodem.“

„Tuhle radost si dopřeješ v londýnských ulicích, Joe. Ale abych to dokončil: Byli jsme tři jako Denham, Clapperton a Oudney, jako Barth, Richardson a Vogel, ovšem šťastnější než naši předchůdci, protože jsme tu stále ještě všichni tři. A je důležité nerozchazet se! Kdyby někdo z nás byl na zemi a *Viktoria* se musila před náhlým a nečekaným nebezpečím vznést, kdoví, zda bychom se někdy sešli. Proto říkám Kennedymu docela upřímně, že nejsem rád, když se pod záminkou lovu vzdaluje.“

„Ale přesto mi rád dovolíš, Samueli, abych vyhověl své libůstce. Není přece nic špatného doplňovat naše zásoby. Ostatně před

odjezdem jsi mi sliboval celou řadu nádherných lovů. Až dosud jsem toho však vykonal velmi málo ve stopách Andersona a Cumminga.“

„Drahý Dicku, buď ti neslouží paměť, nebo tě skromnost nutí zapomínat na tvou obratnost. Nemluvím-li už o drobné zvěři, zdá se mi, že máš na svědomí antilopu, slona a dva lvy!“

„Dobrá! Ale co je to pro afrického lovce, který vidí všechna zvířata světa před ústím své pušky? Jen se podívej na to stádo žiraf!“

„Tohle že jsou žirafy?“ řekl Joe. „Vždyť jsou velké jen jako pěst!“

„Protože jsme tři sta metrů nad nimi. Zblízka bys viděl, že jsou třikrát tak vysoké jako ty.“

„A co říkáš tomu stádu antilop?“ pokračoval Kennedy. „A co ti pštrosi, kteří prchají rychlostí větru?“

„To že jsou pštrosi?“ řekl Joe. „Jsou to slepice, nic jiného než slepice.“

„Nemohli bychom se k nim přiblížit, Samueli?“

„Přiblížit se můžeme, Dicku, ale ne vystoupit na zem. A k čemu by také bylo dobré střílet ta zvířata, když ti nedají žádný užitek? Kdyby šlo o zastřelení lva, tygra nebo hyeny, chápal bych to. To jsou aspoň vždy nebezpečná zvířata. Ale zastřelit antilopu nebo gazelu jen pro uspokojení loveckých pudů, to opravdu nestojí za tu námahu. Budeme se teď držet třicet metrů nad zemí, příteli, a spatříš-li nějaké divoké zvíře, uděláš nám radost, když mu pošleš kuli do srdce.“

Viktoria trochu sestoupila, ale držela se neustále v bezpečné výši. V tomto divokém a hustě zalidněném kraji se musili mít na pozoru před náhlým nebezpečím.

Cestovatelé sledovali přímo tok řeky Šari. Její půvabné břehy mizely pod stinnými stromy různých barevných odstínů. Liány a popínavé rostliny se po nich šplhaly ze všech stran a tvořily zajímavou barevnou spleť. Na slunci se povalovali krokodýlové nebo se s hbitostí ještěrek potápěli pod vodu. Hravě pak vylézali na četné zelené ostrůvky, které přerušovaly tok řeky.

Uprostřed této bohaté zelené přírody se objevil kraj Maffatay. K deváté hodině ranní dospěl doktor Fergusson s přáteli konečně k jižnímu břehu Čadského jezera. To tedy bylo ono africké Kaspické moře, jehož existence byla tak dlouho odkazována do říše bajek, ono

tajemné moře, k němuž se dostala jedině Barthova a Denhamova výprava. Doktor se pokoušel určit jeho současný tvar, velmi odlišný od tvaru zaznamenaného roku 1847. Mapu jezera opravdu nelze nakreslit. Celé jezero je totiž obklopeno bahnitými a téměř nepřístupnými močály, v kterých Barth málem zahynul. Rok od roku se tyto močály zarostlé rákosím a čtyřmetrovým papyrusem spojují s vlastním jezerem. Často se stane, že města postavená na břehu jsou zatopena, jako se to stalo roku 1856 městu Nguru. Dnes se na místech, kde stávala obydlí, potápějí hroši a krokodýlové.

Slunce vysílalo oslnivé paprsky na klidnou hladinu a na východě se voda a vzduch spojovaly na společné obzorové čáře.

Doktor chtěl zjistit složení vody, která byla dlouho pokládána za vodu slanou.

Mohl se bez nebezpečí přiblížit až k hladině, a tak koš letěl jako pták jen půldruhého metru nad vodou.

Joe do ní ponořil láhev a zpola naplněnou ji vytáhl. Doktor vodu ochutnal a zjistil, že není příliš dobrá; měla vápennou příchut'.

Zatímco si Fergusson zapisoval výsledek svého zjištění, ozval se vedle něho výstřel. To Kennedy nemohl přemoci svou touhu a vyslal kuli po mohutném hrochu. Ten si tu klidně oddychoval a po výstřelu zmizel. Jinak ho kuželovitá střela lovcova nevyrušila.

„Bylo by lepší harpunovat ho,“ řekl Joe.

„Ale jak?“

„Jednou z našich kotev. To by byl háček na takové zvíře!“

„Joe má opravdu dobrý nápad,“ řekl Kennedy.

„Já vás však prosím, abyste to nedělali,“ namítl doktor. „Zvíře by nás rychle zavléklo tam, kde nemáme co dělat.“

„Zvláště teď, když už známe jakost vody v Čadském jezeře. Je tahle ryba k jídlu, pane doktore?“

„Ta tvá ryba, Joe, je vlastně savec z řádu nepřezhýkavých sudokopytníků a z čeledi hrochovitých. Říká se, že má výborné maso a že je předmětem čilého obchodu mezi kmeny na březích jezera.“

„Pak jen lituji, že střela pana Kennedyho neměla větší úspěch.“

„Tohle zvíře je zranitelné jen na břicho a mezi kýty. Kennedyho kulka by je nezabila. Ale bude-li tam vhodný terén, zastavíme se u severního cípu jezera. Tam se Kennedy octne v úplném zvěřinci a

bude se moci odškodnit podle libosti.“

„Nu, jen ať si pan Kennedy trochu zaloví. Chtěl bych ochutnat maso hrocha. Není přece přirozené vniknout až do střední Afriky a žít se tam koroptymi a slukami jako v Anglii!“

KAPITOLA XXXII

HLAVNÍ MĚSTO KRAJE BORNU – OSTROVY
BIDDIOMAHÚ – DOKTOROVY OBAVY – JEHO OPATRNOŠT
– ÚTOK ZE VZDUCHU – ROZTRŽENÝ OBAL – PÁD –
ŠLECHETNÁ OBĚTAVOST – SEVERNÍ CÍP JEZERA

Po svém přeletu k Čadskému jezeru octla se *Viktoria* ve větru, který se stácel k západu. Denní vedro se trochu zmenšilo díky několika mračnům. Ostatně nad rozlehlou vodní plochou byl vzduch o poznání svěžejší. K jedné hodině přeletěl balón kose tuto část jezera a blížil se přes prostor dvanácti až čtrnácti kilometrů opět k zemi.

Doktora tento směr zprvu trochu mrzel, ale přestal si stěžovat, když spatřil město Kukawu, slavné hlavní město kraje Bornu. Mohl na chvíli zahlédnout celé město s pásem hradeb z bílé hlíny. Několik hrubě postavených mešit se jakoby těžce zdvihalo nad seskupení hracích kostek, kterým se podobají arabské domy. Na dvorech domů a na veřejných náměstích rostly palmy a gumovníky, korunované listovou klenbou přes třicet metrů širokou. Joe upozornil, že tyto obrovské slunečníky mají zvláštní spojitost se žhavými slunečními paprsky, a vyvodil z toho pro přírodu velmi pochvalné závěry.

Kukawa se skládá ze dvou různých měst, oddělených „dendalem“, třídou pět set metrů širokou, kde se to hemží pěšími i jezdci. Na jedné straně stojí čtvercové město boháčů s vysokými a vzdušnými domy, na druhé se tísní město chudiny, smutně seskupené nízké kuželovité chýše, v nichž živoří domorodé obyvatelstvo, pťotože v Kukawě nekvete ani obchod, ani průmysl.

Kennedy v něm shledal jistou podobnost s Edinburhem. Ovšem

kdyby toto město stálo na rovině a mělo dvě výrazně oddělené městské čtvrti.

Ale cestovatelé si to vše mohli sotva prohlédnout, protože se jich náhle zmocnil opačný vítr, a to rychlostí charakteristickou pro zdejší větry, a zanesl je sedmdesát kilometrů daleko nad Čadské jezero.

Tam se jim naskytla nová podívaná. Mohli spočítat četné ostrovy v jezeře, obývané kmenem Biddiomahů, krvelačných a velmi obávaných pirátů, jejichž sousedství je stejně nebezpečné jako na Sahaře sousedství Tuaregů. Tito divoši se chystali odvážně přivítat *Viktorii* šípy a kamením, ale balón ostrovy brzy přelétl. Zezdola připomínal obrovského chrobáka.

Najednou se Joe zahleděl k obzoru, a obraceje se ke Kennedymu, řekl:

„Namouvěru, pane Kennedy, vy stále sníte o lovech a tady je něco pro vás.“

„Copak, Joe?“

„Tentokrát vám pan doktor nebude bránit ve střelbě.“

„Ale co je?“

„Vidíte tamhle to hejno velkých ptáků, které letí k nám?“

„Ptáci?“ řekl doktor a vzal si dalekohled. „Vidím je,“ ozval se Kennedy. „Je jich nejméně tucet.“

„Čtrnáct, dovolíte-li,“ odpověděl Joe.

„Kéž by to byl nějaký hodně škodlivý druh, aby útlocitný Samuel nemohl nic namítat.“

„Nebudu mít nic proti tomu,“ řekl Fergusson, „ač bych ty ptáky viděl raději od nás.“

„Vy se těch opeřenců bojíte?“ ptal se Joe.

„Jsou to supi, Joe, a to největší druh. A jestli nás napadnou ...“

„Nu, však se ubráníme, Samueli! Máme k jejich uvítání celou zbrojnici. A nemyslím, že by ti ptáci byli příliš nebezpeční.“

„Kdo ví?“ odpověděl doktor.

Po deseti minutách se hejno přiblížilo na dostřel. Čtrnáct ptáků naplnilo prostor drsnými skřeky. Blížili se k *Viktorii*, spíš podráždění než postrašení.

„To je křiku!“ řekl Joe. „A jaký dělají hluk. Zřejmě se jim nelíbí, že jsme zabrali jejich prostor a že si dovolujeme létat jako oni.“

„Vypadají opravdu hrozně,“ souhlasil lovec. „Kdyby byli ozbrojeni karabinami Purdey & Moore, pokládal bych je za velmi nebezpečné.“

„Nepotřebují to,“ řekl Fergusson a velmi zvažněl.

Supi létali ve velkých kruzích, které se zvolna stahovaly kolem *Viktorie*. Brázdili vzduch fantastickou rychlostí, vrhali se vpřed jako střely a měnili čáru letu prudkým a odvážným vybočováním do stran.

Znepokojený doktor se rozhodl vzlétnout do výše, aby se dostal z nebezpečného sousedství. Zvětšil objem vodíku v balónu a *Viktoria* se brzy vznesla výš.

Ale supi stoupali s ní a nejevili žádné úmysly ji opustit.

„Vypadají, jako by na nás měli spadeno,“ řekl lovec a vzal si svou karabinu.

Ptáci se skutečně blížili a mnozí z nich, když se dostali sotva na padesát metrů, chtěli zřejmě čelit i Kennedyho zbraním.

„Mám zuřivou chuť střelit,“ řekl lovec.

„Dicku, ještě ne! Nedrážděme je zbytečně. Tím bychom je jen pobídli k útoku.“

„S těmi bych se lehce vypořádal.“

„Mýlíš se, Dicku.“

„Pro každého z nich máme kulku.“

„A jak je zasáhneš, vrhnou-li se na horní část balónu? Představ si jen, že jsi na zemi před tlupou lvů nebo na moři před hejnem žraloků! Pro vzduchoplavce je tato situace stejně nebezpečná.“

„Mluvíš vážně, Samueli?“

„Velmi vážně, Dicku.“

„Čekejme tedy.“

„Čekej. Buď připraven na útok, ale bez mého rozkazu nestřílej!“

Ptáci se nyní v malé vzdálenosti srazili. Cestovatelé jasně viděli jejich holé krky nadmuté usilovným křikem a jejich chrupavčité, zlostí vztyčené hřebený s fialovými bradavkami. Byli to neobyčejně silní ptáci s tělem metr dlouhým a s křídly naspodu bílými, která se na slunci leskla. Vypadali jako okřídlení žraloci, jimž se velmi podobali.

„Sledují nás,“ řekl doktor, když je viděl vzlétat za balónem.

„Stoupáme docela zbytečně, protože oni vždycky vzlétnou výš

než my.“

„Ale co dělat?“ ptal se Kennedy.

Doktor neodpověděl.

„Poslyš, Samueli,“ pokračoval lovec, „těch ptáků je čtrnáct. My máme sedmnáct ran, vystřelíme-li ze všech zbraní. Není to prostředek, jak je zničit nebo rozehnat? Já si vezmu určitý počet na starost.“

„Nepochybuj o tvé obratnosti, Dicku. Každé zvíře, které se ti octne na dostřel, pokládám za mrtvé. Ale opakuji ti, že napadnou-li horní část balónu, nebudeš je vidět. Roztrhnou obal, který nás nese! A my jsme tisíc metrů vysoko!“

V této chvíli jeden z dravých ptáků zamířil přímo k *Viktorii* s otevřeným zobákem a s rozevřenými spáry, připraven klovat a trhat.

„Střel! Střel!“ vykřikl doktor.

Sotva domluvil, řítil se už smrtelně zraněný pták k zemi, otáčeje se ještě ve vzduchu.

Kennedy se chopil jedné z dvouranných pušek, Joe přiložil k rameni druhou.

Supi byli výstřelem postrašeni a na okamžik poodlétli. Ale hned se opět s nesmírnou zuřivostí obrátili k útoku. Kennedy první kulí hladce prostřelil krk nejbližšího z nich.

Joe přerazil křídlo druhému.

„Už je jich jedenáct,“ řekl.

Tu ptáci změnili způsob boje a všichni společně vzlétli nad *Viktorii*. Kennedy pohlédl na Fergussona.

Ten přes svou energii a klid zbledl. Nastalo hrozné ticho. Pak se ozval ostrý praskot trhaného hedvábí a koš pod nohama tří cestovatelů se propadl.

„Jsme ztraceni!“ zvolal Fergusson, dívaje se na tlakoměr, který rychle stoupal. Pak dodal:

„Ven s přítěží! Ven!“

V několika vteřinách zmizely všechny balvany křemene.

„Stále padáme! Vyprázdněte vodní nádrže! Joe, slyšíš? Řítíme se do jezera!“

Joe poslechl. Doktor se vyklonil. Jezero jim letělo vstříc jako stoupající příliv. Předměty vůčihledě rostly. Koš už byl jen šedesát

metrů nad hladinou Čadského jezera.

„Zásoby! Zásoby!“ zvolal doktor.

Vyhodili do prostoru bednu se zásobami.

Pád se zpomalil, ale balón klesal dál.

„Vyhazujte! Vyhazujte ještě!“ zvolal naposled doktor.

„Už tu nic není,“ řekl Kennedy.

„Je!“ odpověděl stručně Joe a zmizel za okrajem koše.

„Joe! Joe!“ vykřikl hrůzou strnulý doktor.

Ale Joe už ho nemohl slyšet. Odlehčená *Viktoria* počala stoupat až do výše tří set metrů, kde se do splasklého obalu vzeprěl vítr a odnášel balón k severnímu břehu jezera.

„Je ztracen!“ řekl lovec se zoufalým gestem.

„Ztracen, aby nás zachránil,“ odpověděl Fergusson.

A oba stateční lidé cítili, jak se jim z očí řinou velké slzy. Vyklonili se, snažili se rozeznat nějaké stopy po nešťastném Joeovi, ale ten už byl daleko.

„Co budeme dělat?“ ptal se Kennedy.

„Jakmile to bude možné, sestoupíme na zem, Dicku, a budeme čekat.“

Po stokilometrovém letu narazila *Viktoria* na pustý severní břeh jezera. Kotvy se zachytily v nevysokém stromě a lovec je pevně zajistil.

Přišla noc, ale ani Fergusson, ani Kennedy nemohli na jedinou vteřinku usnout.

KAPITOLA XXXIII

DOHADY – VIKTORIA NABÝVÁ ZASE ROVNOVÁHY –
NOVÉ VÝPOČTY DOKTORA FERGUSSONA – KENNEDY NA
LOVU – ÚPLNÝ PRŮZKUM ČADSKÉHO JEZERA –
TANGALIA – NÁVRAT – LARI

Nazítří, 13. května, prohlédli si cestovatelé nejdříve část pobřeží, na němž se octli. Byl to jakýsi ostrov pevné země uprostřed obrovského močálu. Kolem tohoto kusu tvrdé půdy rostlo rákosí vysoké jako evropské stromy a táhlo se donedozírna.

Tyto nepřístupné bažiny zajišťovaly *Viktorii* bezpečné postavení. Cestovatelé museli dávat pozor jen na jezerní stranu. Rozlehlá vodní plocha se rozšiřovala především k východu. Na obzoru nebylo vidět ani pevninu, ani ostrovy.

Oba přátelé se dosud neodvážili hovořit o svém nešťastném druhovi. Až Kennedy jako první vyložil doktorovi své dohady.

„Joe patrně není ztracen,“ řekl. „Je to obratný hoch a plavec jako málokdo. Nedělalo mu žádné potíže přeplavat Frith of Forth v Edinburghu. Zase ho najdeme, jen nevím kdy a kde. Nesmíme však zanedbat nic, co by mu umožnilo se k nám vrátit.“

„Kéž bys měl pravdu, Dicku,“ odpověděl doktor dojatým hlasem. „Učiníme všechno na světě, abychom svého přítele našli. Především se orientujme. Ale ještě dříve zbavme *Viktorii* vnějšího obalu, který už není k ničemu. Tím se zbavíme značné přítěže dvou set pětadevadesáti kilogramů, což stojí za námahu.“

Doktor a Kennedy se dali do práce. Setkali se s velkými obtížemi. Musili pevnou tkaninu po kusech odtrhávat a rozstříhávat ještě na menší kusy, aby ji vyprostili z ok sítě. Trhlina, kterou sup způsobil zobákem, byla několik metrů dlouhá.

Tato práce jim trvala plně čtyři hodiny. Konečně byl celý vnitřní obal uvolněn. Nezdálo se, že by byl nějak utrpěl. *Viktoria* se tím o pětinu zmenšila. Byl to rozdíl tak značný, že to Kennedyho udivilo.

„Bude to stačit?“ ptal se doktora.

„Nic se neboj, Dicku. Zajistím znovu rovnováhu, a vrátí-li se náš ubohý Joe, budeme s ním moci pokračovat dál v cestě.“

„Pamatuji-li se přesně, Samueli, pak v okamžiku pádu jsme nebyli daleko od nějakého ostrova.“

„Opravdu, také si na to vzpomínám. Ale ten ostrov je asi jako všechny ostrovy na Čadském jezeře obydlen kmeny pirátů a vrahů. Ti divoši byli jistě svědky naší katastrofy, a padne-li jim Joe do

rukou, co se s ním stane, nezachrání-li ho jejich pověřivost?“

„Opakuji ti, že se až dosud dovedl ze všeho dostat. Důvěřuji jeho obratnosti a chytrosti.“

„Doufám v to také. Teď se vydej, Dicku, do okolí na lov. Ale daleko nechod! Musíme nezbytně obnovit zásoby potravin, když jsme jich většinu obětovali.“

„Dobře, Samueli. Nebudu dlouho pryč.“

Kennedy si vzal dvourannou pušku a postupoval vysokou trávou k blízkému křoví. Četné výstřely prozradily brzy doktoru Fergussonovi, že Dickův lov je úspěšný.

Doktor se zatím zabýval soupisem předmětů, které zůstaly v koši, a zajišťováním rovnováhy druhého balónu. Zbylo jim patnáct kilogramů pemikanu, trochu zásob čaje a kávy, asi šest a půl litru pálenky a úplně prázdná nádrž na vodu. Všechno sušené maso zmizelo.

Doktor věděl, že po ztrátě vodíku z vnějšího balónu se snížila nosnost asi o čtyři sta kilogramů. Z tohoto rozdílu musil vyjít, aby zajistil zase rovnováhu. Nová *Viktoria* měla objem tisíc osm set devadesát sedm krychlových metrů a obsahovala devět set třicet sedm a půl krychlového metru plynu. Dilatační přístroj se zdál v dobrém stavu. Ani článek a spirála nebyly poškozeny.

Nosná síla nového balónu byla teď asi tisíc tři sta sedmdesát kilogramů. Když doktor sečetl váhu přístrojů, cestovatelů, zásob vody, koše a jeho příslušenství, když počítal s naložením dvou set třiceti litrů vody a pětačtyřiceti kilogramů čerstvého masa, dospěl k součtu tisíc dvě stě sedmdesát tři kilogramy. Mohl tedy vzít sedmasedmdesát kilogramů přítěže pro nečekaný případ a balón pak bude v okolním vzduchu v rovnováze.

Proto učinil nutná opatření. Váhu Joeovu nahradil stejně těžkou přítěží. Celý den věnoval nejrůznějším přípravám a dokončil je při Kennedyho návratu. Lovec měl šťastný lov. Přinesl pozoruhodný náklad hus, divokých kachen, sluk, čírek a kulíků. Pustil se ihned do přípravy a uzení zvěřiny. Každý kus navlekl na tenkou větev a zavěsil nad oheň ze syrového dříví. Když se mu zdálo, že příprava je v pořádku – a on se v tom vyznal –, uložil vše do koše.

Nazítří chtěl lovec zásoby ještě doplnit.

Večer překvapil oba cestovatele v pilné práci. Jejich večere se skládala z pemikanu, ze sucharů a z čaje. Únava v nich napřed probudila hlad a pak touhu po spánku. Každý z nich v době své hlídky naslouchal do tmy. Několikrát se jim zdálo, že slyší Joeův hlas. Ale běda! Hlas, který by byli chtěli slyšet, byl daleko.

S prvními slunečními paprsky probudil doktor Kennedyho.

„Dlouho jsem uvažoval o tom,“ řekl, „co máme dělat, abychom našeho přítele našli.“

„Ať je tvůj plán jakýkoli, Samueli, líbí se mi. Mluv!“

„Především je důležité, aby se Joe o nás dověděl.“

„To jistě. Aby si ten chlapec nemyslí, že jsme ho opustili.“

„Ten? Kdepak, ten nás moc dobře zná. Taková myšlenka by mu nikdy nepřišla na mysl. Musí se však dovědět, kde jsme.“

„Ale jak?“

„Zaujmeme svá místa v koši a vzletíme.“

„A co když nás vítr odnese?“

„Pak se našťestí nic nestane. Hleď, Dicku, vítr nás zaneše nad jezero a tato okolnost, která byla včera tak mrzutá, je dnes velmi příznivá. Omezíme své úsilí jen na to, abychom se udrželi celý den nad velkou vodní plochou. Joe nás musí spatřit, jistě se bude neustále dívat nahoru. Možná že se mu dokonce podaří označit nám místo, kam se uchýlil.“

„Je-li sám a volný, jistě to udělá.“

„A je-li uvězněn,“ pokračoval doktor, „uvidí nás také a pochopí, že ho hledáme. Domorodci nemají totiž ve zvyku své vězně zavírat.“

„Ale protože musíme vše předvídat,“ řekl na to lovec, „co uděláme, nespátíme-li žádné znamení a nenajdeme-li po něm žádné stopy?“

„Pokusíme se dosáhnout severního cípu jezera a udržovat se tam co nejvíc v dohledu. Budeme čekat, prozkoumáme břehy, prohledáme místa, na která se Joe určitě bude chtít dostat, a neodejdeme, dokud neuděláme vše pro jeho záchranu.“

„Pojďme tedy,“ řekl lovec.

Doktor zjistil přesnou polohu tohoto kousku pevné země, který chtěl opustit. Podle mapy a měřením odhadl, že jsou na severním konci Čadského jezera mezi městem Lari a vesnicí Ingemini,

navštívenými Denhamem. Kennedy zatím doplňoval zásoby čerstvého masa. Ačkoli v okolních močálech našel stopy nosorožců, kapustňáků a hrochů, nesetkal se ani s jediným z těchto velkých zvířat.

V sedm hodin ráno uvolnili kotvu ze stromu, ovšem se značnými obtížemi, s kterými se ubohý Joe dovedl tak dobře vypořádat. Plyn zvětšil svůj objem a nová *Viktoria* se vznesla do výše šedesáti metrů. Zprvu váhala, otáčejíc se kolem své osy, a posléze, zachycena dost silným větrem, blížila se k jezeru. Brzy ji unášel vítr rychlostí pětaticeti kilometrů za hodinu.

Doktor udržoval stále výšku mezi šedesáti až sto padesáti metry. Kennedy často střílel z karabiny. Nad ostrovy se cestovatelé dost neopatrně snaželi níž a prohledávali očima houštiny, křoviska, podrost, prostě vše, kde stín nebo převislá skála mohly poskytnout útočiště jejich druhovi. Snesli se nad dlouhé čluny brázdící jezero. Když je rybáři spatřili, vrhali se do vody a plavali k ostrovu, neskrývajíce vůbec strach.

„Není nic vidět,“ řekl Kennedy po dvouhodinovém hledání.

„Počkej, Dicku, a neztrácej odvahu. Nesmíme se vzdalovat od místa nehody.“

Do jedenácti hodin ulétla *Viktoria* sto šedesát kilometrů a setkala se s novým větrem, který ji téměř pravouhle stočil k východu a hnal asi sto kilometrů. Vznášela se nad značně rozlehlým a velmi lidnatým ostrovem, který doktor pokládal za ostrov Farram, kde leží hlavní město Biddiomahů. Stále čekal, že někde z křoví vyběhne přehající a volající Joe. Kdyby byl volný, snadno by ho unesli. Kdyby byl zajat, opakovali by manévr, kterého použili při záchraně misionáře, a Joe by byl brzy zas u svých přátel. Ale nikde se nic neobjevilo, nikde se nic nehnulo. Bylo to zoufalé.

Viktoria se dostala v půl třetí na dohled k Tangalii, vesnici na břehu Čadského jezera, což byl nejzazší bod, kterého dosáhl v době svých výzkumů Denham.

Doktor už byl znepokojen trvalým směrem větru. Poznal, že je unášen na východ, zpět do nitra Afriky, k nekonečné poušti.

„Musíme se rozhodně zastavit,“ řekl, „a dokonce vystoupit na zem. Především kvůli Joeovi se musíme vrátit na jezero. Nejdříve se

pokusme najít opačný vítr.“

Po celou hodinu se o to pak pokoušel v různých výškách. *Viktoria* mířila stále k pevné zemi. Naštěstí však ve výši tří set metrů ji silný vítr strhl k severozápadu.

Nebylo možné, že by byl Joe našel útočiště na některém z ostrovů. Jistě by byl našel prostředek, jak dát o sobě vědět. Možná že ho zavlékli na pevninu. Tak uvažoval doktor, když zas viděl severní břeh jezera.

A myšlenku, že se Joe utopil, nemohl si připustit. Zato projela myslí Kennedyho i Fergussona strašná obava: v těchto vodách je spousta krokodýlů. Nikdo z nich neměl odvahu toto podezření vyslovit, ale přesto jim tanulo na mysli tak úporně, že doktor bez jakéhokoli úvodu řekl:

„S krokodýly se lze setkat jen na březích ostrovů a jezera. A Joe je dost obratný, aby se jim vyhnul. Tito plazi nejsou ostatně příliš nebezpeční. Afričané se klidně koupají a nebojí se jejich útoků.“

Kennedy neodpověděl. Raději mlčel, než aby hovořil o tak strašné možnosti.

V pět hodin večer spatřil doktor město Lari. Obyvatelstvo pracovalo na sklizni bavlny před chýsemi z pleteného rákosu, kolem nichž byly čisté a pečlivě udržované ohrady. Skupina padesáti chýší stála v mírné terénní prohlubenině v údolí mezi dvěma pahorky. Silný vítr hnal doktora dál, než mu bylo milé. Jeho směr se však podruhé změnil a balón se octl přesně nad místem, odkud vzlétl, nad oním kouskem pevné země, kde strávili minulou noc. Ale kotva se nezachytila na stromě, nýbrž v trsu pozoruhodně pevného rákosí v močálovém bahně.

Doktor měl co dělat, aby balón udržel. Kvečerů vítr konečně ustal. Oba přátelé bděli společně a byli téměř na pokraji zoufalství.

KAPITOLA XXXIV

URAGAN – NUCENÝ VZLET – ZTRÁTA KOTVY –
SMUTNÉ ÚVAHY – ROZZASYPANÁ KARAVANA –
PŘÍZNIVÝ A NEPŘÍZNIVÝ VÍTR – NÁVRAT K JIHU –

KENNEDY NA HLÍDCE

Ve tři hodiny ráno vítr značně zesílil a vanul tak prudce, že *Viktoria* už nemohla zůstat bez nebezpečí u země. Rákosí se třelo o obal a mohlo jej roztrhnout.

„Musíme odletět,“ řekl doktor. „V tomto postavení zůstat nemůžeme.“

„Ale co Joe, Samueli?“

„Neopouštíme ho, vůbec ne! I když mě uragán odnese na dvě stě kilometrů pryč, vrátím se sem. Ale tady ohrožujeme bezpečnost nás všech.“

„Odletět bez něho!“ zvolal Skot s výrazem opravdové bolesti.

„Věř mi, že mi srdce krvácí stejně jako tobě,“ pokračoval Fergusson. „A přece se musím podřídit naléhavé nutnosti.“

„Splním tvé příkazy,“ odpověděl lovec. „Odleťme!“

Ale odlet byl spojen s velkými obtížemi. Hluboko zaklesnutá kotva vzdorovala všemu úsilí, a protože balón byl tažen větrem na opačnou stranu, držela tím pevněji. Kennedy ji nemohl uvolnit. A nadto to byla v této situaci práce velmi nebezpečná, protože *Viktoria* mu mohla uletět, dříve než by se k ní dostal.

Doktor se nechtěl takovému nebezpečí vystavovat, a proto vyzval Skota, aby vstoupil do koše; rozhodl se kotevní lano přetnout. *Viktoria* udělala stometrový skok do výše a zamířila přímo na sever.

Fergusson se musil vichru podřídit. Zkřížil paže a ponořil se do smutných úvah.

Po několika minutách hlubokého ticha se obrátil k neméně zamlklému Kennedymu.

„Pokoušeli jsme asi osud,“ řekl. „Lidé snad opravdu nemají podnikat takové cesty.“

A z hrudi se mu vydral bolestný vzdech.

„Sotva před několika dny jsme si blahopřáli k tomu, že jsme šťastně vyvázli z tolika nebezpečí! Všichni tři jsme si tiskli ruce.“

„Ubohý Joe! Jak dobrá a skvělá povaha! Statečné a upřímné srdce! Jen na chvíli byl oslněn bohatstvím, ale pak se svého pokladu dobrovolně vzdal. Nyní je daleko odtud a nás unáší vichr neodolatelnou rychlostí pryč.“

„Hleď, Samueli, připusťme, že našel útočiště u některého kmene na jezeře. Nemohl by jednat tak jako cestovatelé, kteří nás tady předešli? Jako Denham a Barth? Ti se oba vrátili do vlasti.“

„Ach ubohý Dicku, Joe nezná ani slovo z jejich jazyka. Je sám a bez prostředků. Cestovatelé, o kterých hovoříš, postupovali tak, že posílali náčelníkům bohaté dary, měli velký průvod, byli ozbrojeni a na výpravu připraveni. A ještě se nevyhnuli utrpení a nejhorsším protivěnovstvím. Co potom chceš, aby se stalo s našim nešťastným druhem? Je to strašné pomýšlení a největší hoře, které mi bylo souzeno prožít!“

„Ale vždyť se vrátíme, Samueli.“

„Vrátíme se, Dicku, i kdybychom měli opustit *Viktorii*, i kdybychom se měli vrátit k Čadskému jezeru pěšky a navázat spojení se sultánem v Bornu! Arabové nemohou mít špatné vzpomínky na první Evropany!“

„Půjdu s tebou, Samueli,“ odpověděl lovec rozhodně. „Můžeš se mnou počítat. Raději se zřekneme dokončení své cesty. Joe se pro nás obětoval, my se obětujeme pro něho!“

Toto rozhodnutí vzbudilo v srdcích obou mužů zas trochu odvahy. Společná myšlenka jako by je posílila. Fergusson dělal všechno možné, aby se dostal do opačného větru a přiblížil se k Čadskému jezeru. Teď to však bylo vyloučeno. Ani sestoupit na holou zemi nebylo v tak silném vichru možné.

Viktoria přeletěla zemi Tibbu, minula Belad a Džerid, trnitou poušť na hranici Súdánu, a dostala se nad písčnou poušť rozbrázděnou dlouhými stopami karavan. Poslední čára vegetace splynula brzy na jižním obzoru s nebem, nedaleko největší oázy v této části Afriky, kde nádherné stromové stíny na padesát studní. Nebylo však možné zastavit se tam. Samotu oázy oživoval arabský tábor se stany z pruhované látky. Několik velbloudů si položilo na písek své hadí hlavy. Ale *Viktoria* přelétla jako bludná hvězda a ve třech hodinách zdolala stokilometrovou vzdálenost, aniž mohl Fergusson její let zvládnout.

„Nemůžeme se zastavit,“ řekl, „a nemůžeme ani sestoupit. Není tu jediný strom, jediný výčnělek půdy! Že bychom se dostali až nad Saharu? Osud je rozhodně proti nám.“

Hovořil tak se zoufalou zlostí, když náhle na severu zahlédl písek pouště, zvedající se v mračném prachu a vířící v nárazu dvou protisměrných větrů.

Uprostřed víru zmizela pod písečnou záplavou vysílená a rozprášená karavana. Rozptýlení velbloudi vyrazili temný, žalostný křik. Z dusné mlhy se nesl nářek a sténání. Občas zasvitl z té vřavy pestrý šat. A nad scénou zkázy se neslo skučení bouře.

Písek se brzy navršil v souvislé kupy a tam, kde nedávno byla rovná půda, zdvihl se teď pahorek, který se ještě vlnil, obrovský hrob zasypané karavany.

Doktor i Kennedy, oba bledí, přihlíželi strašné podívané. Nemohli už balón řídit. *Viktoria* se točila protisměrným větrem a nereagovala ani na různá rozpětí plynu. Stržena vzdušným vírem, točila se závratnou rychlostí, koš podléhal širokým výkyvům, trubice spirály se prohýbaly, div nepraskly, a nádrže s vodou se hřmotně posouvaly sem a tam. Cestovatelé se ani na půl metru od sebe neslyšeli. Sevřenými prsty se zachytili provazů a pokoušeli se tak vzdorovat zuřivému uragánu.

Kennedy s rozčuchanými vlasy se beze slova rozhlížel. Doktor sebral v nebezpečí všechnu svou odvahu. V rysech se mu neprojevalo nic z jeho vzrušení, ani když se *Viktoria* po posledním otočení zastavila v nenadálém tichu. Pak ji strhl severní vítr a hnal ji opačným směrem po jejich ranní cestě, a to neméně velkou rychlostí.

„Kam to letíme?“ ptal se Kennedy.

„Odevzdejme se do rukou osudu, Dicku. Ví lépe než my, co je třeba. Vracíme se k místu, které jsem už nedoufal spatřit.“

Plochá půda, při letu sem tak jednotvárná, byla teď zvlněná jako moře po bouři. Pouští se táhla řada malých, sotva zpevněných pahorků. Vanul prudký vítr a *Viktoria* se nesla prostorem.

Směr cesty se však trochu lišil od jejich ranního směru. Tak v devět hodin viděli pod sebou stále ještě poušť, a nikoli břeh Čadského jezera.

Kennedy na to upozornil.

„Na tom nezáleží,“ odpovědět doktor. „Důležité je, že se vracíme k jihu. Poletíme přes města Bornu, Wuddie a Kukawu. Nebudu váhat a zastavíme se tam.“

„Jsi-li s tím spokojen, jsem já taky,“ odpověděl lovec. „Jen abychom nebyli donuceni přejít poušť jako ti nešťastní Arabové! To, co jsme viděli, bylo strašné!“

„A stává se to často, Dicku. Přechod pouště je mnohem nebezpečnější než plavba přes oceán. V poušti číhají všechna nebezpečí moře, pohlcení. A nadto únava a nesnesitelné strádání.“

„Zdá se mi,“ řekl Kennedy, „že se vítr utiňuje. Písečný prach už není tak hustý, zvlněný kraj mizí, obzor se vyjasňuje.“

„Tím lépe. Musíme se pozorně rozhlédnout dalekohledem, aby našim zrakům nic neušlo.“

„To si vezmu na starost já, Samueli, a upozorním tě na první strom, který zahlédnu.“

A Kennedy s dalekohledem v ruce se postavil na před' koše.

KAPITOLA XXXV

JOEŮV PŘÍBĚH – OSTROV BIDDIOMAHŮ – ZBOŽNÁ
ÚCTA – POTOPENÝ OSTROV – BŘEHY JEZERA – HADÍ
STROM – CESTA PĚŠKY – MOUCHY A MRAVENCÍ – HLAD –
PŘELET VIKTORIE – VIKTORIA ZMIZELA – ZOUFALSTVÍ –
MOČÁL – POSLEDNÍ VÝKŘIK

Co se dělo s Joem, zatímco ho doktor marně hledal?

Když se vrhl do jezera a vynořil na hladinu, první, co udělal, bylo, že zdvihl oči vzhůru. Viděl *Viktorii* už vysoko nad jezerem, jak rychle stoupá a pomalu se zmenšuje, až stržena rychlým větrem mizí na severu. Jeho pán, jeho přátelé byli zachráněni.

Štěstí že mi napadlo skočit do jezera, řekl si. Stejný nápad mohl dostat i pan Kennedy a jistě by byl neváhal udělat to co já, vždyť je docela přirozené, že se člověk obětuje pro záchranu druhých. To je logické.

A spokojen začal Joe přemýšlet o sobě. Byl uprostřed obrovského jezera, obklopen neznámými a patrně divokými kmeny. O důvod víc, aby se z toho dostal jen vlastními silami. Jinak: nebyl nijak vyděšen.

Před útokem dravých ptáků, kteří se podle něho chovali jako opravdoví supi, zahlédl na obzoru ostrov. Rozhodl se zamířit k němu. Nejdříve se zbavil nejobtížnějších kusů oděvu a pak rozvinul všechno své plavecké umění. Z plavby na vzdálenost osmi až desíti kilometrů si nic nedělal. A když byl teď na jezeře, myslel jen na to, rázně plavat vpřed.

Za půldruhé hodiny se jeho vzdálenost od ostrova značně zmenšila.

Ale jak se blížil k zemi, zmocňovala se jeho mysli zprvu prchává, teď však úporná myšlenka. Věděl, že břehy jezera jsou často navštěvovány krokodýly, a žravost těchto zvířat znal velmi dobře.

Ač měl ve zvyku shledávat všechno na světě zcela přirozeným, byl ten statečný chlapec velmi vzrušen. Báł se, že bílá kůže vzbudí obzvláštní chuť krokodýlů, a proto postupoval vpřed neobyčejně opatrně, s očima ve střehu. Nebyl ani dvě stě metrů od břehu zarostlého zelenými stromy, když k němu došel závan větru prosycený pronikavým pachem pižma.

Dobrá, řekl si Joe, to je to, čeho jsem se bál. Krokodýl není daleko.

Rychle se potopil, ale přece ne tak rychle, aby se nedostal do styku s obrovským tělem a neodřel se o krokodýlovu drsnou kůži. Myslel, že je ztracen, a počal zoufalou rychlostí plavat. Vynořil se nad hladinu, aby se nadýchl, a znovu zmizel. Celou čtvrt hodinu trpěl nevýslovnou úzkostí, kterou ani všechna jeho filozofie nemohla přemoci. Zdálo se mu, že za sebou slyší klapot obrovských čelistí, připravených po něm chňapnout. Plaval těsně při hladině a co nejtíšeji, když tu ucítil, že ho něco chytá za ruku a pak v pase.

Ubohý Joe! Jeho poslední myšlenka patřila doktoru Fergussonovi. Začal zoufale bojovat a přitom cítil, že ho něco táhne k hladině jezera, jak to mají krokodýlové ve zvyku, aby mohli oběť pohltnout na povrchu vody.

Sotva se mohl nadýchnout a otevřel oči, viděl, že se octl mezi dvěma ebenově černými černochoy. Oba Afričané ho pevně drželi a podivně křičeli.

„I koukejme!“ neubráníl se Joe výkřiku. „Místo krokodýlů černoši! To je mi namouvěru milejší! Ale jak to, že se ti chlapíci

odvažují koupat v těchto vodách?“ Joe nevěděl, že obyvatelé ostrovů na Čadském jezeře stejně jako jiní černoši se beztrestně potápějí ve vodách plných krokodýlů, nestarajíce se o jejich přítomnost. A krokodýli v tomto jezeře mají zvlášť zaslouženou pověst mírumilovných ještěřů.

Ale neunikl Joe jednomu nebezpečí jen proto, aby se dostal do druhého? O tom rozhodne budoucnost. A protože nemohl dělat nic jiného, nechal se odvléci až k břehu, aniž projevil nejmenší strach.

Ti lidé určitě viděli *Viktorii* letět těsně nad vodou jako nějakého vzdušného netvora, řekl sám k sobě. Stali se vzdálenými svědky mého pádu, a nemohou tedy neprojevit úctu člověku spadlému z nebe. Ať si dělají, co chtějí!

Tyto myšlenky ho však okamžitě pustily, když vylezl na břeh mezi řvoucí dav obojího pohlaví, všech barev a nejrůznějšího věku. Octl se uprostřed kmene nádherně černých Biddiomahů. Nemusil se ani červenat za svůj „lehký“ oblek, protože byl „svlečen“ právě podle poslední místní módy.

Ale dříve než si mohl své postavení uvědomit, viděl, že se stal neomylně předmětem zbožné úcty. To ho nijak neuklidnilo, ačkoli si vzpomněl na příhodu v Kazehu.

„Cítím, že se zas stanu bohem, synem nějakého Měsíce. Ostatně řemeslo jako řemeslo, nemá-li člověk na vybranou. Důležité je získat čas. Objeví-li se tu zas *Viktoria*, využiji svého nového postavení a předvedu svým zbožňovatelům zázračné nanebevstoupení.“

Zatímco Joe takto uvažoval, srazil se dav kolem něho. Lidé padali na tvář, řvali, ohmatávali ho a stávali se dotěrnými. Ale aspoň je napadlo uspořádat pro něho nádhernou hostinu, složenou z kyselého mléka a z rozdrčené rýže s medem. Statečný chlapec si od všeho bral a zažil tak jeden z nejlepších obědů svého života. Zdejšímu lidu tím vnukl úžasnou představu o tom, jak mohou být bohové hltaví.

Když přišel večer, vzali ho kmenoví kouzelníci uctivě za ruce a odvedli ho do chýše ověšené talismany. Než tam Joe vstoupil, vrhl znepokojivý pohled na kupu kostí, která se tyčila vedle svatyně. Pak měl dost času přemýšlet o svém postavení, protože ho kouzelníci do chýše zavřeli.

Po celý večer a část noci slyšel slavnostní zpěvy, zvuk zvláštního

bubnu a řinkot starého železa, což zní sluchu Afričanů velmi sladce. Sbor doprovázel strašným řevem nekonečné tance kolem svatyně, při nichž se všichni křečovitě kroutili.

Joe slyšel ten ohlušující ryk stěnami z hlíny a rákosu. Za jiných okolností by byl asi měl z podivných obřadů náramné potěšení, ale jeho duch byl brzy zkrúšen velmi nepříjemnou myšlenkou. I když všechno bral z dobré stránky, shledával hloupým a smutným, že je ztracen uprostřed tohoto divokého kraje a u takového kmene. Jen málo cestovatelů, kteří se odvážili až do těchto končin, spatřilo zas svou vlast. Mohl důvěřovat zbožné úctě, jejímž předmětem se tu stal? Měl mnoho důvodů k tomu věřit, že lidská sláva je velmi pomíjivá.

Po několikahodinovém přemýšlení ho únava přenesla přes černé myšlenky a Joe upadl do hlubokého spánku, který by se byl jistě protáhl až do rána, kdyby byla spáče neprobudila nenadálá vlhkost.

Tu vlhkost způsobila voda, která stoupala tak rychle, že už sahala Joeovi po pás.

„Co je to?“ zvolal. „Povodeň? Bouře? Nové černošské mučení? Namouduši, že nebudu čekat, až mi bude voda sahat po krk!“

Když si to řekl, prorazil jediným nárazem ramene stěnu. A kde se octl? Na širém jezeře! Ostrov tam už nebyl. V noci se potopil! Místo něho tu byla širá hladina Čadského jezera!

Pro majitele půdy to je smutný kraj, řekl si Joe a počal zuřivě cvičit své plavecké schopnosti.

Statečného chlapce vysvobodil jeden z jevů na Čadském jezeře dost častých. Tak už zmizel ne jeden ostrov, který vypadal jako skála pevný. Obyvatelé břehů musili často přijmout nešťastníky, jimž se podařilo uniknout podobným strašným katastrofám.

Joe o tom ovšem nevěděl, ale využil toho. Zahlédl zbloudilý člun a rychle k němu doplaval. Byl to jen hrubě vyhloubený kmen stromu. Naštěstí v něm byl pár vesel a Joe, využívaje značně silného proudu, dal se jím unášet.

„Orientujme se!“ řekl. „Polárka, která vykonává na celém světě počestné řemeslo ukazovátek severu, pomůže mi i tady.“

Brzy s uspokojením zjistil, že ho proud nese k severnímu cípu jezera. Nechal se tedy unášet. Ke druhé hodině ranní vystoupil na

výběžek břehu porostlý trnitým rákosím, které bylo i filozofovi nepříjemné. Naštěstí stál docela nablízku strom a ten nabídl Joeovi ve svých větvích lůžko.

Když se ráno rychle rozednilo, jak tomu v rovníkových krajích bývá, rozhlédl se Joe po stromě, který ho v noci chránil. Zarazila ho však nečekaná podívaná.

Větve stromu byly doslova pokryty hady a chameleóny. Pod spleť jejich těl zmizely všechny listy. Jako by to byl nový druh stromu, plodící jen hady. V prvních slunečních paprscích se všechna ta havěť svíjela a kroutila. Joe pocítil silný záchvěv hrůzy a odporu. Seskočil za pronikavého syčení hadů na zem.

„Tohle je něco, co mi nikdo neuvěří,“ řekl.

Nevěděl, že doktor Vogel upozornil ve svém posledním dopise i na tuto zvláštnost Čadského jezera, kde je hadů víc než kdekoli jinde na světě. Po tom, co tu viděl, rozhodl se Joe být v budoucnu opatrnější. Řídě se podle slunce, vydal se na pochod k severovýchodu. Co nejpečlivěji se vyhýbal chýším, boudám a brlohům, prostě všemu, co mohou obývat lidé.

Kolikrát se jeho zraky zdvihali vzhůru! Doufal, že zahlédne *Viktorii*, a ač ji po celý den pochodu hledal marně, jeho důvěra v doktora Fergussona se nijak nezmenšila. Musil mít opravdu silnou povahu, když bral své postavení tak filozoficky. K únavě se brzy přidružil hlad. A člověka nevzpruží, musí-li hlad konejšit kořínky, měkkými výhonky keřů nebo ovocem palmy „dum“. Přesto podle svého odhadu postoupil o padesát kilometrů k západu. Jeho tělo neslo na mnoha místech stopy tisíců trnů, kterými jsou pokryty jezerní rákosy, akácie a citlivky. Nohy měl zkrvavené, takže při chůzi pociťoval nesmírnou bolest. Dovedl však utrpení přemoci a večer se rozhodl strávit noc na břehu jezera.

Ale tam ho strašně kousaly myriády hmyzu: mouchy, komáři a mravenci přes centimetr dlouzí, kteří doslova pokrývali zem. Po dvou hodinách zbyl Joeovi jen cár z posledního kusu oděvu. Všechno ostatní sežral hmyz. Byla to strašná noc a unavený poutník nespal ani hodinku. K tomu v okolním křoví a ve vodě řádili divocí kanci, buvoli a velmi nebezpečný druh kapustňáků. Koncert divokých zvířat zněl celou noc. Joe se neodvážil ani pohnout. V této situaci si jen

stěží uchoval svou odevzdanost a trpělivost.

Konečně nadešel den. Joe spěšně vstal. Lze si představit odpor, který pocítil, když viděl, jak hnusné zvíře se s ním dělilo o lože. Ropucha! Ale ropucha dvanáct centimetrů široká, strašné, odpuzující zvíře, jež si ho prohlíželo velkýma kulatýma očima. Joe cítil, jak se mu zvedá žaludek. Sebral ve svém odporu poslední zbytek sil a běžel rychle k jezeru, aby se vykoupal. Lázeň trochu ztlumila mučivé svědění, a když pak rozžvýkal několik listů, vydal se zas na cestu s umíněností, kterou si ani neuvědomoval. Nevnímal už, co dělá, ale přesto v sobě cítil sílu přemáhající zoufalství.

Mučil ho strašný hlad. Jeho žaludek nebyl tak smířlivý jako on a bouřil se. Joe byl nucen utáhnout si kolem těla liánu. Naštěstí se mohl na každém kroku napít, a když si vzpomněl na utrpení v poušti, nacházel poměrné uspokojení v tom, že tady netrpí krutými mukami žízně.

„Kde jen může být *Viktoria*?“ ptal se sám sebe. „Vítr vane od severu, měla by se tedy vrátit nad jezero. Doktor Fergusson musel určitě provést nová opatření, aby zajistil rovnováhu. A včerejší den mu k tomu jistě stačil... Musím však jednat tak, jako bych se s ním už nikdy neměl shledat. Podaří-li se mi dojít k některému městu na jezeře, octnu se v postavení cestovatelů, o kterých hovořil doktor. Proč bych se z toho nedostal tak jako oni? Mnozí z nich se vrátili, tak k čertu. ‘.. Nuže, jen odvahu!’“

Neohrožený Joe za tohoto hovoru pokračoval stále v chůzi, až se octl uprostřed lesa před tlupou divochů. Naštěstí se včas zastavil, takže ho neviděli. Černoši se zabývali tím, že napouštěli šípy jedem z pryšcové šťávy. Je to důležité zaměstnání obyvatelstva těchto krajů a bývá doprovázeno slavnostními obřady.

Joe se ani nepohnul, zatajil dech a skryl se v podrostu. Náhle zdvihl zrak k jasnému pruhu oblohy mezi listovím a spatřil *Viktorii*, skutečnou *Viktorii*, letící k jezeru sotva třicet metrů nad ním. A on se nemohl ukázat!

Do očí mu vhrkly slzy, ale ne slzy zoufalství, nýbrž vděčnosti. Jeho pán ho hledá! Jeho pán ho neopustí!

Ted' musí Joe čekat na odchod černochoů. Pak teprve může opustit svůj úkryt a běžet na břeh Čadského jezera.

Viktoria se zatím ztratila daleko na nebi. Joe se rozhodl čekat. Balón se jistě zas objeví. Objevil se skutečně, ale mnohem východněji. Joe se rozběhl, mával rukama, křičel... Vše marné! Prudký vítr unášel balón úžasnou rychlostí.

Srdci nešťastníka se poprvé nedostávalo odvahy a naděje. Domníval se, že je ztracen, že se jeho pán už nevrátí. Neodvažoval se myslet, nechtěl už uvažovat.

Jako šílený, s krvavýma nohama a s rozdrásaným, tělem, kráčel celý den a část noci. Vlekl se chvíli po kolenou, chvíli po rukou. Cítil, že se blíží chvíle, kdy ztratí zbytek sil a bude musit zemřít.

Na své cestě se tak dostal k jakési bažině, lépe řečeno vycítil, že je u bažiny, protože už před několika hodinami nastala noc. Padl bezvládně do hustého bahna. Přes veškeré úsilí, přes zoufalý odpor cítil, že se zvolna ponořuje do bahnité půdy. Za několik minut v ní byl až po pás.

To znamená smrt! řekl si. A jakou smrt!

Zuřivě se zmítal. Ale jeho úsilí vedlo jen k tomu, že zapadal ještě hlouběji do hrobu, který si sám prohluboval. Nikde nebyl ani kousek dřeva, který by ho mohl zastavit! Joe pochopil, že je s ním konec ... Zavřel oči.

„Pane doktore! Pane doktore! Pomoc!“ zvolal.

A jeho zoufalý, osamělý a zdušený už hlas zanikl v noci.

KAPITOLA XXXVI

SKUPINA NA OBZORU – TLUPA ARABŮ –
PRONÁSLEDOVÁNÍ – TO JE ON! – PÁD Z KONĚ –
ZARDOUŠENÝ ARAB – KENNEDYHO STŘELA – MANÉVR –
ÚNOS ZA LETU – JOE ZACHRÁNĚN

Od chvíle, kdy Kennedy zaujal své místo na přídi koše, nepřestával pozorovat velmi bedlivě celý obzor.

Po chvíli se obrátil k doktorovi se slovy:

„Nemýlím-li se, pohybuje se tamhle nějaká skupina lidí nebo zvířat. Zatím to nemohu rozeznat. Určitě se však pohybují velmi

rychle, protože se za nimi zdvihá mračno prachu.“

„Není-li to ovšem protisměrný vítr,“ řekl doktor, „nějaká bouře, která nás zažene opět k severu.“

Vstal, aby si obzor prohlédl.

„To nemyslím, Samueli,“ odpověděl Kennedy. „Je to stádo gazel nebo divokých buvolů.“

„Snad, Dicku. Ale celá skupina je nejméně šestnáct až osmnáct kilometrů daleko a já ani dalekohledem nemohu nic rozpoznat.“

„Rozhodně je nesmíme ztratit z očí. Je v tom něco divného, co mě překvapuje. Vypadá to docela jako jezdecké cvičení. Opravdu, nemýlím se! Jsou to jezdcí. Podívej se!“

Doktor si pozorně prohlížel označenou skupinu.

„Myslím, že máš pravdu,“ řekl. „Je to oddíl Arabů nebo Tibbusů. Jedou stejným směrem jako my. My však letíme rychleji a snadno je dostihneme. Za půl hodiny budou na dohled a my budeme moci posoudit, co dělat.“

Kennedy si vzal opět dalekohled a pozorně se díval. Tlupu jezdců bylo vidět stále jasněji. Někteří z nich se oddělili.

„Je to skutečně cvičení nebo lov,“ prohlásil Kennedy. „Řekl bych, že ti lidé něco pronásledují. Rád bych věděl, co to je.“

„Trpělivost, Dicku. Za chvíli je dostihneme, a dokonce předstihneme, budou-li pokračovat v cestě tímto směrem. Letíme rychlostí pětaticeti kilometrů za hodinu, což je rychlost, kterou žádný kůň dlouho nevydrží.“

Kennedy pozoroval dál; po několika minutách řekl:

„Jsou to Arabové a jedou plnou rychlostí. Už je jasně rozeznávám. Je jich padesát. Vidím, jak se jim burnusy nadouvají větrem. Je to jezdecké cvičení. Sto kroků před nimi jede jejich náčelník a ostatní jedou tryskem v jeho stopě.“

„Ať to jsou kdo jsou, nejsou nám nebezpeční. A bude-li to nutné, vznesu se výš.“

„Počkej, počkej ještě, Samueli!“ zarazil ho Kennedy. „Je to divné,“ dodal po novém pozorování. „Něčemu tady nerozumím. Podle jejich úsilí a nepravidelnosti řad bych řekl, že ti Arabové někoho pronásledují, a ne sledují.“

„Jsi si tím jist, Dicku?“

„Určitě. Nemýlím se. Je to lov, ale lov na člověka! Před nimi neujíždí náčelník, nýbrž uprchlík.“

„Ano.“

„Neztrácejme ho tedy z očí a čekejme!“

Balón rychle získal před jezdci náskok šesti až sedmi kilometrů, i když ujížděli úžasnou rychlostí.

„Samueli, Samueli,“ zvolal Kennedy rozechvělým hlasem.

„Co je, Dicku?“

„Je to možné? Nemám halucinace?“

„Co tím myslíš?“

„Počkej!“

Lovec rychle otřel skla dalekohledu a opět pozoroval.

„Nu?“ ptal se doktor.

„Je to on, Samueli!“

„On!“ zvolal doktor.

To slovo „on“ řeklo vše. Nemusili nikoho jmenovat.

„Je to on, na koni, sotva sto kroků před svými nepřáteli. Prchá!“

„Je to opravdu Joe!“ řekl doktor a zbledl.

„A nemůže nás při svém útěku vidět!“

„Uvidí nás,“ řekl Fergusson a ztlumil plamen hořáku.

„Ale jak?“

„Za pět minut budeme patnáct metrů nad zemí. Za patnáct minut budeme nad ním.“

„Musíme ho upozornit výstřelem.“

„Ne! Nemůže se vracet. Je odříznut.“

„Co tedy dělat?“

„Čekat.“

„Čekat? A co ti Arabové?“

„Dostihneme je a předstihneme. Nejsme ani tři kilometry daleko, a vydrží-li Joeův kůň...“

„Proboha!“ vykřikl Kennedy.

„Co je?“

Kennedy vyrazil ten zoufalý výkřik, když viděl, že Joe padá na zem. Jeho kůň, zřejmě už vysílený a vyčerpaný, právě padl.

„Spatřil nás!“ zvolal doktor. „Když vstával, dával nám znamení!“

„Ale Arabové ho dostihnou! Na co čeká? Ach, ten odvážný

chlapec! Hurá!“ vykřikl lovec, který se nemohl ovládnout.

Joe totiž po svém pádu ihned vstal a ve chvíli, kdy se jeden z nejrychlejších jezdců na něho vrhl, uskočil stranou, vymrštil se jako pardál, vyšvihl se za jezdce, chytil Araba za krk, železnými prsty ho zaškrtil a shodil do písku. Pak pokračoval v hrozné jízdě.

Do výše se vznesl hlasitý křik Arabů. Žádný z nich však při pronásledování nespatriil *Viktorii*, která letěla pět set kroků za nimi a sotva deset metrů nad zemí. Sami nebyli ani dvacet koňských délek za uprchlíkem.

Jeden z nich se přiblížil nebezpečně blízko k Joeovi. Chtěl ho právě probodnout svým kopím, když ho Kennedy jistým okem a pevnou rukou srazil kulí do písku.

Při výstřelu se Joe obrátil. Část tlupy se zastavila. Jakmile Arabové spatřili *Viktorii*, padli tvářemi do prachu. Druhá část však pokračovala v pronásledování.

„No ne, co to Joe dělá?“ zvolal Kennedy. „Proč se nezastaví?“

„Dělá něco lepšího, Dicku. Pochopil jsem to. Drží se ve směru letu balónu.“

Počítá s naším důmyslem. Ach, ten hodný chlapec! Uneseme ho Arabům před nosem! Jsou už jen dvě stě kroků daleko.“

„Co mám dělat?“ ptal se Kennedy.

„Odlož pušku!“

„Hotovo,“ řekl lovec, když odhodil zbraň.

„Uneseš v rukou sedmdesát kilogramů přítěže?“

„Ještě víc.“

„Ne, to postačí.“

A doktor podal Kennedymu do rukou pytel s pískem.

„Postav se na zád' koše a buď připraven vyhodit rychle přítěž. Ale pro všechno na světě nedělej to bez mého rozkazu!“

„Buď klidný!“

„Jinak bychom Joea minuli a pak by byl ztracen.“

„Spolehni se na mne!“

Viktoria letěla už přímo nad skupinou jezdců, kteří jeli tryskem za Joem. Doktor na přídi koše držel rozvinutý žebřík, připraven vyhodit jej ve vhodnou chvíli ven. Joe stále udržoval před svými pronásledovateli náskok asi patnácti metrů. *Viktoria* ho už míjela.

„Pozor!“ zvolal doktor na Kennedyho.

„Jsem připraven!“

„Joe! Pozor!“ vykřikl doktor svým zvučným hlasem a vyhodil žebřík, jehož první příčky zvířily prach na zemi.

Na doktorův výkřik se Joe otočil, aniž zastavil svého koně. Žebřík se octl přímo u něho. V okamžiku, kdy se na něj Joe zavěsil, doktor zavolal na Kennedyho:

„Vyhod!“

„Hotovo!“

A *Viktoria*, zbavená přítěže těžší, než byla váha Joeova, vyhoupla se do výše patnácti metrů.

Joe se při prudkých výkyvech koše držel pevně žebříku. Pak udělal na Araby nepopsatelný posunek a s hbitostí cirkusového šaška se vyšplhal ke svým přátelům, kteří ho sevřeli v náručí. Arabové vyrazili křik plný překvapení a vzteku. Uprchlík jim unikl za jízdy a *Viktoria* se rychle vzdalovala.

„Pane doktore! Pane Kennedy!“ zvolal Joe.

A podlehnuv vzrušení a únavě, omdlel, zatímco Kennedy jako v deliriu volal:

„Zachráněn! Zachráněn!“

„Hrome!“ zvolal doktor, který zas nabyl své klidné chladnokrevnosti.

Joe byl téměř nahý. Zkrvavené ruce a tělo pokryté pohmožděninami svědčily o jeho utrpení. Doktor mu rány ošetřil a uložil ho pod stan.

Joe se brzy ze mdloby probral a prosil o sklenku pálenky, doktor nepokládal za nutné mu ji odepřít. S Joem nemohl zacházet jako s obyčejným člověkem. Když se Joe napil, stiskl oběma druhům ruce a prohlásil, že je připraven vyprávět jim svůj příběh.

Ale doktor mu nedovolil hovořit. Chlapec brzy upadl do hlubokého spánku, který zřejmě velmi potřeboval.

Viktoria zamířila šikmo na západ. Pod tlakem silného větru přelétla brzy okraj trnité pouště nad palmami ohnutými nebo vyrvanými bouří. Když od místa Joeova zachránění ulétla skoro tři sta padesát kilometrů, překročila k večeru desátý šířkový stupeň.

KAPITOLA XXXVII

CESTA NA ZÁPAD – JOE SE PROBUDIL – JEHO UMÍNĚNOST – KONEC JOEOVA PŘÍBĚHU – TAGELEL – KENNEDYHO OBAVY – CESTA NA SEVER – NOC PŘED AGADÉSEM

V noci se rychlost větru zmenšila a *Viktoria* zůstala v klidu nad korunou velké sykomory. Doktor a Kennedy střídavě bděli a Joe toho využil ke čtyřiašedesátihodinovému spánku.

„To je lék, který potřebuje,“ řekl doktor. „Jeho uzdravení si vzala na starost příroda.“

Ve dne vítr značně zesílil, ale byl velmi nestálý. Stáčel se hned k severu a hned zas k jihu a posléze unášel *Viktorii* na západ.

Doktor s mapou v ruce poznal království Damerghu, zvlněný a neobyčejně úrodný kraj s vesnicemi, jejichž chýše byly postaveny z dlouhého rákosu a z větví tolitů. V obdělávaných polích stály mlýny na obilí, chráněné před vpádem myši a mravenců nízkým lešením.

Cestovatelé brzy doletěli k městu Zinderu, které poznali podle velkého prostranství s popravištěm. Uprostřed stál strom smrti. U jeho paty hlídá kat a okamžitě popraví každého, kdo projde stínem stromu.

Kennedy se podíval na kompas a připomenul: „Letíme znovu na sever.“

„Co na tom? Zanese-li nás vítr do Tombouctou, nebudeme si stěžovat. Dosud žádná cesta nebyla vykonána za lepších podmínek.“

„A při takovém zdraví!“ dodal Joe, který vystrčil za stanovým závěsem svou dobrou a rozjasněnou tvář.

„Tu je náš statečný přítel!“ zvolal lovec. „Náš zachránce! Jak se vede?“

„Docela dobře, pane Kennedy, docela dobře. Nikdy mi nebylo líp. Nic nepostaví člověka tak dokonale na nohy jako koupel v Čadském jezeře a pak malá procházka. Nemyslíte, pane doktore?“

„Jsi statečný chlapec,“ odpověděl Fergusson a stiskl mu ruku.

„Kolik úzkosti a neklidu jsi v nás vyvolal!“

„Nu a co vy? Myslíte, že jsem se o vás nestrachoval? Můžete se chlubit, že jste mi nahnali pořádně strachu.“

„Chápeš-li věci takto, Joe, pak se nikdy neshodneme.“

„Vidím, že ho ten pád vůbec nezměnil,“ dodal Kennedy.

„Tvá oběť byla nesmírně šlechetná, chlapče, a zachránila nás, protože *Viktoria* už padala do jezera, a kdyby tam spadla, nikdo by ji už nevytáhl.“

„Jestliže vás tedy má oběť – jak nazýváte můj kotrmelec – zachránila, pak zachránila i mne, protože jsme tu teď všichni tři živi a zdraví. Nemáme si v téhle věci co vyčítat.“

„S tím chlapcem se nikdy neshodneme,“ řekl lovec.

„Nejlepší způsob, jak se shodnout,“ radil Joe, „je nemluvit už o tom. Co je pryč, je pryč. Ať to bylo dobré, nebo špatné, nebudeme se k tomu vracet.“

„Paličáku!“ řekl doktor se smíchem. „Nechceš nám aspoň povědět svůj příběh?“

„Trváte-li na tom, rád. Ale dříve pěkně upeču tuhle tučnou husu. Vidím, že pan Kennedy neztrácel čas.“

„Stejně jako ty, Joe.“

„Nuže, uvidíme, jak se bude africká zvěřina vyjímat v evropském žaludku.“

Husa byla rychle upečena na plameni hořáku a pak ji hltavě snědli. Joe na tom měl značný podíl; vždyť několik dní nejedl. Po čaji a grogu vyprávěl druhům o svých dobrodružstvích. Hovořil dost vzrušeně, i když se na všechny události díval se svou obvyklou filozofií. Doktor se nemohl ubránit, aby mu několikrát nestiskl ruku, když viděl, že jeho sluha má zájem spíš o jeho záchranu než o svou vlastní. Joe vyprávěl i o potopení ostrova Biddiomahu a Fergusson vysvětlil Kennedymu, že to je jev na Čadském jezeře dost častý.

Konečně se Joe dostal ve svém vyprávění až k okamžiku, kdy zapadl do bažiny a vyrazil poslední zoufalý výkřik.

„Myslel jsem, že jsem ztracen, pane doktore,“ vyprávěl. „Mé myšlenky zalétly k vám. Počal jsem se zmítat. Jak? To už vám nemohu říci. Rozhodl jsem se, že se nedám jen tak bahnem pohltit, když jsem náhle na dva kroky od sebe spatřil... Co byste řekli?“

Konec čerstvě přeříznutého provazu. S posledním vypětím sil jsem jakžtakž lana dosáhl. Táhl jsem. Drželo pevně. Přitáhl jsem se a nakonec jsem se octl na pevné zemi. Na konci lana jsem našel kotvu! Ach pane doktore, mohu ji právem nazvat kotvou spásy, nemáte-li nic proti tomu. Poznal jsem ji. Byla to kotva z *Viktorie*! Vy jste na tom místě přistáli. Sledoval jsem lano, které mi naznačilo vaši cestu, a po novém úsilí jsem se dostal z bažiny. S odvahou jsem nabyt nových sil a kráčel jsem po celý zbytek noci od jezera pryč. Konečně jsem došel na okraj obrovského pralesa. Tam se v jakési ohradě pásli koně, netušíce nic zlého. V životě jsou chvíle, kdy každý člověk umí jezdit na koni, že? Neztrácel jsem čas uvažováním, vyskočil jsem jednomu z těch čtvernožců na hřbet a už jsem uháněl plnou rychlostí na sever. Nebudu vyprávět o městech, která jsem neviděl, ani o vesnicích, kterým jsem se vyhnul. Ne. Uháněl jsem přes osetá pole, prorážel jsem houštím, přeskakoval ohrady, štvál své zvíře, pobízel je, schvátil. Dojel jsem na konec obdělávaného kraje. Dobrá! Poušť! To se mi hodí. Viděl jsem lépe před sebe a do větší dálky. Stále jsem doufal, že spatřím *Viktorii*, jak tu přelétává a čeká na mne. Nikde nic. Po třech hodinách jsem vpadl jako hlupák přímo do tábora Arabů. Ach, to byl hon! Věřte mi, pane Kennedy, že žádný lovec neví, co je to hon, nebyl-li sám honěn. Ale mohu-li vám radit, nikdy se o to nepokoušejte. Můj kůň vyčerpáním padl. Vrhli se na mne. Rval jsem se. Vyskočil jsem za jednoho Araba na koně. Nezlobím se na něho a doufám, že ani on vůči mně nezahořkl za to, že jsem ho škrtil! A pak jsem vás spatřil... Ostatní už víte. *Viktoria* letěla za mnou a vy jste mě za letu sebrali, jako jezdci chytají v jízdě kroužky. Nespolehal jsem se tedy na vás právem? Nuže, pane doktore, vidíte, jak to bylo všechno prosté. Nic není na světě přirozenějšího. Jsem hotov to opakovat, mohu-li vám tím znovu prospět. Ale jak už jsem řekl, pane doktore, nestojí to ani za řeč.“

„Můj statečný Joe!“ zvolal doktor dojatě. „Vidím, že jsme se právem spoléhali na tvůj důvtip a na tvoji obratnost.“

„Ach pane doktore, stačí jen sledovat události a dostanete se ze všeho. Vidíte, že nejjistější je přijímat věci tak, jak jsou.“

Během Joeova vyprávění přeletěl balón velký kus kraje. Kennedy brzy zpozoroval na obzoru skupinu staveb, která vypadala jako

město. Doktor nahlédl do mapy a poznal osadu Tagelel v kraji Damerghu.

„Tady se dostaneme na Barthovu cestu,“ řekl. „Zde se oddělil od svých dvou druhů, Richardsona a Overwega. První z nich měl jít do Zinderu, druhý do Maradi. Jistě si vzpomínáte, že z těchto tří cestovatelů se vrátil do Evropy jen Barth.“

„Letíme tedy přímo k severu,“ řekl lovec, sleduje let *Viktorie* na mapě.

„Ano, Dicku.“

„Neznepokojuje tě to trochu?“

„Proč?“

„Protože tímto směrem se dostaneme nad velkou poušť a do Tripolisu.“

„Ach, tak daleko se nedostaneme, příteli; aspoň doufám.“

„A kde se hodláš zastavit?“

„No Dicku, nezajímalo by tě navštívit Tombouctou?“

„Tombouctou?“

„Jistě,“ řekl Joe. „Nelze přece vykonat cestu Afrikou a nenavštívit Tombouctou!“

„Budeš pátý nebo šestý Evropan, který navštívil toto tajemné město.“

„Leťme tedy do Tombouctou.“

„Pak se musíme dostat mezi sedmnáctý a osmnáctý stupeň severní šířky a vyhledat tam příznivý vítr, který by nás nesl na západ.“

„Dobrá,“ odpověděl lovec. „Ale poletíme ještě daleko na sever?“

„Nejméně dvě stě sedmdesát kilometrů.“

„Jděte teď spát,“ řekl Joe. „A vy, pane doktore, následujte pana Kennedyho. Jistě už spánek potřebujete, protože jsem vás nerozvážně přinutil k dlouhému bdění.“

Lovec si lehl pod stan, ale Fergusson, kterého se únava příliš nedotkla, zůstal na své pozorovatelně.

Po třech hodinách přelétla *Viktoria* největší rychlostí kamenitý kraj s pásmy vysokých a holých hor s žulovým podkladem. Některé osamělé štíty dosahovaly výše až tisíce dvou set metrů. V akáciových, citlivkových a datlovníkových lesích přebíhaly s

úžasnou čilostí žirafy, antilopy a pštrosi. Po vyprahlé poušti začínala zas vláda rostlinstva. Byl to kraj kmene Kailua, jehož příslušníci si zahalují tvář pruhem bavlněné látky podobně jako jejich sousedé Tuaregové.

V deset hodin večer po skvělém přeletu čtyř set šedesáti kilometrů zastavila se *Viktoria* nad velkým městem. V září měsíce spatřili cestovatelé jeho polorozbořenou část. Tu a tam čněly mešity zalité bílými paprsky. Doktor změřil výšku hvězd a zjistil, že je na šířce města Agadésu.

Kdysi to bylo velké obchodní středisko, ale už v době, kdy je navštívil doktor Barth, leželo v rozvalinách.

Viktorii ve tmě nikdo nespátřil. Přistála tři a půl kilometru za Agadésem na velkém prosném poli. Noc byla celkem klidná až do páté hodiny ranní, kdy lehký vítr už hnal balón k západu s malou odchylkou na jih.

Fergusson si pospíšil využít této šťastné náhody. Rychle vystoupil vzhůru, kde už letěl v plném světle slunečních paprsků.

KAPITOLA XXXVIII

RYCHLÝ LET – ROZVÁŽNÉ ROZHODNUTÍ – KARAVANY
– NEUSTÁLÝ LIJÁK – GAO – NIGER – GOLBERRY,
GEOFFROY A GRAY – MUNGO-PARK – LAING – RENÉ
CAILLÉ – CLAPPERTON – JOHN A RICHARD LANDEROVI

Den 17. května uplynul klidně a bez příhod. Začínala zase poušť. Mírný vítr hnal *Viktorii* k jihozápadu bez výchylek vpravo nebo vlevo. Stín balónu kreslil na písku naprosto rovnou čáru.

Doktor z opatrnosti doplnil před odletem zásobu vody. Báł se, že na území znepokojovaném Tuaregy nebude moci přistát. Planina ležící pět set čtyřicet osm metrů nad mořem se svažovala k jihu. Cestovatelé přeletěli cestu z Agadésu do Murzúku, prošlapanou častými pochody velbloudů, a večer se dostali na 16° východní délky a na 4° 55' severní šířky. Zdolali vzdálenost tří set třiceti

jednotvárných kilometrů.

Joe po celý den upravoval poslední kusy zvěřiny, které byly připraveny jen narychlo. K večeři předložil neobyčejně chutnou sluku na rožni. Vítr byl příznivý, a tak se doktor rozhodl pokračovat v cestě i v noci, jež byla při úplňku velmi jasná. *Viktoria* vystoupila do výše sto padesáti metrů. Během stokilometrové noční cesty by nebylo nic rušilo ani lehký spánek dítěte.

V neděli ráno se směr větru znovu změnil. Balón teď letěl k severozápadu. Ve výši se vznášelo několik krkavců a k obzoru táhlo hejno supů, kteří se našťěstí drželi daleko.

Pohled na tyto ptáky přiměl Joea k tomu, že gratuloval doktorovi k jeho myšlence sestrojít dva balóny.

„Kde bychom byli s jedním obalem,“ řekl. „Druhý balón je jako záchranný člun na lodi. V případě ztroskotání ho lze vždycky použít k záchraně.“

„Máš pravdu, Joe. Jenomže náš záchranný člun mě trochu znepokojuje. Lodi se nevyrovná.“

„Co tím myslíš?“ ptal se Kennedy.

„Chci říci, že nová *Viktoria* se nevyrovná staré. Zjišťuji totiž jistou ztrátu plynu. Buď byla tkanina porušena, nebo se guma teplem spirály roztavila. Až dosud to není ztráta velká, ale je už znatelná. Balón má snahu stále klesat, a abych jej udržel ve výši, musím pořád víc zvětšovat objem vodíku.“

„K čertu, na tohle žádný lék neznám,“ řekl Kennedy.

„Také žádný není, Dicku. Proto bychom udělali lépe, kdybychom si pospíšili a vyvarovali se i nočních zastávek!“

„Jsme ještě daleko od pobřeží?“ ptal se Joe.

„Od kterého pobřeží, chlapče? Víme snad, kam nás náhoda zanese? Mohu ti říci jen to, že Tombouctou je ještě sedm set čtyřicet kilometrů na západ.“

„A za jak dlouho tam můžeme být?“

„Neodnese-li nás vítr příliš stranou, pak počítám, že tam budeme v úterý večer.“

„To tam tedy dorazíme dříve než tato karavana,“ řekl Joe a ukázal na dlouhou řadu lidí a zvířat, která se vinula pouští.

Fergusson a Kennedy se vyklonili a spatřili velkou karavanu.

Bylo v ní asi padesát velbloudů, z nichž každý za sto dvacet pět franků přenáší z Tombouctou do Taflletu na zádech náklad až dvou set dvaceti pěti kilogramů. Všichni měli pod ocasy malé pytlíky na zachycování trusu, jediného paliva, s nímž je možno v poušti počítat.

Tito velbloudi Tuaregů patří mezi nejlepší druhy. Mohou být tři až sedm dní bez pití a dva dny bez žrádla. Rychlostí předstihují i koně a velmi rozumně poslouchají hlas khabira, vůdce karavany. V kraji jsou známí pod jménem „mehari“.

To byly podrobnosti, které uvedl doktor, zatímco jeho druhové pozorovali skupinu mužů, žen i dětí, kráčeující obtížně po písku napůl pohyblivém, jen stěží zpevněném několika bodláky, zvadlými rostlinami a neduživými křovisky. Stopy karavany vítr téměř okamžitě smazával.

Joe se ptal, jak se Arabové dokážou v poušti orientovat a najít studny rozptýlené v obrovské pustině.

„Arabové dostali od přírody do vínku úžasnou schopnost rozpoznávat cestu,“ odpověděl Fergusson. „Tam, kde by byli Evropané v úzkých, oni nikdy nezaváhají. Bezvýznamný kámen, štěrk, trs trávy, odlišná barva písku, to vše jim stačí, aby šli najisto. V noci se řídí Polárkou. Neujdou ani tři a půl kilometru za hodinu a za velkého poledního vedra odpočívají. Posuďte sami, kolik času potřebují k přechodu Sahary, pouště přes tisíc šest set kilometrů široké!“

Ale *Viktoria* už zmizela očím překvapených Arabů, kteří jí její rychlost jistě záviděli. Večer přeletěla 2° 20' východní délky a v noci zdolala ještě jeden stupeň.

V pondělí se počasí úplně změnilo. Spustil se prudký déšť. Cestovatelé musili vzdorovat zátopě i přírůstku váhy, kterou pocítil balón i koš. Neustále tu lilo, a proto bylo všude tolik bažin a močálů. Rostlinný život se zde projevoval citlivkami, baobaby a tamaryšky.

To byl kraj Sonray s vesnicemi, jejichž stavby měly přehrnuté střechy jako arménské čapky. Bylo tam málo hor, jen pahorky, nad nimiž létaly sluky. Místy přerušila cestu prudká bystřina. Domorodci se přes ni dostávali tak, že šplhali po liáně zavěšené mezi dvěma stromy. Lesy ustoupily hustým podrostům, v nichž se to hemžilo krokodýly, hrochy a nosorožci.

„Brzy spatříme Niger,“ řekl doktor. „Kraj se v blízkosti velkých řek mění. Tyto pohyblivé cesty, jak se řekám správně říká, přinášejí s sebou především rostlinstvo, jako později budou přinášet civilizaci. Tak Niger rozesel na břehy svého mohutného toku, dlouhého čtyři tisíce sto šedesát kilometrů, nejdůležitější africká města.“

„Hleďme,“ ozval se Joe, „to mi připomíná jednoho muže, který si pochvaloval, že řeky protékají velkými městy!“

V poledne mýjela *Viktoria* osadu Gao, dnes jen skupinu dost ubohých chýší, ale kdysi velké město.

„Tady překročil Niger doktor Barth,“ připomněl Fergusson, „když se vracel z Tombouctou. Tady je ona bájná starověká řeka, soupeř Nilu, které pohanská pověrčivost přisuzuje božský původ. Niger podobně jako Nil vábil pozornost zeměpisců všech dob. Jeho průzkum si vyžádal stejně jako průzkum Nilu – a snad ještě víc – četné oběti.“

Niger tekł mezi dvěma břehy vzdálenými daleko od sebe. Jeho vody se valily značnou rychlostí k jihu. Cestovatelé, unášeni větrem, mohli si jen stěží prohlédnout jeho zajímavý tok.

„Chtěl bych o této řece něco říci,“ řekl Fergusson, „a ona je zatím už daleko za námi! Pod jménem Dhiuleba, Mayo, Egghirreu, Quorra a pod mnoha jinými protéká nesmírně rozlehlým krajem a svou délkou se téměř vyrovná Nilu. Všechna její jména znamenají prostě »řeka«, podle jazyka kraje, kterým protéká.“

„A doktor Barth šel touto cestou?“ ptal se Kennedy.

„Ne, Dicku. Když vyšel od Čadského jezera, prošel nejdůležitějšími městy kraje Bornu a překročil Niger u Saye, čtyři stupně pod městem Gao. Pak vnikl do neprozkoumaných končin, které Niger uzavírá svým obloukem. Po novém osmiměsíčním strádání dorazil do Tombouctou, což my dokážeme s tímto rychlým větrem za pouhé tři dny.“

„A byly objeveny prameny Nigeru?“ ptal se Joe.

„Už dávno,“ odpověděl doktor. „Poznání Nigeru a jeho přítoků vábilo mnoho objevitelů. Mohu vám uvést ty hlavní. Od roku 1749 do roku 1758 prozkoumal řeku Adamson a navštívil Gore. V letech 1785 až 1788 Goldberry a Geoffroy přešli senegambskou poušť a došli až do kraje Maurů, kteří zavraždili Saugniera, Brissona,

Adama, Rileyho, Cochelta a mnoho dalších nešťastníků. Pak přišel slavný Mungo-Park, přítel Waltera Scotta, Skot jako on.

Byl roku 1795 vyslán Africkou společností v Londýně, došel do Bambaru, spatřil Niger, vykonal s jedním otrokářem cestu devět set kilometrů dlouhou, poznal řeku Gambii a vrátil se roku 1797 do Anglie. Dne 30. ledna 1805 se vydal znovu na cestu se svým bratrancem Andersonem, s kreslířem Scottem a se skupinou dělníků. Došel do Gore, přibral si na pomoc pětatřicet vojáků a 19. srpna spatřil Niger. Ze čtyřiceti Evropanů však zůstalo naživu jen jedenáct mužů. Ostatní zemřeli následkem únavy, strádání, špatného zacházení, drsného podnebí a následkem toho, že tu je tak nezdravý kraj. Poslední dopisy Munga-Parka dostala jeho žena 16. listopadu. O rok později přinesl jakýsi místní obchodník zprávu, že viděl po příchodu do Bussy na Nigeru 23. prosince člun nešťastného cestovatele převrácený ve vodopádu řeky a cestovatel sám že byl domorodci zavražděn.“

„A ten strašný konec ostatní objevitele neodradil?“

„Naopak, Dicku. Teď už nešlo jen o poznání řeky, musili najít i cestovatelovy doklady. Roku 1816 byla v Londýně zorganizována výprava, které se zúčastnil major Gray. Přešla Senegalem, vnikla do Futa-Djalonu, navštívila kmeny Fulů a Mandingů a vrátila se bez významnějších výsledků do Anglie. Roku 1822 prozkoumal major Laing celou západní Afriku v sousedství anglických kolonií a dorazil jako první k pramenům Nigeru. Podle jeho dokladů není pramen této obrovské řeky ani půl metru široký.“

„To ho tedy lze snadno překročit,“ dodal Joe.

„Tak snadné to není,“ odpověděl doktor. „Podle místní pověry každý, kdo by se odvážil pramen přeskochit, se okamžitě propadne. A kdo prý tam chce načerpat vodu, toho neviditelná ruka odstrčí.“

„A je dovoleno nevěřit z toho ani slovo?“ ptal se Joe.

„Je. Po pěti letech se major Laing vydal napříč Saharou, pronikl až do Tombouctou a několik kilometrů za městem byl uškrcen Ulad-Simanem, který ho chtěl přinutit, aby přestoupil na islám.“

„Zas jedna oběť!“ řekl lovec.

„Tehdy se jistý odvážný mladý muž vydal s nejskromnějšími prostředky na výpravu a vykonal nejobdivuhodnější novodobou

cestu. Byl to Francouz René Caillé. Po různých pokusech v letech 1819 až 1824 se vydal znovu na cestu 19.– dubna 1827 z Rio Nunez. Dne 3. srpna dorazil do Time tak vyčerpán a nemocen, že mohl v cestě pokračovat až po šesti měsících, v lednu roku 1828. Přidal se tehdy ke karavaně, a chráněn svým orientálním oděvem, došel 10. března k Nigeru, vešel do města Djénné a plavil se pak po řece až do Tombouctou, kam dorazil 30. dubna. Toto zajímavé město spatřili snad jen Francouz Imbert roku 1670 a Angličan Robert Adams roku 1810. Ale René Caillé byl první Evropan, který přinesl přesné údaje. Dne 4. května opustil tuto královnu poušť, 9. května poznal místo, na němž byl zavražděn Laing, 19. května došel do Aruy a opustil toto obchodní město, aby se vydal cestou plnou nebezpečí do obrovských pustin mezi Súdánem a severními africkými oblastmi. Konečně 28. září vešel do Tangeru, odkud odplul do Toulonu. Ačkoli byl osmdesát dní nemocen, přešel v devatenácti měsících Afriku od západu na sever. Ach, kdyby se byl Caillé narodil v Anglii, byl by býval ctěn jako nejneohroženější cestovatel moderní doby, stejně jako Mungo-Park. Ale ve Francii nebyl doceněn.“

„To byl odvážný chlapík,“ řekl lovec. „A co se s ním stalo?“

„Zemřel ve věku devětatřiceti let na následky cestovních útrap. Ve Francii byli přesvědčeni, že pro něho vykonali dost, když mu roku 1828 udělili cenu *Zeměpisné společnosti*. V Anglii by se mu bylo dostalo nejvyšších poct! Ostatně zatímco dokončoval svou úžasnou cestu, podnikl stejnou výpravu Angličan, a to se stejnou odvahou, i když ne se stejným štěstím. Byl to kapitán Clapperton, společník Denhamův. Roku 1829 se vydal do Afriky od Beninského zálivu na západním pobřeží. Šel po stopách Mungo-Parkových a Laingových, našel v Busse doklady o smrti prvního, došel 20. srpna do Saxatu, kde byl zajat a kde naposledy vydechl v náručí svého věrného sluhy Richarda Landra.“

„A co se stalo s Landrem?“ ptal se s velkým zájmem Joe.

„Podařilo se mu dosáhnout pobřeží a vrátit se do Londýna s kapitánovými papíry a s přesným popisem jeho cesty. Nabídl tehdy své služby vládě, chtěl dokončit průzkum Nigeru. Přibral si na pomoc svého bratra Johna, druhého syna prostých lidí v Cornwallu, a oba dva v letech 1829 až 1831 vykonali cestu po řece od Bussy až k

jejímu ústí, přičemž ji celou popsali kilometr za kilometrem, vesnici za vesnicí.“

„Oba bratři tedy unikli společnému osudu všech cestovatelů?“ zeptal se Kennedy.

„Ano, aspoň na této výpravě, protože roku 1833 podnikl Richard třetí cestu po Nigeru, na níž zahynul před ústím řeky neznámou kulkou. Jak vidíte, přátelé, kraj, nad nímž letíme, byl svědkem vznešených obětí, které velmi často čekala jediná odměna – smrt.“

KAPITOLA XXXIX

KRAJE V OHBÍ NIGERU – FANTASTICKÝ POHLED NA
POHOŘÍ HOMBORI – KABRA – TOMBOUCTOU – PLÁN
DOKTORA BARTHA – ÚPADEK – NAZDAŘBŮH

Během onoho pošmourného pondělka uvedl doktor Fergusson tisíce podrobností o kraji, nad nímž letěli. Dost plochá půda nekladla jejich cestě žádné překážky. Jedinou starost dělal doktorovi severovýchodní vítr, který vanul velmi prudce a odnášel je od Tombouctou.

Niger zde stoupá na sever až k tomuto městu, pak vytváří oblouk podobný obrovskému vodotrysku a spadá široce rozvinutým ústím do Atlantského oceánu. V onom ohybu se kraj velmi mění, brzy je úrodný, brzy nesmírně pustý. Holé úhory se střídají s kukuřičnými poli, která zas ustupují rozlehlým plochám pokrytým kručinkou. Na březích bystrin a močálovitých říčních ramen žijí četná hejna všech možných vodních ptáků, pelikánů, čírek a ledňáčků.

Občas se objevil tábor Tuaregů; muži si hověli pod koženými stany, kdežto ženy pracovaly venku. Dojily velbloudy a kouřily z dýmek s velkými hlavičkami.

Viktoria se do osmé hodiny večerní dostala o tři sta sedmdesát kilometrů na západ, kde se cestovatelé stali svědky nádherné podívané.

Trhlinou v mracích proniklo několik měsíčních paprsků, které dešťovou clonou dopadly na hřebeny pohoří Hombori. Není podivnější útvar nad tyto horské hřbety čedičového vzhledu. Odrážely se svými fantastickými obrysy od ztemnělého nebe a vypadaly jako legendární zříceniny obrovského středověkého města, podobně jako se jeví za temných nocí udiveným zrakům ledové útvary v polárních mořích.

„Podívejte se, dějiště *Udolphova tajemství*,“ řekl doktor. „Ann Radcliffová*) by nebyla dokázala ve svém románu vyličit hory příšernějšího vzhledu.“

„Opravdu,“ řekl Joe, „nechtěl bych se procházet večer sám v tomto světě přízraků. Víte, pane doktore, že kdyby to nebylo tak těžké, přenesl bych tento kraj do Skotska? Ten by se, pane, vyjímal na břehu jezera Lomond! A jak by se tam hrnuli turisté!“

„Náš balón není dost veliký, aby ti dovolil provést nápad tak fantastický. Ale zdá se mi, že měníme směr.“

Dobrá! Zdejší skřítkové jsou velmi milí. Posílají nám slabý jihozápadní vítr, který nás vrátí na dobrou cestu.“

Viktoria se opravdu stočila k severu a 20. května ráno letěla nad složitou sítí kanálů, bystřin a řek, tvořící spleť přítoků Nigeru. Mnohé z kanálů byly zakryty hustou trávou a podobaly se spíš bujným loukám. Tady rozpoznal Fergusson cestu doktora Bartha, který se odtud pustil s člunem po řece až do Tombouctou. Niger, široký půldruhého kilometru, teče tu mezi břehy bohatě porostlými tamaryšky a křížatými rostlinami. Skákající gazely ve velkých stádech prorážely svými kroužkovanými rohy vysokou trávou, kde na ně tiše číhali krokodýli.

Pod krásnými stromy táhly dlouhé řady oslů a velbloudů se zbožím z Djénné. Brzy se v ohybu řeky objevil půlkruh nízkých domů.

*) *Anglická autorka (1764-1823), která děj svých románů umísťovala do strašidelně působícího prostředí.*

Na terasách a na střechách byla složena všechna píce sklizená v okolních krajích.

„To je Kabra!“ zvolal radostně doktor. „Je to přístav Tombouctou. Vlastní město není ani devět kilometrů daleko.“

„Jste tedy spokojen, pane doktore?“ ptal se Joe.

„Okouzlen, chlapče!“

„Dobrá, všechno jde výborně.“

Ve dvě hodiny se před zraky cestovatelů opravdu objevila královna pouště, tajemné Tombouctou, jež má jako kdysi Atény a Řím svá vědecká učiliště a filozofické školy.

Fergusson sledoval každou podrobnost podle mapy, kterou načrtl sám Barth a která byla nesmírně přesná.

Město má tvar velkého trojúhelníku v obrovské pláni bílého písku. Jeden vrchol míří k severu a vniká do pouště. V okolí není takřka nic, jen trochu travin, zakrslých citlivků a nezuživého křoví.

Co se vzhledu města týče, představte si nakupení hracích koulí a kostek s otvory. Tak vypadá město z ptačí perspektivy. Velmi úzké ulice jsou lemovány pouze přízemními domy z hliněných cihel vypálených na slunci a prostými chýšemi ze slámy a z rákosí. Domy jsou krychlové, chýše kuželovité. Na terasách se nedbale povalují muži v pestrých oděvech a s kopím nebo s puškou v ruce. Ženy ve dne není vidět.

„Říká se však, že jsou hezké,“ podotkl doktor. „Vidíte tři věže tří mešit? Z velkého počtu zůstaly jen tyhle. Město od doby bývalého lesku velmi zchátralo. Uprostřed trojúhelníku se tyčí sankorská mešita s řadami galérií, jejichž oblouky mají velmi čistý sloh. Dále je čtvrť Sane Gunu, mešita Sidi Yahia a několik dvoupatrových domů. Paláce a honosné stavby tam nehledejte. Šejk je prostý obchodník a jeho královským sídlem je účtárna.“

„Zdá se mi,“ řekl Kennedy, „že támhle vidím polozbořené hradby.“

„Zbořili je Fulové roku 1826. Tehdy bylo město o třetinu větší, protože Tombouctou bylo od 11. století předmětem žádostivosti všech národů a patřilo postupně Tuaregům, Sonrayům, Maročanům a Fulům. Toto velké středisko civilizace, v němž učenec Ahmed-Baba měl v 16. století knihovnu se šestnácti sty rukopisy, je dnes jen obchodním střediskem střední Afriky.“

Město bylo opravdu velmi zanedbané. Bylo typickou ukázkou

pustnouchého, upadajícího města. Na předměstích se kupily obrovské rozvaliny, které s pahorkem na tržišti tvořily jediné terénní vyvýšeniny. Při přeletu *Viktorie* nastal rozruch. Ozvaly se bubny. Ale kdoví, zda poslední učenec v městě měl čas pozorovat tento nový jev.

Cestovatelé pokračovali ve větru, vanoucím z pouště, v cestě podle křivolaké řeky, a Tombouctou bylo brzy už jen letmou vzpomínkou z cesty.

„A teď ať nás osud vede, kam se mu zlíbí,“ řekl doktor.

„Jen když to bude na západ,“ dodal Kennedy.

„Ach, i kdybychom se měli vrátit stejnou cestou do Zanzibaru a přeletět oceán až do Ameriky, nevydělalo by mě to,“ řekl Joe.

„Jen kdyby to šlo, Joe.“

„A co nám k tomu chybí?“

„Plyn, chlapče. Nosná síla balónu viditelně klesá. Budeme musít s plynem moc šetřit, aby nás balón donesl až na pobřeží. Brzy budu nucen vyhodit přítěž. Jsme příliš těžcí.“

„To je tím, že nic neděláme, pane doktore. Ležíme celý den jako povaleči ve visutém lůžku, tloustneme a jsme stále těžší. Je to cesta lenošivých lidí, z níž se vrátíme strašně tlustí a tuční.“

„To jsou úvahy hodné Joea,“ odpověděl lovec. „Ale počkej na konec! Víš, co nám osud chystá? Jsme ještě daleko od konce naší cesty. Kde se asi octneme na africkém pobřeží, Samueli?“

„Na to mohu těžko odpovědět, Dicku. Jsme vydáni napospas velmi proměnlivým větrům. Nakonec bych byl šťastný, kdybychom se dostali někam mezi Sierru Leone a Portendick. Tam bychom našli přátele.“

„To bude radost, až jim stiskneme ruce! Ale letíme aspoň vytouženým směrem?“

„Moc ne, Dicku. Pohleď na magnetku! Letíme k jihu a stoupáme podle Nigeru k jeho pramenům.“

„To by byla nádherná příležitost, abychom je objevili,“ řekl Joe, „kdyby nebyly už známy. Nemohli bychom vlastně objevit ještě nějaké jiné?“

„Ne, Dicku. Ale buď klidný, doufám, že až tam nezaletíme. Je to příliš daleko.“

Když nadešla noc, vyhodil doktor poslední pytel přítěže. *Viktoria* se vznesla výš. Ač hořák hořel plným plamenem, mohl se balón jen stěží držet ve výši. Teď byli cestovatelé sto deset kilometrů jižně od Tombouctou a druhý den se probudili nad břehy Nigeru nedaleko jezera Debo.

KAPITOLA XL

DOKTOR FERGUSSON JE ZNEPOKOJEN – TRVALÝ SMĚR
NA JIH – MRAK KOBYLEK – POHLED NA DJÉNNÉ – POHLED
NA SEGU – ZMĚNA VĚTRU – JOE LITUJE

Koryto řeky bylo velkými ostrovy rozděleno na úzká ramena s prudkým tokem. Na jednom z ostrovů stálo několik pastýřských chýší. Ale cestovatelé nemohli provést přesná měření, protože rychlost *Viktorie* se neustále zvětšovala. Naneštěstí se balón odchyloval stále k jihu a v několika minutách přeletěl jezero Debo.

Fergusson nebezpečně zvyšoval rozpětí plynu a hledal v různých výškách vítr jiného směru, avšak marně. Proto od tohoto způsobu rychle upustil. Vždyť tlakem plynu na porušené stěny balónu ztrácel vodíku ještě víc.

Neříkal nic, ale byl opravdu znepokojen. Umíněnost, s jakou ho vítr hnal k jižní části Afriky, mařila jeho propočty. Nevěděl už, na koho a na co se spolehnout. Co se s ním stane mezi barbary, kteří pustoší guinejské pobřeží, nedosáhne-li anglického nebo francouzského území? A současný směr ho vedl do království dahomejského mezi nejdivočejší kmeny a vydával ho napospas králi, který při veřejných slavnostech usmrcoval tisíce lidských obětí! Tam by byl ztracen!

A balón se viditelně unavoval. Doktor cítil, jak *Viktoria* slábne. Ale počasí se počalo trochu zlepšovat, a tak doktor doufal, že se změní vítr.

Velmi nepříjemně mu připomněla jeho situaci Joeova úvaha.

„Dobrá,“ řekl sluha, „děšť houstne a tentokrát to bude pěkný

přival, mňžeme-li soudit podle postupujících oblaků!“

„Zase oblaka!“ bručel Fergusson.

„A jaká!“ odpověděl Kennedy.

„Taková jsem nikdy neviděl,“ dodal Joe, „se hřbetem spleteným do provazce!“

„Mohu si oddechnout,“ řekl doktor a odložil dalekohled. „To nejsou oblaka.“

„Cože?“ zvolal Joe.

„Ne, je to mračno.“

„No tohle!“

„Ale mračno kobylek.“

„Cože, kobylek?“

„Miliardy kobylek, jež se ženou nad krajem jako bouře. Běda zemi, na kterou se snesou! Bude zničena.“

„To bych chtěl vidět.“

„Počkej, Joe! Za deset minut nás to mračno dostihne a ty se přesvědčíš na vlastní oči.“

Fergusson měl pravdu. Onen hustý mrak o rozloze mnoha kilometrů bylo nesčetné množství kobylek, které se jmenují saranče stěhovavé. Sto kroků od *Viktorie* se snesly na zelený kraj. Za čtvrt hodiny pokračovala záplava hmyzu v letu a cestovatelé mohli z dálky ještě zahlédnout úplně ožrané stromy a keře a louky jako pokosené. Zdálo se, že náhlá zima změnila kraj v neplodnou pustinu.

„Tak co, Joe?“

„No, pane doktore, je to velmi zajímavé, ale docela přirozené. Co udělá v malém jedna kobylka, udělají miliardy ve velkém.“

„To je strašný déšť,“ řekl lovec, „zničí vše tak, že to je ještě hrůznější než krupobití.“

„A není možné se před tím ochránit,“ odpověděl Fergusson. „Lidem často napadlo zapálit lesy, a dokonce i úrodu, aby zastavili let tohoto hmyzu. Ale první řady se vrhly dc plamenů, uhasily je a zbytek mračna se pak bez odporu pásl. Naštěstí v těchto krajích jsou škody kobylek trochu vyváženy. Domorodci sesbírají spousty hmyzu a s velkou chutí ho pojídají.“

„Jsou to tedy vzdušné krevety*,“ řekl Joe a litoval, že je „pro poučení“ nemohl ochutnat.

Kvečeru se v kraji objevilo více bažin. Lesy ustoupily osamělým skupinám stromů. Na břehu řeky spatřili cestovatelé tabáková pole a bažiny s hustou picni trávou. Na jednom z velkých ostrovů zahlédli město Djénné s dvěma věžemi hliněné mešity, kde hnusně páchly milióny vlašťovčích hnízd nakupených na jejich zdech.

Mezi domy vyčnívalo několik baobabů, citlivků a datlovníků. I v noci tu byl čilý ruch. Djénné je opravdu významné obchodní středisko. Obstarává všechno pro město Tombouctou. Na říčních bárkách i karavanami tam dopravuje nejrůznější výrobky svého průmyslu.

„Kdyby to neznamenal prodloužení naší cesty, chtěl bych se v tomto městě zastavit,“ řekl doktor. „Určitě bych tam našel nejednoho Araba, který byl v Anglii nebo ve Francii a kterému by náš způsob dopravy nebyl cizí. Ale nebylo by to opatrné.“

„Odložme tu návštěvu na naši příští výpravu,“ řekl se smíchem Joe.

„Ostatně jestliže se nemýlím, přátelé, vítr se trochu stáčí k západu. A takové příležitosti musíme využít.“

Doktor vyhodil několik zbytečných už předmětů, prázdné láhve a bedny na maso, které už nebyly k potřebě. Tak se mu podařilo udržet *Viktorii* ve výši mnohem příznivější jeho záměrům. Ve čtyři hodiny ráno dopadaly první sluneční paprsky na město Segu, hlavní město kraje Bombari, snadno poznatelné podle čtyř městských čtvrtí, podle maurské mešity a podle neustálého přejíždění pramic, které přepravují obyvatelstvo do různých čtvrtí.

**) Krevety jsou drobní mořští ráčkové, které přímořské obyvatelstvo jí.*

Cestovatelé však toho moc neviděli a ani je nikdo nespapřil. Letěli rychle přímo na severozápad. Doktorův neklid zvolna mizel.

„Ještě dva dny letu tímto směrem a touto rychlostí a dostaneme se k řece Senegal,“ řekl.

„A tam už budeme v přátelské zemi?“ ptal se lovec.

„Tak docela ještě ne. Ale po pravdě řečeno, kdyby nám tam *Viktoria* vypověděla službu, mohli bychom už dojít na francouzské

území. Vydržíme-li to ovšem ještě několik set kilometrů, dostaneme se bez únavy, bez obav a bez nebezpečí až na západní pobřeží.“

„A bude konec!“ řekl Joe. „Tím lépe a tím hůře. Kdybych se netěšil na to, jak o tom budu vyprávět, nechtěl bych nikdy sestoupit na zem. Myslíte, že budou lidé mému vyprávění věřit, pane doktore?“

„Kdo ví, Joe? Budou tu ostatně nepopiratelná fakta. Tisíc svědků nás vidělo vzlétnout na jednom africkém břehu a tisíc svědků nás uvidí přistávat na druhém.“

„V tom případě budou lidé těžko tvrdit, že jsme Afriku nepřelétli,“ řekl Kennedy.

„Ach pane Kennedy,“ pokračoval s dlouhým povzdechem Joe, „móckrát budu litovat těch kamenů z ryzího zlata! To by dodalo váhy našemu příběhu a pravděpodobnosti našemu vyprávění. Kdyby na jednoho posluchače připadl gram zlata, shromáždil bych hezký dav, který by mě poslouchal a taky obdivoval.“

KAPITOLA XLI

POBLÍŽ SENEGALU – VIKTORIA KLESÁ NÍŽ A NÍŽ –
STÁLE SE NĚCO VYHAZUJE – MARABUT AL-HADŽI –
PASCAL, VINCENT, LAMBERT – MOHAMEDŮV SOK –
OBTÍŽNÉ POHOŘÍ – KENNEDYHO ZBRANĚ – JOEŮV
MANÉVR – ZASTÁVKA NAD PRALESEM

Dne 17. května v devět hodin ráno se kraj opět změnil. Dlouhá zvýšená návrší přešla v pahorky věštící blízkost hor. Cestovatelé teď měli překonat horský řetěz, který odděluje povodí Nigeru od povodí Senegalů a určuje spád vod jednak do Guinejského zálivu, jednak do zálivu Zeleného mysu.

Tato část Afriky až k Senegalů je pokládána za nebezpečnou. Doktor Fergusson to znal z vyprávění svých předchůdců. Ti tu zažili nesčetná strádání a prošli tisícovým nebezpečím mezi barbarskými černochoy. Zhoubné podnebí zabilo převážnou většinu společníků

Munga-Parka. Fergusson byl proto více než jindy rozhodnut nesestupovat na tak nehostinnou zemi.

Neměl teď ani minutu klidu. *Viktoria* stále viditelně klesala. Musil vyhodit množství předmětů více nebo méně zbytečných, především při přeletu horského hřebenu. Tak tomu bylo při cestě dlouhé přes dvě stě dvacet kilometrů. A neustálé výstupy a sestupy unavovaly. Balón, tento nový Sisyfův kámen*), neustále klesal. Tvar nedostatečně naplněného balónu se už měnil. Prodlužoval se a vítr do uvolněného obalu vydouval velké kapsy.

Kennedy se neubráníl, aby na to neupozornil.

„Ze by měl balón trhlínu?“ řekl.

„Ne,“ odpověděl doktor. „Ale guma jistě změkla nebo se teplem rozpustila a vodík teď tkaninou uniká.“

„Můžeme nějak jeho úniku zabránit?“

„To není možné. Jediný prostředek je balónu ulehčit. Vyhodíme vše, co můžeme vyhodit!“

„Ale co?“ řekl lovec, rozhlížeje se po vyprázdněném již koši.

„Zbavme se stanu, ten má značnou váhu.“

Joe, jehož se tento rozkaz týkal, vylezl na kruh, který spojoval provazy sítě, odvázal tam těžký stanový kryt a vyhodil ho ven.

„To přinese štěstí všem černošským kmenům,“ řekl. „Do toho se oblečou tisíce černochů, protože jsou na látku dost nenároční.“

**) Sisyfos z řeckého bájesloví byl krutý korintský král, který musil po smrti za trest valit do kopce velký kámen. Z vrcholu kopce se však kámen vždy zase svalil dolů a Sisyfos musil svou marnou práci stále začínat znova.*

Balón se trochu vznesl, ale brzy bylo zřejmé, že se zase blíží k zemi.

„Sestupme,“ radil Kennedy, „a podívejme se, co se s tím obalem dá dělat!“

„Opakuji ti, Dicku, že nemáme žádnou možnost jej opravit.“

„Co tedy budeme dělat?“

„Obětujeme vše, co nebudeme nezbytně potřebovat. Chci se rozhodně vyhnout přistání v těchto lesích. Lesy, nad kterými teď

letíme tak nízko, jsou velmi málo bezpečné.“

„Jakže? Lvi, hyeny?“ řekl opovržlivě Joe.

„Něco horšího, chlapče! Lidé! A nejkrutější ze všech afrických obyvatelů!“

„Odkud to víte?“

„Od cestovatelů, kteří nás předešli. A od Francouzů, kteří okupovali kolonii Senegal a musili se stýkat s okolními kmeny. Za správy plukovníka Faidherba byl proveden průzkum vnitrozemí. Důstojníci Pascal, Vincent a Lambert podali pak přesné zprávy o své výpravě. Prozkoumali kraje v ohbí Senegalu, kde války a loupeže zanechaly jen rozvaliny.“

„Co se tam stalo?“

„Roku 1854 marabut Al-Hadži, muslimský kněz ze senegalské Futy, prohlásil o sobě, že jedná z Mohamedova vnuknutí, a vyhlásil válku všech kmenů proti nevěřícím, to jest proti Evropanům. Přinesl zkázu a ničení mezi Senegal a jeho přítok Faleme. Tři fanatické hordy, kterým velel, protáhly krajem tak, že neušetřily jedinou vesnici, všechno vyloupily a vyvraždily. V údolí Nigeru se tito válečníci přiblížili až k městu Segu a dlouho je ohrožovali. Roku 1857 postoupili dál na sever a obklíčili pevnost Medinu, založenou Francouzi na břehu řeky. Tato stanice byla hájena hrdinou Paulem Hollem, který několik měsíců bez jídla a téměř bez střeliva držel pevnost až do chvíle, kdy ho přišel plukovník Faidherbe vysvobodit. Al-Hadži a jeho tlupy přešli pak k Senegal a vrátili se do Kaarty, kde pokračovali v loupění a ve vraždění. To jsou tedy kraje, kam se uchýlil se svými tlupami banditů, a já opakuji, že by nebylo dobré padnout jim do rukou.“

„Však jim do rukou nepadneme,“ řekl Joe, „i kdybychom měli obětovat poslední boty, aby se *Viktoria* vznesla.“

„Nejsme daleko od řeky,“ pravil doktor, „ale domnívám se, že náš balón nás nebude moci přes ni přenést.“

„Dostaneme se aspoň k břehu a to už bude znamenat výhru,“ řekl lovec.

„O to se pokusíme,“ odpověděl doktor. „Jen jedna věc mě znepokojuje.“

„Jaká?“

„Musíme přeletět hory a to nebude snadné, protože už nemohu zvětšit nosnou sílu balónu ani nejsilnějším plamenem.“

„Počkejte tedy,“ řekl lovec, „a pak uvidíme.“

„Ubohá *Viktoria*, vzdychl Joe. „Přilnul jsem k ní jako námořník ke své lodi a jen nerad se s ní budu loučit! Není sice už to, co byla na počátku cesty, ale nesmíme o ní mluvit ve zlém! Prokázala nám úžasné služby a mně bude při loučení s ní pukat srdce.“

„Bud' klidný, Joe. Opustíme-li ji, uděláme to proti své vůli. Bude nám sloužit až do konce svých sil. Žádám od ní ještě čtyřadvacet hodin.“

„Vyčerpala se,“ prohlásil Joe, dívaje se na balón. „Slábne a život z ní uniká. Ubohý balón!“

„Nemýlím-li se, ukazují se na obzoru hory, o kterých jsi mluvil, Samueli,“ upozornil lovec.

„Ano, jsou to opravdu ony,“ řekl doktor, když si je prohlédl dalekohledem. „Zdají se dost vysoké. Budeme mít při přeletu potíže.“

„Nemůžeme se jim vyhnout?“

„Myslím, že ne, Dicku. Táhnou se do daleka. Skoro přes půl obzoru.“

„Vypadají, jako by se kolem nás stahovaly,“ řekl Joe. „Vlevo i vpravo se zvětšují.“

„Musíme rozhodně přeletět přes ně.“

Tato nebezpečná překážka se zdánlivě blížila nesmírnou rychlostí, lépe řečeno velmi silný vítr hnal *Viktorii* přímo k ostrým štítům. Musili stůj co stůj vystoupit, jinak by na ně narazili.

„Vyprázdněte naše nádrže,“ řekl Fergusson. „Nechme si jen věci nezbytně potřebné na jeden den.“

„Hotovo!“ zvolal Joe.

„Jestlipak balón stoupl?“ řekl Kennedy.

„Trochu. Asi o patnáct metrů,“ odpověděl doktor, který nespouštěl z očí barometr. „Ale to nestačí.“

Opravdu, vysoké vrcholy se blížily k cestovatelům tak, že vypadaly, jako by se na ně řítily. Balón se ani zdaleka nad nimi nevznášel. Potřeboval vystoupit ještě o víc než sto padesát metrů.

Cestovatelé vyhodili i zásoby vody pro hořák. Nechali si jen

několik litrů. Ani to však nestačilo.

„A přece musíme přeletět!“ řekl doktor.

„Vyhod' me nádrže, když jsme je už vyprázdnili,“ navrhl Kennedy.

„Vyhod'te je!“

„Hotovo!“ řekl Joe. „Je to smutné, když tak vyhazujeme kus za kusem.“

„A ty, Joe, ne abys opakoval svou dřívější obětavost! Přísahěj mi, že nás neopustíš, ať se stane cokoli!“

„Bud'te klidný, pane doktore, už se nerozejdeme.“

Viktoria vystoupila o dalších pětatřicet metrů, ale hřebeny hor byly stále nad ní. Byly to strmé srázy, zakončené skutečnou, kolmo seřiznutou hradbou. Zdvihala se ještě o více než šedesát metrů nad cestovateli.

„Nepodaří-li se nám ty skály za deset minut přeletět,“ řekl doktor, „náš koš se o ně rozbije.“

„Nuže, pane doktore?“ ptal se Joe.

„Nech tu jen zásobu pemikanu a vyhod' všechno maso, které nás zatěžuje!“

Balón byl odlehčen o dvaadvacet kilogramů. Vznesl se sice do značné výše, ale co to bylo platné, když se nedostal nad čáru horského hřebene! Byla to strašná situace. *Viktoria* letěla značnou rychlostí. Bylo jasné, že se roztrhne na kousky. Naráz bude opravdu hrozný.

Doktor se rozhlédl v koši kolem sebe. Koš byl skoro prázdný. „Bude-li třeba, Dicku, musíš být připraven obětovat své zbraně.“ „Obětovat zbraně?“ opakoval vzrušeně lovec. „Příteli, žádám-li tě o to, je to nezbytné.“

„Samueli, Samueli!“

„Tvě zbraně i tvá zásoba olova a prachu nás mohou stát život.“

„Blížíme se!“ zvolal Joe. „Blížíme se!“

Dvacet metrů! Hory převyšovaly *Viktorii* ještě o dvacet metrů.

Joe vzal pokrývky a vyhodil je. Aniž co Kennedymu řekl, vyhodil i několik pytlíků olova a kulí. Balón vystoupil nad nebezpečný hřeben a jeho horní část zazářila ve slunečních paprscích.

Ale koš byl stále ještě kousek pod skalní stěnou, o kterou se musí

roztříštit „Kennedy! Kennedy!“ vykřikl doktor. „Vyhod' zbraně, nebo jsme ztraceni!“

„Počkejte, pane Kennedy,“ ozval se Joe. „Počkejte!“ Kennedy se otočil a zahlédl jen, jak Joe zmizel z koše. „Joe! Joe!“ vykřikl.

„Nešťastník!“ zvolal doktor.

Horský hřeben byl v těchto místech asi šest metrů široký a na druhé straně se svažoval mnohem mírněji. Koš se dostal přesně do úrovně této celkem rovné plošiny. *Klouzal* po zemi pokryté *ostrým* štěrkem, který pod košem skřípal.

„Přelétáme! Přelétáme! Přeletěli jsme!“ ozval se hlas, který rozbušil Fergussonovi srdce.

Neohrožený chlapec se držel vnějšího okraje koše. Běžel po hřebeni a tím balón odlehčil o svou váhu. Musil se však pevně držet, protože *Viktoria* se mu snažila uniknout. Když se Joe dostal na protější „svah a pod ním se otevřela propast, silně se vzepřel rukama, vyhoupl se, zavěsil do provazů a vylezl ke svým druhům.

„Bylo to docela snadné,“ řekl prostě.

„Ach, ty hodný chlapče,“ řekl velmi vřele doktor.

„Ale vždyť jsem to neudělal pro vás,“ odpověděl mu Joe, „nýbrž pro karabinu pana Kennedyho! Byl jsem mu to dlužen za tu příhodu s Araby! A já rád platím své dluhy. Nyní jsme vyrovnáni,“ dodal a podával lovcovi jeho zamilovanou zbraň. „Bylo by mi líto, kdybych se musel dívat, jak se jí zbavujete.“

Kennedy mu silně stiskl ruku. Nemohl ze sebe vydat ani slovo.

Viktoria teď mohla klidně sestupovat. Bylo to snadné. Brzy se octla v rovnováze šedesát metrů nad zemí. Kraj pod ní byl velmi členitý. Bylo v něm plno výčnělků, kterým by se cestovatelé v noci velmi obtížně vyhýbali, když je balón už neposlouchal.

Blížil se rychle večer a doktor se musil přes svou nechuť rozhodnout počkat tu do rána.

„Najdeme si nějaké příhodné místo a zastavíme se tam,“ řekl.

„Konečně ses rozhodl,“ pochvaloval si Kennedy.

„Ano, dlouho jsem uvažoval o plánu, který teď musíme provést. Je teprve šest hodin, a tak máme ještě čas. Joe, vyhod' kotvy!“

Joe poslechl a obě kotvy se už kývaly pod košem.

„Vidím velký prales,“ řekl doktor. „Letíme nad vrcholky stromů.“

Na některém z nich se zavěsíme. Za nic na světě bych nesouhlasil s noclehem na zemi.“

„Budeme moci vystoupit?“ ptal se Kennedy.

„A proč? Opakuji vám, že by bylo nebezpečné, kdybychom se rozdělili. Žádám vás ostatně, abyste mi pomohli při nesnadné práci.“

Viktoria, která se dotýkala vrcholků stromů obrovského pralesa, se brzy prudce zastavila. Kotvy se zachytily. Vítr se kvečeru ztišil a balón zůstal téměř nehybně tkvět nad širou zelenou plochou sykomorového pralesa.

KAPITOLA XLII

SOUBOJ ŠLECHETNOSTI – POSLEDNÍ OBĚŤ –
DILATAČNÍ PŘÍSTROJ – JOEOVA OBRATNOST – PŮLNOC –
DOKTOROVA HLÍDKA – KENNEDYHO HLÍDKA – KENNEDY
USÍNÁ – POŽÁR – ŘEV – MIMO DOSAH

Doktor Fergusson začal zjišťovat polohu podle výšky hvězd. Byli sotva pětáctýřicet kilometrů od řeky Senegalu.

„Všechno, co můžeme udělat, přátelé,“ řekl, když nahlédl do mapy, „je dostat se přes řeku. Ale protože tu není ani most, ani čluny, musíme ji stůj co stůj přeletět balónem. A proto ho musíme ještě odlehčit.“

„To bude snadné,“ řekl Joe. „Nemám snad ve zvyku ...“

„Nejde tu o seskok, chlapče, ale o to, dojít pěšky k africkému pobřeží,“ přerušil ho Kennedy.

„Já jsem dobrý chodec a dobrý lovec...“

„S tím nebudu nikdy souhlasit,“ namítl Joe.

„Váš souboj šlechetnosti je zbytečný, přátelé,“ řekl Fergusson. „Doufám, že k takovým krajnostem se nedostaneme. Bude-li to ostatně nutné, projdeme krajem všichni společně. Rozdělovat se nebudeme.“

„To je přece řeč,“ řekl Joe. „Malá procházka nám neuškodí.“

„Ale dříve použijeme posledního prostředku, jak naši *Viktorii*

odlehčit,“ pokračoval doktor.

„Jakého?“ ptal se Kennedy.

„Musíme se zbavit skříně s hořákem, Bunsenova článku a spirály. To váží dohromady čtyři sta kilogramů, které s sebou vlečeme vzduchem.“

„A jak potom dosáhneš rozpětí plynu, Samueli?“

„Nedosáhnu ho. Obejdeme se bez něho.“

„Ale...“

„Poslyšte, přátelé. Vypočetl jsem si velmi přesně, kolik nosné síly nám ještě zbývá. Je jí dost, aby unesla nás tři s několika zbylými předměty. Vážíme sotva dvě stě pětadvacet kilogramů, i s váhou kotvy, kterou si chci ponechat.“

„Drahý Samueli,“ odpověděl lovec, „tomuhle rozumíš líp ty než my. Jedině ty můžeš posoudit situaci. Řekni nám, co máme udělat, a my to uděláme.“

„Čekám jen na rozkaz, pane doktore.“

„Opakuji vám, přátelé: ať je toto rozhodnutí sebevážnější, musíme náš přístroj obětovat.“

„Obětujme ho tedy,“ řekl Kennedy.

„Do toho!“ zvolal Joe.

Nebyla to práce snadná. Musili přístroj kus po kuse rozebrat. Napřed zdvihli nádrž směsi, pak nádrž hořáku a konečně nádrž, kde se rozkládala voda. Všichni tři cestovatelé spojili své síly a jen tak se jim podařilo vytrhnout nádrž ze dna koše, do něhož byla pevně zapuštěna. Ale Kennedy byl tak silný, Joe tak obratný a Samuel tak vynalézavý, že se jim poštěstilo jednotlivé kusy vyházet postupně ven. Zmizely v širokých průrvách, které se vytvořily v korunách stromů.

„Černoši se budou moc divit,“ řekl Joe, „až najdou tyto věci v pralese. Jsou schopni udělat si z nich bůžky.“

Pak se musili zabývat trubicemi vsunutými do balónu a spojenými se spirálou. Joeovi se podařilo přerýznout gumový nástavec několik decimetrů pod košem. Ale s trubicemi to bylo obtížnější, protože byly horním koncem zachyceny a upevněny mosaznými dráty do vlastního kruhu záklopy.

A tu rozvinul Joe všechnu svou obratnost. Bos, aby nepoškodil

obal, vyšplhal se po síti navzdory výkyvům balónu až na jeho vrchol a tam s tisícerými nesnáze, zavěšen jednou rukou na kluzkém povrchu, uvolnil vnější matice, jež trubice zajišťovaly. Trubice se pak lehce oddělily a vytáhly spodním otvorem, který byl silným obvazem opět neprodyšně uzavřen.

Viktoria, zbavená pozoruhodné přítěže, se ve vzduchu napřímila a kotevní lano se silně napjalo.

O půlnoci cestovatelé všechny práce šťastně dokončili, ovšem za cenu značné únavy. Rychle snědli trochu pemikanu a napili se studeného grogu, protože doktor už nemohl nabídnout Joeovi teplo hořáku. Joe a Kennedy ostatně padali únavou.

„Lehněte si a spěte, přátelé,“ řekl jim doktor. „Vezmu si první hlídku. Za dvě hodiny vzbudím Kennedyho. Kennedy vzbudí za čtyři hodiny Joea. V šest hodin odletíme a kéž nám ještě poslední den přeje štěstí!“

Oba doktorovi druhové se nedali prosit, lehli si na dno koše a rychle usnuli hlubokým spánkem.

Noc byla klidná. Několik mraků se trhalo vedle měsíce v poslední čtvrti, jehož nejasné světlo jen stěží pronikalo temnotou. Fergusson se opřel o kraj koše a rozhlížel se kolem sebe. Bedlivě pozoroval temnou clonu listoví, která se mu rozprostírala pod nohama a bránila mu v pohledu na zem. Seběmenší šelest mu byl podezřelý. Snažil se rozeznat i lehké šumění listů.

Byl v takovém duševním stavu, který samota ještě podporuje a při němž se vám v mysli rodí nejasný strach. Na konci takové cesty, po překonání tolika obtíží, ve chvíli, kdy se člověk už téměř dotýká cíle, jsou obavy tím živější a vzrušení tím silnější. Místo konečného přistání jako by před očima mizelo.

Současná situace nebyla opravdu nijak uspokojivá. Octl se uprostřed barbarské země a s dopravním prostředkem, který mohl každým okamžikem vypovědět službu. Doktor už s balónem nepočítal najisto. Tytam byly doby, kdy s ním tak odvážně manévroval, protože se na něj mohl spolehnout.

Pod těmito dojmy se doktorovi několikrát zdálo, že slyší ve velkém pralese nějaký hluk. Dokonce měl dojem, že vidí mezi stromy prchavé záblesky ohně. Díval se pozorně s dalekohledem u

očí, ale nespátřil nic. Nastalo dokonce hlubší ticho.

Fergusson měl snad halucinace. Naslouchal, ale nezachytil ani nejslabší zvuk.

Tak uplynula doba jeho hlídky. Probudil Kennedyho, doporučil mu největší bdělost a lehl si vedle Joea, který spal, jako když ho do vody hodí.

Kennedy si zapálil klidně dýmku a protíral si oči, které jen stěží udržel otevřené. Opřel se v rohu koše a počal zuřivě kouřit, aby zahnal ospalost.

Kolem něho vládlo nejhlubší ticho. Koruny stromů se kývaly v lehkém vánku a v něm se také zvolna houpal koš, ukolébávaje lovce do spánku, který se ho zmocňoval proti jeho vůli. Kennedy chtěl vzdorovat. Otevřel několikrát víčka a vrhl několik pohledů do tmy, ale nic neviděl a nakonec podlehl únavě a usnul.

Jak dlouho byl ponořen do tohoto stavu netečnosti? Ani si to nemohl uvědomit, když byl náhle probuzen nečekaným praskotem.

Protřel si oči a vstal. Do tváře ho udeřilo silné horko. Prales hořel!

„Hoří! Hoří!“ vykřikl, nechápaje vůbec, co se děje.

Oba jeho druhové vyskočili.

„Co je?“ ptal se Fergusson.

„Požár!“ zvolal Joe. „Ale kdo mohl...“

V tom okamžiku se vznesl z prudce ozářeného listoví strašný řev.

„Ach divoši!“ křičel Joe. „Zapálili prales, aby tím jistěji upálili i nás.“

„To jsou Talibasové, patrně kněží Al-Hadžiho!“ řekl doktor.

Viktorii obklopoval ohnivý kruh. Praskot suchých větví se mísil se sykotem syrového dřeva. Liány, listy, všechn živý porost se svíjel v ničivém živlu. Byl to pohled na jediné moře plamenů. Velké stromy s větvemi pokrytými žhavými uhlíky se odrážely černě od rudé výhně. Ohnivá záplava požáru se zrcadlila v oblacích, takže cestovatelé byli jakoby obklopeni ohnivou koulí.

„Utečme na zem!“ zvolal Kennedy. „To je jediná možná záchrana.“

Fergusson ho však pevnou rukou zadržel, vrhl se ke kotevnímu lanu a jediným mávnutím sekery je přesekl.

Plameny se protahovaly až k balónu a olizovaly už jeho osvětlené stěny. Ale *Viktoria* zbavená svých pout vystoupila přes tři sta metrů vysoko do vzduchu.

Z lesa se ozval strašný pokřik a zuřivá palba z pušek. Balón zachytil vítr, který se s rozbřeskem dne zdvihl, a byl unášen k západu.

Byly čtyři hodiny ráno.

KAPITOLA XLIII

TALIBASOVÉ – PRONÁSLEDOVÁNÍ – ZNIČENÝ KRAJ –
MÍRNÝ VÍTR – *VIKTORIA* KLESÁ – POSLEDNÍ ZÁSoby –
SKOKY *VIKTORIE* – OBRANNÉ VÝSTŘELY – VÍTR SÍLÍ –
ŘEKA SENEGAL – GOUINSKÉ VODOPÁDY – TEPLÝ
VZDUCH – PŘELET ŘEKY

„Kdybychom byli z opatrnosti balón včera neodlehčili,“ řekl doktor, „byli bychom bez milosti ztraceni.“

„Tady je vidět, co znamená udělat všechno včas,“ odpověděl Joe. „Pak se člověk zachrání a je to docela přirozené.“

„Dosud nejsme mimo nebezpečí,“ namítl Fergusson.

„Čeho se ještě bojíš?“ ptal se Dick. „*Viktoria* bez tvého povolení nemůže sestoupit. A kdyby sestoupila?“

„Kdyby sestoupila? Podívej se, Dicku!“

Balón už přeletěl okraj pralesa a cestovatelé mohli zahlédnout asi třicet jezdců v širokých kalhotách a s vlajícími plášti. Byli ozbrojeni: někteří kopími, jiní dlouhými puškami. Sledovali klusem na bujných, ohnivých koních směr *Viktorie*, která letěla jen mírnou rychlostí.

Při pohledu na cestovatele vyráželi divoké výkřiky a chápali se zbraní. Na jejich osmahlých tvářích, kterým dodával vzhled divokosti řídký a rozčuchaný vous, zračil se vztek a hrozby. Bez námahy ujížděli po pláních a po svazích vedoucích k Senegal.

„To jsou oni!“ řekl doktor. „Krutí Talibasové, divocí kněží Al-Hadžiho! Raději se octnout v pralese mezi divou zvěří než padnout do rukou těmhle banditům.“

„Nevypadají nijak snášenlivě,“ řekl Kennedy. „A jsou to silní chlapíci!“

„Naštěstí tahle zvířata nelétají,“ podotkl Joe. „A to něco znamená.“

„Podívejte se,“ řekl Fergusson, „na ta zbořená města, na ty zapálené chýše! To je jejich dílo! Tam, kde se táhla obdělávaná pole, přinesli zpusťování a vyprahlou poušť.“

„Ale nás nemohou dostihnout,“ namítl Kennedy. „A podaří-li se nám nechat mezi sebou a jimi řeku, budeme v bezpečí.“

„Ano, Dicku, jenom nesmíme spadnout,“ řekl doktor, dívaje se na tlakoměr.

„Rozhodně neuděláme chybu, Joe, když si prohlédneme zbraně,“ pokračoval Kennedy.

„To jistě nemůže škodit. Teď se ukáže, že bylo správné nerozsévat je po cestě.“

„Ach, má karabina!“ zvolal lovec. „Doufám, že se s ní nikdy nerozloučím.“

A Kennedy ji s největší péčí nabil. Prachu a kulí mu zbylo ještě dost.

„V jaké jsme teď výši?“ ptal se Fergussona.

„Asi dvě stě padesát metrů. Ale nemáme už možnost hledat příznivý vítr výstupem nebo sestupem. Jsme vydáni napospas balónu.“

„To je mrzuté,“ pokračoval Kennedy. „Vítr je dost slabý. Kdybychom se teď setkali s uragánem jako v minulých dnech, byli by ti bandité už dávno z dohledu.“

„Ti taškáři nás sledují bez nejmenší námahy,“ řekl Joe. „Jen klusem. To je opravdu procházka.“

„Kdybychom byli na dostřel,“ prohlásil lovec, „bavil bych se tím, že bych jednoho po druhém shazoval ze sedla.“

„Ano,“ souhlasil Fergusson, „ale pak bychom byli na dostřel i my a naše *Viktoria* by byla pro jejich dlouhé muškety příliš snadným terčem. A kdyby ji roztrhli, dovedeš si jistě představit naši situaci.“

Talibasove pokračovali v pronásledování po celé odpoledne. K jedenácté hodině uletěli cestovatelé sotva sedmadvacet kilometrů na západ.

Doktor pátral po nejmenším obláčku na obzoru. Neustále se bál změny počasí. Co se stane, bude-li zahrán zpět k Nigeru? A nadto zjistil, že balón viditelně klesá. Od svého vzletu ztratil už přes sto metrů a Senegal byl ještě dvaadvacet kilometrů daleko. Při této rychlosti musil počítat ještě s třemi hodinami letu.

V této chvíli přivábil jeho pozornost nový pokřik. Talibasové pobízeli chvatně koně. Doktor pohlédl na tlakoměr a pochopil příčinu jejich řevu.

„Klesáme!“ řekl Kennedy.

„Ano,“ odpověděl Fergusson.

K čertu! pomyslně si Joe.

Za čtvrt hodiny byl koš jen padesát metrů nad zemí, ale vítr zesílil.

Talibasové zrychlili cval a brzy zazněly vzduchem výstřely z mušket.

„Příliš daleko, pitomci!“ zvolal Joe. „Myslím, že by bylo dobré držet ty ničemy trochu dál.“

Zamířil na nejbližšího jezdce a vystřelil. Talibas se skulil na zem. Jeho druhové se zastavili a *Viktoria* tím získala náskok.

„Jsou opatrní,“ řekl Kennedy.

„Protože jsou přesvědčeni, že nás dostanou,“ odpověděl doktor.

„A podaří se jim to, budeme-li ještě klesat. Musíme se rozhodně vznést výš.“

„Co vyhodit?“ ptal se Joe.

„Celý zbytek zásoby pemikanu. Tak se zbavíme ještě třinácti kilogramů!“

„Hotovo, pane doktore!“ řekl Joe, když uposlechl Fergussonova rozkazu.

Koš, který se už téměř dotýkal země, vznesl se za křiku Talibasů výš. Ale za půl hodiny počala *Viktoria* zase rychle klesat. Plyn unikal všemi póry obalu.

Koš brzy letěl až při zemi. Al-Hadžiho černoši se za ním vrhli. Ovšem jak se za podobných okolností stává, sotva se *Viktoria* dotkla země, zdvihla se zas skokem výš, ale o kilometr dál znovu narazila.

„Neunikneme jim!“ zvolal vztekle Kennedy.

„Vyhod' naši zásobu pálenky, Joe,“ nařídil doktor. „I naše

přístroje a vše, co může ještě něco vážit, protože je to nutné!“

Joe urval tlakoměry a teploměry. To však nestačilo. Balón se na chvíli vznesl a opět sestoupil k zemi. Talibasové cválali v jeho stopách. Nebyli už ani na dvě stě kroků daleko.

„Vyhod' obě pušky!“ zvolal doktor. „To neudělám dřív, než je vystřílím,“ odpověděl lovec.

A čtyři výstřely postupně zasáhly skupinu jezdců. Čtyři Talibasové padli za zuřivého pokřiku celé tlupy.

Viktoria se znovu vznesla. Dělalá teď nesmírné skoky jako obrovský pružný míč poskakující po zemi. Byla to podivná podívaná na nešťastníky, snažící se uniknout gigantickými skoky. Podobali se bájnému obru Anteovi, který při každém doteku země nabýval nových sil.

Ale tato situace musila jednou skončit. Bylo už skoro poledne. *Viktoria* slábla, prázdnila se a protahovala. Její vlající obal už byl téměř splasklý. Záhyby tkaniny se o sebe skřípavě třely.

„Štěstí nás opustilo,“ řekl Kennedy. „Musíme spadnout.“

Joe neodpověděl. Díval se na doktora.

„Ne,“ řekl Fergusson. „Můžeme odhodit ještě přes šedesát kilogramů přítěže.“

„Co ještě?“ ptal se Kennedy, přesvědčen, že se doktor zbláznil.

„Koš,“ odpověděl Fergusson. „Zavěšme se do sítě! V jejím pletivu se můžeme udržet a dostat se přes řeku. Rychle! Rychle!“

Naši odvážní přátelé se nebáli použít poslední možnosti záchrany. Zavěsili se do ok sítě, jak jim to naznačil doktor, a Joe, drže se jen jednou rukou, přesekal provazy koše. Ten odpadl právě ve chvíli, kdy měl balón narazit naposled o zem.

„Hurá! Hurá!“ vykřikl, když odlehčený balón vystoupil sto metrů vysoko.

Talibasové pobídlí koně. Zvířata cválala s břichy u země, ale *Viktoria* se setkala se silnějším větrem, předešla je a letěla rychle k pahorku, který zakrýval západní obzor. Pro cestovatele to byla šťastná okolnost, protože ho mohli přeletět, kdežto Al-Hadžiho tlupa musela zabočit k severu, aby poslední překážku objela.

Tři přátelé se drželi zavěšeni v síti. Mohli si ji podtáhnout pod

sebe, a vytvořit tak jakousi létající kapsu.

Když přeletěli pahorek, doktor náhle vykřikl:

„Řeka! Řeka! Senegal!“

Tři kilometry před nimi se skutečně valily vody široké řeky. Protějšší nízký a úrodný břeh nabízel ubožákům bezpečné útočiště a místo vhodné k sestupu.

„Ještě čtvrt hodiny a jsme zachráněni,“ řekl Fergusson.

Ale nemělo tomu tak být. Prázdný balón se pomalu snášel k zemi, na které nebyla skoro žádná vegetace. Byl to protáhlý svah kamenité pláně s řídkými křovisky a s hustou trávou vysušenou žhavým sluncem.

Viktoria se několikrát dotkla země a znovu se zdvihla. Její skoky byly stále kratší a nižší. Nakonec se zachytila sítí na vysokých větvích osamělého baobabu uprostřed pustého kraje.

„To je konec,“ řekl Kennedy.

„A sto kroků od řeky!“ dodal Joe.

Tři nešťastníci sestoupili na zem a doktor i jeho dva společníci se rozběhli k Senegal. Od řeky se v těchto místech šířil temný hukot. Když přišli na břeh, poznal Fergusson Gouinské vodopády. Nikde v dohledu však nebyl ani člun, ani živá bytost.

Senegal, široký v těchto místech šest set metrů, vrhal se s ohlušujícím rachotem z výšky pětáctýřiceti metrů. Tekl od východu k západu a čára skal, které mu přehrazovaly cestu, táhla se od severu k jihu. Uprostřed vodopádu se tyčila skaliska podivných tvarů jako obrovská předpotopní zvířata zkamenělá uprostřed vod.

Bylo zřejmé, že tuto propast nemohou cestovatelé přejít. Kennedy se neubráníl zoufalému gestu.

Ale doktor Fergusson energicky a odvázně zvolal:

„Ještě není všemu konec!“

„Já to dobře věděl,“ řekl Joe s onou důvěrou v doktora, kterou nikdy neztrácel.

Pohled na suchou trávu vnukl doktorovi odvážný nápad, v němž byla jediná možnost záchrany. Odvedl rychle své druhy zpět k balónovému obalu.

„Máme před těmi bandity nejméně hodinový náskok,“ řekl.

„Neztrácejme tedy čas, přátelé! Seshbírejte hodně suché trávy.“

Potřebuji jí aspoň padesát kilogramů.“

„Proč to máme dělat?“ ptal se Kennedy.

„Nemáme už plyn, a přelétáme tedy řeku s teplým vzduchem.“

„Ach ty statečný Samueli!“ zvolal Kennedy. „Jsi opravdu velký člověk!“

Joe a Kennedy se dali do práce a brzy nakupili pod baobabem obrovský stoh.

Doktor zatím zvětšil ústí balónu tím, že dolní část odřízl. Nejdříve vypustil záklopkou zbytek vodíku, pak nakupil pod obal jisté množství suché trávy a zapálil ji.

Netrvalo dlouho a balón se teplým vzduchem nadul. Stoupňová teplota stačila, aby se váha vzduchu zředěním zmenšila o polovinu. *Viktoria* počala jasně nabývat svého zaobleného tvaru. Trávy bylo dost, a tak mohl doktor udržovat oheň, nad níž se balón vůčihledě zvětšoval.

Byly tři čtvrti na jednu.

V té chvíli se tři kilometry na severu objevila tlupa Talibasů. Cestovatelé slyšeli jejich křik i cval koní letících největší rychlostí.

„Za dvacet minut jsou tu,“ řekl Kennedy.

„Trávu! Trávu, Joe! Za dvacet minut budeme ve vzduchu!“

„Tady je, pane doktore.“

Viktoria byla ze tří čtvrtin naplněna.

„Přátelé, zavěsme se do sítě, jak jsme to už jednou udělali!“

„Hotovo,“ odpověděl lovec.

Po deseti minutách několik otřesů balónu prozradilo jeho snahu vzlétnout. Talibasové se blížili. Byli sotva pět set kroků daleko.

„Držte se dobře!“ vykřikl Fergusson.

„Nebojte se, pane doktore, nebojte se!“

A doktor srazil do ohně novou dávku trávy.

Balón se zvýšením teploty roztáhl úplně a vzlétl, zavadiv ještě o větve baobabu.

„Na cestu!“ zvolal Joe.

Odpověděly mu výstřely z mušket. Jedna kulka mu dokonce rozškrábla rameno. Ale Kennedy se naklonil a s karabinou v jedné ruce srazil dalšího nepřítele na zem.

Vzlet balónu byl doprovázen nepopsatelně vzteklým řevem.

Viktoria vystoupila do výše skoro dvou set padesáti metrů. Tam se jí zmocnil prudký vítr. Balón se nebezpečně kymácel, zatímco neohrožený doktor a jeho druhové pozorovali propast vodopádu, která se pod nimi otevřela.

Deset minut poté se cestovatelé beze slova zvolna snášeli na protější břeh řeky.

Tam stála překvapená a zděšená skupina asi dvanácti mužů ve francouzských uniformách. Kdo popíše jejich údiv, když spatřili z pravého břehu řeky vzlétat balón! Nebyli daleko domněnky, že tu jde o nebeský úkaz. Ale jejich velitel, námořní poručík, věděl z evropských novin o odvážném pokusu doktora Fergussona, a tak hned všem vysvětlil, oč jde.

Balón zvolna splaskával a snášel se i s odvážnými vzduchoplavci zavěšenými v jeho síti. Bylo však velmi pochybné, budou-li moci dosáhnout břehu. Francouzi se proto vrhli do řeky a zachytili všechny tři Angličany právě ve chvíli, kdy *Viktoria* spadla několik metrů od levého břehu Senegalu.

„Doktor Fergusson?“ zvolal poručík.

„Osobně,“ odpověděl klidně doktor, „a jeho dva přátelé.“

Francouzi odvedli cestovatele od řeky, zatímco napůl prázdný balón byl stržen proudem a zřítíl se jako obrovská koule s vodami Senegalu do Gouinských vodopádů.

„Ubohá *Viktoria*!“ řekl Joe.

Doktor se neubráníl slzám. Rozevřel ruce a oba jeho přátelé, silně dojatí, mu padli do náručí.

KAPITOLA XLIV

ZÁVĚR – PROTOKOL – FRANCOUZSKÁ STANICE –
STANICE MEDINA – *BASILIC* – SAINT-LOUIS – ANGLICKÁ
FREGATA – NÁVRAT DO LONDÝNA

Výpravu, která došla na břeh řeky, vyslal senegalský guvernér. Tvořili ji dva důstojníci, námořní dělostřelecký poručík Dufraisse a lodní praporčík Rodamel, seržant a sedm vojáků. Už dva dny se

zabývali hledáním nejpříhodnějšího místa pro zřízení gouinské stanice, když se stali svědky Fergussonova přeletu.

Lze si snadno představit blahopřání a objetí, jimiž byli všichni tři cestovatelé zahrnuti. Francouzi, kteří mohli na vlastní oči potvrdit dokončení tohoto odvážného podniku, stali se pochopitelně svědky doktora Fergussona. Doktor je také požádal, aby mu potvrdili, že dorazil ke Gouinským vodopádům.

„Neodmítnete mi přece podepsat protokol,“ obrátil se na poručíka Dufraise.

„Samozřejmě,“ odpověděl poručík.

Pak Francouzi odvedli Angličany do prozatímní pevnůstky na břehu řeky, kde je zahrnuli nejpozornější péčí a hojností potravin. Tam byl také sepsán protokol, který je dnes uložen v archívu *Královské zeměpisné společnosti v Londýně*:

My, níže podepsaní, prohlašujeme, že dnešního dne jsme byli svědky přeletu doktora Fergussona a jeho společníků, Richarda Kennedyho a Joea Wilsona, kteří byli zavěšeni v síti balónu. Zmíněný balón spadl několik kroků od nás do řečiště, byl stržen proudem a zřítíl se pak do Gouinských vodopádů. Na důkaz toho jsme podepsali tento protokol společně s výše jmenovanými, aby nabyl moci práva. U Gouinských vodopádů dne 24. května 1862

SAMUEL FERGUSSON, RICHARD KENNEDY, JOE WILSON, dělostřelecký poručík DUFRAISSE, lodní praporčík RODAMEL, seržant DUFAYS a vojín FLIPPEAU, MAYOR, PÉLISIER, LOROIS, RASCAGNET, GUILLON a LEBEL.

Tak skončil úžasný přelet doktora Fergussona a jeho statečných druhů, potvrzený nepopíratelným svědectvím. Byli teď s přáteli u pohostinného kmene, který měl časté styky s francouzskými stanicemi.

K Senegalů přišli v sobotu 24. května a 27. května dorazili do Mediny.

Tam je přijali s otevřenou náručí francouzští důstojníci. Doktor a jeho přátelé mohli vstoupit na malý parník *Basilic*, který plul po Senegalů až k jeho ústí.

Po čtrnácti dnech, 10. června, dorazili do Saint-Louisu, kde je

skvěle přijal sám guvernér. Tam se dokonale zotavili ze vzrušení i z únavy. Joe ostatně každému, kdo byl ochoten poslouchat, říkal:

„Ta naše cesta byla vlastně docela všední. Nedoporučil bych ji nikomu, kdo touží po vzruchu. Nakonec to bylo docela snadné, a nebýt dobrodružství u Čadského jezera a u Senegalu, opravdu věřím, že bychom byli zemřeli nudou.“

Anglická fregata už byla připravena. Naši tři cestovatelé zaujali místo na palubě, 25. června dopluli do Portsmouthu a den nato byli v Londýně.

Nebudeme popisovat přijetí, jakého se jim dostalo v *Královské zeměpisné společnosti*, ani úctu, kterou byli zahrnuti. Kennedy odjel okamžitě do Edinburghu i se svou, báječnou karabinou. Spěchal totiž, aby uklidnil svou starou hospodyni.

Doktor Fergusson a jeho věrný Joe zůstali stále takoví, jako byli, když jsme je poznali. Jen v jejich poměru došlo ke změně.

Stali se přáteli.

Noviny v celé Evropě nešetřily chválou na odvážné objevitele a *Daily Telegraph* v den, kdy uveřejnil stručný popis jejich cesty, vyšel nákladem devíti set sedmdesáti sedmi tisíc výtisků.

Doktor Fergusson na veřejném zasedání *Královské zeměpisné společnosti* vyprávěl o své vzduchoplavecké výpravě a dostal pro sebe a pro své dva druhy zlatou medaili, která byla určena jako odměna za nejpozoruhodnější objev roku 1862.

DOSLOV

Paříž roku 1862... Hlavní město Francie již sedm desítek let procházelo z jednoho rušného údobí do druhého. Roku 1792 dokázala Velká revoluce svrhnout monarchii, zřídit republiku a uhájit tento sociální pokrok proti celému tehdejšímu světu mocných. Měla dát francouzskému lidu konečně volnost, rovnost a bratrství, ale nedala. A pak se zrodilo první císařství. Někteří Francouzi to považují sice ještě dnes za nejslavnější dobu v historii svého národa, avšak přitom si neuvědomují, že vpravdě tu šlo jen o slávu a blaho jediné rodiny a že francouzský lid zaplatil za tuto pochybnou slávu ztrátou mnoha a mnoha svých nejlepších synů. Po Napoleonově pádu bylo obnoveno smutně proslulé království. Ale i nové království brzo

prokázalo svou neschopnost zajistit francouzskému lidu lepší život, což vedlo ke dvěma revolucím, roku 1830 a 1848. V obou revolucích platil pařížský lid na barikádách krvavou daň. Rok 1848 dal sice Francii novou republiku, ovšem i ta se zakrátko změnila – v císařství, v druhé císařství Napoleona III. Jeho vláda nezvýšila blahobyt francouzského lidu, poskytla mu jen trochu klidu, ve kterém se Francouzi mohli volněji rozhlédnout kolem sebe...

V roce 1862 ten klid trval právě deset let. A Paříž zajímaly především dvě otázky. Ta první, všeobecného významu, byla vyvolána rozvíjejícími se objevitelskými cestami v nitru Afriky: Budou konečně objeveny prameny Nilu? Druhá byla spíše místní. Proslýchalo se, že pařížský fotograf Tournachon, známější pod žurnalistickým pseudonymem Nadar, prý staví bezpečnou říditelnou vzducholod', na které se chce vypravit do Afriky. Kdy Nadar konečně vzlétne a kam až doletí?

Snad nejvíc ze všech Pařížanů se o obě tyto otázky zajímal čtyřiatřicetiletý burzovní zprostředkovatel, ale jinak nenapravitelný snílek, který již jako jedenáctiletý utekl z domova a jako plavčík vstoupil na zámořskou loď, aby buď objevil nové země, nebo alespoň prožil nádhernou robinzonádu na nějakém pustém ostrově. Otec však dostihl uprchlíka, dřív než loď opustila vody Francie, a přivedl ho zpátky domů. Tam mladičkový snílek musil slíbit matce, že se už nikdy, nikdy nepokusí o žádné objevitelské cesty, nanejvýš jen ve fantazii. A hoch slib dodržel. Nepokusil se již nikdy o útěk za moře, ale tak pilně sledoval všechny zprávy o zeměpisných objevech, že se stal snad nejlepším francouzským odborníkem v tomto odvětví vědy. Život ho však donutil, aby si zvolil všední občanské zaměstnání. Přitom se pokoušel i o úspěch v literatuře. Přispíval do pokrokových časopisů, psal povídky a divadelní hry. Lidé jeho články a povídky četli, dvě jeho hry se hrály, ale nezískal ocenění ani u kritiky, ani u čtenářů nebo diváků.

O obě otázky, vzbuzující v té době v Paříži takový zájem, se naopak zase pramálo zajímal jiný muž, který si přede dvěma lety otevřel nakladatelství a knihkupectví v čísle 18 v pařížské ulici Jacob. Ten si také nijak necenil klid, který Paříži přinesla vláda Napoleona III. Nevěřil císaři a měl proč. Vždyť se teprve nedávno

vrátil do Paříže po sedmiletém vyhnanství, ke kterému byl odsouzen pro své příliš pokrokové a revoluční smýšlení po revoluci v roce 1848. A přece i nakladatel Pierre Jules Hetzel se nakonec oběma aktuálními otázkami zabývat musel.

Burzovní zprostředkovatel a neúnavný dobyvatel Parnasu mu poslal rukopis svého románu pro mládež. A obdržel odpověď, aby se obtěžoval pana nakladatele Hetzela navštívit. Očekával, že si ponese rukopis zpátky domů – jako obvykle – a místo toho zasedl s Hetzelem k dlouhé poradě.

Práce mladého spisovatele sršela fantazií a přitom byla nabitá zeměpisnými poznatky, byl to prostě román, jaký Hetzel hledal. Jen dá-li si autor říci a provede-li v něm některé úpravy, tak aby kniha nejen poučovala, ale také se dobře četla, poutala, strhovala...

Autor – Jules Verne – si říci dal, a tak Hetzelovo nakladatelství předložilo francouzské mládeži k vánocům roku 1863 knihu Pět neděl v balónu. Dílo si rázem získalo oblibu u mládeže i dospělých. A jméno Jules Verne se stalo známým v celé Francii a brzy i v mnoha jiných zemích. Autor kromě toho obdržel od Hetzela nabídku na vydání dvou románů ročně za honorář 20 000 franků. Verne se mohl vzdát neoblíbeného zaměstnání a věnovat se jen literatuře.

To však nebylo to hlavní. Mnohem významnější je, že roku 1863 se vlastně zrodila nová forma dobrodružného románu, která žije dodnes. Minulost říkala těmto románům fantastické, ale mělo by se říkat přesněji „dobré romány fantastické“ – na rozdíl od velké spousty špatných. Proto je vhodnější nazývat je romány anticipační, což znamená romány předvídající budoucnost. Určitě je všichni znáte! Vždyť dnešní romány o cestách do vesmíru jsou také vesměs romány anticipační, protože vyprávějí události, které se dosud nestaly skutečností, ale dříve nebo později, tím nebo oním způsobem, se jí stanou.

Vernovo dílo Pět neděl v balónu je přímo vzorem anticipačního románu. Dvě věci v něm Verne předvídal: že prameny Nilu budou objeveny v jezeru Viktoriině a že Nadarova vzducholod' bude dobrým prostředkem pro dlouhé cesty. Zeměpisec předvídal správně. Neuplynul ani rok a bylo nezvratně prokázáno, že Nil skutečně vytéká z Viktoriina jezera. Druhá předpověď, která znamenala první krůček

našeho spisovatele na poli technického pokroku, splnila se jen částečně. Nadarův balón, sestroyený do poslední podrobnosti tak, jak jej Verne popisuje, vzlétl sice třikrát, ale dvakrát spadl na zem krátce po vzletu. Delší cestu vykonal teprve při třetím vzletu, a to ještě zásluhou vichřice, která ho uchvátila – a také zničila. Pětinedělní cesta napříč temnou africkou pevninou byla snadnou věcí pro spisovatelovu fantazii, ale nemožností pro nedokonalý stroj.

Neúspěch v předvídání technického pokroku však Vernovu fantazii neoslabil, nýbrž jen usměrnil. Spisovatel pochopil nutnost dokonaleji ovládnout technické problémy doby. Jeho příští anticipační romány jsou již podloženy prohloubeným studiem oboru, o který právě jde, ať již je to román *Se Země na Měsíc*, *Dvacet tisíc mil pod mořem* nebo *Robur Dobývateľ*. V tomto posledním díle pak Verne jako by zároveň opravoval svůj nedokonalý názor na vývoj letectví z *Pěti neděl v balónu*. Staví se rozhodně za letadla těžší než vzduch, která také skutečně zvítězila v boji o ovládnutí vzdušného prostoru. I jinak předvídá správně. *Roburův Albatros* je vlastně prototyp vrtulníku, typ počítající nikoli s velkými rychlostmi, nýbrž se snadným vzletem a přistáním. Jen takové letadlo mohlo být vhodné pro objevitelské cesty. Dnešní vrtulníky-helikoptéry a jejich výkony dávají za pravdu Vernově technické předvídavosti, ale jak dlouho trvalo, než byl první vrtulník sestroyen!

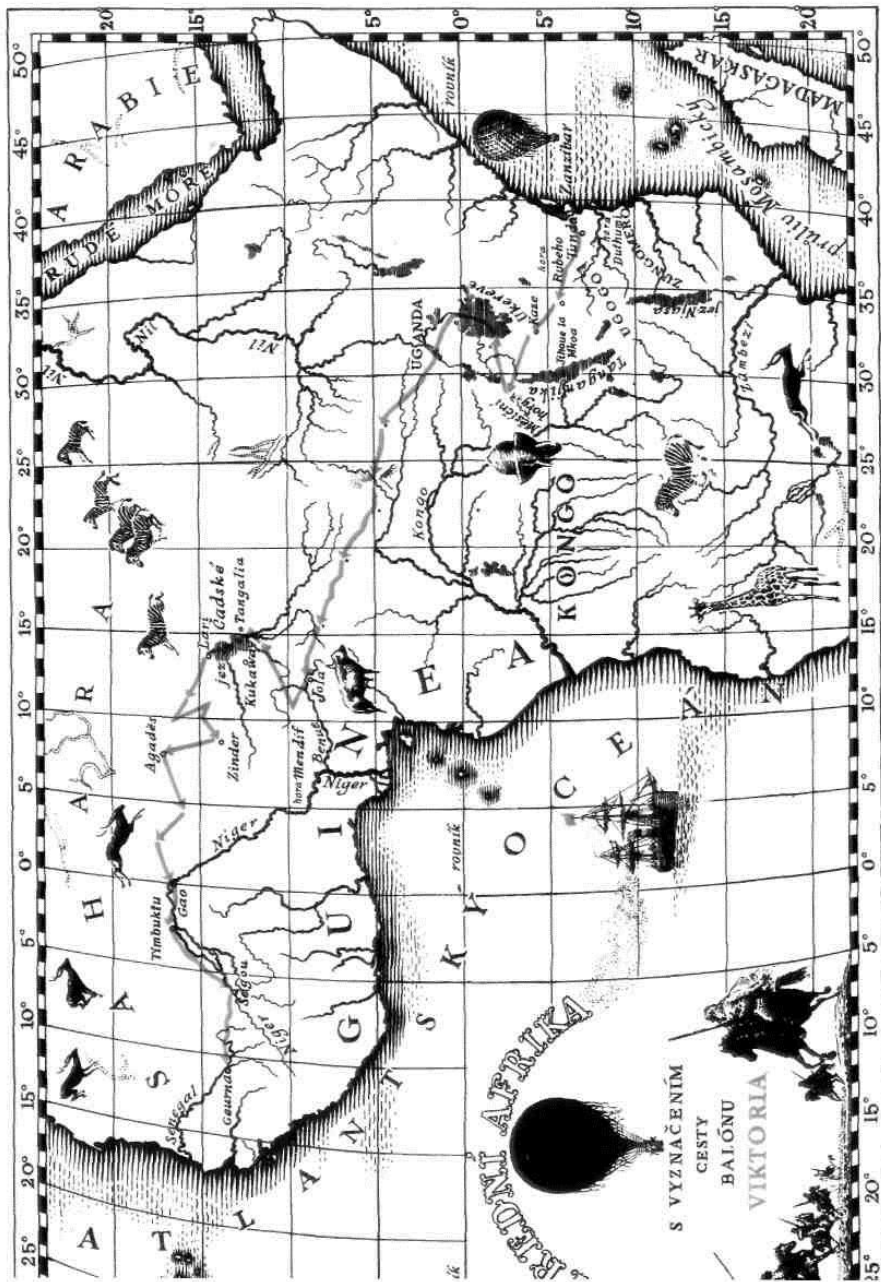
Romanopisec není ještě vynálezce, jestliže jeho fantazie vymyslí nový stroj. Musí se najít někdo další, kdo myšlenku propracuje a uskuteční. Avšak myšlenka romanopiscova velmi často ovlivní budoucího vynálezce. V případě Vernově máme písemné doklady, že se tak skutečně stalo. Americký průkopník podmořské plavby *Simon Lake* doznává, že jeho život by se byl asi ubíral jinými cestami, kdyby na něj v mládí hluboce nezapůsobila četba *Dvaceti tisíc mil pod mořem*. A francouzský akademik *George Claude*, vynálezce tepelných elektráren, v nichž se energie získává rozdílem teploty vlažné povrchové vody tropických moří a chladné vody hlubinné, ve schůzi Akademie výslovně prohlásil: „To některá slova kapitána *Nema* dřímala v mém podvědomí, aby jednoho dne zazářila jako blesk.“ Zde je ta pravá cena anticipačních románů.

Všechny romány Vernovy nejsou anticipační, ale některé jimi

nejsou jen zdánlivě. Anticipace se nemusí týkat jen pokroku technického. Jules Verne byl člověk pokrokového smýšlení jako Hefzel, a proto si oba tak dobře rozuměli. A nemůže nás proto udivit, že v tolika Vernových románech, zdánlivě neanticipačních, jsou skryta zrnka anticipace pokroku sociálního. Čtème jen pozorně třeba jeho Patnáctiletého kapitána! O nějakém technickém pokroku není v celé jeho knize ani jediné slovo, a přece je to román anticipační. Svým názorem na rovnoprávnost lidí všech ras, na svobodu člověka a na kolonialismus. A zajímavé je, že za odstrašující vzor kolonialismu si Verne zvolil právě Angolu, kde ještě nedávno portugalští kolonialisté vystupovali proti angolskému lidu, bojujícímu za svobodu, takovým způsobem, že se proti tomu právem bouřil celý svět.

A čtème pozorně i Pět neděl v balónu! V této knize nám Jules Verne líčí Afriku jen jako zeměpisný odborník-teoretik, skoro jako opravdu jen viděnou z balónu, kdy vzdálenost stírá podrobnosti. Líčí nám prostě názor své doby na tehdy tak málo známou temnou africkou pevninu. Ale ani to nebude bez užitku pro mladého čtenáře dneška. Srovnání Fergussonovy cesty s nejnovější mapou Afriky mu jen dokáže, jak se tu poměry změnily. Zjistí, že tam, kde před stoletím spatřovala spisovatelova fantazie pod primitivní vzducholodí jen kmeny primitivních a vzájemně se potírajících divochů, dnes se již vytvořily samosprávné a zcela nezávislé státní celky černého lidu, který nic nezadrží na jeho cestě ke svobodě. Africké národy se rychle vymaňují z područí cizích nadvlád a uplatňují se mezi národy celého světa jako rovný vedle rovného.

Zdeněk Hobzík

PRO ČTENÁŘE OD 9LET
PODIVUHODNÉ CESTY

Svazek 14

JULES VERNE

PĚT NEDĚL V BALÓNU

Z francouzského původního vydání Cinq semaines en ballon, vydaného nakladatelstvím Hachette v Paříži, přeložil a poznámkami opatřil Václav Netušil. Doslov napsal Zdeněk Hobzík. Původní francouzské ilustrace Rioua a de Montauta. Obálku navrhl a graficky upravil Josef Prchal, mapku nakreslil Jaromír Vraštil. Vydal jako svou 7529. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1987

Odpovědná redaktorka Šárka Krejčová Výtvarný redaktor Jindřich Kovařík Technická redaktorka Zoe Blahová

Ze sazby písma Garamond vytiskla Polygrafia, n. p., Praha 2, Svobodova 1, 18,05 AA (text 14,61, ilustrace 3,44), 18,55 VA.

Náklad 80 000 výtisků. 4. vydání.

15-822-87 14/54

Vázaný výtisk 52,- Kčs